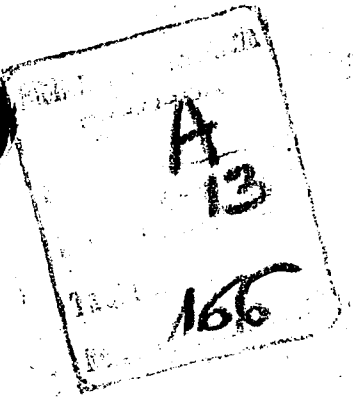

Nov 10 - 25

6.a. 7 73

~~25~~

*de Reg. de la Com. de Ven. de Granada B. B. g.
R. 4677*

VOTVM PLATONIS.

DE

IVSTO EXAMINE DOCTRINARVM;
& de earum probabilitate; & de primis
instantijs, & alijs recursibus, præ-
sertim in causis Fidei.

COLLECTVM,

Et publicè luci datum, opera, & expensis Do-
ctoris Ioannis Antonij de Saura, oppidi de
Morella, Dicecesis Dertus. Commissarij
Sanctæ Inquisitionis Toletanæ.

A. D. SVPRMVVM SANCTÆ
generalis Inquisitionis Senatam.

Compro. el de la Com. de Montenegro
CVM PRIVILEGIO.

Caesar-augustæ. Apud Petrum Verges.

M. DC. XXXIX.

UNIVERSITARIA
GRANADA

Damos licencia se pueda imprimir. En Zaragoza a 6. de Março 1639.

Et Poter Esmin. V. Gen.

APPROBATIO.

*EX commissione Illustrissimi Domini Domini Patri P. au-
li Fernandez de Heredia, & Vrrea, Gubernatoris præ-
sentis Regni Aragonie, legi, & perlegi: idem hoc Platonis,
id est, de examine iusto propositionum; & de primis instan-
tijs, maxime in causis Fidei, quod & ego præstiti labens: iam
enim pridem habui in votis Votum hoc Platonis; & ita me
voti compotem fecit, ut superauerit, & inuis mente finxi,
quam quod diuinus ille Pido perfectit. En prodit in lucem
iterum, emissum iam ante in alij Regnis in vtilitatem com-
munem votum Platonis, tanquam Lydius lapis utilissimus
sacrae Fidei Censoribus, ut muneri tanto valeant satisfacere,
& ut illud nocturna versent manu, versent diurna. La-
bor improbus, & Praelo multo, & Doctore eximio, sapientia
referto, & de Fide benemerito, licet delitescente sub mo-
dio dignus, agenda gratie Doctore Saura Toletana Inquisi-
tionis colligenti Commissario, magna fateor, sed maiores
Auctori: at Supremo Fidei Hispaniarum Senatui, cui in
primo Praelo dicatus, maxima. Quibus omnibus debitores
sumus cuncti Votum hoc meum de voto Platonis huius profe-
ro, tanquam de forcipe auréo, de auro mundissimo veri Salo-
monis. In Collegio Cesar-augustano Societatis Iesu, M^o 13.
Martij, 1639.*

Hieronymus Villanoua Societatis Iesu, apud
Sacrae Fidei Illustrissimum, & æquissimum
Tribunal Aragonum Propositionum Censor.

DON

DON Felipe, por la gracia de Dios Rey
de Castilla, de Aragon, de las dos Sici-
lias, de Ierusalen, &c.

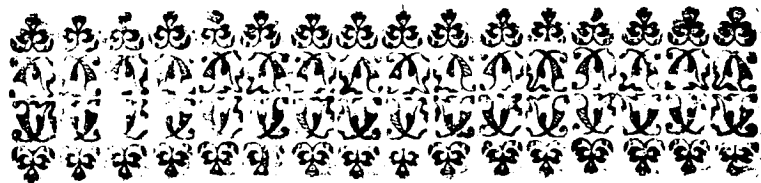
DON Pedro Pablo Fernandez de Heredia y Vrrea, Ca-
uallero mesnadero, del Consejo de su Magestad, su Go-
uernaador, y Teniente de Capitan General en el presente
Reyno de Aragon, y Presidente en la Real Audiencia, del
Por tenor de las presentes, de nuestra dierta ciencia, y por
la Real autoridad, de que vsamos deliberadamente, y con-
sulta, en nombre de su Magestad, damos licencia, permiso,
y facultad a Roberto Duport, mercader de libros, vezino
de la presente ciudad, para que por tiempo de diez años cõ-
taderos de la data de las presentes en adelante, queda im-
primia, y vender, y hazer imprimir, y vender en el presente
Reyno de Aragon, y en qualquiera parte del, vn libro inti-
tulado, *Votum Platonis, de iusto examine doctrinarum, &
de earum probabilitate, & de primis instantijs, & alijs re-
carsibus, præsertim in causis Fidei, collectum ex varij opus-
culis,* compuesto por el Doctor Iuan Antonio de Saura, na-
tural de la villa de Morella, Diocesis de Teruel, Comissario
de la santa Inquision de Toledo, sin incurrir por ello en
pena alguna, por quanto tiene la misma licencia, y aproua-
cion del Ordinario desta ciudad, y Diocesis de Zaragoza, y
que auendolo mandado veer, y reconocer, no se ha hallado
en el cosa contra nuestra santa Fè Catolica, y buenas cos-
tumbres. Prohibiendo, como prohibimos, que durante el
sobredicho tiempo, ninguna otra persona lo pueda impri-
mir sin licencia de su Magestad, nuestra, ò del que presidiere
en la Real Audiencia del presente Reyno, so pena de mil
florines de oro de Aragon, a sus Reales Cofres aplicaderos,
y de que tengan perdidos los moldes de la impressiõ, y los
libros que se huieren impresso. Por lo qual ordenamos, y
mandamos a todos los Ministros de su Magestad, mayores,
y menores, en el presente Reyno de Aragon constituydos, y
constituyderos, y otras qualquere personas sujetas a nuestra
jurisdiccion, que lo sobredicho obseruen, cumplan, y guar-
den,

den, sin poner en ello estoruo, ni dificultad alguna al dicho Roberto Dupont, o a quien su poder tuviere, si la gracia de su Magestad les es cara, y demas de su ira, e indignacion, en las penas arriba dichas, y otras a nuestro arbitrio reservadas desean no incurrir. Y asi mismo mandamos, que la presente licencia vaya impresa en el principio de cada volumē de los que se imprimieren. En testimonio de lo qual mandamos despachar las presentes en la forma acostumbrada, y selladas con el sello comun de su Magestad. Dat. en Zaragoza, a xvij. de Março, M. DC. XXXVIII.

El Governador de Aragon.

V. Hortigas Asses.

Dominus Regens Generalis Gubernationis mandavit mihi Balthasari de Robres, & Lofilla, visa per Hortigas ordinarium Assesorem.

**SANCTO
SUPREMO GENERALIS
INQUISITIONIS HISPANAE
SENATUI.**

D. IOANNES ANTONIVS SAVKA.

OTVM Platonis id est, quod ipse Doctrinarum examen, & nationalium iudicū vim, potestatemq; frequenter scriptis monumentis desideravit, id in vnum codicem, ex alienis lucubrationibus, partim manuscriptis, partim prælo excussis, collectum, forte ad manus meas peruenit; quod iterum atque iterum legens, & perlegēs, dignum existimavi ne tantus labor, & tanta emulione refertus, sub tenebris delitesceret, Dialogo 3. de Republica, vel iusto, sic ait: *Nonne turpe videtur,*

*dur, & mala educationis magna coniectura, ut cogamur ab
propria virtutis inopiam iustitia, uti externa, ab alijs videli-
cet tanquam dominis, & iudicibus iuste operari compulsi. Om-
nium profecto turpissimum. Hanc Platonis mentem, & votū,
sæpè in ipsius scriptis repetita plura Conciliorum, & Ponti-
ficum decreta in hoc opere alleganda sua praxi comproba-
uerunt. Idem in Protagora, vel Sophista plura dicit, pro de-
bito examine doctrinarum, illisque attentè inxta suos gra-
dus discernendis: Longè (inquit) grauius periculum est in di-
scipulis, quam in cibis emendis. Etenim qui esculenta emit,
& poculentis, potest antequam ijs vescatur, in alijs quibusdam
vasculis illa domum referre, ibique deposita diligenter exa-
minare, & aduocato aliquo istarum rerum perito, &c. Ideo
sæpè hoc votum exprimit, ut quis cuiusque doctrinae valor
sit innotescat, quod nos pro disciplina Christiana, tractatu
de examine doctrinarum præstare curauimus. Hoc opus sub
eadè verborū serie, qua ab alio mihi traditū est decreui publi-
cæ luci meis expensis dare, vestraque Celsitudini dicare, ut
ex illustri gloria vestra quasi à nouo Sole colluceat, & vi-
bret. Hæc monumenta in Christiani orbis quasi theatrum
daturus, nec potui, nec debui alium adire Principem, præter
Celsitudinem vestram, cui argumentum additum, & inscri-
ptum de examine doctrinarum, de earum probabilitate, de
iurisdictione ordinaria, & extraordinaria in causis fidei, de
nonnullis propositionibus in tabulas recitatiuè solūm, &
examinatiuè digestis, singulari iure vestrae Celsitudini debē-
tur. Urget me etiam alterum grati animi, memoriisque no-
men; quoniam tamen indignus, ad gremium sanctæ Inquisi-
tionis, ex officio, debitoque pertineo, ut hoc quidquid est
muneris, non officij sit, sed penè necessitatis, & obligationis
sempiternæ. Quoniam verò nihil Celsitudini vestrae dicari
oportebat, quod non doctissimorum virorum examine fuis-
set discussum, & approbatum, ideo ante euulgationem volui
doctissimorum innumeras subscriptiones, & approbationes
præcedere, vestrae Celsitudini originaliter exhibendas. Hoc
utique votum Platonis sapientissimi viri approbauerunt:
referam ex duabus solum Hispaniæ urbibus, Magistros, &
Doctores nonnullos. Ex commissione Doctoris Ludouici*

To-

Toral, Prouisoris, & Generalis Vicarij in Diocesi Salman-
ticensi, examinarunt, probaruntque opus hoc Magister An-
gelus Manrique, Lector primarius facultatis Theologicae,
in Academia Salmanticensi, ex ordine Cisterciensi, Magister
Petrus Quiedo, eiusdem professionis, Abbas Collegij eius-
dem Academiae; Doctor Martinus Lopez de Hontiueros,
Decretorum Cathedralis, Doctor Franciscus de Rando-
li, Cathedralis Vespertinus iuris Canonici; Petrus Puen-
te Hurtado de Mendoza, primarius Societatis Iesu Lector
in eadem Academia; ex aliarum Academicarum doctissimis
viris, similiter approbationes, & subscriptiones emanarunt;
quæ omnes, & singula ad verbum propter iustas causas pro-
ponuntur in libro de probabilitate multiplici opinionum, in
primis priuata ad conscientia forum pertinentes; deinde pu-
blica; tertio iudiciali; quarto politica; quinto de probabili-
tate inchoata, & in fieri; sexto de probabilitate consummata
in facto esse; septimo de probabilitate in subitis casibus po-
stulantibus presentaneam executionem; octauo de probabi-
litate in extrema necessitate, nono de probabilitate secun-
dum quid; decimo de probabilitate dubia: quarum singulae
species valde diuersa exigunt fundamenta. Nihilominus ex
ianumeris approbationibus voti Platonis, in libro de proba-
bilitatibus, vestrae Celsitudini dicando apponendis, referam
nonnullas, ex vnica vrbe Cordubensi. Tubente, & commit-
tente D. Dominico Garcia Alvarez de Benauides, Prouiso-
re, & Vicario Generali eiusdem Diocesis, examinavit, proba-
uitque ex Iesuitis, Alfonso Fernandez de Cordona. Exa-
minarunt verò, & approbarunt, ex Augustinianis, Andreas
de Cordona, Magister in Theologia, & sanctus officio Pro-
uincialis; ex Ordine Sanctissimæ Trinitatis, Petrus de Tor-
res, Magister in sacra Theologia, & Minister in Conuentu
Cordubensi; ex Ordine sanctæ Mariæ de Mercede, Ludoui-
cus Mendez de Sotomayor, & Petrus Cangos Ahumada,
Studiorum eiusdem familiae Regentes, Michael de Alcantara,
Lector Theologiae: ex Ordine Minimorum sancti Fran-
cisci de Paula, Ioannes Franco, Lector Theologiae, & Mini-
ster Prouincialis. Ex secularibus Doctor Michael del Agui-

la.

Ja, Doctor Ferdinandus Rodriguez Yanez, Doctor Petrus
Monterus Aguayo, Licentiatus Ioannes Ildefonsus de Vi-
des, Licentiatus Alphonfus Rodriguez de Villarteal, Li-
centiatus Martinus de Torres Horum omnium, & plu-
rium aliorum Doctorum ex plurimis alijs Academijs, & sa-
cris Ordinibus plurium urbium, & Prouinciarum in pramif-
so tractatu de multiplici probabilitate ad verbum propo-
nentur. Deus Celsitudinem vestram, quod Hispa-
nia, & vniuersæ Ecclesiæ vota deside-
rant, in perpetuum augeat,
& fortunet.

EL REY.

Por quanto por parte de vos Pedro Cuello, mer-
ader de libros, vecino de la villa de Madrid,
nos fue fecha relacion, que en el nuestro Reyno de
Aragon, se auia impresso el libro de que ante los del
nuestro Consj fue he ha presentacion, intitulado: *Votū
Platonis, de examine propositionum.* Compuesto por el
Doctor Iuan Antonio Saura: el qual dicho libro, por
ser muy útil y prouechoso, nos pedistes, y suplicastes, os
mandassemos dar licencia para le poder meter en estos
nuestros Reynos, y venderle en ellos, ò como la nuestra
merced fuesse. Lo qual visto por los del nuestro Consj,
y como en el dicho libro se hizieron las diligencias que
la prematca por nos ultimamente fecha sobre la im-
pression de los libros, dispone, fue acordado que deuia-
mos mandar dar esta nuestra cedula para vos en la di-
cha razon, e nos lo tuuimos por bien. Por lo qual os da-
mo licencia y facultad, para que por una vez podais
entrar, y meter en estos nuestros Reynos, y vender en
ellos los dichos libros que de suso se haze mencion, sin por
ello incurrir en pena alguna, no embargante que se ayen
impresso in el dicho nuestro Reyno de Aragon, y las le-
ys y prematicas que lo prohiben, que para en quanto a
esto por esta vez dispensamos, quedando en su fuerza y
vigor para en lo demas. Con que los que assi se ven-
dieren aya de ser y sea, al precio que por los del nuestro

Consejo se cassare: la qual dicha tassa se oya de poner, y ponga al principio de cada uno de los dichos libros, y no se ha de poder vender, ni venda de otra manera. Dada en Madrid a veinte y ocho dias del mes de Mayo de mil y seiscientos y treinta y nueve años.

YO EL REY.

Por mandado del Rey nuestro señor.

Antonio Aloffa Rodarte.

Secretario Miguel Fernandez.

Cometiõse por los señores del Consejo, para examinarse este libro, al Padre Diego Ramirez Farinas, de la Compañia de Iesus, Predicador de su Magestad, y Causificador de la Suprema, que le aprouò.

Suma de la Tassa.

Està tassado por los señores del Consejo a cinco maravedis, como mas largamente consta de su original.

INDEX RERVM quæ in hoc opere tra- ctantur.

Non est opus Alphabetico indice pro hoc opere, sufficere breuissimè seriem capitum exponere, cum nulla fiat digressio ad tractationes alias.

IN PROLOGO.

Præludium primum. De more scribendi recitatiuè, inquititiuè, dubitatiuè, examinatiuè, coniecturaliter, fol. 1.

Præludium secundum. An prædictus modus scribendi sit obnoxius censuræ Theologicæ, fol. 4.

Præludium tertium. An probabiles illationes ex Scriptura, Concilijs, & Decretalibus, sufficiant ad censuram Theologicam inferendam, fol. 5.

Præludium quartum. De necessarijs ad inferendam notam hæresis, vel erroris, fol. 5.

Præludium quintum. De eadem thesi, & de necessarijs, vt doctrina sit periculosa in fide, & sapiens hæresim eamque redolens, fol. 9.

Præludium sextum. De necessarijs vt doctrina aliqua, sit male sonans, vel piarum aurium offen-

offensua, vel scandalosa, fol. 13.

Prælidium septimum. De necessarijs ad probandum doctrinam aliquam esse temerariã, aut improbabilem, fol. 15.

Prælidium octauum. De necessarijs ad probandum doctrinam aliquam esse indecentem. Ibidem appendix de moderatione in adhibendis censuris Theologicis, fol. 18.

Prælidium nonum. De locis ex quibus conciliatur probabilitas opinionum. Primò, de proprio loco probabili ex Patribus. Secundò, ex Scholasticis. Tertiò, ex Scholastica historia. Quartò, de locis extraneis ex auctoritate Iurisperitorum: ex ratione naturali, ex historia prophana, f. 21. & duodecim seqq.

in tractatu de examine doctrinarum.

Sylua locorum de Patribus, Scholasticis, & Doctoribus scribentibus, sine assensu, aut per condescendentiam, &c. & conclusiones vnde deductæ, Caput 1. & 2. à fol. 1. vsque ad 7.

De falsis allegationibus, & corruptela librorũ. Cap. 3 fol. 8.

Quod in pluribus controuersijs solum ex coniecturis præstetur assensus. Cap. 4 fol. 10.

De examine doctrinæ damnabilis, & expurgabilis in genere. Cap. 5. fol. 13.

De hæreticis propositionibus, erroneis, sapientibus hæresim, suspectis, malè sonantibus.

Cap. 6. fol. 14.

De feditiosis, schismaticis, iniurijs, maledicis, contumeliosis. Cap. 7. fol. 16.

De acerbis, & infamatorijs clausulis historicorum, maximè in Principes. Cap. 8. fol. 19.

De propositionibus impijs, contra Principes, & personas Ecclesiasticas, & de illudorijs iurisdictionis Ecclesiasticæ. Cap. 9. fol. 21.

De infanis, simplicium mentium seductiuis, puritatis fidei denigratiuis, & apocryphis. Caput 10. fol. 26.

De ducentibus ad viam latam, de auerſiuis à fide suscipienda, de scrupulosis, sed anxijs, de difficultibus, & obscuris in thesi graui. Cap. 11. fol. 31.

De propositionibus præsumptuosis, & irrationalibus. Cap. 12. fol. 34.

De periculosis in fide, superstitionis, temerarijs, periculosis in moribus. Cap. 13. fol. 37.

De irreuerentibus, miscentibus sacra profanis, euerſiuis Regnorum, decoloratiuis Ecclesiæ, Izudantibus personas, aut gesta hæreticorũ. Cap. 14 fol. 39.

De propositionibus acerbè, & satyricè, è pulpito prædicatis. Cap. 15 fol. 43.

De constitutionibus necessarijs ad probandum

verbales propositiones, è pulpito prædicatis, & de retractatione faciendâ, & alijs, Caput 16. fol. 49.

De notis propositionum, quæ censuram non merentur. Cap. 17. fol. 53.

In controuersijs de rebus merè naturalibus, an consensus Doctorum damnabiles propositiones reddere possit. Cap. 18. fol. 57.

Principia, & regulæ ad iustâ censurâ. C. 19. f. 58.

Quibus, & quando, & sub quibus conditionibus examen doctrinarum committi debeat. Cap. 20. fol. 61.

An maior pars suffragiorum sufficiat ad condemnationem doctrinarum. Cap. 21. fol. 67.

De audientia debita Doctoribus. Cap. 22. f. 70.

Quam partem habent seculares in examine consultiuo doctrinarum non iudiciali, C. 23. f. 73.

De numero propositionum damnabilium. Cap. 24. fol. 79.

In tractatu de primis instantijs, & alijs recursibus, maxime in causis fidei.

DE Decretis Pontificum, & Conciliorum, circa primas instantias. Cap. 1. fol. 81.

An primæ instantiæ in causis fidei auocari queant. Cap. 2. fol. 84.

De legibus Philippi II. circa præmissa, C. 3. fo.

Vtrum in iis aliquid habeat singulare Inquisitionis Hispana. Cap. 4. fol. 87.

De literis quibusdam Apostolicis circa præmissa. Cap. 5. fo. 88.

Decreta, & gesta nonnulla Regum circa præmissa. Cap. 6. fol. 90.

De quibusdam literis Apostolicis circa appellationes in causis fidei. Cap. 7. fol. 92.

De remissionibus, maxime in causis fidei. Caput 8. 9. 10. 11. 12. à fol. 84. vsque ad 107.

Quot titulo, & iure examen, & detentio literarum Apostolicarum præstetur à nonnullis secularibus. Cap. vit. fol. 104. vsque ad finem. Prima via ex debita consultatione. Secunda, ex D. Bonau. Tertia, ex correptione fraterna executiua impeditiua culpæ. Quarta, ex titulo Patris extraordinarij. Quinta, ex unitate corporis Ecclesiæ. Sexta, ex Episcopica. Septima, ex titulo protectorio. Octaua & nona, ex duabus alijs vijs opinandi. Decima, ex auxilio debito oppressis.

In fine de regula quinta & nona Expurgatorij, circa non celandum nomen Auctoris, & Typographiæ.

PROLOGVS AD OPVS NOVEM
Præliudij constans.

Biblioth. D. P. de loro et Camp. F. Franck
P R A E L U D I V M
P R I M V M. 1675

CVM Anno 1635. de quibusdam propositionibus
versaretur, earum Author sequentia præiudicia n. an-
data prælo exposuit, ut iuxta leges in illi. possitas ip-
sius doctrinae examinaretur. Quoniam vero eam in
pertractavit, opusculo de examine doctrinarum omnia verò
quæ in ijs præliudij dixerat supposuit, & sum mihi est ante
summariam collectionem loco Prologi hæc præliudia collecta-
re. quæ censurarum gradus, & implexas earum distinctiones,
& separationes, & leges pro ipsis requisitas expendit. Nihil
in hæc ab eo factum dictumve est, quod non ex communissi-
ma Theologorum sententia ortum habeat. Omitto alios ex-
traordinarios gradus, & nomina censurarum, quæ ab ipso ex
iudicijs Ecclesie compilantur, quia facile ad subiiciendas spe-
cies referuntur: verbi gratia: Gregorius XIII. anno 1576.
quendam antistitem Ecclesiasticum inquisitum, & accusatum
de hæresi Romæ abiurare, die Sabbati decima quarta mensis
Aprilis, ut vehementer suspectum de hæresi præcepit: primo
quod super articulis ab Ecclesia diffinitis valde defectivè, &
ambiguè loqui videretur: deinde, quod de sumptionibus, defini-
tionibus, divisionibus, phrasibus, & locutionibus hæreticis
usus fuisset: similiter quæ asserta Innocentius VIII. retracta-
re iussit Picum Mirandulanum, alijs etiam censurarum vo-
cabulis decantantur, verum tam hæc quam aliæ diuerse
voces, & nomina graduum aut in subiicien-
dis continentur, aut ad subiicien-
da reducuntur.

Modus scribendi recitativè, inquisitivè, dubitativè,
examinativè, præsumptivè, suspensivè, coniecturali-
ter, frequens apud Philosophos, Patres,
& Scholasticos.

Hanc veritatem innumeris testimonijs, & exemplis
probat Saura de examine doctrinarum, cap. 1. & 2.
Ego nunc ex Aristotele, & Augustino summis Phi-
losophiæ, & Theologiæ parentibus, & principibus
evidenter eandem veritatem sancio. Horum exempla irre-
fragabiles defensiones sunt plurimum, quæ in ijs sex partibus
summarijs tabularum de B. Virgine, aut recitativè, aut in-
quisitivè, aut dubitativè, aut examinativè producuntur.

Omitto exempla Philosophorum Scepticorum, siue
Epheticorum, qui de singulis controversijs nihil affirma-
bant, sed dubitativè solum procedebant, quales fuere novii
Academici, quorum autor Lacydes, & Cyrenaici, quorum
dux erat Aristippus Cyrenæus, imò & Socrates ipse, ut qui-
dam aiunt. De Discipulis Arcefilai, & Pyrrhonijs, de novis,
& medijs Academicis certum est nihil ferè assertivè, sed om-
nia, aut pleraque dubitativè scripsisse. Referam solum exem-
pla Philosophorum, quos Dogmaticos appellant, quia de
rebus affirmant, certa que documenta constituunt, ut Plato,
Zeno, Aristoteles, alijque quamplurimi. Quoniam verò om-
nis ferè Christianorum Philosophia hoc tempore unius A-
ristotelis sapientiæ, decretis, & institutionibus innititur, ex
illo dumtaxat adducemus testimonia, & exempla.

Liber probæmatum Aristotelis in sectiones triginta
octo distributus est, de morbis, causis morborum, sudore,
vino, venere, labore, fessione, sympathia, rigore, vi-
bricibus, cicatricibus, affectionibus hominum, & anima-
lium, de voce, sono, odoribus, regionibus, Solè, Luna,
ymbris, affectionibus quibusdam rerum inanimatarum,

& animatarum, literarum studio, musica, stirpibus, farina, fructibus, mari, aqua salsa, calido, aere, ventis, metu, fortitudine, temperantia, iustitia, prudentia, intelligentia, sapientia, oculis, auribus, sternutatione, dentibus, lingua; ore, tactu, facie, toto corpore, & coloribus, quos mare, & sol immutant: singulæ ex ijs triginta & octo sectionibus in plures alias quæstiones diuiduntur. In nulla definit quid dicendum sit, sed potius vult alijs decernendi potestatem relinquere, ipse sola dubitatione contentus, vt propterea libro affixerit titulum *Problematum*: ergo hæc tractationis ratio inquisitiua, dubitativa, examinativa, absque resolutione summi Philosophi exemplo commendatur; nec damnandus est, qui sapius in rebus obscuris simili exemplo plura conscriberet.

In libris physicis, metaphysicis, & politicis frequenter vtitur Aristoteles vocibus ambiguis, & timidis, quæ extremum iudicium, aut firmam sententiam sibi non inesse declarent: *fortasse, an, quasi, tanquam, est autem quod sit, rationale videtur*: quæ voces suspensum, pauidum, dubitatum animam ostendunt.

Libro 2. de cælo ait interdum sibi sufficere ad scribendum, Ægyptiorum, & Babyloniorum credulitates; quod, vt expendit Scotus in 4. dist. 43. quæst. 2. allegans prædictum locum Aristotelis, frequens est Philosophis.

Præmio libri Meteororum, diffidentiam, & dubitationem suam in plerisque à se tractandis per quatuor libros Meteororum, ijs verbis declarat; *In ijs aliqua dubitamus, aliqua quodammodo tangimus*: & paulo ante; *Pertranseuntes autem de ijs speculabimur, si quid possumus*.

Idem Aristoteles scripsit libros nonnullos externos, circulares, & figuratos de rebus communibus, & facillioribus: idcirco non adeo exquisita, & exacta methodo euulgauit, quia ita expediret, quod hominum circulis, & multitudini accommodarentur. Huius generis sunt volumina de historia, & generatione animalium, de Rhetorica, de Arte Poetica, de mirabilibus auditionibus, de virtutibus, & vitijs, & consimiles. In ijs interdum altiori stylo procedens scientifica documenta continet, sapius tum historias, tum alias doctrinas philosophicas more populari tractat, recitativè dumtaxat loquens, vel dubitativè, vel ex aliorum credulitate.

Plura exempla ex Aristotele producere potuissim; sed hæc sufficiunt: superest de S. Augustino tractare, cui hæc forma scribendi valde fuit usitata.

Scripsit libros duodecim de Genesi ad literam, continentes trecentum, & quadraginta nouem capita, de quibus lib. 2. retractationum cap. 24. sic ipse loquitur; *In hoc opere plura quæstia, quàm inuenta sunt; pauciora firmata; cætera verò ita posita, velut adhuc requirenda*. Licebit igitur hæc modestiam Augustini imitari. Quod si ille plusquam ducentis quinquaginta capitibus nihil dicit assertivè, sed dubitativè, inquisitivè, examinativè absque nota; licuit Neoterico cuidam in multo maiori volumine per sexaginta solùm capita similiter scribere.

Idem Augustinus libros triginta tres scripsit contra Faustum Manicheum, de quibus ex verbis ipsius Augustini sic refert Ioannes Turcremata dist. 15. §. *Ad quartum*. *Præterea ipse Augustinus contra Faustum loquens, sunt inquit libri, qui non præipientis autoritate, sed perficientis exercitatione adducuntur à nobis*. Allegat Turcremata pro eodem instituto Anselmum, & plures alios potuisset allegare; nos tamen nunc solùm vtimur documentis Augustini. In quo, si non damnatur, modus scribendi inquisitiuus, & dubitativus, per plura capita librorum triginta trium, non erit condemnanda eadem formæ tractandæ in multo minori numero quæstionum multo maioris voluminis.

Idem præstat S. Augustinus in libris de libero arbitrio, vt ipse fatetur lib. 1. retractationum, cap. 9. ijs verbis; *In ijs libris ita multa disserta sunt, vt incidentes nonnullæ quæstiones, quas vel enodare non poteram; vel longam sermocinationem in presenti requirebant, ita differrentur, vt ex utraque parte, vel ex omnibus earundem quæstionum partibus, in quibus non apparebat quid potius congrueret veritati, ad hoc & mea ratiocinatio nostra concluderetur, vt quod libet eorum verum esset, laudandus crederetur, vel etiam ostenderetur Deus*.

Idem Augustinus in quatuor libris de animæ origine tractat illam quæstionem, an anima rationalis immediatè creetur à Deo, an verò ad eius productionem concurrat etiam cum Deo virtus seminis, & parentum; pro qua posteriori parte, sicut toto libro 10. de Genesi ad literam, multa con-

congessit argumenta, quæ non solait, sed rem totam alijs perpendendam relinquit, ita se gerit in libris prædictis de animæ origine, lib. 4. cap. 2. hæc ait. *De origine animarum, quæ post primum hominem date sunt, vel dantur hominibus, non sum ausus aliquid definire, quia fateor me nescire:* & lib. 2. retractationum, cap. 56. de ijs libris hæc scribit; *In ijs autem omnibus, in quibus multa necessaria differuntur de fide de origine animarum, quæ singulis hominibus dantur, cunctationem meam.* Similiter procedit epist. 28. ad Hieronymum, & epist. 156.

Idem S. Augustinus novam invenit sententiam circa septem dies enumeratos à Moyse initio Genesis, quos non temporis duratione, sed solum secundum differentiam cognitionis Angelicæ distinguendos ipse disputavit, nullibi soluendo argumenta, quæ pro illa sententia attulit. In lib. 1. & 4. & 5. de Genesi ad literam, & lib. 11. de civit. Dei, cap. 7. & 29. cum tamen libro illo 1. cap. 3. & 20. & super imperfectum cap. 1. & 2. & alibi profiteatur se in ea re nihil definire.

Eodem modo disputavit illam quæstionem, an oculus corporeus possit spiritualiter, ut ipse ait, elevari ad videntiam divinam essentiam: in qua quæstione profiteretur se nihil velle definire. Videatur lib. 22. de Civitate Dei, cap. 22. & epistola 111. Nemo tamen hæcenus formam hanc scribendi damnavit in Augustino. Turrecremata in distinctione 9. cap. *Ego solis*, hæc ut certissima statuit. *Quintuplex modus reperitur, quibus sanctos Doctores fuisse loquutos experimur: unus est inquisitivus, scilicet disputando; secundus est reprobativus, scilicet aliorum opiniones reprobando; tertius recitativus, opiniones aliorum recitando; quartus est retractativus, ut Augustini in libro retractationum; quintus est assertivus, ut cum aliquid diffinitè afferunt, vel affirmant aliquid: hanc veritatem illustrat argumentis, & exemplis. Modus igitur recitativus, inquisitivus, dubitativus scribendi familiaris est Augustino, & Patribus: nec ullum incommodum est, quod in ijs tabulis plura inquisitivus, examinativus, dubitativus, recitativus proponantur. Hoc sanè consilio Doctor Antonius Saura, in tractatu de primis instantijs, & remissionibus, etiam probabiles opiniones in materijs iurisdic-*

ditionalibus aut recitativè, aut examinativè, aut suspensivè proposuit, ut ex earum recitatione, & examine ceteri diligentius, & uberius quæstiones penetrarent: interdum in rebus latissimis, & Apostolicarum literarum, & Conciliorum approbatione munitis, ipse sola fuit recitatione contentus.

Prædicta doctrina alia via confirmanda est, simulque declaranda particulæ nonnullæ, quæ dubiam, & vacillantem sententiam consignant.

Primò, quoties Doctores suam mentem exprimunt per verbum *videtur*, nihil enuntiant assertivè, sed dubitativè, aut examinativè tantum proponunt, ut ait Cano libro octavo cap. 5. & suaderetur ex l. 2. ff. de pactis, l. si Chirographum, & l. qui testamentum, in fine, ff. de probationibus.

Secundò, quæ dicuntur per verbum *arbitror*, dubitativè solum scribuntur, aut declarantur, id est coniecturaliter, aut præsumptivè, absque vlla assertionem, ex l. si hominem in principio, ff. de positum, ideò Plautus in Pcen. *Perij certo, haud arbitrario*, id est non dubiè: Tullius de Divinatione, ut vacillantem se ostenderet, ait; *Hæc, ut ego arbitror, veteres rerum magis euentis moniti, quam ratione docti probauere.*

Tertio dubitantem animum ostendunt quæ efferuntur verbis *existimo*, aut *estimo*, iuxta l. Divus, ff. de integ. restit. vbi glossa in verb. existimari; & ibi Bartholus num. 3. ita expressè Tullius lib. de Oratore; *Potius æturos ut existimatores videamur loqui, non magistri*, quia docens ut magister, constanter loquitur; existimator, timidè solum, & ut ipse putat, & existimat.

Quartò, verba illa, & nomina, quibus dicunt se *coniectare*, *presumere*, *duci coniecturis signis*, aut *presumptionibus*, manifestè declarant non eos assertivè loqui, sed dubitativè, aut timidè. Sic habetur l. vnica, vbi glossa, ff. si tab. testam. nullæ ex tab. l. cum auus, vbi Socinus num. 70. ff. de condit. & demon. & sic loquitur Ulpianus, cum aliquid non audeat affirmare, ut in l. Quod si nolit, §. qui mancipia, ff. de ædil. edict.

Quintò, verba illa, quibus Auctores dicunt se credere, aut credulitate duci, aut credibiliter loqui in ijs, quæ ad religionem Cathol. non pertinent, exprimunt se dubios esse, aut vacil-

vacillanter aliquid proponere. Ita Curtius Iunior conf. 4. num. 15. versic. ex præmissis; Inola in l. 1. §. sed si ex fundo; & probatur ex l. conficiuntur in principio, ff. de iure codic. Ipse Aristoteles lib. 2. de cælo, cum ait se duci credulitati- bus Ægyptiorum, & Babyloniorum, monstrat se loqui dubi- tatiuè.

Sextò, verba illa, quibus Doctores aiunt se *intelligere*, vel *animo concipere*, declarant se nihil asserere, sed dubitare, aut per suspiciones, & præsumptiones in partem aliquam inclinare absque vilo assensu. Sic Aretinus in l. iam hoc iure, ff. de vulg. & pup. substic. Albericus in suo dictionario, verbo *videtur*, & probatur ex l. si pater familias Titium, ff. de hæ- red. instit. iusta lege cum proponis, C. eodem. Nam ijs lo- cutionibus docent se priuatam sensum, & intelligentiam cum timore proponere.

Septimò particula formidolosa, *an, forsan, fortassis*, & similes aliæ ostendunt, nihil dici ab Autoribus assertiuè, sed dubitanter: quod Aristoteli valde esse familiare dixi- mus suprâ, & res est certa, atque perspicua.

Octauò, verba quæ per subiunctiuum exponunt pro- prium sensum, qualia sunt, *dicerem, affirmarem, iudicarem*, cum non absolute propositionem enuntiant, & formidolo- sum animum declarent, non habent vim asserendi, nec opi- nandi, vt notum est: nam quemadmodum verbum *vellem* non habet voluntatis consensum, sic nec verbum *dicerem*, aut *affirmarem* habet intelle&us consensum.

Nono, cum in operis, aut tractatus initio, progressu, aut fine dicitur ab Autoribus, quæstionem esse valde imple- xam, & difficilem, nec pro eius decisione argumenta succur- rere, si postea in aliquam partem inclinant, non id præstant per assensum opinionis, sed per inclinationem suspitionis, aut præsumptionis, absque vilo assensu, quemadmodum con- stat ex duodecim libris S. Augustini de Genesi ad literam, & ex pluribus capitibus librorum triginta trium contra Fau- stum, & alijs plurimis.

Decimò, pterumque cum à Doctores dicitur aliquid esse rationale, vel rationabilius, vt sepissime loquitur Ari- stoteles, nullum habent opinionis assensum.

Ex quibus omnibus fit primò, nihil ex ijs, quæ propo- nuntur in ijs tabulis recitatiuè, dubitatiuè, examinatiuè,

præ-

presumptiuè, suspiciatiuè, coniecturaliter, inquisitiuè, viliam posse mereri censuram Theologicam, etiam si altera pars ab- solutè dicta eam mereretur. Secundò, nihil præstari in hoc modo scribendi, quod familiare non sit Patribus, Theolo- gis, Philosophis, & Iuris Professoribus. Tertio, allegari sæ- pe ad faciendam opinionem probabilem ab auctoritate ex- trinseca plura testimonia, quæ quia vacillanter proposita, non firmant sensum opinionis, nec fundant probabilitatem.

PRÆLVDIVM SECVNDVM.

Quæ scribuntur inquisitiuè, examinatiuè, dubitatiuè, præsumptiuè, suspiciatiuè, recitatiuè solùm, in contro- uersijs, quæ primariò, nec secundariò tangunt fidem, nullam Theologicam censuram merentur, etsi altera pars absoluiè, & assertiuè pro- lata grauiorem notam mere- retur.

HÆc doctrina tot, & tam grauibus testimonijs, & argumentis manifestè conuincitur, & persuadetur à Doctore Antonio Saura, de examine dõ Arina- rum, cap. 1. & 2. vt nihil nobis addendum superfit. Illam suprema Inquisitio Hispaniarum, & sacra Congrega- tio de Indice, authenticè suo exemplo, & praxi comproba- uit, vt prædicto primo capite idem Saura demonstrat. Ex illustrissima familia Prædicatorum hunc sensum stabili- runt Melchior Canus libro 12. de locis, cap. 11. Sixtus Se- nensis libro 6. annot. 81. Turrecremata dist. 9. cap. *ego solis*, & alij innumeri: ex Minoritis Corduba libro 1. quæst. 17. Castro lib. 1. de iusta hæreticorum punitione, cap. 3. & plu- res alij, quibus subscribit Simancas de hæreticis cap. 52. Hu- ius veritatis evidens probatio desumitur ex Patrũ, & Scho- lasticorum exemplo; qui ideò sepissime inquisitiuè, exami- natiuè,

natiuè, dubitatiuè, recitatiuè solùm scripsere, ne peccarent, aut errarent. Ergo in similibus controuersijs, quas non omnes mediocriter docti scire tenentur, nullum est peccatum, aut error, ac propterea nulla censura Theologica debita contra eos, qui dubitatiuè, aut examinatiuè absque resolutione differunt, neque contra eorum scripta.

Ex hoc principio notum est, nihil ex ijs, quæ in sequentibus tabulis de B. Virgine dicuntur, recitatiuè, aut examinatiuè, aut inquisitiuè, aut dubitatiuè solùm, vllam mereri Theologicam censuram, licèt absolutè, & assertiuè dictum alicui notæ Theologicæ obnoxium esset. Illustratur hæc veritas testimonio Gersonis, tomo 1. de examine doctrinarũ, considerat. 3. cuius verba commentabimur; *Aliqua sunt doctrina palam hereticæ apud omnes.* Nulla ex ijs aut recitatur, aut sub dubiis proponitur in ijs tabulis, vt notum est. *Alia dubia simplicibus, sed manifeste sapientibus, & peritis.* Nulla similis exhibetur in ijs tabulis sub dubio; cum singulæ ex doctrinis relatis sint Doctorem sapientissimorum, pluribus seculis sine scandalo, & offensione permissæ: & dando gratis, quòd nonnullis sapientibus, & peritis esset manifesta ipsarum temeritas, cum alij sapientissimi ita opinentur, non potest censura Theologica inuri, iuxta omnium sententiam, quando solum dubitatiuè, aut examinatiuè, aut recitatiuè scribuntur, quemadmodum superius allata, & ab Antonio Saura allegata demonstrant. Addit Gerson: *Tertia, velut neutra, habentes pro se Doctores rationibus ad vtramque partem probabilibus, nec in vna tantum Diocesi, vel paucis, sed apud omnes Christianos, aut longè plurimos.* Id si habent singulæ doctrinæ sub dubio, aut examinatiuè, aut recitatiuè, aut inquisitiuè, aut præsumptiuè, aut suspicatiuè, aut coniecturaliter proponendæ, verum erit quod subdit Gerson, non posse eas vlla censura condemnari. Qui aliter

in similibus fecerit, vsurpabit sibi officium
Conciliorum generalium, & Cathedralium Apostolicarum.

(92)

PRÆLVDIVM TERTIVM.

Non sufficit ad condemnandum doctrinam probabilis illatio ex Scripturis, Concilijs, Decretalibus, & vnanimi sensu Patrum, vel Scholasticorum, si non sit euidens, vel necessaria, vel manifesta consequentia.

Hæc doctrina recepta est ab omnibus non solum sapientibus, sed etiam mediocriter eruditis: nam a re, & contrarie opinionones sepius à sacris expositoribus, Theologis, & Iuris Professoribus probabiliter deducuntur ex Scripturis, Decretalibus, Concilijs, Iure canonico, & vnanimi sensu Patrum, & Scholasticorum, quarum singulæ sunt probabiles, etiam si contrariæ, aut contradictoriæ sint: ergo illatio, qua conuincatur propositionem aliquam esse contra Scripturam, Decretales, Concilia, Ius canonicum, aut vnanimem sensum Patrum, vel Scholasticorum, debet esse manifesta, & euidens. Declaratur, & confirmatur, quia opinio habens pro se graves Auctores & fundamenta, est absolutè probabilis, si non obicit aliqua reuelatio diuina, aut pondus irrefragabilis auctoritatis; sed quod probabiliter solum inferitur, sine euidenti, aut necessaria connexionione, non est fide diuina reuelatum, nec connexum cum eisdem reuelatis necessariò, & manifestè: ergo similes illationes, quantumuis verisimiles, & probabiles, non tollunt oppositæ doctrinæ probabilitatem. Prima propositio est certa, secunda indubitata: nam doctrina, quæ solum probabiliter elicitur ex Scriptura, Concilijs, Decretalibus, Iure canonico, aut vnanimi sententia Scholasticorum, vel Patrum non habet altiore gradum, quàm probabilitatis, cum conclusio sequatur debiliorem partem, sed quod non excedit metas probabilitatis, nec se fide est, nec inconcussam certitudinem attingi: ergo similes doctrinæ manent intra limites duraxat opinionis probabilis. Ex quo fit, ad condemnandum propositiones Doctorum, quæ in sequentibus tabulis producuntur, non sufficere illationem probabilem contra ipsas, ex Scripturis, Concilijs, Iure canonico,

vnanimi sensu Patrum, vel Scholasticorum, nisi illa sit necessaria, aut euidens, & quæ à viro mediocriter docto, nec à sapientissimis negari queat.

PRÆLVDIVM QVARTVM.

Quid necessarium sit, ad probandum propositionem aliquam ex proponendis recitative, aut dubitative, aut inquisitive, aut examinative, aut prescriptive, aut suspicative, aut coniecturaliter esse hereticam, aut erroneam, si absolute, & assertive proferatur.

Suppono ex præludio 1. & 2. & ex dictis à Doctore Saura de exam. doct. c. 1. & 2. propositiones dubitativas referendas sequentibus tabulis non mereri censuram: sed scrutari oportet, si assertive, & constanter dicerentur, qua ratione probandum esset, illas fore hereticas, aut erroneas: & ex quibus locis Theologicis desumenda sint argumenta, ad conuincendum prædictam notam illis deberi.

Ad prædictam probationem necesse est, vt ea propositio, quæ hæresis, aut erroris notam incurrit, opponatur expressè aut sacræ Scripturæ, aut traditioni Apostolicæ, aut autoritati vniuersalis Ecclesiæ, aut determinationi cathedrali Pontificis summi, quæ iudicialis dumtaxat non sit, aut definitioni Concilij generalis, vel non generalis, quod confirmationem habeat è cathedra Pontificia Romana, aut saltem debet opponi manifestè, & irrefragabiliter conclusioni manifestè, & irrefragabiliter per necessariam consequentiam illatæ ex præmissis quinque locis. De hac thesi fusè tractarunt, aut ab alijs tractata supposuerunt Ioachimus Perionius in libris topicorum Theologicorum, Salmeron tom. 1. & 8. Valentia lib. 1. controu. in analysi Christianæ fidei, & 1. p. q. 1. puncto 5. Gill. lib. 1. tract. 7. Torres in selectis, opuse

opusc. 1. Melchior Canus integro volumine, Gabriel Vaquez 1. p. disp. 12. interpretes D. Thom. 1. p. art. 8. cum Medina, Bannez, Zunel, Nazario, Thoma Pio, Arrubale, Machino, & alijs vniuersaliter tractantibus de locis Theologicis. Quanquam verò circa definitionem loci argumentum diuersas adhibeant descriptiones Arist. 2. Rhetor. cap. 22. & vltimo apud Trapezuntium; Carolus Sigonius ibidem, Alexander 1. Top. Theophrastus lib. 5. de differentijs; Marcus Tullius in Topicis, & lib. 2. de Oratore, Boerthius lib. 2. de differentijs topicis; Rudolphus Agricola lib. 1. de inuentione, cap. 2. Montanesius de principijs Theologiæ, in sexto prænoscendo, cap. 2. & plures alij: verum re ipsa conueniunt loca argumentorum appellantes, elementa, sedes, communes notas, promptuaria, domicilia, receptacula, in quibus argumenta latent, & è quibus erui debent: quare Theologici loci erunt sedes, & domicilia, vnde Theologica argumenta sumuntur ad Theologicam quæstionem decidendam.

Vt probetur aliquam propositionem esse hereticam, aut erroneam, debet esse prædicta oppositio verbi Dei scripti, aut traditionis Ecclesiæ, aut communis consensus vniuersalis Ecclesiæ, aut definitionis Pontificis, aut Concilij à Pontifice confirmati. Hi sunt loci à diuina autoritate desumpti: singulos illorum percurremus; siue alter alterum includat, siue non: nolo enim pro re tanta de nimia subtilitate diuisionum, & distinctionum esse sollicitus, cum de re ipsa constet.

De primo loco, quod est scriptum Dei verbum, latè disserunt sacræ Scripturæ expositores, & Scholastici Theologi 2. 2. quæst. 1. art. 10. & hi, qui contra hæreticos scripserunt. Salmeron tom. 1. Prolegom. 1. & 2. & tom. 8. tract. 1. & 2. Diedo lib. 7. de catalogo sacræ Scripturæ, Sixtus Senensis lib. 1. Bibliothecæ; Bellarminus tom. 1. lib. de verbo Dei; Petrus Martínez in libris hypothipoteon Theologicarum; Canus libro 2. de locis; Medina libro 6. de recta in Deum fide; Castro libro 1. aduersus hæreticos, cap. 2. Rogerius opusculo de libris canonicis; Galarza libro 4. institutionum Evangelicarum; Bannes 1. part. quæst. 1. artic. 8. Gillius lib. 1. tractatu 7. cap. 2. Torres 2. 2. quæst. 1. art. 10. disputatione 21. Suarez disputatione 4. de fide, sect. 3. distinctiùs Scærius in Prolegomenis Bibliis. Si verba scripturæ

tate per se clara sunt, & euidencia, si consequentia euidens
 sit, argumentum infallibilem veritatem continet: aut non
 sunt clara, & expressa, sed summus Pontifex, aut generale
 Concilium ita declarat, aut certe omnes Doctores Eccl. sic
 eodem modo aliquem locum interpretantur, & tunc idem
 est dicendum; aut ex ijs solum, que in S. Scriptura habentur,
 aliqua veritas euidenter deducitur, quemadmodum ex
 eo quod Scriptura dicit Iesum esse verum hominem, sequitur
 esse risibilem, & tunc etiam argumentum est firmum, &
 Theologicum; at si consequentia euidens non esset, sed proba-
 bilis tantum, argumentum solum erit probabile, vt in
 proximè antecedenti preludio conuincitur.

Secundus Theologiæ locus à Dei traditionibus, &
 Christi Domini, firmissimus est, cum Dei verbum contineat,
 non scriptum, sed viue vocis oraculo à Christo ad nos per
 Apostolos derivatum: quare diuinam eandem auctoritatem
 continet, quam primus, vt ex Tridentino liquet, sess. 4. ini-
 tium ex æquo eos damnante, qui canonicos libros non susce-
 rint, & traditiones contempserint, & ex ipso ex æquo vtriusq;
 auctoritatem recognoscere, & ex Patribus, qui docent æ-
 qualis esse auctoritatis, ac diuina Scripturæ, vt ex Basilio,
 & Chrysostomo docet Stapleton. c. 6. Et ratio est, quia tunc
 traditio, quàm diuina Scriptura formali, & immediata Dei
 reuelatione nititur, ac proinde æquè infallibilis sunt veri-
 tatis; monet tamen Canus lib. 3. de locis, cap. 3. in 4. funda-
 mento contra hereticos, multò fortius argumentum ex tra-
 ditionibus firmi, quàm ex sacra Scriptura, quia hanc extor-
 tis, & falsis peruertunt interpretationibus: vnde Tertuli-
 libro aduersus Hermogen. cap. 19. *Hæreticis mos est etiam
 simplicia Scripturarum verba torquere*: at traditiones cum
 sint communium sanctorum attestazione, & Ecclesiæ viu com-
 probare, ita abuti non possunt, nec in prauum sensum tradu-
 cere. Sed de his, & alijs ad traditiones spectantibus late
 Driedo lib. 4. de dogmat. Lindanus 5. libris, quos Panoplia
 inscripsit, & Ayala de traditionibus, Castro lib. 1. aduersus
 hæreses, cap. 5. Canus lib. 3. de locis, Stapletonius contro-
 uers. 7. Sumeron tom. 3. tractatu 2. vbi de traditionum mul-
 tiplici utilitate, Bellarm. tom. 1. lib. 4. de verbo Dei nõ scri-
 pro, & pler que alij, quos refert, cap. 1. Torres 2. 2. disp. 20.
 Gillius lib. 1. tract. 7. cap. 8.

Sed

Sed si quispiam querat, qua ratione cognosci possit ali-
 quid ex Apostolica traditione haberi, Canus lib. 3. cap. 4.
 quatuor tradit regulas, & totidem Ludouic. Carbo lib. 5.
 introducit in Theologiam, cap. 4. Gillius in illo cap. 8. n. 7.
 tres; Bellarminus libro 4. citato, cap. 9. quoque: alij plu-
 res, pauciores alij. Nunc & hic satis hæc esse potest, si ali-
 quid ad fidem, vel mores pertinens ab Ecclesia tradatur, cu-
 ius vique ad Apostolorum tempora nullum reperiatur ini-
 tium, Apostolica traditio id censetur. Sed que ea est Eccle-
 sia? ea, que sub Romano Pontifice est congregata. Itaque
 si generale Concilium sub Romano Pontifice, vel concurs
 Doctorum sententia sub eodem capite aliqua de fide tra-
 dunt, & moribus, cuius traditionis nullum inueniatur ini-
 tium, à Christo Domino Apostolos accepisse credendum
 est, licet à nullo Scriptore sacro mandatum literis sit. At-
 que ita Concilium Tridentinum, sess. 5. in decreto de origi-
 nali peccato, ex traditione definit paruulos esse baptizan-
 dos in peccatorum remissionem; & sess. 14. cap. 1. ex tradi-
 tione interpretatur, de Extreme vntionis sacramento, ver-
 ba illa Iacobi 5. *Vngentes cum oleo in nomine Domini*, sess.
 23. cap. 1. & 3. vt alia præmittam. Ex traditione Scrip-
 turæ coniuncta, deducit aliqua ad Sacerdotium spectantia,
 ac ad sacram ordinationem. Ex qua regula constat ea, quam
 tradit sanctus Augustinus lib. 2. de Baptismo, contra Dona-
 tistas capite 7. & libro 4. capite 24. scilicet, quando aliquid
 tanquam si lei dogma in Ecclesia celebratur, & in sacris li-
 teris non habetur, Apostolica est traditio: verbi gratia, vt
 baptizentur infantes, distincti gradus sacrorum Ordinum,
 Quadragesimæ observatio. Constant etiam alia, quoad
 vitam: scilicet, quando aliquid fieri in Ecclesia videmus, ad
 quod extendi non potest humana auctoritas, illud est ex tra-
 ditione: verbi gratia, quod Ecclesia dispenset circa simplex
 votum, & iuramentum, quod matrimonium non condemna-
 tum soluat per votum solenne. Nam sanctus Hieronymus
 libro 1. contra Iovinianum, refert hanc consuetudinem ad
 ipsum Christum; & sanctus Epiphanius leg. 78. & deni-
 que quando aliquid asseritur esse traditio, vel à tota Eccle-
 sia, vel à generali Concilio, vel ab omnibus Patribus, quem-
 admodum in septima Synode, act. 7. sanctarum imaginum
 veneratio dicitur esse Apostolica traditio; & similes: omni
 Ecclesiæ

Ecclesie voce symbolum, quod recitamus, dicitur esse Apostolorum. Nec non etiam, quando à Patribus habentur, ut hæretici, qui dogma aliquod negant, quod in sacris literis non continetur, illud enim erit traditio, exempli gratia, quod Beatissima Virgo semper maneret Virgo, non constat ex sacris literis, & tamen Heluidiani id inficientes, semper reputati sunt hæretici.

Igitur, ut propositio aliqua ex referendis, & proponendis in sequentibus tabulis dicatur opposita veritati per traditionem constanti, necessaria sunt nonnulla. Primo, ut cõvincatur esse de ea re traditio, cuius initium ad Apostolos, vsque non inueniatur. Secundo, ut de traditione constet, saltem ex testimonijs Patrum, & Historicorum, vel fidei, nemine discrepante, aut paucissimis reclamantibus. Tercio, ut propositio frãtilis euidenter, aut necessario contradicat traditioni prælietæ, aut conclusioni, quæ euidenter, vel manifestè, & necessario inferatur, ex traditionis præmissis.

Quarta, ut constet de sensu legitimo traditionis: v. g. nam exemplorum non requiritur veritas: si esset traditio Christi ex lassitudine itinerum, & temporum feruore sudasse; manebat dubium, de qua specie sudoris esset traditio; nam est sudor aquosus ex debilitate virtutis conuersiue, & superfluitate nimia corporis vitioso succo referti; & est sudor corporis perfectissimi similis in specie externa, sed vade dissimilis in materia, quia solum sudatur nobilissima humiditas. Posset quis traditionem ita explanare, ut Christo non inferretur sudor primi generis, qui ex omnium Scholasticorum sententia in Paradyso non esset, fuerit tamen in ipso sudor secundi generis, qui statim innocentie conuenire potuisset, si ex singulari mandato Dei Adamus ante peccatum nimium lassaretur. Quinto, si traditio sit particularis ex ea solum sumitur argumentum probabile.

Tertius locus est ab autoritate Ecclesie; nomine Ecclesie intelligimus fidelium congregationem, sub Christi Vicario Summo Pontifice. Hæc autem Ecclesia infallibilem declarandi habet auctoritatem, v. g. quæ sacra Scriptura habenda sit, quis eius legitimus sensus, & quæ sint diuinæ traditiones, ac similia; hæc autem Ecclesie necessaria omnino fuit autoritas; cum essent Dei verbum, transcriptum, quam non scriptum, non rectè ab omnibus intelligatur, sed hæretici

ei illud peruertant, & ut egregiè dixit Martinus Papa in Concilio Lateranensi, consultatione 3. *Ipsis paternis doctrinis abutuntur, &c.* Neceffe fuit, ut Deus suæ Ecclesie eam impertiretur, quã diximus potestatem: id non melius quam verbis Vincentij Lirinensis, in libello contra prophanas nouitates exponemus, vbi ita ait: *Hic forsitan requirat aliquis cum sit perfectus Scripturarum Canon, quid opus est, ut ei Ecclesiastica intelligentia iungatur auctoritas? Quia videlicet Scripturam sacram, pro ipsa sui altitudine, non vno, eodemque sensu omnes accipiunt, sed eadem eloquia aliter, atque aliter alias, atque alius interpretatur, ut penè quot homines sunt, tot illic sententiæ erui posse videantur. Atque idcirco multum necesse est, propter tantos tam varij erroris anfractus, ut Prophetice, & Apostolice interpretationis linea secundum Ecclesiastici sensus normam dirigatur.* Quid expressius hæc autem est vniuersalis Ecclesie autoritas, cuius iudicium in rebus fidei, & morum est infallibile; *Cum sit columna, & firmamentum veritatis*, ex Paulo 1. ad Timoth. 3. id autem non esset, sed potius omni doctrinæ vento fluctuaret, si exposita fuisset erroribus ad fidei substantiam, & morum attinentibus. Adhunc autem locum ex Ecclesie autoritate non pertinet Summi Pontificis, aut generalis Concilij decretum, hoc enim ad speciales infallibilis, etiam autoritatis locos spectat, de quibus continuo dicemus; sed concors Patrum sententia de rebus fidei, aut morum sub Romano Pontifice, etiam si illi in Concilio congregati non sint.

Nec opus est ut omnes fideles ad res fidei declarandas conueniant, sed satis est concors Doctorum Ecclesie sententia seorsim illam asserentium, aut scribentium, cum enim apud eos tota Ecclesie doctrina resideat (idiota enim tantum præcipua fidei capita scire tenentur) à Doctoribus, & Ecclesie Pastoribus, non ab idiotis eius doctrina petenda est, de quo plura Canus, lib. 2. de locis, cap. 4. contra quem Vvaldensem defendit Srapleronius, vbi sup. cap. vlt. & cum eo Gillius lib. 1. tract. 7. cap. 9. sed conciliari faciliè possunt, quia ad ea quæ vulgas nouit, eius consensus coniunctus Ecclesie Pastoribus, & Doctoribus iuuare potest, quia non ideo tribuitur Laicis iudicandi de fidei rebus autoritas, sed testimonium ut ipse Canus fatetur, ibidem conclus. 1. 2. 3. & ex Augustino lib. 1. contra Iulianum, cap. 2. ad finem argumen-

mentum contra Pelagianos, ex populi consensu fumento, Gillius probat. Nam vnanimes vulgi consensus ex Pastorum doctrinâ prouenit, vt clarum est; quoad ea verò, quæ superât vulgi caput, satis est communis Ecclesie Pastorum consensus. Nec dissentit Stapletonius, & rectè probat Gillius, tum ex eo, quod in Ecclesia est depositum, siue Catholice veritatis thesaurus, vt ait S. Irenæus, lib. 3. cap. 4. hoc autem depositum non extat apud imperitum vulgus & eius ignarum, ergo apud Pastores, & Doctores, vt indicat Paulus 1. ad Timoth. 6. *O Timothee depositum custodi* Quare cum omnes Pastores, & Doctores in idem conueniunt, irrefragabile argumentum est apud Theologum; tum quia Concilium Ephesum in epistola ad Nestorium ei præcipit, vt iuret sentire se, quæ vniuersi Episcopi per Orientem, & Occidentem crederent, quia ipsi, vt porè capita, & Doctores populorum, sunt vie totius Ecclesie, quam in his errare est impossibile; & de Niceno Concilio scriptum reliquit Theodoretus, in Beati Iacobi Nubensis Episcopi vita: *Obtinuit illa, quæ per vniuersum orbem vicerat, ac diuulgata fuerat Fidei confessio.* S. ergo illi contentiunt, Ecclesia procul dubio contentit, cum eius autoritas in his Authoribus, vt in potissima parte contineatur. Quare Tridentinum, ses. 13. cap. 5. & 6. c. communi Ecclesie viù definit, Eucharistie Sacramentum lætitiæ cultu adorandum, & asseruandum in Sacratio, & ses. 14. cap. 5. necessitatem Sacramentalis confessionis ex vniuersalis Ecclesie sensu decernit, sed de ijs hæc fusiùs, & alia præter eî Authores tractant; præsertim Canus lib. 2. de locis, Victoria lect. 1. & 2. Salmeron, tom. 8. tract. 2. Bellarmin. tom. 1. disp. 4. generali, lib. 3. & 4. de Ecclesia, in cuius cap. 5. libro 3. multos refert, qui de ea scripserunt. Torres 2. 2. disp. 14.

Ad hoc caput reuocatur communis Patrum sententia, quam certum, & infallibile Theologis argumentum præstare, cum de Fidei veritate testificatur, probat Vvardenis lib. 2. doctrinalis Fidei, cap. 25. Driedo lib. 2. de script. cap. 3. Horantius lib. 5. Catholicorum locorum, cap. 3. Canus lib. 7. de locis, cap. 3. conclus. 6. Castro lib. 1. aduersus hæreses, c. 7. Bañez 1. p. art. 8. dub. 5. conclus. 4. Salmeron. tomo 8. tract. 2. dum tractat locum sextum Theologicum; Concilia enim in Fidei rebus Sanctorum autoritates sequuntur, vnde

in Concilio Chalcedonenfi acclamatur, *Hæc fides Patrum;* & alibi in eodem Concilio dicitur Catholica fides ab ipsa Synodo, quæ secundum sanctorum Patrum interpretationem declaratur. Similiter in Concilio Viennensi, & in Niceno II. in 6. Synodo generali, & alijs, & in epistola Ephesini Concilij ad Nestorium, præcipitur illi, vt iuret se sentire quæ vniuersi Episcopi per Orientem, & Occidentem crederent. Probat ratiõ Castro, quia Patres per orbem dispersi vniuersam Ecclesiam constituunt, sicut congregati: congregatio enim parum ad id facit; sed in Concilio congregati de communi consensu aliquid statuentes, infallibile præbent argumentum, ergo & dispersi. Gillius lib. 1. tract. 7. cap. 13. n. 9. ait adesse omnino certum, si loquamur de sententia omnium Patrum ab initio nascentis Ecclesie, vsque ad nostra tempora, aut etiam omnium huius, vel alterius sæculi, cum Ecclesia sit, vt diximus, columna, & firmamentum veritatis, 1. ad Timoth. 3. & plebis fides sit Præsulum fides. Quare si illi omnes, vel omnes vnus sæculi errare possent, Ecclesia etiam errare posset, & non esset columna, & firmamentum veritatis; aliam verò rationem esse de Patribus, qui scripserunt, ostendit Gillius vbi supra; quia omnes Patres, qui scripserunt simul sumpti, nec modò, cum de corpore militantis Ecclesie non sint, nec vnquam, cum simul non vixerint, totam Ecclesiam constituunt, aut præsentabant. Nihilominus certum est, communem Patrum, sacra Scripturæ, & dogmatis in ea fundati interpretationem irrefragabile fidei argumentum continere à posteriori, & à sermo, vt ostendunt Stapletonius controuersia 6. lib. 11. cap. 5. Canus lib. 7. de locis, cap. 3. conclus. 5. & Bañez in hoc art. 8. dub. 5. conclus. 4. & Gillius supra: addit tamen communem Patrum de rebus fidei consensum, etiam absque Scripturæ testimonio esse argumentum plusquam moraliter certum, ac fidei proximum, quatenus eius verbis innititur, vt ibi fusiùs probat: nã quatenus interpretantur Scripturæ sensum, vel quasi testes fidei successionem in Ecclesia protestantur, doctrinam fidei continent. Quicumque ex hoc loco probare voluerit aliquam propositionem in tabulis examinatiuè, aut recitatiuè propositam, esse hæreticam, aut erroneam, debet conuincere, esse manifestè oppositam communi sententiæ

Patrum, & omnium Doctorum Catholicorum; aut conclusioni inde euidenter, vel necessario illata. Secundò illum conuincere oportet, materiam de qua propositio tractat, esse de pertinentibus ad fidem, & Patres, ac Doctores ita sentire: interdum enim plures conueniunt in re aliqua ad fidei dogmata non pertinente, vt quòd sit Phoenix, cum tamen incerta sit doctrina, quia est de rebus extra fidem sitis, à credulitatibus dependens.

Sed ad maiorem eorum, quæ diximus, explicationem, duplex Ecclesie auctoritas distingui potest: humana est vna, de qua Augustinus libro contra epistolam fundamenti, c. 4. numerans ea, quæ ipsum in Ecclesia conseruabant, nimirum sapientiam (inquit) Doctorum Ecclesie, consensionem popularem, vim miraculorum, antiquitatem, & perpetuam successionem, & similia, quæ congregat, Ecclesia summam, humanam tamen tribuunt auctoritatem. Et de hoc hic non agimus: nam motiua illa, quæ tantam nobis Ecclesie auctoritatem conciliant, faciunt quidem Ecclesie doctrinam euidenter credibilem, eoque sufficienter proponunt, vt credatur propter Dei auctoritatem; per se autem non probant formalem, & infallibilem credendi rationem. Altera Ecclesie auctoritas diuina potius est, quam humana, ratione cuius Paulus ait 1. ad Timoth. 3. Ecclesiam esse columnam, & firmamentum veritatis; & Christus Dominus Matthæi 16. *Portæ inferi non præualebunt aduersus eam*: & Augustinus in illo libro contra epistolam fundamenti, cap. 5. *Euangelio non crederem, nisi me auctoritas Ecclesie commoueret*: & Leo Papa serm. 2. de Ascensione, ibi, *cuius auctoritatem supernis illuminata radijs corda sequerentur*: & alij, de quibus supra mentionem fecimus: & hoc modo Ecclesia accepta est infallibilis regula nostræ fidei, & ex ea infallibi e accipitur argumentum, vt iam ostendimus, & ad hunc Theologiæ locum pertinet: id enim totum habet, quatenus instrumentum est, ac veluti organum, per quod Spiritus sanctus loquitur, sicut de sacra Scriptura infallibilem fidei regulam esse diximus, quia, vt ait S. Petrus epistola 2. cap. 1. *Spiritu sancto inspirati loquuti sunt sancti Dei homines*: & Actor. 15. *Apostoli, & summi sunt Spiritui sancto, & nobis*: Vnde Suarez de fide, disputatione 4. sect. 2. num. 5. *Si Patres, ait, conueniunt asse-*

asserendo rem esse de fide, semper applicabunt aliquam fidei regulam, cuius ipsi sunt quasi testes, & ratione illius faciunt certam fidem, &c.

Quartus locus est à summi Pontificis auctoritate: nam cum Summus Pontifex Ecclesie caput sit, Christi que Vicarius, ac Petri successor, post locum ab Ecclesie auctoritate sub eo capite, de ipso capite per se considerato dicendum restat, de quo certum est in ijs errare non posse, quæ ad fidem, & mores pertinent, vt constat ex illo Lucæ 22. *Rogauit pro te Petre, ut non desiciat fides tua*: ita enim hunc locum intelligunt Felix Papa primus, in epistola ad Benignum. Leo item primus sermone 3. de assumptione ad Pontificatum, Agatho epistola ad Constantinum Imperatorem, quæ habetur 8. Synodo, actione 4. Nicolaus primus, epistola ad Michaellem, Leo nonus, epistola ad Petrum Antiochenum, Innocentius tertius, epistola ad Episcopum Aretensem, & habetur capite Maiores, de Baptismo.

Præterea Matthæi etiam 16. ait Christus: *Tu es Petrus, & super hanc Petram edificabo Ecclesiam meam: & portæ inferi non præualebunt aduersus eam*. Hoc enim sensu super Petrum edificatam Ecclesiam intelligunt Gelasius, epistola ad Anastasium Imperatorem; & Gregorius lib. 4. epistola 72. illud verò, *& portæ inferi, &c.* plerique Patres per portas hæreses intelligunt. Epiphanius in Anchorato, Hieronymus, Chrysostomus, Euthymius, Theophylactus eò loci. At si summus Pontifex errare posset, illæ præualerent. Sed hæc, & similia fusè probant Canus libro 6. de locis. Bellarminus controuers. 3. maximè lib. 2. & lib. 4. cap. 1. ad 14. Caietanus in opusculo de hac re edito. Torres 2. 2. disp. 16. Victoria relect. 4. Bañez 2. 2. quæst. 1. art. 10. & plures alij in quibus. Guilius lib. 1. tractatu 7. cap. 9. num. 2. Stapletonius controuers. 2. lib. 6.

Ex quibus apertè colligitur argumentum, quod sumitur à summi Pontificis auctoritate, irrefragabile esse, & infallibilis veritatis: sed obseruandam hæc est, non omnia in eius decretis contenta ad fidem pertinere; sed ea tantum, quæ potissimum summus Pontifex definire contendit, tanquam de fide habenda, & credenda, maximè si anathema contra negantes adiungat.

Idcirco qui ex hoc loco probare voluerit propositionem aliquam, ex inferius proponendis in serie tabularum esse hereticam, aut erroneam, debet conuincere. Primò esse contra aliquam doctrinam, in decretalibus Pontificijs literis contentam, aut contra conclusionem ex ea necessario illatam. Secundò debet conuincere illud fuisse intentum Pontificis, nec solum eam doctrinam dici obiter, aut ad solam confirmationem annexam alijs probationibus. Tertio debet conuincere literas Pontificis esse definitiuas, & Cathedrales, non iudiciales solum in causis doctrinarum: sic Eugenius Quartus nonnullas propositiones Abulensis iudicialiter solum, & non definitiuè condemnauit; postmodum iudicium emendatum est: sic Zacharias Papa condemnauit Episcopum quendam dicentem esse antipodas; & similia exempla occurrunt, quæ alio loco dedimus.

Quintus locus est à Conciliorum autoritate, cum generalia Concilia congregata legitimè vniuersalem Ecclesiam representent: postquam diximus de vniuersalis Ecclesie autoritate, & eius capitis dicendum restat de ipsis Concilijs, quæ siue ipsa tota Ecclesia non sunt, sunt tamen representatione. Concilia igitur, siue Generalia, siue Prouincialia, à Romano Pontifice confirmata, certam fidem faciunt, habent enim infallibilem autoritatem in Spiritus sancti dirigentis tum Ecclesiam, quam representat, assistentia fundatam, tum etiam Summum Pontificem in fidei doctrina discernenda. De cuius probatione multa, Canus lib. 5. de locis, Bellarmin. tom. 1. controuers. 4. generali, lib. 1. & 2. de Conciliorum autoritate, cap. 2. 3. & 4. Valentia 2.2. ad quæst. 1. S. Thomæ, & art. 10. §. 44. de Concilijs, & in Analyti lib. 8. cap. 7. Torres 2.2. quæst. 1. art. 20. disput. 18. dub. 4. & quidem de generalibus res magis certa est. De Prouincialibus verò confirmatis id ipsum iidem Authores docent; & Celestinus Papa in decretis ad Galliæ Episcopos, decreto 13. eiusmodi Conciliorum testimonijs vtitur, & eorum sententias allegans ait: *Quas vtiq; suas fecerunt Apostolici Antistites, cum probarunt*: & Leo Papa epistola 46. iubet, vt venientes à Pelagiana hæresi, amplecti se omnia decreta protulerentur Synodalia, quæ ad excisionem

nem hæreseos, Apostolica Sedis cõfirmavit autoritas. Quæ verò generalia Concilia sint, quæ Prouincialia approbata, tradit Cardinal. Bellarminus, tom. 1. lib. 1. de Concil. cap. 5. & summatim Torres disp. illa 18. dub. 5. de reprobatis generalibus, Bellarmin. ibidem cap. 6. de partim reprobatis, partim approbatis, cap. 7. Aduertendum hic tamen est primò prædicta Concilia legitima habenda esse, & confirmata, quæ postquam celebrata sunt, autoritatem habent ex consensu Pontificum sequentium, & Doctorum eorum testimonio vtentium, vt probato, & firmo.

Secundò generale Concilium ad finem vsque perductum, consentiente Pontifice, & presentibus eius legatis, ante eiusdem Pontificis confirmationem errare nõ potest in fidei rebus discernendis, si omnes Patres conueniant, quia sic totam representat Ecclesiam, quæ errare non potest; quod rectè probat Bañez vbi supra, & Torres vbi supra. Confirmarique potest primò ex Concilio Tridentino sess. 14. de cr. 2. eos damnante, qui scripturam interpretantur contra vniuersalem Patrum sensum, & docet tanquam legitimum sensum admittendum, quem Patres vniuersi consensu docent; ergo firmum censet esse argumentum ex vniuersi Patrum consensu, qualis est in generali Concilio. Confirmatur, quia proprium Ecclesie testimonium, est testimonium Doctorum eius, ab illis enim, & non ab idiotis illud sumendum est; ergo testimonium consentiens Doctorum Ecclesie, in generali Concilio congregatorum sub Romano Pontifice, est testimonium ipsius Ecclesie, cuius sunt præcipua pars, à qua sola testimonium in hisce rebus peti debet; sed Ecclesie testimonium firmam fidem facit; ergo, &c. Verum tamen est non habere autoritatem ad obligandam totam Ecclesiam ad aliquid credendum, alioquin ad quid esset necessaria Summi Pontificis confirmatio? Præterea cum eius sit supremum caput, ea quæ à tota Ecclesia credenda sunt, proponere ad ipsum pertinet: non enim sunt in Ecclesia duæ supremæ potestates, sed vna solum, quæ in eius capite residet, quod ex iuniorum sententia rectè notauit Torres disputatione 18. dubio quarto. Si verò non omnes consentiant, errare posse docent Bañez, Bellarminus, Valentia, Torres supra; præter Caietanum in tractatu primo de autoritate Pontificis, & Conciliorum, & Canum

lib. 5. de locis; quia eiusmodi Concilium pro sola maiori parte totam Ecclesiam perfectè non representat, vt censent Caietanus, Canus, Valentia, & Bellarminus. Sed hoc iudicasse modò sit satis.

Tertiò notant Canus lib. 5. de locis, cap. 5. q. 4. & post eù Gillius lib. 1. tract. 7. non omnia, quæ in Concilijs tractantur, ad fidem pertinere, sed ea tantùm de quibus ex instituto agit, & definit Concilium, vt de Pontifice diximus supra: nã alia, quæ incidenter, & velut aliud agens adducit, & per se necessaria non sunt ad id, de quo per se agebatur, confirmandum, vel in ipsa veritatis discussione, quæ definitionem præcedit, ad fidem non pertinent. Quod rectè obseruauit Iustinianus Imperator, in confessione suæ fidei, quæ habetur roma 2. Concil. post Concilium Toletanum secundum, illis verbis: *Oportet etiam illud attendere eos, qui veritatem perscrutantur, quod forsitan in Concilijs quædam à certis ibi cõuenientibus dicuntur, aut per fauorem, aut per contrarietatem, aut per ignorantiam, nemò autem attendit ad ea, quæ per partem à quibusdam dicuntur, sed sola illa, quæ ab omnibus communi consensu definiuntur.* Illa igitur solum decreta, quæ per se à Concilio sunt intenta, certam fidem faciunt, quibus addi solet anathema, vel quid simile. Addit pro maiori explanatione Gillius, duplicem in Ecclesia considerari posse auctoritatem humanam alteram, alteram diuinam: humana nititur multitudi, sapientia, ac fidelium bonitate; diuina Spiritus sancti assistentia, & humana quidem per se sola argumentum, maximè probabile præbet, non tamen infallibile, quale sumitur ex diuina Ecclesie auctoritate.

Et ratio est, quia infallibilis Spiritus sancti assistentia præuiam Patrum discussionem non necessariò dirigit, & quæ incidenter tractant, sed ipsam fidei definitionem, in qua expendenda etiam est Concilij mens; nam si in dogmate aliquo conueniant, aut alienius rei vso tanquam necessario, & à Deo reuelato, aut instituto à Christo, & ab Apostolis tradito, hoc ipso censendum est ad fidem pertinere. Quia ratione Tridentinum, vbi supra ex vniuersali Ecclesie vni institutionem, ac diuinum Sacramentalis confessionis præceptum collegit; si verò vltus non eo animo fieret, sed ob rationabiles alias causas, tunc non sumitur potissimum argumentum ad probandum eiusmodi vsum esse necessario ex fide tenendum,

sed

sed solum contra fidem non esse. Quia ratione ex vniuersali Catholice Ecclesie vso, sub vna tantùm specie communicandi eos, qui sacrum non faciunt, non colligitur de fide esse, aut diuino præcepto necessarium, vt ita fiat, sed solum contra fidem non esse, aut contra Christi institutionem; vt enim dicitur in eodem Concilio, sess. 21. cap. 1. id ab Ecclesia ordinatum est, non quasi esset necessarium ex Christi institutione, sed iustis alijs de causis. Id verò licere docet idem Conciliũ in eadem sessione, cap. 1. Ecclesie iudicium sequens, & consuetudinem. Denique quoniam in definiendis, ac proponendis rebus diuina fide credèdis Ecclesia semper diuina, quam habet, auctoritate vtitur, non est cur Theologus hæreat, aut ambigat, ex qua auctoritate p̄deat, humana, an diuina hoc, vel illud Ecclesie testimonium, præsertim, si illi anathema adiungatur, aut quid simile, sitque ex professo à Concilio, vel Pontifice definitum, vt obseruauimus supra.

Quartò est sermo, quoad particularia Concilia non approbata, licet enim ex illis probabile argum. sumatur, non tamè infallibile, etiam si omnes consentiant, omnes enim particulares solum Ecclesias representant. Vnde errare possunt, & re ipsa plura errasse ostendit Cardinal. Bellarminus, vbi sup. cap. 10. & de Carthaginensi Concilio constat, cui D. Cyprianus præfuit: definiuit enim hæreticos ad Ecclesiam redeuntes esse rebaptizandos. Si quis ex hoc loco velit probare aliquam, ex referendis propositionibus esse hæreticam, aut erroneam debet producere clausulam Concilij à Sede Apostolica confirmati, aut conclusionem ex ea euidenter, aut necessario illatam cui prædicta propositio euidenter, aut necessario contradicat. Secundò debet conuincere eam clausulam, non dictam incidenter, aut obiter, sed ex professo tractatam, & disputatam, & fuisse de intentione Concilij eam definire.

Ex quinque prædictis locis Theologiæ proprijs firma sumi argumenta, & irrefragabilia certum est, cum ea omnia diuinam auctoritatem, contineant, diuerso tamen modo: nam primus, & secundus immediatè, ac formaliter diuina nituntur auctoritate reuelante, quæ in illis continetur. At tria posteriora nouam reuelationem non continent, sed eius explicationem, & propositionem, quæ in duobus Prioribus continetur. Quare in illis locum habet præuia inquisitio, imò &

ea necessaria est, illisque Spiritus sanctus solùm assistit, ne errent in definitione, siue Ecclesia, siue Pontifex, siue Concilium, non verò in alijs, quæ nec ad fidem, nec ad mores pertinent; at in sacris literis, & traditionibus, nec in ijs, nec in vlla alia re vllus error esse potest. Omnes igitur ij quinque loci firmam fidem faciunt propositæ quæstionis, si ex illis necessariò deducatur.

Quoad tria loca ex Ecclesiæ autoritate, Pontificis Summi, & Generalis Concilij ipsius Pontificis autoritate congregati, & Provincialis approbati, eodem modo sumitur argumentum Theologicum, nam quæcumque in his definita sunt, certissima fide tenenda sunt, si ad fidem pertineant, vel ad mores, vt quod hoc sit peccatum, vel non sit, quod est dicere non posse errare in fide, & moribus, vt supra ostendimus, idque intelligendum est, quando ex professo, & expresse aliquid determinatur, vt cum anathema adiungitur, vel dicitur tenendum esse ab omnibus. Sed speciatim circa tertium locum ex Ecclesiæ autoritate obseruandum est, quatuor modis in rebus ad fidem, vel mores spectantibus, Patrum Ecclesiæ autoritatem facere ad rem de fide tenendam: primò, quando omnes, vel paucis demptis, nullo tamen contradicente, eodem modo aliquem scripturæ locum, à quo fides pendet, explicant: verbi gratia, *Hoc est corpus meum*; omnes explicant propriè, & sine figura esse intelligendum. Secundò, quando omnes, vel plurimi, nullo contradicente, asserunt esse Christi, vel Apostolorum traditionem, vt aquam in Missa vino esse admiscendam. Tertio, quando omnes Patres ex scriptura aliquod fidei dogma deducunt, vt quod Patri Filius sit consubstantialis. Quarto, quando conveniunt omnes in vno fidei articulo, verbi gratia, quod Christus ad inferos descenderit, quod sit Purgatorium, sanctos esse inuocandos.

An verò sint diuersi gradus hæreticæ propositionis, quamuis id contendat Turrecremata, Canus, Corduba, & Penna, pro varijs propositionibus fidei, tamen rectè ostendit Suárezius, vbi supra, formaliter loquendo de hæreticæ propositione, quoad gradum falsitatis eius in eo non distingui plures gradus, sed hæreticas omnes propositiones, ex æquo esse falsas & hæreticas; nam omnes propositiones de fide æquè sunt certæ, cum omnes prima veritate formaliter, &

immediatè reuelante nitantur, quæ in omnibus æquè veræ est, alias vero differentias quas prædicti Doctores asseruisse aut materiales, aut accidentales, rectè ostendit Suárezius supra.

PRÆLVDIVM QVINTVM.

Quid necessarium sit ad probandum aliquam propositionem ex numerandis esse erroneam, iuxta aliorum definitiones; item vt periculosa in fide; item res sapiens, vel redolens hæresim. conuincatur.

Hæc sigillatim scrutamur; diximus in veriori opinione quæ sit erronea propositio; loquamur nunc iuxta varias Doctorum acceptiones. Disquiramus primum an hæresis, & erroris censura sit eadē penitus, an aliqua ratione diuersa? Heimerichus in directorio Inquisitorum, part. 2. quæst. 3. inter hæresim, & errorem in fide nihil distinguit; eum sequitur Peña ibidem; commento 28. quamuis 3. part. commento 40. errorem in fide doceat, omnes propositiones censura dignas in fidei rebus comprehendere. Albertinus tractat. cit. quæst. 1. num. 1. & ante hos Turrecremata lib. 4. part. 2. cap. 11. suffragantur. Fundamentum est, quia Ecclesia cum hæreticam propositionem esse declarat, nomine erroris in fide, vel hæresis nomine vtitur, nulla distinctione facta, vt constat ex C. fidei, de Summ. Trinit. in 6. & Clementina eod. tit. C. fidei, & C. ad nostram de hæreticis, & in extrauag. Vas electionis, Ioann. 22. & C. ad abolendam, §. præsentis de hæreticis. Quibus addit Rojas de hæretic. part. 1. num. 76. ex C. sed ad delendam, §. illum, & C. excommunicamus 2. §. vltimo de hæreticis, & C. accusatus, §. 2. de hæretic. in 6. in quibus propositiones hæreticæ vocantur errores, & colligitur ex Augustino in Enchirid. c. 21. Aliter exponit Castro, de iusta hæreticorum punitione, cap. 3. censet errorem dici propositionem illam, quæ negat aliquid ad fidem pertiuens, naturali tamen ratione cognoscibile, vt Deum esse, vel vnum esse, aut quid simile; sed fallitur aperte, naa ea propositio hæretica planè est,

& non solum erronea, si hæc censura ab hæretica distingui debeat. Canus verò lib. 12. de locis, cap. 5. ad finem, & cap. 11. erroneam vocat propositionem, quæ fidem non omnino labefactat, infirmat tamen, & sacræ doctrinæ aduersatur, tam Patrum, quam Ecclesiæ; est enim in Ecclesia, præter fidei verbum, verbum sanum, & irreprehensibile, 1. ad Timoth. 1. & 6. & 2. ad Timoth. 1. & ad Titum 1. & 2. cui contraria est erronea propositio. Controuersia hæc facillè deciditur, nam si error generaliter accipiatur amplè, ac fusa significatione, omnis hæresis est error, licet non contra. Hoc probant, quæ afferuntur à prædictis Doctoribus, & ratio est, quam afferit P. Suarez ibidem num. 11. quia ex Augustino in Enchirid. cap. 17. & contra Academic. cap. 4. errare nihil aliud est, quam vera pro falsis, aut falsa pro veris probare. Est igitur error falsa propositio, non tantum in fidei materia, aut Theologiæ, sed in quacumque materia etiam naturali; iuxta communem tamen loquendi modum error, quasi per antonomasiam usurpari solet, non pro quocumque iudicio falso, sed quod apertius, ac euidentius est, atque ita in Philosophia vocatur error, aut erronea propositio, non quæcumque falsa, sed quæ est contra axiomata valdè recepta. Quare iuxta hæc acceptionem in materia fidei, & Theologiæ erit propositio falsa contraria certæ, atque receptæ doctrinæ, & se habebit, vt genus respectu hæresis, & aliarum propositionum, quæ censura dignæ sunt.

Quod si pressa, & stricta significatione error, aut erronea propositio accipiatur ad mentem eorum, qui inter hæreticam propositionem, & erroneam primam distinctionem indicarunt, diuersa est nota erroris, à hæreticæ propositionis nota, nec se habent, vt genus & species. Ita Canus, & Castro supra. Suarez à numero 12. ad 16. Ludouicus Carbo lib. 4. introduct. in Theologiam, cap. 20. Bañez 2. 2. quæst. 11. art. 2. dub. penultimo. Probatur primò ex verbis Concilij Constantiensis, qui alios articulos ait esse notoriè hæreticos, alios non Catholicos, sed erroneos, ergo distinguit hæreticos ab erroneis in hoc, quod hæretici notoriè alicui fidei propositioni opponuntur, non verò erronei: & hanc erroris notam post primam ponit, vt minus grauem, nec hic loquendi modus locum habet inter speciem, & genus: sed inter ea, quæ tanquam diuersa membra distinguuntur. Secundò pro-

batur, quia erronea propositio eo ab hæretica differt, quod hæc notoriè, vt Concilium loquitur, alicui fidei propositioni opponitur, erronea verò, non notoriè opponitur, sed occultè, & tacitè, vt cum (ait Bañez supra) non profertur euidentis testimonium ex sacra Scriptura, aut Ecclesiæ autoritate, qua probetur oppositum esse de fide; hæc autem occulta oppositio varijs modis explicari potest. Primo, quia opponitur conclusioni Theologiæ, quæ implicitè, & tacitè in fidei propositione continetur, quare notoria illa oppositio cum conclusione ex fide deducta tacita est, & occulta oppositio cum eius principio, quod est fidei præmissa. Confirmatur, quia erroris nota tam grauis non est, ac nota hæresis, est tamen cæteris grauior expressis in Concilio Constantiensis; quod ex eo constat, quod Concilium primo loco hæresis notam ponit tanquam grauisissimam, proximè verò erroris notam, vt illa leuiorem, grauiorem cæteris. Id autem non est, nisi quia propositio hæretica directè, & notoriè fidei propositioni opponitur, non verò erronea, sed fidei propositioni nulla est proximior, quam Theologica propositio ex præmissis fidei euidenter deducta: ergo post propositionem oppositam expressè, & notoriè propositioni fidei, quæ hæretica est, alia illi non est proximior, nisi opposita Theologicæ conclusioni expressè, & tacitè, ipsi fidei; ergo erroris nota proximior est hæresis notæ, ac proinde illa inferior, cæteris grauior. Quare erronea propositio hæretica leuior, cæteris grauior est; quæ apertè, & directè Theologicæ conclusioni opponitur, tacitè, & indirectè fidei propositioni, quod solum contendimus. Pro hac sententia sunt P. Suarez ibidem num. 24. P. Torres disput. 55. de fide, dub. 3. & certè communiter, & ante vtrumque Bañez 2. 2. quæst. 11. art. 2. dub. penultimo. Notandum, quod primus, & potissimus gradus propositionis erroneæ secundum communem loquendi modum Theologorum est, quando quis dicit contrarium manifestè conclusioni Theologicæ, Ludouicus Carbo lib. 4. introduct. in Theologiam, cap. 20. ad initium illam esse ait erroneam propositionem, quæ Catholicæ veritati nondum de fide statutè contradicit, vbi varia adhibet exempla, quæ huius loci non est examinare. Hæc tamen explicatio conciliari facillè potest cum prima, quia Theologicæ conclu-

elusiones, vt tales non sunt de fide definitæ. Et fauet Augu-
 stini locus, quem affert ex lib. 2. contra Pelagium, cap. 23.
 vbi ait alias quæstiones esse contra fidem, alias verò præter
 fidem, atque in ijs, quas, salua fide, ignorare possumus, ipsa
 salua, errare possumus, &c. Canus supra, quem Corduba, Si-
 manchas, & plerique alij sequuntur, sic explicat, scilicet, vt
 erronea propositio sit, quæ alicui propositioni opponitur,
 quam Doctores omnes vehementer ad fidem opinantur
 pertinere, non tamen affirmant esse apertè de fide, atque
 ideò non est hæretica, sed proxima nota digna, erroris scilicet.
 Sed hæc etiam explicatio apertè conuenit Theologicæ
 conclusioni, quæ non expressè, sed tacitè reuelata est. Alij
 sic dicunt, illa propositio est erronea, qua posita agerrimè
 defendi potest aliqua propositio, quæ apertè pertinet ad fi-
 dem. Alij ita decernunt, vt sit propositio erronea, quæ licet
 non habeat notoriam oppositionem cum aliqua propositio-
 ne apertè de fide, Catholici tamen Doctores vehementer
 opinantur illam habere, licet non id, vt certum affirmant;
 tunc enim licet euidenter non sequatur ex fidei propositio-
 ne oppositum, sed valdè probabili consequentia, & morali-
 ter loquendo necessaria, tunc Canus, & Bañez oppositam il-
 lius conclusionis, etiam si non sit scientifica, errorem esse
 existimant, vbi supra: sed erit inferioris gradus erroris ille,
 quem opposita propositio Theologicæ conclusioni euidenter
 illatæ habet. Sed non est hic locus discutiendi hos sentiē-
 di modos, cum omnes ferè in re, licet differant verbis, con-
 ueniant. Solum addam, iure optimo erroneam propositionem
 vocari posse, & esse hæresi proximam, quia reuera ita est, vt
 iam ostendi. Vt enim inter propositionem fidei formaliter,
 & immediatè, & propositionem ex fidei præmissa deductam,
 alia media non est, ac fidei proximior, cum hæc in ea virtute
 contineatur, ac virtualiter in ea reuelata sit; ita inter propo-
 sitionem hæreticam immediatè oppositâ formali fidei pro-
 positioni, & erroneam propositionem oppositam Theologi-
 cæ conclusioni mediatè, ac virtualiter reuelatæ, non potest
 esse alia media, ac proinde erronea propositio est, hæresi
 proxima, seu hæreticæ propositioni. Imò Bañez, ait gradum
 erroneæ propositionis adeò esse hæresi proximum, vt interdum
 etiam hæresis dici possit; & confirmatur ex S. Thoma

2.2. quæst. 11. art. 2. dicente hæresim esse circa ea, quæ indire-
 ctè pertinent ad fidem, cuiusmodi sunt Theologicæ conclu-
 siones per euidentem consequentiam illatæ; indirectè enim
 pertinent ad fidem; sed Canus vbi supra, ab eo citatus, cau-
 tius ait modestos Theologos solere eas appellare erroneas,
 nec audere eas hæreses appellare; quem sequutus Bañez ibi-
 dem, moderatur quod dixerat, his verbis, *Sed nihilominus
 reuera, sicut ipsa conclusio est alia species veritatis distincta
 à veritate fidei; ita oppositum conclusionis est alia species er-
 roris quàm oppositum fidei, sicut ipsa Theologia distinguitur
 specie à fide.*

Similiter dici potest periculosa in fide, quia periculo
 fidem exponit: si enim quis negat hanc conclusionem, *Chri-
 stus est risibilis*, aperto periculo exponitur negandi, Christum
 esse hominem, cum omnis homo risibilis sit: imò punietur
 vt hæreticus, quia licet ea propositio de fide non sit, nec hæ-
 retica contraria, secundum humanam præsumptionem, seu
 externam, censetur negare non euidentem propositionem,
 scilicet, *omnis homo est risibilis*; sed illam de fide, *Christus est
 homo*.

Qui probare contenderit, aliquam ex propositionibus
 numerandis esse erroneam, debet conuincere, sicut præludio
 præcedenti monuimus, esse euidenter, & necessariò opposi-
 tam conclusioni Theologicæ quæ euidenter, & necessariò in-
 fertur ex propositionibus de fide, aut altera de fide, & altera
 lumine naturali nota; vel secundò debet saltem producere
 testimonia plura antiquorum, nouiorumque Doctorum, qui
 ex certa moraliter consequentia firmiter statuunt esse erro-
 neam. Tertiò, debet monstrare ex aliquo loco Theologi-
 co, ex quinque in præludio superiori notatis, speciem erro-
 ris, & determinatum articulum, & dogma fidei aliquod si-
 mili propositione labefactatum, aut in manifestum discrimen
 adductam.

Propositio, quæ dicitur sapiens hæresim, seu de hæresi
 suspecta, seu hæresi fauens, præter propositiones illas, quæ
 proximè directè fidei opponuntur, vt hæretica, & mediatè,
 atque indirectè, vt erronea, est talis conditionis, vt eâ li-
 cèt si les non destruat, nec immediatè, nec mediatè, nec
 directè, nec indirectè, tamen ab illa malè habet, & quatit-
 tur, ac quasi disponitur ad corruptionem, vt rectè notauit

Bañez 2.2. quæst. 11. art. 2. dub. penult. vt enim sunt quædam corporum læsiones, quæ vitam non auferunt, sed malè ijs homo habet, ac disponitur ad corruptionem, aut omnino, aut ex parte; ita sunt quidam gradus propositionum, doctrinam non sanam continentes, etsi manifestam hæresim non inuoluant, aut errorem hæresi proximum, & de his agimus nunc; ac primùm de propositione hæresim sapiente. Simancas de Catholicis institut. tit. 54. num. 10. priùs agit de propositione hæresim sapiente, quàm de erronea, quasi hæc propter hæresis saporem proximior esset hæreticæ propositioni, quàm erronea, quæ secundùm suam substantiam illi proximior est, vt constat ex verbis Constantiensis Concilij, & rationibus suprâ allatis.

Præterea ex ipsis propositionis hæresim sapientis verbis apertè constat propositionem hæresim sapientem, ab ipsa hæresi, seu hæretica propositione, cuius saporem præ se fert, aliqua ratione distingui, alioquin non hæresis saporem solum haberet, sed eius etiam essentiam, & naturam. Sed qua ratione ab erronea propositione differat, non omnes conueniunt. Turrecremata vbi suprâ, cap. 10. ad finem, existimandam esse propositionem hæresim sapientem, erroneam, & hæresi proximam. Hanc sententiam, authore non indicato, impugnat Suarez disp. 19. de fide, sect. 2. num. 16. argumento ex Constantiensi Concilio, & Bulla Pij V. desumpto; ex quibus ait, nos cogi aliquam distinctionem agnoscere inter hunc gradum propositionis hæresim sapientis, & secundum erroneæ propositionis; sicut & inter duos primos hæreticæ propositionis, & erroneæ; quia isti gradus numerantur vt distincti, & inferior minorem aliquam grauitatem, quàm superiores habere censetur. Sed sanè argumentum esset efficax, si in Concilio Constantiensi, aut Bulla Pij V. mentio esset propositionis hæresim sapientis, sed vt constat ex verbis Concilij, & Pij, ibi est mentio hæreticæ propositionis in primo loco, & erroneæ in secundo; nulla tamen memoria propositionis hæresim sapientis; quare argumentum nullum est. Ceterum, ex isfrâ dicendis constabit apertè, aliqua ratione distingui debere, nec tam grauem esse hæc censuram, ac erroneam. Simancas de Catholicis institut. titulo 54. num. 10. ex Gersono, in declaratione veritatum credendarum. Echius lib. 1. de primatu Petri, cap. 6. Albertin. lib. 1. de agnoscendis

dis assertionibus, quæst. 6. Castro lib. 1. de hæretic. punitio-
ne, cap. 3. censet illam propositionem hæresim sapere, quæ
prima verborum significatione, ac prima facie hæreticum
habet sensum; quamuis piè intellecta Catholicum possit ha-
bere sensum; & illa manifestam sapit hæresim, quæ prima frõ-
te præ se fert hæresis manifestæ saporem; vel aliter illa sapit
manifestam hæresim, ex qua, & quibusdam veris, quæ nulla
tergiuerfatione negari possunt, manifesta sequitur hæresis.
Idem ipsum sequitur Ludovicus Carbo lib. 4. introduct. in
Theologiam, cap. 20. non longè ab initio, vbi varia adducit
exempla, præter ea, quorum mentionem facit Simancas, vbi
suprà, num. 11. ex Cano lib. 12. de locis, cap. 11.

Primam definitionem propositionis hæresim sapientis
impugnat ex Cano Bañez 2.2. qu. 11. art. 2. dub. penultimo.
Supradictæ dec arationes propositionis manifestam hære-
sim sapientis erroneæ propositioni conueniunt; illa enim
prima fronte manifesta hæresis saporem fert, ex ea quibus-
dam veris adiunctis manifesta hæresis sequitur: etenim ex
illa propositione erronea, *Christus non est risibilis*, vera, &
evidenti propositione adiuncta, quòd omnis homo est risi-
bilis, apertè sequitur, quòd Christus non sit homo, quæ ma-
nifesta hæresis est. Respondet pro his Doctoribus Suarez in
illa disput. 19. de fide, sect. 2. num. 17. idque ipse sequitur ex
Gersono, illam scilicet propositionem hæresim sapere, ex
qua coassumptis alijs principijs sequitur hæresis, concurrè-
te tamen duplici conditione; prima, quòd illa principia om-
nino certa non sint, licèt in Ecclesia valde recepta sint, vel
ferè certa; secunda, quòd illatio evidens non sit, sed proba-
bilissima, & communiter recepta. Ratio verò est, quia pro-
positio hæresim sapiens, eam formaliter non continet, alio-
quin ab hæretica propositione non distingueretur, sed ex il-
la sequi potest, non quidem certa consequentia; nam id per-
tinet ad gradum erroneæ propositionis: ergo vt distincta ab
illa sit, necesse est, vt ab ea certitudine deficiat, quamvis pro-
ximè ad eam accedat, ac proinde, vt si quatur ex vi conse-
quentiæ nec evidenti, nec certæ, sed probabilissimæ; sed li-
cèt hac ratione declaret minorem notæ propositionis hære-
sim sapientis grauitatem, quàm erroneæ, non tamen grauita-
tem illa maiorem, quæ pertinet ad sequentes censuras. pro-
positionis scilicet malè sonantis, & piarum aurium essentia,

ex qua magna probabilitate sequi potest hæretica, vel erronea propositio. Nec bene declarat saporis hæresis metaphoram, quæ in ea illatione probabilis consequentiæ potius, quam certæ, non videtur consistere. Vt res scholasticè innotescat, distinguendam est; nam primò propositio hæresim sapiens usurpari potest in lata significatione, pro omni propositione, quæ hæretica non est, sed hæresis habet saporem, & hoc modo extenditur ad erroneam propositionem, & alias censuras ex ijs, quas subiiciemus; & sic exponi posset Turre. remata, & qui ad erroneam propositionem hæresim sapientem extendunt. Secundò accipi potest in stricta, ac pressa significatione, pro ea, quæ nec hæretica est contra expressam fidei propositionem, nec erronea contra conclusionem euidenter deductam ex fidei præmissa; sed pro ea, quæ cum hæretica non sit, nec erronea, habet non hæresis substantiam, sed illius aliquid, saporem scilicet, non quidem ex se ipsa ortum, vt in naturalibus, quia hic indicat rem ipsam, vinum scilicet, si sapor sit vini, aut panem, si illius sit sapor: in propositione autem hæresim sapiente hæresim non indicat sub sapore latentem, sed ortum ex aliquibus circumstantijs, in quibus illa profertur. Exemplis res plana erit: hæc propositio, *iustus ex fide uiuit*, hæresis saporem non habet in Diuo Paulo lecta; à Lutheranis tamen audita, aut lecta in libro suspecto, hæresis saporem habet, quia à Lutheranis usurpatur ad bona opera excludenda. Sic etiam Torres disp. 55. de fide, sect. 3. & Bañez 2. 2. q. 17. art. 2. dub. penultimo. Similit metaphora dicitur propositio hæresim redolere, seu eius odorem habere; non quia ille hæresis odor index sit latentis hæresis, sicut naturalis odor latentis substantiæ est, sed quia ex circumstantijs propositionis oriatur, vt in proposito exemplo: & similiter in illo, *Pater maior meus est*, quæ propositio in Euangelio lecta, est Catholica; sed ab Arriano prolata, redolet hæresim: itaque id habet ex circumstantijs, non verò ex propositionis significato, quod nec hæresim, nec errorem continet. Hic explicandi modus est longè expeditior eo, quem sequitur Suarius supra. Denique eadem nota, seu censura propositionis esse videtur hæresim sapere, ac de hæresi esse suspectam: cuius meminere Pius V. & Greg. XIII. illa enim suspicio in eo sapore fundamentum habet, & illa hæresim fauens, propter eundem enim saporem illi fauere videtur.

Qui

Qui probare contenderit aliquam ex propositionibus numerandis in sequenti tabularum serie esse hæresim sapientem, seu de hæresi suspectam, seu hæresi fauentem, debet primo consignare quam hæresim sapiat, aut cui errori faueat; secundo, quam robuste sapiat hæresim, aut illi faueat: tertio debet ostendere illam doctrinam, aut modum loquendi in Doctoribus Catholicis non reperiri: quarto debet probare, si persona suspecta, aut in loco suspecto pronuciari, vel scribi.

PRÆLVDIVM SEXTVM.

Quid necessarium sit ad probandum doctrinam aliam quam esse male sonantem, vel piarum anrium offensiuam, vel scandalosam.

NOTA Propositionis est, quod sit malè sonans, & piarum anrium offensiuum. Quidam apud Suarez disp. 19. de fide sect. 2. n. 18. quorum nomina non expressit, sentiunt propositionem malè sonantem à præcedenti, quæ hæresim sapit, non distingui: nam illa vox, iniqui, metaphorica est, nec propositio saporem habet in ordine ad gustum, sed in ordine ad auditum, & ideo propositio, quæ hæresim sapit, malè sonat in ordine ad auditum. Sed immeritò ij recedunt à communi sententia, quæ utramque distinguit eo modo, quo explicabimus infra; licet enim neutrius mentis hæc in Concilio Constantiensi, & Bulla Pij V. sit tamen à Doctoribus infra citandis, qui maiorem turpitudinem, ac grauiorem notæ gradum agnoscunt in propositione hæresim sapiente, quam in propositione malè sonante. Nec ratio eorum aliquid momenti est, licet eam non confutet Suarez, nam licet sapor ille metaphoricè accipiatur, non tamè respectu sensitiui auditus, sed intellectusualis gustus, qui percipit illum hæresis saporem, quem sensitiuus auditus licet percipiat, vt sonus est, non tamen vt malè sonantia significatione, quam solus percipere valet intellectus; nam intellectui etiam sapere attribuitur, imò sapientia à

†

sape

sapere derivatur, & sapida quædam scientia est, ut ait sanctus Thomas 2. 2. quæst. 45. art. 2. & opusculo 9. quæst. 31. Simili metaphora tribuitur intellectui audire, olfacere, gustare, &c. Quare ex illa metaphora nihil probari potest pro hac sententia.

Simancas de Catholicis institut. tit. 54. num. 16. ex Turrecremata, Albertino, & Castro, ubi supra, propositionem malè sonantem eandem esse existimat cum ea, quæ pijs offendit aures, & utramque ait esse, quæ auditoribus, sine pijs leetoribus scandalum, & ruinæ præbet occasionem. Sed immerito utramque confundunt; nam, ut infra contabit, specialem quandam turpitudinem habet piarum aurium offensiva. Quare licet malè sonantis propositionis sub his terminis non sit facta mentio in Concilio Constantiensi, & Bulla Pij V. propositionis tamen piarum aurium offensivæ, non semel, sed ter. Præterea non bene confundunt utramque cum propositione scandalosa, quia sine illo scandalos propter perversum loquendi modum de divinis rebus, aut in Ecclesiæ utilitatem institutis, potest malè sonare propositio, & pijs aures offendere: præterquam Constantiense Concilium utrasque distinguit.

Veritatem distinguendo illustrabimus: nam si propositio malè sonans in lata sumatur, ac fusa significatione, sine dubio de erronea propositione, & hæresim sapiente, & plerisque alijs verificatur: nam ex omnes malè sonant. Ita rectè Canus lib. 12. de locis, cap. 11. Suarez ubi infra, dicto 2. & amplecti videtur Simancas ubi supra. Quod si hoc solum contendant citati Autores, non sunt contra nos, quanvis id contendere non videantur. Nihilominus malè sonans propositio accipi potest iuxta magis strictam significationem, & ut ab alijs censura notatis propositionibus distinguitur. Ita Canus ubi proximè, Simancas ubi supra, ad finem, Banez 2. 2. quæst. 11. art. 2. dub. penult. etiam Suarez disp. 19. de fide, sect. 2. num. 18. & Ludovicus Carbo in illo cap. 20. Probatur, assignando specialem eius rationem ab alijs distinctam, quam diversi diversa ratione assignant. Canus ubi supra, eas propositiones malè sonantes existimat, in quibus nullus fidei error contrarius notari manifestè potest, sed absolum nescio quid, atque absurdum, quod pijs, atque religiosas offendat aures. Ita cum explicat Simancas ubi supra, ad

ad finem, num. 14. nec impugnat, sed sequi videretur exempla tamen aliqua ex his, quæ Canus affert, rectè impugnat Banez supra.

Ludovicus Carbo supra; *Est, inquit, item alia propositio, quæ dicitur malè sonans, seu pijs aures offendens; & ea est, quæ licet nihil hereticum gustui sapiat, quia offensio non est ita gravis, ut gustum, qui est sensus crassior, quam sensus auditus lætat: tamen auditum, qui est subtilior, offendit, dum quiddam ingratum, & asperum resonat: ut sunt huiusmodi propositiones; plures salvantur ex laicis, quam ex Clericis: Universitates, & Collegia hominum vanitate sunt introducta: leguminibus, & piscibus venter inflatur, & ad concubitum redditur aptior.* Hic modus non omnino quadrat, licet non parum explicet veritatem, tum quia omnino confundit propositionem malè sonantem cum piarum aurium offensiva, quæ aliquo modo distinguuntur; tum quia licet verum sit, in propositione malè sonante nihil erroris, aut hæresis sonare, quod aures offendat, tamen non satis explicatur soni metaphora, ut distincta est à metaphora saporis propositionis hæresim sapientis. Quid est enim illud absolum, & absurdum? quid lenius est sapore hæresis, & gravius cæteris notis? Nec satis explicatur, cur auditus, quia subtilior, leuiori de causa offendatur, quam gustus, quia crassior: nec declaratur differentia, quæ intercedit inter saporem, & sonum, ut gravior sit nota propositionis hæresim sapientis, quam malè sonantis, in quibus potissimum locum habet metaphora saporis, & soni, quæ hic reperitur, sic nos rem explicamus, ut sapor magis intrinsecus sit rei sapidæ, quam sonus rei sonanti; nam sapor pro subiecto habet, cui inest rem bene, aut malè sapientem, ut ex Aristotele comitat, lib. 2. de Anima, cap. 10. ubi ait, gustabile esse quoddam tangibile, & ideo non esse sensibile per medium corpus externum; neque enim tactus tali modo percipit, ergo per saporem, quem intrinsecum habet, gustabile est; sonus verò solùm habet pro subiecto medium aerem: non enim recipitur re ipsa sonante, ut Conimbricenses lib. 2. de Anima, cap. 8. art. 1. ad 2. efficaciter probant, & ad 2. addunt, corpora, quæ sonum emittunt, sonantia appellari, non ut sono affecta, sed ut sonum efficiant, quem admodum & sonora dicuntur, quæ idonea sunt ad prolixiorum sonum excitandum. Ex quo fit, saporem magis intumescere rem

rem indicare, quam sonum; propositio igitur heresiarum sapiens heresim magis indicat, & maiori nota digna est, cum eius preferat saporem, quam malè sonans propositio, cum ex sono minùs intimi, magisque remotè indicetur aliquid ibi mali subesse, & absurdi. Quæ, & similes propositiones Doctorum virorum subtiliori auditui malè sonant, eoque loquendi modo meritò offenduntur, & ab eo abhorrent, non tamen tam graui censura eas norant, ac illas, quæ heresim sapientes esse diximus, quia hæc suo sapore heresim inominis indicant, ac propterea maiori nota dignæ sunt.

De propositione verò piarum aurium offensiva, quam Simancas, & alij supra indicati cum malè sonantè immeritò confundunt, dicendum est ab eà aliqua ratione distingui. Ita Suarez in illa sectione 2. num. 10. & plerique, eius mentio specialis fit in Constantiensi Concilio, & in Bulla Pij V. cum non fiat propositionis malè sonantis; & licet, quod malè sonat aures offendat, quædam tamen peculiaris offensio denotatur illis verbis: *Piarum aurium offensiva*, restringi enim videtur offensio illa ad pietatem, pietas autem pro Christiana religione sepè accipitur; nã peculiari ratione piæ aures offendit, & in Christianæ religionis dedecus redundat, ut constat in propositionibus, quas Constantiense Concilium notauit, ut refert Canus cap. illo 11.

Nota scandalosæ propositionis schismaticæ, & seditiosæ potest inueniri cum probabilitate, imò, & veritate. Scandalosa, si sumatur strictè, & ut hic speciatim accipitur, pro propositione, quæ cum nec heretica sit, nec erronea, nec ex illis vlla (sed talis ut suis verbis scandalum generet, hoc est, quæ occasionem ruinæ alijs præbeat, quod vox ipsa præfert) hæc, inquam, ab alijs distincta est, ut Canus, & Suarez, & Ludouicus Carbo lib. 4. introduct. in Theologiam cap. 20. ad finem, Simancas in illo titulo 5. n. 17. affirmant; & probari potest ex verbis Constantiensis Concilij, & Bullæ Pij V. in quibus, ut ab alijs distincta hæc nota ponitur. Et confirmatur hæc doctrina, quia hanc scandalii notam nulla alia ex prædictis notis, & censuris explicitè denotat, & specialem habet malitiam, occasionem alijs ruinæ præbens, ac proinde specialem notam propter id meretur, etiam si nulla alia illi conueniret, cum ad malum incitet, vel à virtutibus deterreat, ut si quis alios ad peccandum moneat, proposita magni-

magnitudine diuinæ misericordiæ, vel ad idè grauiā elucet peccata, ut homines inde occasionem sumant illa faciliùs perpetrandi; vel si alicuius peccati pleraque referat cõmoda, taliter veritates explanare potest, & applicare; ut consideratis omnibus circumstantijs scandalosæ sint. Igitur si veræ sint propositiones, licet ex aduñctis temporum, & locorum, & personarum scandalosæ sint, possunt simul esse probabiles, imò & certæ: quod si scandalum simpliciter in magna falsitate innitatur, ea propositio probabilis esse non poterit.

Hanc notam breuius explico. Scandalosa propositio Theologicè est, quæ siue verè, siue probabiliter, siue improbabiler dicti, præbet occasionem ruinæ in materia morali, & ducit, aut mouet ad executionem peccati per modum discaminis & securæ doctrinæ. Scandalosa vulgariter est, quæ in materia speculatiua, qualis est controuersia de immaculate conceptione, non auditur pars aliqua siue tumultu & cõfusione audientium, siue doctrina asserta sit probabilis, siue improbabilis: comprobatur quis omnes processus criminales contra personas Ecclesiasticas, & regulares, & summam scelerum, quæ iudicialiter constant, euulgat: hic scandalosus Theologicè est; comprobatur aliquas doctrinas speculatiuas malè apud fideles receptas, hic scandalosus est vulgariter, etsi publicè, aut vulgari sermone eas doctrinas propalare audeat, non verò si latine, & Scholastico, aut iuridico rigore eas defendat: quod maximè obseruandum est pro doctrina harum tabularum.

Schismatica illa est, quæ occasionem præbet discedendi ab Ecclesie, vel Romani Pontificis obedientia. Potest interdum esse vera, & certa, ut si quis indignam vitam aliquorum Antistitum, aut Tribunalium iniustitiam explanet; & tot exempla congreget, ut schisma inde excitari valeat; tunc propositio probabilis imò & certa censuram schismaticis promeretur; quando verò inest similis propositionibus falsitas, nulla in illis inesse potest probabilitas, sed grauior censura est inarenda. Similis distinctio adhibenda est circa propositiones seditiosas, sunt enim plures doctrinæ probabiles seditiosissimæ ex adiũctis dictorum, locorum, personarum, ut si quis dicat non esse ad Pontificem recursum debitum in ijs, quæ ipsi sunt reseruata, vel ipsam non posse aliqua

aliqua sibi referuare, siue doctrina probabilis sit, siue minus probabilis. Simancas supra num. 18; schismaticam propositionem definit, quæ diuisionem Ecclesiæ inducit; Ludouicus Carbo verò lib. 4. cap. 20. ad finem, quæ vnionem membrorum Ecclesiæ quauis ratione tollit.

Vt igitur probet quis aliquam doctrinam ex referendis in sequentibus tabulis esse male sonantem, aut piarium aurium offensiuam, necesse est primo declarare, quis sit ille sonus, aut quæ illa offensio; deinde, quod malus sonus ille, aut offensio non sit paucorum, aut male affectorum, aut minus eruditorum, præsertim si doctrinæ non vulgari sermone, nec apud vulgus proponuntur. Atque id debet conuinci experimentis, aut consultatione multorum. Tertio probanda est absona, aut offendens doctrina, non per consequentias probabiles, sed vel per manifestas illationes, vel per certa experimenta, vel per communem sensum piorum simul, & Doctorum hominum.

Similiter vt probet, quis esse scandalosam Theologicè aliquam ex doctrinis referendis in serie tabularum, debet manifestè conuincere dari occasionem ruinæ, in materia morali, per modum dictaminis, & doctrinæ sanæ, aut alio modo, ex nuper relatis, vt autem probet esse scandalosam vulgariter, conuincere debet sermone vulgari scriptam, aut vulgo fideiolum præpalatam, doctrinam aliquam in materia speculatiua, quæ non sine communi tumultu, & detractione recipiatur. Item si Latine, & Scholasticè discutiatur, non potest esse vulgariter scandalosa, vt optimè conuincit Abulensis in defensorio.

PRÆLVDIVM SEPTIMVM.

Quia necessarium sit ad probandum aliquam doctrinam esse temerariam, aut improbabilem.

DE Nota temerariæ, & improbabilis propositionis, plura dicta sunt ab Antonio Saura, in tractatu de examine doctrinarum. Adhuc aliqua, Canus cap. 11. ad finem lib. 12. de locis, varios temeritatis modos recenset, sed illi sanè parum sunt nobis necessarij. Bañez 2. 2. quæst. 11. art. 2. dub. penult. ad finem rectè dicitur.

stinguit de propositione temeraria in fusa significatione, & sic ait; *Omnis propositio hæretica, & erronea, est satis temeraria*; si verò stricta significatione, & in specie accipiat: *Temeraria propositio*, ait, *est quando quis quidpiam asserit contra communem opinionem Ecclesiæ, aut Theologorum, sine magna autoritate in materia graui.* Nec ab hac recedit Simancæ definitio in illo titulo 54. n. 16. *Ea propositio*, inquit, *temeraria est, quæ nulla graui autoritate, aut iusta ratione insolenter, vel audaciter asseritur.* Et pro ea citat Antonium Turrecrematam, Albertum Alphonsum de Castro, Canum vbi supra, & Gersonem in fine epistolæ de susceptione humanitatis Christi; magis ex arte definit Torres 2. 2. disput. 54. dub. 4. vbi hæc propositio temeraria communiter à Theologis ea dicitur, quæ est contra communem Doctorum sententiam, sine graui fundamento autoritatis, vel rationis; additque alio sensu temerariam dici propositionem, quando quis affirmat rem, vt valdè certam sine certo fundamento.

Sed quid intelligendum est per communem sententiam; nam Iurisperiti communem sententiam vocant, quæ multorum autoritate nititur, etiam si opposita multorum etiam sit. Quare apud ipsos non semel, sed sæpè, ac sæpius duæ contrariæ sententiæ communes sunt; quia multos quæuis, & graues habet Authores, adeo vt Zamallos integrum volumè ediderit auri speculi opinionum communium contra communes. Respondet Theologos non ita communem opinionem accipere, sed quando omnes, vel ferè omnes, paucis exceptis, eandem sententiam amplectuntur, vt rectè obseruauit Gilius lib. 1. tract. 7. cap. 13. vbi addit: *Cum in Theologia sint diuersæ familie sub diuersis Authoribus, quamuis inter eiusdem familie Doctores sententia aliqua communiter recipiatur, dici non debet simpliciter communis, si ab alterius familie Doctoribus rejiciatur, sed solum cum addito; scilicet communis inter Thomistas, aut Scotistas; quia in re, inquit, multi insolenter agunt opinionem inter suos receptam communem similiter appellando, & contrariam temeritatis arguendo, cum tamen non paucis, ac grauibus Doctoribus fulta sit.*

Sed vt rem hanc definiamus, dicendum videretur cum Suarez disp. 19. de fide, sect. 2. n. 20. temeritatem ex S. Thoma 2. 2. q. 63. art. 3. ad 2. esse præcipitationem quandam sine iudicio,

dicio, vel rationis regula, quasi per contemptum eius. Quare ut implurimum ex superbia nascitur. Erit ergo ad rem nostram illa propositio temeraria, quæ sine rationis regula profertur; sub regula autem rationis auctoritas comprehenditur, quia de plerisque rebus ipsa ratio dicat multum ex auctoritate pendere; quod maxime verum est in fidei rebus, & Theologicis, quæ auctoritate potissimum nituntur; tum etiam, quia dicat non sine ratione dici, quod à pluribus, ipsæque doctis viris asseritur. Etenim magnum in rebus humanis argumentum est veritatis, placuisse tot viris, ingenio, ac doctrina præstantibus. Distinguit autem Suarez ibi de propositione temeraria positivè, & privativè; temeraria positivè est, quando repugnat receptæ, vel Patrum, vel scholasticorum sententiæ; ita tamen, ut omnes, aut fere omnes in ea conveniant, etiam si non asserant certam esse, sed probabiliorè, aut simpliciter veram, quia tunc vix fieri potest, ut secundum rationis regulam possit aliquis tantæ auctoritati opponi, quia non est credibile Patres, & Doctores sine cogente ratione, vel sacro testimonio, in eam conspirasse sententiam, ideoque non potest contraria propositio efficaci ratione niti; vnde cum etiam auctoritate destituatur, & tot Doctoribus opponatur, temeraria positivè, & contrariè merito censetur.

Sed licet hoc in communi rectè dici videatur, exceptionem tamen habet hæc regula, & fallit aliquando, ut ait Gallius lib. 1. tract. 7. cap. 13. scilicet, quando posteriores Doctores aliquem primum ducem secuti sunt, absque ullo examine, & discussione veritatis, sola eius auctoritate ducti, ut notavit Nauarr. in Manualis, cap. 27. n. 189. & Banez in hoc articulo 8. dub. ultim. post 2. conclus. *Quando omnes, in hoc articulo 8. dub. ultim. post 2. conclus. Quando omnes, inquit, fere Theologi conveniunt, licet unus, aut alter ab aliorum sententia dissepit, nihilominus illa oppositio in suo manet, robore, nisi forte ille unus tanta esset auctoritatis, vel probationes adeo validas induceret, ut eius iudicium pluribus alijs equivaleret.* Gabriel Vázquez 1. 2. disp. 62. cap. 3. & ex eo Torres 2. 2. disp. 65. dub. 3. docent non sufficere, ut aliqua sententia temeraria sit, contra communem sensum scholasticorum esse, si efficacem aliquam rationem habeat, aut magni momenti testimonium prioribus Doctoribus non cognitum: consentit item Gallius in illo tract. 7. cap. 11.

loquens de sententia contrariè singulari, quam ceteri rejiciunt, eam autem probabilem censet, si efficaci fulcitur ratione. Et merito quidem; nam sunt multæ sententiæ, quæ aliquo tempore communes fuere, postea verò aliquo Doctore rem penitus inspiciente contraria florescere cœpit communi que fieri. Quæcirca Banez ubi supra ait posse aliquod dogma in vno tempore esse commune omnibus Theologis, & subsequente deinde tempore, & veritate magis perspecta communiter refelli absque temeritate; & propositis exemplis concludit. *Quod enim uno tempore oculi atur, postea per diligentiam, & studium aduenientium multoties innotescit.*

Præterea propositio, temeraria privativè, ut loquitur Suarez, sine negativè; ut Gallius lib. 1. tractatu 7. cap. 13. & alij vident, est, quæ solo proprio ingenio sine sufficiente auctoritate, vel ratione excogitata est. Hæc enim deficit à recta rationis regula, & præsumptionis aliquid habet, ac proinde in materia maxime supernaturali, & Theologica temeritate non caret, licet leuior hæc sit, quàm in positivè temeraria, & illi non possit adaptari, ut plurimum, aut raro censura Theologica. Dixi, maxime, quia in materia naturali Philosophiæ, aut Metaphysicæ, aut simili, temeraria quidem erit non simpliciter, ut in materia Theologica, sed secundum quid, scilicet in hac, vel illa materia: dixi in materia supernaturali, & Theologica, quia si in hac sit contra generales fidei regulas, vel receptas in Theologia, exceptione quadam ab illis voluntariè, & sine probabili fundamento facta maxime temeraria est. De qua Canus libro illo 12. de locis cap. 11.

Ut aliqua ex propositionibus numerandis in hac seriè tabularum dicatur esse temeraria, hæc omnia cōvincēda sunt. Primum materiam de qua tractatur esse Theologicam, & ad fidem, aut bonos mores pertinentem; non philosophicam, speculativè, non historicam de rebus à Sede Apostolica minime definitis, non Medicam, aut Mathematicam. Secundò debet convinci esse temerariam positivè contra communè Patrum, vel Scholasticorum consensum. Tertio manifestè probandum est, nullum aut paucissimos eam propositionem docuisse: aut si dicatur esse iam antiquatam exhibenda est manifesta, & concludens ratio, quæ talis sapientissimis omnibus videatur, aut irrefragabilis auctoritas Pontificum, vel

Conciliorum. Quartò conuincendum est nullam esse efficacem rationem, aut firmum testimonium, ex quo licet partuerit deteri communis sensus Scholasticorum, v. g. Non enim est absolute temeraria doctrina, quæ ab illis discedit, sed ea solum, quæ sine fundamento graui ipsi contrariatur. Quinto necesse est, vt Doctores qui in contrariam allegantur, non dixerint obiter, aut per condescendentium, aut dubitatie, aut coniecturaliter suum sensum, sed rem ex professo tractantes. Sextò tandem necesse est, vt eundem sensum expresserint, veluti ad religionem, aut fidem maximè pertinentem.

Sed rogabit quispiam, an satis sit ad temeritatis notam, quod propositio sit contraria illi, quam insignis aliqua vniuersitas tenendam præcepit ex consilio, & decreto suorum Doctorum. Affirmare videtur Canus lib. 12. cap. 11. censet in fidei materia, & religionis sat esse insignis alicuius Academicæ censuram; non verò in alijs: verum vt ea doctrina Cani vera sit necesse est illam Academiam esse insignem & florentem doctissimis, & eruditissimis viris: deinde vt singuli propositionem, aut doctrinam examinauerint. Tertiò, vt vniuersim consentiant. Quartò, vt fundamenta exhibeant irrefragabilia. Quintò, vt propositio talis sit, quæ pro se nullos habeat antiquos Doctores, vel sapientissimos recentiores. Sextò, vt sine spiritu contentionis, aut violenta coactione decernat.

Circa improbabilem notam aduertere sufficiat, sicut non est opinio temeraria, quæ contra communem est, quando efficacem habet rationem, aut graue, quo nitatur, testimonium: ita dicenda non est improbabilis opinio, licet sit contra plures, & pro se vnam, aut alterum habeat, si probabilem pro se rationem habeat, ex probabilibus deductam principijs, vt notant Torres 22. disp. 55. dub. 3. Non ex sola auctororum multitudine, sed ex argumentorum etiam pondere, quibus opinio probatur, eius probabilitas oritur, sæpè enim pauciores Doctores maioris momenti rationibus vtuntur ad suam sententiam confirmandam, præsertim quando multi re non satis discussi, aliquem ducem sequuntur; mò vnius Doctoris classici auctoritas satis est, vt eius opinio probabilis sit, vt dixit Azor lib. 2. institut. moral. cap. 14. in principio, Torres loco citato, Gabriel Vazquez 12. disp. 62. c. 4.

ex

ex doctrina Aristotelis 1. Topic. c. 9. dialecticum problemam constituentis ex opinione vnius sapientis eximij, & S. Thom. quodl. 3. qu. 4. art. 10. ex quibus idem docet Gillius lib. 1. tract. 7. c. 11. & ita concludit: *Opinio aliqua erit improbabilis, quando nec habet plures auctores, nec aliquem Doctorem magna auctoritatis, vel rationem apparenti ratiocinatione deductam ex principijs communiter receptis, vt veris, vel saltem probabilibus.* Sed de ijs infra.

Quæ res, in quo differat improbabilis propositio à temeraria, cum enim improbabilis sit, quæ idoneum non habet fundamentum auctoritatis, aut rationis, & idem conueniat temerariæ, non apparet, quo differant? Respondeo, eo differre, quòd temeraria dicitur, quæ est contra communem DD. sententiam sine graui fundamento; at improbabilis potest esse, etià si nõ sit cõtra cõmunem sensũ, quia eam quæsiõnẽ pauci tractarunt, & dicitur improbabilis, quia pro se apprens argumentum non habet. De probabilitate hæc delibamus: integro enim libro illius natura explananda est.

PRÆLVDIVM OCTAVVM:

Quid necesse sit, ad probandum aliquam propositionem, aut tractationem esse indecentem, circa res, aut personas sacras, & diuinas.

POSSET Aliquis existimare propositiones, aut tractationes aliquas circa corpora Christi, & Matris fore repellendas, quia indecentiam aliquam continent, quæ quodammodo blasphemiam redolere videatur. Færeor posse esse indecentiam durè plectendam in aliquibus tractationibus, circa res sacras, si illæ, aut inordinatis, & effrenatis verbis, aut sine vtilitate, & exemplo differantur: verum cum nulla contouersia ex proponendis quarta parte tabularum, à sanctis Patribus, vel primæuis scholasticis, vel à magni nominis Theologis non fuerit disputata, non potest subire præmissam censuram: id maximè verum est in his thesibus, quæ ad eum solum finem destinantur, vt exploretur initia originaria corporis, quoad inter-

lectam

secam constitutionem corporis Christi, & veritas prerogativarum, quæ à Concilijs, & sanctis Patribus, pro ipsius corpore declarata est; & præ eminentia sanctissimæ Virginis in corporalibus, quæ à sanctissimis Doctoribus, & eruditissimis Scholasticis, magna assensatione defenditur. Verborum delectus plures theses, & locutiones ab indecentia liberat: v.g. dicas candorem corporum Mariæ, & Jesu, que utriusque corpus esse velut matrem in Armenia, indecens est locutio: quod si Armenio compares pia est, & laudanda collatio: & tamen idem sunt Armenius, & mus Armeniæ.

Vt autem innotescat plurima huius generis tractari ab Scholasticis, quæ minus veritas, aut iustitia, aut indecens videntur, restant quaestiones nonnullas.

S. Thomas in 3. dist. 12. quæst. 3. art. 1. disputat quare Christus non fuerit Hermaphroditus, & plerique Scholastici ibidem.

Ibidem quare non assumpsit foemineum sexum, & plerique Scholastici in eundem locum.

1. p. q. 98. & in 3. Genesis, utrum essent excrementa in Paradyso; & omnes ferè Scholastici in 2. dist. 20.

In 4. dist. 44. utrum sancti resurgant cum intestinis; & omnes ferè Scholastici ibidem.

3. p. q. 54. art. 2. utrum Christus cum felle, aut ipsius receptaculo à mortuis surrexerit; in qua controuersia allegat Augustinum de illa differentem.

Innumera huius generis disquirat S. Thomas in 2. dist. 20. & in 4. dist. 44. & pluribus alijs in locis: auctoritas tantum Magistri magis tamen conuincit nullam esse in ijs tractationibus indecentiam.

Albertus Magnus plurimam huius coloris disputavit in sententiarum, & in summa Theologica, & in libris de animalibus; exempli gratia ex unico tantum libro super Misus est exemplum pro lucam.

An Angelus Gabriel apparuerit in specie serpentina, an in columbina, an in humana.

In quo sexu apparuerit, in qua ætate.

An in veste candida, an bicolorata, an fordida, an alba.

An in ortu diei, an in meridie, an in vespere.

Quis fuerit color capillorum Virginis, quis oculorum.

An

An sciuerit artes mechanicas, an liberales, an Grammaticam, an Rhetoricam.

An sciuerit Logicam, Physicam, Quadrinium, Musicam, Astronomicam.

An sciuerit librum sententiarum, & omnia illius capitula.

Præter viginti-quatuor capita circa præmissa, alia plurissima tractat Magnus Albertus, & pleraque ex illis disputant S. Antoninus 4. par. tit. 13. & similes alias tractationes discunt præsertim cap. 9. 11. 16. 17. 19. 20. 21. 23. v.g. utrum si Dupara fuisset vir potuisset esse naturalis parens Christi; utrum Mariam granida sedente Christus federet, atque ipsa cubante cubaret, & plura huius generis.

In alijs Authoribus antiquis sunt innumera huius generis, verum ad exemplum paucitas idonea.

Cum igitur quæcumque in quarta parte tabularum proponuntur, vel à Concilijs, vel à Patribus, vel ab Scholasticis disputentur, nulla potest esse nota indecentie. At qui eam inesse existimauerit, probare debet primo à nullo graui Scholastico, aut Patre fuisse thesiam disputatam. Secundo, nullam habere vtilitatem nullius tractationem. Tertio, offensionem in moluere lectum in idiomate Latino; plura enim sunt quæ Latine tractari debent, vt controuersie de prædestinatione, & præscientia, & similes alie, & tamen vulgari sermone proposita magna incommoda possunt inuehere.

Appendix de moderatione adhibenda pro inferendis censuris Theologicis.

Certum est esse aliquas propositiones verissimas, quæ ob grauem censuram, quam merentur, exterminantur ab Ecclesia Dei, v.g. si quis linguas vulgariter nimis exaggeret difficultates confessionis, & frequentis communionis; si occultorum criminum, quæ ab Episcopis, Religiosis, & Clericis peccantur narrationes spargat, si vera conuicta aduersus personas Ecclesiasticas viuentes stabili monumento scripturatum comouendet, si alias plurimas huius generis veritates scandalosas, aditiosas, iniuriosas, plurimas

piarum aurium offensiuas disseminet, quales sunt nonnullæ historiae de quibusdam gestis in Congregationibus generalium Conciliorum, quæ non sine ignominia Episcoporum, & Synodorum dedecore scribuntur. Non igitur dicimus has propositiones veras, eas nihilominus genus aliquod censurae Theologicae merentes esse impossibile, cum interdum accidat illas esse probabilissimas, interdum verissimas, & certissimas, sed loquimur dumtaxat de illis doctrinis, quæ quia falsæ sunt, & plusquam falsæ, singularis aliqua ignominiosa nota illis inuritur: quamquam plura de ijs dixit Saura, tract. de examine doctrinarum, hic iterum de eadem materia, diuersis quidem testimonijs, & argumentis pertractauimus, quatenus instituto nostro necessarium videtur.

Si generaliter thesım consideres, res ardua est, & quæ maturo iudicio maximè indiget, ne præcipiti censura eam afferentibus irrogetur iniuria: eo enim iudicio non solum de veritate agitur, quæ potissimè consideranda est, ne ipsa, & fides, & Ecclesia detrimentum patiantur, sed etiam cura diligens necessaria est pro bono afferentium nomine, atque honore, præsertim cum apud fidei Censores res agitur. Licet enim aliquid aliud ad personam notandam, quam ad propositionem requiratur: ad personam enim notandam pertinencia necessaria est; ad notandam verò propositionem, illius solum significatum attenditur, vt obseruauit rectè Couarr. 3. variar. cap. 1. & Castro de iusta hæreticorum punitione, lib. 1. cap. 3. tamen propositionis nota in personam eam afferentē redundat, & ei iniuria irrogatur, si eius propositioni, quæ censura digna non est, aliqua nota, vel grauior, quam ipsa meretur, inuratur. Ex hac parte expedit, vt quisque sibi persuadeat consultius esse in notando, & condemnando moderatè se gerere. Propositio igitur censura digna, quatenus nostro themati conuenit, ea est, quæ non solum est falsa, sed etiam plusquam falsa, ac proinde vltra communem falsitatis gradum, digna est ignominiosa alia nota. Esse quidem varios censurarum gradus latè expendit Saura, tract. de examine doctrinarum, ex autoritate Conciliorum, Pontificum, Patrum, & Scholasticorum. De illarum distinctione agunt Sanctus Antoninus 2. part. Theologica, titulo 12. cap. 5. Syluester verbo Hæresis, quest. 1. Turrecremata in summa, de Ecclesia, lib. 4. part. 2. cap. 11. Albertin. tractatu de agnos-

scendis assertionibus, quest. 6. Canus lib. 12. de locis, cap. 11. Castro de iusta hæreticorum punitione, lib. 1. cap. 3. Simanc. de Catholicis iust. tit. 54. & in Enchirid. violatae Religionis, tract. 24. Corduba lib. 1. Questionarij, quest. 17. Peña in directorio inquisit. part. 2. comment. 26. & 27. post quest. 2. & 3. Expositores S. Thomæ 2. 2. quest. 11. art. 2. vbi Torr. disp. 55. dub. 3. Suarez disputat. 19. de fide, sect. 2. Ludouic. Carbo lib. 4. introduct. in Theologiam, cap. 17. & quamuis eidem propositioni plures ex his notæ possint inuri: nam in Concilio Constantiensi, sess. 22. propositio: *Christus quotidie peccat*, erronea, scandalosa, & piarum aurium offensiuas appetatur: hic ramen singillatim de vniuscuiusque propria ratione diximus, inuicemque distinximus, vt inde quantum à probabilitate recepat possit innotescere; nam licet aliqui Doctores non semel eas confundant, ex Concilijs, & Pontificum Bullis, in tractatu de examine doctrinarum allegatis, constat diuersas esse. Quocirca rectè Suarez disp. illa 19. de fide, sect. 2. num. 21. obseruat aliquando inter eas censuras, & earum gradus oppositionem esse contradictoriam, seu priuatiuam, ita vt non possint eidem propositioni attribui. Sed in genere obseruandum est ad ferendum iudicium de qualitate, & censura propositionum, necessariam esse maximam notitiam, non solum materiae, de qua est propositio, verum etiam Authorum, qui de ea, vel cursim, vel ex instituto disputant; nam sine exacta materia, in qua versatur propositio, cognitione, facilis est eam notantis lapsus, cum sit difficillimum certum qualitatis propositionis, ac notæ gradum attingere, quia supponit valdè accuratam rei, de qua agitur comprehensionem. Quare prudenter Bañez 1. p. q. 1. art. 8. dub. vltimo, conclus. 1. ad finem, ait merito quosdam Theologos irrideri, quia magna facilitate sententias omnes, quæ eorum iudicio non consonant, grauioribus censuris inuunt, & reprehendi quidem debere, qui opinionibus proprijs, vel aliorum etiam nimis adhaerentes, statim contraria dogmata præcipiti quadam sententia, absque sufficienti ratione damnant. Addit præterea Suarez disp. 19. de fide, sect. 2. num. 21. in easdem censuras incidere posse eos, qui incautè propositiones huiusmodi notant, quod latissimè expedit Saura integro capite, in tractatu de examine doctrinarum; nam sicut temerarium esse potest aliquam simplicem propositionem asse-

afficeret, ita temerarium erit temeritatis censuram sine fundamento imponere, quando illam propositio non meretur, idemque dicendum, seruata proportione, de alijs censuris, cum propositiones immerito illis notantur, quia in talis censure affirmatione talis potest esse a veritate recessus, qualis in ipsa propositione est. *Imò* (inquit) *tales censura imprudenter prolata scandalum generant, & iniuriose sunt, quia & infamiam iurant, & interdum alia incommoda, & detrimenta afferunt, & ideo prudens Theologus, ac timoratus, diligentissime obseruare debet, ut has censure sine magno studio nõ efficiat.* Adde præterea sect. 6. eiusdem disp. n. 6. *Existimo posse facile peccari grauius in hac materia, exaggerando proprias opiniones, & contrariis censuris, vel conuictijs sine delectu afficiendo; nam illud facile esse potest perniciosum mendacium cadens in aliorum infamiam, vel iniuriam, & aliquando in grauem pœnam, ac nocumentum, & ideo in hoc negotio magna moderatio, & prudentia seruanda est.* Sed longè ante utrumque, ac sapientis mē Nazianz. orat. 26. *Illud* (inquit) *saltem tibi inpera, ut fratrem non condemnes, nec temerè ac præcipiti iudicio eum conderanes, quin potius hic humilem te præbe, dum licet: hic nullo cum tuo detrimento fratrem tibi antepone, ubi condēnare, & contemnere nihil aliud est, quàm à Christo eijcere, atque exturbare, occultumque triticum, & quidem triticum fortasse te præstantius unà cum zizanijs excindere* (loquitur de hæresis nota) *hanc rationem tene, ut partim illum corrigas, idque leniter, & humane, non ut hostis, nec ut durus, & rigidus medicus, nec ut sectioibus tantum, & cauterijs aduersus morbum grassari sciens: partim te ipsum, ac tuam infirmitatem agnoscas. Quid enim si lippientibus oculis, aut alio quopiam morbo laborantibus obscurem Solem afficias? Quid si omnia verti, ac sursum, deorsumque ferri putas, ipse nauſea correptus, aut vino obrutus, ignorantiæque tuam alijs tribuas? Multum, diuque antea versandus, atque contorquendus est animus, multa ferenda, quàm ut alium impietatis deranemus. Non idem est stirpem, & breuem quemdam, & caducum florem euellere, atque hominem excindere. Imò Dei es, & imaginem quoque Dei alloqueris, iudicium quoque subibis, qui iudicas, & quidem alienum seruum iudicas, sic fratrem tuum explora, quasi ipse ad eandem mensuram expendendus, &c.* Vbi alias subiungit rationes.

PRÆLVDIVM NONVM.

De locis ad faciendum probabiles opiniones sequentium tabularum.

De proprio Theologia loco probabili ex Patrum auctoritate.

OMnia loca humana tantum auctoritate nitentia fallibilia sunt, iuxta illud Psalmi 115. *Omnis homo mendax*, hoc est, ratione suæ ignorantia, aut malitia falsa dicendi periculo homo suo ingenio ductus expositus est. Vnde Augustinus cap. 9. lib. 2. de ordine humanam ait auctoritatem plerumque falli, estque communis Patrum sententia, sacris literis, solis eam honorem haberi debere, ut assensus præstetur, quia ipsæ dixerint.

Locus ex Patrum auctoritate proprius quidem Theologiæ est tam Scholasticæ, quàm moralis, & positivæ, cum nulla naturalis scientia eo utatur, sit verò in communi vsu non solum recentiorum Theologorum, sed antiquissimorum etiam Patrum, & Conciliorum, ut ex Lateranensi 2. consultat. 5. ex 5. Synodo generali, & ex sexta Synodo innotescit. Præterea Augustinus in libro cōtra Iulianum, pluribus sanctorum Patrum, etiam sui temporis testimonijs utitur, Hieronymus similiter aliorum Patrum refert placita. Fulgentius, & Prosper sancti Augustini vestigia sequuntur, ut ceteros præmittam. Denique cap. maiores, de Baptismo, & cap. cum *Martha*, de celebrat. Miss. vel ipsi Summi Pontifices de Theologorum sententia respondent. De S. Thoma, & Scholasticis res probatione non eget, cum fere semper ex maiora sententia decernant.

Licet igitur hic locus in vsu proprius Theologiæ sit, & Theologorum Scholasticorum, Moralium, & Positivorum, ut ex dictis constat, tamen solum probabilis est. Vtrumque docet S. Thomas 1. part. quæst. 1. art. 8. ad 2. & cum eo omnes interpretes. Hic enim non est sermo de concordia omnium Patrum sententia in ijs, quæ ad fidem pertinent, vel ad mores; nam hæc si seorsim vnanimè scripterint, ad Ecclesiæ

authoritatem, si simul in legitimo Concilio congregati ad generalis Concilij authoritatem spectant. Quod intelligendum est, cum in rebus consentiunt ad fidem, vel ad mores pertinentibus, & id tanquam rem de fide affirmant; nam si conveniant in rebus minime ad fidem, aut mores spectantibus, vel in aliqua re tanquam probabili, probabile inde solum, gravissimum tamen accipi potest argumentum. Quocirca Suarez disp. 4. de fide, sect. 2. n. 5. *Si (inquit) Patres, vel Scholastici in aliqua sententia conveniant, non asserendo illam esse de fide, sed iudicium suum in ea proferendo, non facient res de fide. Quia semper manent intra mensuram humanæ authoritatis, licet sit magna temeritas ab eis dissentire.*

Sed sermo hic est de singulorum, vel etiam plurium sententijs, è quibus quidam sunt, qui nullam habent peculiarem Ecclesiæ approbationem, & de his certum est apud omnes errare posse, ac proinde non esse illis maiorem fidem adhibendam, quam ab eorum authoritate, vel ratione petita probatio exegerit. Ita S. Augustin. in præmio lib. 3. de Trinit. & lib. 4. de anima, & eius origine cap. 1. & epist. 19. ad Hieron. & 2. de Baptismo contra Donatistas, cap. 3. & epist. 48. ad Vincent. & 111. ad Fortunat. quæ omnia ad verbum referuntur à Gratiano dist. 9 & in omnibus constanter affirmat Augustinus solis Scriptoribus sacris, seu Canonicis eum honorem deferendum, ut errare non possint; cæteris solum credendum, quatenus authoritate, aut ratione probaverint: quod etiam probat Henricus in summa, art. 16. & omnes ferè Doctores.

Ratio verò est, quia non solum singuli Patres interdum veritates aliquas non comprehenderunt, sed etiam nonnulli in aliquas non veras opiniones inciderunt, ut probat Canus lib. 7. de locis, cap. 3. & Sixtus Senensis lib. 5. & 6. Biblioth. & Paulus Sifaldus in decisionibus, & alij plures. Potest tamè ex his Patribus tripliciter sumi argumentum. Primum, quando unus tantum, nomine negante, affirmat. Secundò, quando multi dicunt aliquid esse non omnino assertive, sed probabiliter tantum, nullo contradicente. Tertiò, quando multi quidem idem dicunt, tamen non planè conveniunt, sed alij contradicunt. Quinque etiam modis negari potest Patrum aliquorum authoritas: primo, quando aliquid dicunt contra sacram Scripturam, ut dixit Origenes de demonibus esse salvandos,

dos, & hominum animas ab æterno esse creatas: secundo, cum aliquid Patres ante dixerunt, cuius contrarium à Concilio definitum est, veluti de Cypriano constat circa rebaptizandos hæreticos, ut ostendit Augustin. 2. de Baptismo contra Donatistas: tertio, quando Ecclesia magis alteri parti videtur favere, ut quod Beatissima Virgo non sit concepta cum originali peccato: quarto, quando unus aliquid asserit, cuius contrarium omnes alij docent, ut de sententia Augustini, quod omnia simul condita fuissent: quinto, quando loquuntur de Philosophicis rebus contra communem Philosophorum sententiam, ut cum Chrysostomus negat plures esse cæcos, Augustinus, & Lactantius Antipodas.

Agendo de his, quorum doctrina Ecclesiæ habet approbationem, Glossa cap. *Sancta Romana*, dist. 15. existimat propter eam approbationem nihil erroris, aut falsitatis eorum Patrum sententiam continere. Sed hunc glossæ intelligendi modum, manifestum continere errorem, ait Canus lib. 7. ca. 3. conclus. 2. Castro verò lib. 1. aduersus hæreses, cap. 7. inepitiam vocat, & audaciam risu dignam, & authorem mendacem. Contra glossam etiam fusè Abulensis in suo defensorio, part. 2. cap. 18. 19. & 20. & potissimum 81. 82. 83. 84. & 85.

Idem contra glossam sentiunt Horantius lib. 5. locorum Catholicorum, cap. 2. & 3. Palatius quæst. 8. Prologi, & Gillius lib. 1. tract. 7. cap. 11. qui his verbis exponit: *Quando nihil in particulari decernendo, sed tantum per verba generalia Doctoris alicuius doctrina recipitur, aut approbatur, ex hac approbatione habet magnam prerogativam probabilitatis, non tamen infallibilem certitudinem veritatis.* Quod in illo num. 10 & 11. satis probat. Adde ex illa approbatione haberi, quod ea doctrina sit viri pij, & orthodoxi, de quo nulla est suspicio quod aliquid aduersus Ecclesiam docere voluerit. Quod si id reperitur in eius scriptis, vel pie interpretandum, vel non ex pravo affectu dictum esse iudicandum, quod colligitur placè ex Gelasio in Concilio Romano: Aliud est, quando Ecclesia in particulari definendo doctrinam aliquam alicuius sancti approbat: tunc enim ea Patris doctrina coincidit cum doctrina Ecclesiæ, atque ideo habet infallibilem authoritatem, non quia ab uno, vel a pluribus tradita, sed quia Ecclesiæ decreto confirmata est. Huiusmodi est epistola Leonis

nis Pape ad Flavianum, contra Euthychetis hæresim, quæ usque ad vitimum iota approbatur, & ex ea particulari approbatione infallibilem habet auctoritatem.

In hac serie tabularum plura sunt, quæ non vnus tantum Pater, sed aliqui nemine contradicente affirmant; atque illa non possunt non esse probabilia. Deinde alia sunt, in quibus multi Patres idem dicunt, sed non conueniunt alijs contradicentibus; atque in ijs vtraque pars est probabilis. Tertio alia quædam asserta sunt, quæ non omnino assertiuè à nonnullis Patribus efferuntur; atque in ijs sua etiam inest secum probabilitas.

De proprio Theologia loco probabili ex auctoritate Scholasticorum.

Antequam expendo auctoritatem Theologorum ad conuincendam probabilitatem opinionibus, suppono principium aliud de ipsorum auctoritate vnanimi, quæ certissimas reddit sententias ab ipsis sine controversia receptas. Quod Scholastici Doctores locum habeant, eumque magnè in Ecclesia Catholica auctoritatis, tam certum est, vt opus non sit in eo probando immorari: Ecclesia enim in quacumque ætate suos habere debet Doctores, quos Deus illi dedit, vt Paulus ait ad Ephes. 4. alios autem non habet, nisi Theologos, & qui ad eos reuocantur iuris canonici peritos. Præterea ab eo tempore, quo Scholastici florere cœperunt, Scholasticorum doctrinâ Ecclesia vsa est in suis decretis conficiendis, hæreticorum erroribus refutandis, & rebus dubijs explicandis, idque ex Conciliorum actis constat, quæ post eorum ortum congregata sunt; licet autem inferioris auctoritatis sint, quàm Patres, hi enim antiquitate, doctrina, & sanctitate illis præstiterunt, & singulari Dei spiritu illustrati diuinas res tractarunt, & quæ ab Apostolicis viris acceperunt, suis monumentis posteris reliquerunt: Scholastici verò ea collegerunt, & examinata rationibus vitro citroque iactatis, nobis tradiderunt. De Scholasticorum igitur communi consensu in rebus ad fidem, vel mores spectantibus, non hic agimus: communis enim sententia est, infallibilem eum auctoritatem continere, ac proinde irrefragabile argumentum, & illi oppositum errorem in fide esse, aut illi proximum. Ita docent

docent Canus de locis, lib. 3. cap. 4. conclus. 3. & lib. 12. cap. 7. præcept. 8. Bañez 1. p. art. 8. dub. vltim. conclus. 3. Trigu- lus in summa Bonauent. quæst. 1. artic. 3. dub. 3. §. 7. locus; Ludouic. Carbo libro 5. introduct. in Theologiam, cap. 19. Addit Bañez supra ad 3. dupliciter Theologos aliquam sententiam docere: primò firmiter asserendo tanquam certam, & tunc vnanimis in his consensus, quæ ad Religionem pertinent, argumentum de fide facit: secundo modo, non firmiter asserendo; sed quasi dubitando, hoc verbo vtentes, *videtur, aut probabiliter dicendum*; & tunc licet omnes conueniant, oppositum sentire licitum est. Quod exemplis illustrat, quæ legi apud ipsum possunt. Suarez de Fide, disput. 4. sect. 2. *Si Patres, vel Scholastici conueniant in asserendo rem esse de fide, semper applicabunt aliquam regulam fidei, cuius ipsi sunt quasi testes, & ratione illius faciunt certam fidem.* Idem docent plerique alij recentiores. De quibus plura à nobis dicta sunt in opusculo de examine doctrinarum, cap. 1. & 2. & in præludio primo huius tractationis.

Probant primò ex Lucæ 10. *Qui vos audit, me audit;* quod non solum de primis Ecclesiæ Doctoribus dictum fuisse, verum etiam de ijs, qui futuri sunt toto Ecclesiæ tempore, existimant. Confirmatur ex Paulo ad Ephesios 4. *Alios dedit Pastores, & Doctores;* ij autem, qui sunt à tempore, quo Scholastici florere cœperunt, nisi Theologi Doctores?

Secundò, quia si omnes Theologi in rebus fidei, & morum errarent, tota Ecclesia posset errare, quod est absurdum. Sequela probatur: quia Theologi sunt Doctores populorū, quibus illi credere debent; si enim omnes errarent, Ecclesia esset exposita maximo errandi periculo.

Tertio, quia Ecclesia sæpe definit tanquam de fide, quas propositiones, quæ in sacris literis non habentur expressè, sed communiter, & constanter asserbantur ab omnibus Theologis, qualis fuit hæc; Christus habet humanam voluntatem quam Theologi colligebant ex hac fide; Christus est verus homo; & similiter in alijs eiusdem rationis; imò & nunc si Ecclesia definiret, Christum à primo Incarnationis instanti diuinam essentiam vidisse, quod omnes Theologi constanter affirmant, & ex Scripturæ locis, alijs sine fundamentis fidei deducunt.

Quartò;

Quare, quia Theologi nunquam omnes in aliquo dogmate similiter adhibendo conveniunt, nisi propter S. Scripturam, aut Ecclesie testimonia, à quibus illud aperrè colligatur, & nullum eiusmodi ab eis recipitur, quod verum non sit, & ab Ecclesia eorum auctoritate inducta receptum: ergo, &c.

Sed quavis hæc sententia tam amplè accepta recipienda non esset; vera saltem est, si temperetur, denegando quidem communem Theologorum opinionem in fidei rebus, ac morum, quam infallibilem auctoritatem habere, ut oppositum sit hæresis, aut error. Primo, quia nulla extat Dei promissio de assentientia Spiritus sancti doctrinæ Theologorum, ne errent; non quidem particularis, ex Scriptura, traditione, aut Ecclesie definitione; nec generalis, quia licet omnes scholastici Doctores errarent, non idèò univèrsa erraret Ecclesia: cum aliter possent sentire Prælati, & Romanus Pontifex, & alij fideles: Theologi enim nec re, nec representatione sunt tota Ecclesia. Secundo, propositiones ad fidem pertinentes, in quibus omnes Theologi conveniunt, si ab Ecclesia definiantur, maiorem inde habent certitudinè, & infallibilitatem quàm ad nos, quàm antea haberent, quæ alia non est, nisi si lei certitudo: ergo hanc antea non habebant ex Theologorum auctoritate. Tertio, quia non est unde repugnet omnes Theologos circa aliquam fidei questionem decipi, cum nominis propositio in discursu fundata, ad naturale intellectus lumen reducat, quod non repugnat in omnibus Theologis circa unam, aut alteram consequentiam decipi.

Concedimus tamen, quod si communis Theologorum consensus aliquid tanquam ad fidem pertinens asserentium, licet non rediat ex se propositionem infallibiliter veram, in quo contentit Bañez ubi suprà, & indicat Suarez; ex illo tamen sumi argumentum non logicè, sed moraliter certum, & hoc sentit Doctores asserentes temerarium esse à communis Scholasticorum asseritione disidère, ut Vega lib. 9. in Tridentinum, cap. 4. & alij recentiores asserunt. Ratio est, quia peritis in tua arte credendum est, & proprium Theologorum est ex tenuiatis conclusiones deducere. Quare non videtur fieri moraliter posse, ut omnes aliquid veli sentur ad fidem pertinere, quod falsum sit, idque quodam modo ad divi-

divinam providentiam pertinere, ne fidelium multitudinè errandi prabeatur occasio. Neque Cuius argumenta aliud probant; non primum, quia ibi Christus de singulis loquitur; non de omnium collectione, quare sequeretur nec singulos errare posse, quod dici non potest. Paulus vero ibi agit de Doctoribus ex officio, quales sunt Prælati, ut illi ait interlinearis glossa, eiusmodi autem non sunt omnes Theologi.

Ad secundum, iam constat ex probatione primi.

Ad tertium conceditur antecedens, exemplum autem nõ est ad rem, tum quia nondum erant Theologi Scholastici, cum generalis sexta Synodus id definiit: tum etiam, quia ex Scripturæ expressis testimonijs id decrevit. Quod si deus Ecclesiam defineat communem Scholasticorum sententiam, tunc Ecclesia movebitur ad id definiendum, non ex solo consensu omnium Scholasticorum motivo, sed ex sacræ Scripturæ motivo, aut traditionis, in qua ille fundatur.

Ad ultimum non repugnat ita decipi in alicuius conclusionis deductione, nec illa, quam Bañez assignat, est ab Ecclesia recepta tanquam fidei dogma.

Sed quidquid sit de hac contronersia ex dictis satis nobis est colligere, non institui hic sermonem de huiusmodi Scholasticorum consensu, ex quo accipitur argumentum, siue certum omnino, siue moraliter saltem; hoc enim revocandum est ad iocum ex Ecclesie auctoritate, hic solum est sermo de argumento non certo, sed probabili ex Scholasticorum auctoritate. His positis.

Prima conclusio sit, quando Scholastici Doctores in re nõ Theologica conveniunt, aut in Theologica sunt inter se divisi, solum ex eis sumitur probabile argumentum magis, aut minus, quo Scripturæ auctoritas, aut ratio, quam afferunt, fuerit efficacior. Ita Bañez supra dub. 10. Præterea experientia constat, sæpè etiam Scholasticorum præstantissimos errasse. Nec est, quod immoremur in recensendis Aësis, Scoti, Durandi, Ochami, & similium reprobatis opinionibus, ne dicam erroribus, quod fecere Vielmius, Senensis, Grisaldus, Azor, Grabrina, & alij à nobis in serie tabularum allegati.

Probatur ut supra de Patribus, qui maioris sunt auctoritatis, quàm Scholastici: ij enim & recentiores sunt, & sanctitate, ac doctrina illis inferiores: & sanè Gillius lib. 1. tra-

Statu 7. cap. 1. idem offendit de Canonici iuris peritis, qui ad Theologos reuocantur, & in rebus ad Theologiam, & Sacramenta spectantibus lapsi interdum sunt. Addit Ludouic. Carbo lib. 5. introductionis in Theologiam, cap. 10. ad finem, in ijs, quæ ad fidei dogmata spectant, Theologorum Scholæ Canonistarum testimonio non indigere, quoniam harum rerum tractatio ad eos non pertinet. Quare cum in hæc rerum genus incidunt Iurisperiti suos audicores merito ad Theologos remittunt, vel si quid dicunt, ab ipsis etiam Theologis accipiunt. Si verò de moribus agatur, vt de virtutibus, & vitijs secundum naturalem legem, & diuinam, quamuis Theologi vti possint Canonistarum testimonijs, eis non indigent vt plurimum; nam ipsi non norunt vim, ac rationem humanorum actuum: vnde fit, vt in casibus, quos conscientia vocant, non semel labantur. Nihilominus in ijs rebus, quæ ad mores, & Ecclesie ritus pertinent, & à Pontificijs legibus pendent, valde vtilis sunt Theologis, vt si de censuris agatur, de dispensationibus, de iurisdictione, de pœnis, ac similibus; quoniam hæc, & huius generis alia eorum facultati sunt speciatim subiecta. Quæ omnia obseruauerat ante Bañez, r. p. q. 1. art. 8. dub. vlt. in solut. ad vltimum, & copiosius explicauerat. Quod probabile verò præstent argumentum probandum est infra. Vnde rectè colligit Bañez vbi supra, cum duæ sunt inter se pugnantibus opiniones, quarum quælibet rationibus nititur probabilibus, & contraria soluit argumenta, habesque doctos viros, non est, cur huic, aut illi parti pertinaciter quis adherat propter alicuius auctoritatem: sed ponderandæ sunt rationes, & iuxta earum vim adhibendus assensus. Nec inter est, quod in vnam plures partem inclinent, si pauci graues, & docti oppositum sentiant, non enim numero iudicant, sed pondere.

Secunda conclusio, in Theologica re, non ad fidem, & mores proxime pertinente, communis Scholasticorum consensus argumentum facit plusquam probabile, cui contradicere erit temerarium. Ita Bañez r. p. q. 1. art. 8. dub. vlt. conclus. 2. Trigofus ad quæst. 1. summæ S. Bonauenturæ, art. 3. dub. 3. Ludou. Carbo in eod. c. 10. dicto 2. & exemplum ponit, vt si negaret quis, quod communiter Scholastici omnes docent Christum ab instanti suæ Incarnationis diuinam essentiam clarè vidisse. Quod autem id negare sit temerarium, probatur,

quia non potest aliquis singularis homo, sine audacia, & temeritatis nota, contra eos opinari, qui sunt in aliqua re periti, si ipsi consentiant; præsertim cum hi Doctores soleant libenter inter se dissentire: sic enim ait Bañez supra, in qualibet arte peritis credendum esse naturalis ratio ostendit; ita vt non absque temeritate liceat ab illis dissentire, vt à nauis in nauigandi arte, in agricultura ab agricolis: ergo in Theologicis rebus Theologiæ Magistris temerarium erit contradicere. Confirmatur: nam hac de causa in sacris Concilijs semper eorum opinionum habetur ratio, quæ inter Theologos sunt magis communes, magisque receptæ, vt patet ex Clementina vnica de summ. Trinit. & fide Catholica, vbi Patres Concilij Viennensis opinionem illam, quæ dicit in Baptismo gratiam infundi, & virtutes, tanquam probabiliores, & Theologis magis consentientem, proponit Theologis tenendam, & eligendam.

Tertia conclusio. Non solum communis Scholasticorum consensus, sed etiam insignis alicuius Scholastici Theologi auctoritas probabile facit argumentum, vt S. Thomæ, Alberti, Alensis, & similibus. Ita Azor lib. 2. institut. moral. c. 14. in principio, Torres 2. 2. disput. 55. dub. 3. ex Gabriele Vazq. 1. 2. disp. 62. ca. 4. Probatum ex Aristot. 1. Topic. c. 9. qui dialecticum problema constituit ex opinione etiam vnius sapientis eximij, nisi absurda sit: & ex S. Thoma quodl. 3. q. 4. art. 16. afferente, vnumquemque posse absque periculo sequi sui magistri opinionem, nisi erronea sit, aut ab Ecclesia reprobata: ex Augustino, de doct. Christiana, libro 3. Et ratio est, quia vnus ille Doctor habere potest argumenta magni momenti, ex utroque, aut ex principijs communiter receptis, & fati facere magna cum probabilitatis specie argumentis oppositis: de quibus Doctores 1. 2.

Quod intelligendum est de sententia negatiue singularis Doctoris, cui ceteri non contradicunt, nec assentiuntur, quia de ea re non egerunt: si autem sit singularis contrariè, quam ceteri omnes reiiciunt, parum probabilitatis afferit ex vi solius auctoritatis, nisi efficaci fulciantur ratione, quæ si desit, probabile argumentum non erit, quod vni placeat, si ab ceterorum sententia abhorreat: vt enim in prouèrbio est, *dictum vnius dictum nullius*. Aduertit etiam Torres, ad finem illius dubij 3. maturo iudicio procedendum in hac re,

ne iudicemus aliquam esse singularem opinionem ante accen-
ratam Doctorum lectionem; sæpè enim inueniemus opinio-
nem nouam non esse, neque singularem.

Ex ijs fit, quòd sufficiat ad probabilitatem inducendam
opinionibus in sequentium tabularum serie recitative, aut
dubitatiuè proponendis. Quæ pro se habent grauem aliquam
Scholasticum Doctorem, nullo alio contradicente, manife-
stè sunt probabiles: Deinde quæ pro se habent Doctorem
aliquem grauem ex antiquis, vel modernis, alijs paucis con-
tradidentibus, etiam sunt probabiles. Tertio, quæ nec pro se,
nec contra se habent Auctores, si verisimilem habeant pro-
bationè, aut rationem, etiam sunt probabiles; quamquam hu-
ius tertij generis nulla reperietur. Quarto, quæ ex alijs opi-
nionibus probabilibus Scholasticorum probabiliter inferun-
tur, etiam sunt probabiles.

De loco probabili ex Ecclesiastica historia.

Quoniam prima, secunda, & tertia parte tabularum plu-
rima historica referuntur, necesse est expendere, quæ
sint requisitæ conditiones ad inuendam notam Theo-
logicam historix alicui Ecclesiasticæ; & quid sufficiat, vt ex
illa probabile sumatur argumentum. Non replicabo hic, quæ
dicuntur à nobis tract. de examine doctrinarum, cap. 8. & 9.

Non est hic sermo de loco à diuina historia, & in sacris li-
teris contenta, quem immeritò Ludou. Carbo posuit lib. 5.
introduc. in Theologiam, c. 13. di. 1. licèt enim lenissimam
rem narret, id saluam fide negari non potest, vt quod Saul as-
inas habuerit, 1. Reg. 9. Tobias canem, Tob. 6. & similia; ar-
gumentum enim hinc sumptum, pertinet ad locum ex aucto-
ritate sacre Scripturæ: cum enim in sacris literis gesta nar-
rantur, proprius, ac præcipuus sensus est historicus, qui lite-
ralis est, vt docet Augustin. lib. vnico, de Genesi ad literam,
c. 2. S. Thom. 1. 2. q. 102. art. 1. & de potentia, q. 6. art. 7. ser-
mo igitur hic est de historia non sacra, sed humana, Ecclesia-
stica tamen.

Is locus probabile tantum nobis suppeditat argumentum,
quatenus ab historicis producitur, etiam si certissimas res, vt
sacras Scripturas, & Apostolicas traditiones, ac Pontificum,
& Conciliorum decreta contineat. Ita Abulens. 2. p. defenso-
rij.

rij, cap. 18. post med. & meritò exclusit hunc locum à diuina
historia Gillius lib. 1. tract. 7. c. 15. Canus de locis, lib. 1. c.
4. conclus. 1. & 2. Ratio verò est, quia humana omnis histo-
ria incerto nititur, & fallibili motiuo, nimirum auctoritate
humani scriptoris, qui fallere potest, & falli; quare non po-
test esse per se Theologici assensus certi principium, sed pro-
babilis solum, etiam si reuelato principio coniungatur: licèt
enim humana historia certissimas res referat, vt sacras Scri-
pturas, aut Apostolicas traditiones, & Pontificum, ac Con-
ciliorum decreta, hæc per se certitudinem habent infallibilem,
eam tamen formaliter non habent ex historia referente, nisi,
vt ita dicam, materialiter, quia ibi continentur; aliunde enim
eam certitudinem habent, nimirum ex Ecclesiæ sensu, & tra-
ditione ab eo tempore, quo illa, quæ referuntur, gesta sunt,
vsque ad nostrum, vel ore tenus, vel quia apud Ecclesiam ser-
uatus hucusque est authenticus archetypus actorum genera-
lis Concilij, Apostolica auctoritate firmatus, & Episcoporum
subscriptione; vel saltem authenticum exemplar ex eo des-
criptum ex eadem auctoritate. Quare nuda historia, quæ à
publico notario non habetur scripta, qui Concilio, vt perso-
na ad id deputata ex officio aderat, & ea, quæ scribebat, om-
nibus Patribus referebat, & ab omnibus communi consensu
approbabantur, & finito Concilio subscribebantur ab omni-
bus Patribus, nullo modo firmam fidem facit, nec omnino,
est necessaria conditio ad assentiendum fide diuina Con-
ciliorum decretis.

Non satis esse potest simplex narratio, nisi Ecclesia, perpe-
tua traditione id docuerit, vel ore tenus, vel per authentica
Concilij acta ab ipsa conseruata, de quibus illi constat esse
authentica; sed licèt scripta historia sit à doctissimis viris, &
sanctissimis, certam non habet auctoritatem, sed probabilem
solum ex sententia Augustini lib. 18. de ciuit. c. 38. Ecclesia-
stica historia nihilominus utilis maximè est, & assiduo studio
euoluenda, vt cognoscamus contra quas hæreses Concilium
definierit, & eius decreta melius intelligamus, hæresesque ef-
ficacius confutemus. Vnde meritò Gabriel Vazquez, 1. p. di-
sp. 1. 2. cap. 4. hunc locum ex Ecclesiastica historia, quæ nar-
rat Conciliorum acta, & Pontificum, Ecclesiasticas tradi-
tiones, & contrarias hæreses, contra quas in Concilijs actum
docet proprium esse Theologiæ locum, imò & necessarium,

et ipse contendit; non quia humana historia Concilij definitione, ut veritatis principio nitatur, sed quia nisi historiae fide de Concilio constaret, & auctoritate, qua congregatum, & formatum fuit, ex ipso non possemus argumentum rectè deducere. Præterea, quia nisi ex eo constet de hæresibus, & sententijs illius temporis, contra quas in eo pugnatum est, sæpè mentem Concilij assequi non poterimus, quod ibi exemplis ostendit, & latius Canus lib. 11. de locis, cap. 2. indicans multorum errores ex historiae ignorantia ortos. Sed addit Vazquez ubi supra cap. 5. huiusmodi historiam quandam esse Theologici principij partem, quatenus assumitur a Theologo, simul cum ipsa Concilij definitione, ad conclusiones inferendas: nam ad Theologum pertinet firmum querere fundamentum principiorum, quæ assumuntur ex definitione Concilij, legitimam etiam sententiam, & veram eorum interpretationem tenere, ad quæ plurimum refert historia. Quare sicut de sapiente dixit Aristoteles 6. Ethicor. cap. 7. ipsius esse non tantum ex principijs veras colligere conclusiones, sed etiam circa principia dicere vera. Ita quoque ad Theologum, qui sapiens est, suorum principiorum fundamenta exponere pertinet, & plura circa ipsa dicere; id autem commodè non præstabit, nisi Ecclesiasticam historiam probe noverit. Sed licet hoc vltimum verum sit, primum falsum esse videtur, nunquam enim humana historia, & fallibilis, est pars principij Theologici certas conclusiones, & scientificas inferentis: illæ enim inferri non possunt, nisi ex omnino certis principijs, & humana omnis historia etiam Ecclesiastica nititur auctoritate scriptoris, qui cum homo sit falli potest, & fallere: ergo non potest esse pars principij Theologici, licet requiratur ad plenam intelligentiam Concilij, ut etiam requiritur linguæ, siue Græcæ, siue Latinæ notitia, in qua illud scriptum fuit.

Cum historici omnes Ecclesiastici in aliqua re narranda conveniunt, argumentum est efficacissimum, non ut rem de fide faciat, cum talis auctoritas merè humana sit, cui fallum subesse potest, sed ita ut illud negare temerarium esset. Ita Ludovicus Carbo ubi supra dicto 2. & 3. Quod probant argumenta, quæ docent temerarium esse affirmare, quidquam contra communem Scholasticorum contentum. Sic etiam intelligi potest Canus de locis lib. 11. cap. 2. conclus. 3. cum ait, ex horum testimonio certum argumentum sumi, ut Theo-

logica dogmata firma etiam ratione constituantur; ubi certitudinem pro morali sumo, quia moraliter loquendo non contingit, ut historici omnes fallantur, id tamen non repugnat; atque ita in eo communi consensu tanta certitudo non est, quin ei possit falsum subesse, ac proinde non est sufficiens auctoritas ad statuendum omnino certum Theologiæ principium. Ad exemplum verò, quo utuntur Canus, & ex eo Ludovicus Carbo, respondetur Summum Pontificem esse sancti Petri successorem, non esse Theologicum dogma ex eo solum, quod id historici dicant, sed quia extat in varijs Concilij, & Pontificum decretis. Quæ verò ex historicorum communi consensu habentur, tantam fidem faciunt, ut oppositum videatur temerarium, cum sine probabili fundamento asseratur. Alia ratio est, quando historici non conveniunt, vel aliquid ab uno refertur, aut altero tantum, & non ab alijs, vel diverso modo refertur, tunc enim argumentum inde sumptum, solum est probabile. Ita Canus lib. 11. cap. 4. conclus. 2. & Ludovicus Carbo ubi supra. Quamvis, si dissensio sit solum in una, vel altera circumstantia, non infringit vim argumenti: verbi gratiâ: conveniunt historici Divum Petrum Romam venisse, alij dicunt anno secundo, alij quarto Claudij anno, tunc solum in temporis circumstantia discrepant, quæ minimè communem consensum enervat: Similiter conveniunt Tiberium imperasse, sed quot imperaverit annis dissentiant. Observat tamen prudenter Ludovicus Carbo dicto 5. argumentum ab hoc loco ductum, licet probabile solum sit, ac proinde negari possit; id tamen non sine prudentia, ac modestia fieri debere, præsertim si historia sit à viris pietate, & literis insignibus, literis consignata, cuiusmodi sunt Gregorius, Hieronymus, & similes, imò etiam si auctoritate auctoritatis non esset, si tamen quod narratur, ad præteritatem conferat, ut nihil absurdi contineat. Historijs verò, quæ Apostolorum, aut sacrorum aliorum Scriptorum nomine circumferuntur, quia ut Augustinus ait lib. 18. de civitate, cap. 38. verum eorum sint, ignoratur, non est certa fides adhibenda, nec ex eis infallibile sumi potest argumentum.

Quod si præterea querat, quas Theologo asserat Ecclesiastica historia utilitates, ultra explicatas, cum ex ea non
suma

sumatur certum argumentum? Respondetur primùm conducere ad veros Theologiæ discursus tanquam manu ductio- nes, & explicationes terminorum inferuientes ad intelligen- das reuelatas veritates; cùm enim Theologiæ principia reue- lata sint, ad intelligentiam veri sensus Scripturæ, Concilio- rum, Canonum, Pontificum decretorum, maximè conducit notitia historiæ, vt ex Vazquez declarati supra. Quòd verò valdè iuuat ad percipiendum literalem Scripturæ sensum probant Augustin. lib. 2. de doctrina Christiana, c. 28. Hiero- nym. in præfat. comment. Danielis, & alij, quorum verba af- fert Martin. lib. 1. Hypothiposeon, c. 13. qui varijs exemplis idem illustrat. Pagninus etiam cap. 36. Isagogæ ad sacras li- teras, Driedo lib. 3. de scripturis, c. 2. Sebast. Perez, regul. 7. de sensibus Scripturæ. Hoc ipsum probat ratio Gabr. Vazq. vbi supra: nam ad percipiendam Conciliorum mentem con- tra hæreses decreta constituentium, plurimum refert ex hi- storijs nosse, quid hæretici censerent, & vt innotescat, quid formaliter contra illam decretum sit.

Secundo per se conducit historiæ notitia ad probabiles ra- tiocinationes in Theologica materia, quibus Theologica opiniones gignuntur, nam argumentum ab exemplo ponitur ab Aristotele 2. Priorum c. 24. inter media probatiua; at ex probatis historijs sumi multa exempla possunt, quæ Theolo- giæ inseruiunt, præsertim morali, vt cùm in materia de dispõ- satione ex aliquo Pontificis facto, quod ex fide digna histo- ria constat, fieri posse infertur, quod Pontificis auctoritate factum est, & exemplo Auctorum, tam Theologorum, quàm Canonici Iuris peritorum: qui similibus sæpè argumentis in grauisimis casibus vsi sunt.

Vt quispiam probeat aliquam ex historijs à nobis produ- ctam, 1. 2. 3. 7. & vltima parte tabularum mereri censuram, probare debet. Primò, opponi historiæ ab Ecclesia receptæ cum approbatione Pontificum, rem veluti certam determi- nantium. Secundò, punctum historiæ esse de rebus ad fidem, mores, vel vniuersalis Ecclesiæ decorem pertinentibus.

Tertiò, ex proposita historia damnum ali-

quod, scandalumvè emer- gere.

De loco ab auctoritate Iuris ciuilibus Professorum, qui est pri- mus è tribus probabilibus locis Theologiæ scholasticæ moralis, & positivæ, non proprijs, sed extraneis.

Quoniam plura iurisdictionalia proposita sunt tractatu de primis instantijs, & alijs recursibus, quæ interdum Iuris peritorum auctoritate munita, & sæpe Theologi- ijs præsidijs vtuntur, oportet vt aliqua delibemus.

Est hic locus sub humana auctoritate contentus, ac pro- inde solùm probabilis, & Theologiæ non proprius, sed com- munitatis naturalibus alijs facultatibus, ei tamen subseruiens; est ex auctoritate Philosophorum, ac mundi sapientiarum: hic autem locus in vsu est, tam Christi Domini, quàm Apostolorum, ac Patrum Ecclesiæ; tum qui a Theologia Philosophiã supponit, & eã tanquam ancilla, & eius auctoribus vt suauis vtitur, tum etiam ad Gentiles alliciendos ad fidem, vel ex ipsis eorum sapientibus confutandos: de quo plura diximus libello de placitis Philosophorum; qua etiam de re Canus lib. 2. de locis, cap. 3. Sed de his mundi sapientibus non solùm certum est, vt homines errare potuisse, sed etiam in plurimos errores lapsos fuisse, vt de Platone ostendit Eusebius lib. 13. de præparat. cap. 8. & volumine integro Ioannes Baptista Crispus, de ethnicis Philosophis cautè legendis: de Aristotele Eusebius lib. 15. præparat. Euangelicæ ex Attico Phi- losopho, à cap. 3. ad 12. Bennis in Timæum Platonis lib. 1. decade 1. Vines lib. 1. & 3. de veritate fidei. Vnde merito S. Augustinus epist. 7. Sapientius quidè Hippocrates à Plu- tarcho ea de causa laudatus, & plerique alij cognoscentes humane sapientiæ tenuitatem, quæ sibi displicuerunt retra- ctarunt.

Præterea nemo ex gentium sapientibus extitit, quàm posteri in omnibus secuti sint, sed in varias, vt ex Laertio constat, diuisi sectas fuerunt, & se inuicem impugnarunt, vt fusè ostendit Eusebius lib. 14. præparat. Euang. c. 1. ex qui- bus constat, nullum horum sapientum autorem certam face- re fidem.

Hic tamen locus cùm solùm probabilis ad summum sit, & coniunctus Theologico principio, non deseruit ad infe- rendam conclusionem Theologiæ scientificam, sed probabi- lem

tem solum; atque ita, sicut probabiles alij loci, deseruie habitui Theologicæ opinionis. Est tamē in vfu non solum apud antiquos Patres, sed etiam apud Scholasticos, qui sæpissimè Philosophorum autoritatibus vtuntur: imò S. Thomas vsus est non solum testimonijs Trismegisti, Pythagoræ, Socratis, Platonis, & Platoniorum, Plotini, Macrobij, Aristotelis, & Peripateticorum, Alexandrini, Simplicij, Porphyrij, sed etiam Democriti, Empedoclis, Epicuri, Heracliti, Leucippi, M. Tullij, Varronis, Senecæ, Auicebron, & cæterorum; Vegetij de re militari; necnon Poetarum, Aristophanis, Terentij, Horacij, Ouidij; & Historicorum, Iulij Cæsaris de bello Gallico, Salustij, L. Lulij, Valerij Maximi, libri stratagematum Francorum, & similibus, in sola summa Theologica, vt ex eorum indice constat, quem Louanientes Doctores addiderunt alijs S. Thomæ indicibus, in summa S. Thomæ excussa Antuerpiæ anno 1569, sine Caietani commentarijs.

Ad Philosophos merito reuocamus Iuris ciuilibis peritos, cum ipsi Philosophi morales sint, vt rectè Canus libro 10. de locis, cap. 7. initio, & ex morali Philosophia suas leges hauserint, & decisiones, sicut canonici Iuris Doctores ad Scholasticos retulimus. Autoritate autem ciuilibis Iuris peritorum libenter vtuntur Theologi, ad ea maximè, quæ ex ciuili lege pendent, vt S. Thomas non semel, & cæteri. Quare valde vtiles esse Theologiæ, copiosè ostendit Canus lib. 19. de locis, cap. 8. & cap. 9. ita ait; *Argumentum, quod à iure ciuili dicitur, nec certum, nec exploratum, est probabilissimum*: multisque probat ex Ioannis 8. ex Augustino, Demostene, Cicerone, & alijs. Pro eadem sententia citat Ludouicum Vines de corrup. discip.

Quare cum S. Thomas opusculo 17. cap. 13. ait inconsonum, & derisibile videri, quòd factæ doctrinæ Professores Iuristarum glossulas in autoritatem adducant, vel de eis disceptent, ad quod idem citat Vergomen. in tabula, verb. Iuriste, & in concordantijs D. Thomæ, num 801. opusculo 70. Proleg. & quodlib. 11. qu. 9. ad 1. asserentem, quòd Iuristæ, seu Decretistæ magis sequuntur humanum ius, quàm diuinum, cum tamen sit plus assentiendum diuino iudicio, quàm humano, idè errant, sed ipse errat in citatione; nam in prologo opusculi 70. nihil ad rem dicit S. Thomas: quæstio

verò

verò quodlib. 11. nò est 9. sed 8. art. 9. ad 1. & ibi nò agit de iuris ciuilibis, sed canonici peritis, & solum inquit, hæc opinio Decretistarum non est vera, quia ipsi plus assentiunt in ijs, & sequuntur ius humanum, quàm diuinum, cum plus sit assentiendum diuino, quàm humano, & idè melior est aliorum opinio, qui contrarium dicunt. Ex quo patet nò dixisse, idè errant, sed maxima moderatione vsu. Pro iuris peritis, allegat Vergom. S. Thomam 2.2. quæst. 64. art. 6. ad 3. & qu. 64. art. 3. sed ibi nihil à re illorum est, eos tamen honorificè tractat opusculo 73. cap. 5. & 8. & opusculo 67. & opusculo 11. Quod vero dixit in quodlib. illo 11. & opusculo 17. intelligendum est, quoad ea, quæ solum pendent ex diuino iure, siue naturali, siue positiuo: quoad hæc enim Theologi sub iuris diuini interpretes ex regulis veritatis fidei supernaturalis, & infallibilis, quæ superiores sunt omni iure humano, atque ita indignum erit in his recurrere ad ciuilibis iuris peritos, ad quos eorum scientia non spectat. Præterea in ijs, quæ pertinent ad speculatiuam Theologiam absurdum erit ad eos recurrere, cum eius sint omnino expertes, nisi illi operam nauauerint. Atque ita docent Canus lib. 8. de locis, cap. postremo, conclus. 1. & 2. Bâñez supra, & ratio est, quia vnicuique in ijs, quæ ad suam facultatem spectant, credendum est; in ijs enim peritus est. Theologus in Theologicis, Philosophus in Philosophicis, in ijs verò, quæ ad ciuile ius pertinent, iuris periti versantur.

Quoniam omnia quæ parte quarta tabularum, & nonnulla quæ in quinta proponuntur Philosophica, & Medica sunt, aut ex Philosophia, & Medicina dependent; in quibus maximè ratio, & experimenta supra autoritatem parè humanam dominantur: expedit hic, vt de loco à ratione naturali deducendo aliqua differamus:

De ratione autem, seu naturali principio euidente contra-cto principio fidei reuelato, quatenus cum eo concurrat ad Theologicam conclusionem, & scientificam eliciendam, non hic disputamus, cum sermo noster sit de loco extraneo, solū que probabili; illa verò, vt coniuncta præmissa reuelata sit locus Theologiæ sciētificæ proprius, ac certus, vt docet Valent. 1. p. q. 1. puncto 5. initio numeras locū à veritate naturali certa, & euidenti, quādo ad eā quoque, veritas fidei adhibeatur, vt ex vtraque Theologica conclusio eliciatur, ex illa enim,

ttttt

vt

vt coniuncta principio fidei, certum sumitur Theologicum argumentum; nam præmissa evidens naturalis per se concurrat ad Theologicam conclusionem eliciendam, nec solum, vt conditio, sed etiam vt pars formalis rationis, quod merito negare videtur Vazq. 1. p. disp. 12. c. 5. cum aucthoriam Ecclesiasticam esse partem Theologici principij, locum verò rationis non includi in principijs, quæ Theologus assumit, sed vt priorem supponi; nisi fortè loquatur de naturali ratione, non vt concurrat per se cum principio reuelato ad Theologicam conclusionem eliciendam, sed de naturali ratione completa, ex qua deducitur tanquam conclusio naturalis propositio, quæ in syllogismo postea Theologico, vt præmissa deseruit; licet enim non sit principium propriè Theologicum, cum ab ea non sumatur specificatio actus, & quia solum complectitur veritates immediatè à Deo reuelatas, & supernaturales diuinæ fidei assensus, quibus illis assentitur, cuiusmodi non est naturalis propositio evidens; est tamen locus Theologiæ, & proprius, quia eo vt coniuncto principio reuelato sola Theologia veritatur, & verè Theologicus, quia verè ex eo coniuncto reuelato principio Theologicum sumitur argumentum.

Non tamen est locus per se necessarius, quia illa veritas naturalis reuelari potest, ac potest, quam vt reuelatâ Theologia solum per se requirit, per accidens autem illi est, quod reuelata non sit, & propterea propositione naturali euidente veritur, quod benè explicat, & probat Gullij lib. 1. tract. 7. c. 16. n. 5. ex quo constat latius patere locum Theologicum, & illum, qui proprius est Theologiæ, quam principium proprium ipsius Theologiæ, vt explicatam iam est in euidenti naturali veritate, quæ vt coniuncta reuelato principio est locus Theologiæ proprius, non verò propriam principium, cū reuelata immediatè non sit. Hic autem locus reduci potest ad illum, ad quem pertinet reuelatum principium, cui coniungitur, & cui deseruit, siue sit diuinæ Scripturæ, siue Apostolicæ traditionis, siue definitionis Pontificis, aut Concilij, &c. Alia verò ratio est de propositione naturali solum probabiliter coniuncta cum reuelato principio; hæc enim non deseruit Theologiæ scientiæ, sed opinatiuo habitus, & cum dicantur conclusionem inde illatam verè ad Theologiam pertinere, ex sententia Palacios q. 6. & 9. prologi, Zumelis ad art:

art. 2. 1. p. q. 11. Angelici Doctoris quæst. sua 2. conclus. 5. & Pefuntij ibidem disp. 1. notat. 4. contra sententiam Gullij, lib. 1. tract. 2. c. 5. n. 2. cuius argumenta solum probant non pertinere ad Theologicam scientiam, non verò ad Theologiæ habitum opinatiuum. Quare ad hunc locum spectabit argumentum inde desumptum.

Ad hunc etiam locum propriè spectat naturalis ratio, quæ versatur circa naturalia principia, siue certa, siue probabilia; è quibus siue certa, siue probabilia argumenta accipi possunt, quorum præcipua capita octo Topicorum libris Aristoteles persequutus est; quorum primus est de functionis, secundus descriptionis, tertius notationis, seu ethymologiæ, quartus coniugatorum, quintus partium, sextus totius, septimus causarum; octauus effectuum; nonus antecedentium; decimus præcurrentium, undecimus comitantium, duodecimus subsequantium, decimustertius similitum, decimusquartus maiorum, decimusquintus minorum, decimus sextus partium, decimus septimus dissimilitum, decimus octauus oppositorum, decimus nonus repugnantium: cuius numeri sufficietia ita potest intelligi; nam artificiosa argumenta, aut significant id ex quo sumuntur, & tunc sunt definitionis, vel descriptionis, vel notationis; aut ea, quæ illud aliquo modo respiciunt, & hæc aut sunt illi coniuncta, aut ab eo disiuncta: coniuncta verò aut sunt connexa, aut circumstantia rem. Connexa sunt, quæ necessariò pendent ab illo, vel à quo illud necessario pender, & hoc modo sunt coniuncta, totum, partes, causa, effectus, antecedentia, & consequentia. Circumstantia verò sunt illa, quæ ita coniuncta sunt, vt non necessariò coherant; & hæc sunt, vel præcurrentia, vel comitantia, vel subsequentia. Disiuncta autem, vel sunt consentanea, aut similia, maiora, minora, paria, vel sunt dissentanea, & dissimilia, & opposita, & alio quouis modo repugnantia, & sic omnes viginti loci artificiosi apertè colliguntur. Quibus si addantur duo arte carentes, scilicet diuina auctoritas, & humana, omnes erunt viginti duo loci. Sed his prætermittis maioris claritatis gratiâ distinguamus de duplici modo, quo Theologus versari potest per rationem, aut enim versatur in propria materia Theologica, vel sacram Scripturam declarando, aut filii principia naturali ratione, & probando, h. e. vel illo sensu intelligi debere, & aliorum interpretationes, ac sensus re-

utendo, aut in aliena materia versatur aliquas naturales veritates ad Deum, vel ad mores pertinentes probando, quatenus eis in suum finem indiget, si primo modo loquamur.

Sit prima assertio Theologia non indiget naturali ratione ad probanda sua principia, seu conclusiones. Est contra quosdam. Sic cum Augustino epistola ad Consentium, & in responsione ad Felicianum, dicimus, ita rationem, & principia naturalium facultatum nos admittere, non ut dominantur, ac preualeant, sed ut ancillæ, & ministræ sint fidei.

Probatur primò, quia quæ sunt propria Theologiæ, siue principia, siue conclusiones rationis lumen omnino superat, & naturalium scientiarum facultatem, & solùm sunt ex diuina auctoritate cognoscibilia, & reuelatione. Ita, S. Augustin. contra Faustum, lib. 13. cap. 15. D. Clemens epistola 5. & habetur cap. *Si quid veri*, & cap. *Relatum*, dist. 27. & hoc solùm contemplant Patres: Epiphanius heresi 76. & Hieronym. Hierem. 31. docentes, diuina humano sensu non esse tractanda, id est per naturales scientias, quæ ad humanum sensum pertinent, & in cap. 4. epistolæ ad Ephesios, & habetur cap. *Nonne vobis*, dist. 37. & in cap. 10. Matthæi reprehendens incumbentes naturalibus scientijs. Ambrosius. Exameron. & in cap. 1. ad Corinth. cap. 2. & 1. de fide, ad Gratian. cap. 3. Adrian. 1. ut habetur cap. *Omnes vim*, 39. dist. qui cum Augustino de origine animæ ad Petrum, & epistola 56. ad Dioscorum, docere videntur alienum à Theologo esse Philosophicæ tractare, & plerique alij, qui omnes contendunt per naturales scientias de fidei rebus, & Theologicis iudicandum non esse. Quia ratione Augustinus. 2. de doctrina Christiana, cap. ultimo ait noxia, quæ extra hanc scientiam docentur, ab ea corrigi, & vitia in homine inueniri. Ergo Theologia non indiget naturali ratione, nec scientijs, quæ illa sola videntur, ad sua principia probanda, aut confirmandas conclusiones; imò cum illis vitatur, non ita à Theologo debent usurpari, quasi sint motiua, & nostræ fidei fundamenta, aut Theologiæ: nam cum demonstratiue non sint, quia circa supernaturales versantur, sed probabiles solùm, & congruentes, Philosophi à Christiana si se alieni eos irrident, quos propter leues rationes tam ardua mysteria credenda putarent. Deinde quia Theologia est scientia ab omnibus alijs distincta, habet propria principia, à quibus, & non ab extraneis procedere

debet, nisi fortè per accidens, ut sumit aliquando Theologia, quæ reuelata non sunt, quod per accidens est, cum reuelari potuissent. Confirmatur, quia si Theologia per se à naturalibus principijs penderet, fieri non posset, ut Theologicus haberetur assensus, absque eorum euidenti assensu: hoc autem necessarium non est, nam si id principium reuelaretur, & sub fidei assensu ad cõclusionis illationem assumeretur, assensum multò magis Theologicum gigneret: nam esset diuersus ille circa materiale idem, & formale Theologiæ obiectum, cum noua principij reuelatio naturaliter euidens, à formali, & motiua Theologiæ ratione illum non extrahat, sed eam potius magis perficiat: ergo produceret actum Theologiæ, ac proinde naturale principium, quatenus sub euidenti, & naturali actu sumitur, non est omnino necessarium Theologiæ, nec ad sua principia probanda, nec ad deducendas conclusiones, sed solùm secundùm quid, & quasi per accidens, quia non omnes veritates euidentes re ipsa reuelatæ sunt, licet reuelari potuissent, sub qua ratione à Theologia respiciuntur.

Secunda conclusio. Ad declarandum Theologiæ principia nullo modo pugnare cum naturæ principijs, & ad ea explicanda per declarationes terminorum, & similitudines, & quasi inductiones ex naturalibus ad diuina, vtilis est Theologiæ naturalis ratio, & vsus naturalium facultatum. Ita Romana Synodus sub Eugenio II. & alia sub Leone III. & alia sub Gregorio VII. quæ in Vaticana Bibliotheca habentur, & ideo iubentur Episcopi studia erigere, cap. *de quibusdam*, dist. 27. & Eusebius 6. historiæ, cap. 15. refert Origenem obscienti, quod Pailosophus esset, respondisse sanctorum virorum exemplo id fecisse. Eadem est Augustini sententia 14. de Trinitate, c. 1. & 1. super Genesim ad literam, c. 19. & 1. de ordine, cap. 11. & 8. de ciuitate, c. 9. & lib. 2. de doctrina Christiana, c. 11. & 40. & lib. 3. c. 1. Clemens epistola 5. & habetur capite *Relatum*, distinctione 37. Hieronymus ad magnoratorem, & in epistolam ad Titum, c. 1. & in c. 1. Danielis, Chrylost in illud Matthæi 2. *Vidimus stellam*. Didimus apud Theodoret. 8. Tripart. c. 8. Beda 2. Reg. c. 9.

Ratione probatur, quia nemo potest fidei, ac Theologiæ res percipere, nisi terminos ex naturali ratione nouerit, nec ostèlere potest fidei res naturalibus non cõtradicere, sed cõcinere potuè, nisi naturalia nouerit, nec similitudines ex his

accipere ad supernaturalia declaranda, nisi in his versatus fuerit. Addit etiam S. Thomas supra Boethium de Trinit. art. 3. ex naturalibus verisimiles afferri rationes ad Gentiles alliciendos, & fidei dogmata suadenda.

Tertia conclusio ad refutandum eum Scripturæ sensum, qui cum naturali ratione apertè pugnat, & absurdus manifestè est, naturalis ratio firmus est, & utilis locus. Ita Augustinus 3. de doctrina Christiana cap. 15. & 16. & lib. 1. super Genesim ad literam, cap. 18. & 19. Et ratio est, quia legitimus Scripturæ sensus necessario est verus, & nullo modo absurdus, ergo pugnare non potest cum naturali ratione, ut docuit Concilium Lateranense sub Leone X. sess. 8. decreto 1. verum enim vero non repugnat; cauendum tamen maxime est, ne videatur absurdum, & rationi repugnans, quod rationale non est. Quod si quæras, an naturalis ratio firmus locus sit ad probandum legitimum Scripturæ sensum. Respondeo non esse, sed solum probabilem. Ita S. Augustinus lib. 2. de Genesi ad literam, & lib. 3. de doctrina Christiana, c. 28. ubi docet in expositione Scripturæ periculosum esse rationi fidere; sed conandum ex dilucidiori Scripturæ loco obscuriora interpretari, & verum eorū sensum eruere. Ita Henricus art. 16. summæ, q. 8. Et ratio est, quia Scripturæ locus diuinam continet autoritatem, quam proprijs viribus naturalis ratio attingere non potest, sed diuina tantum autoritate nixa, & alterius reuelationis præsidio; ergo ex sola ratione consistare nobis non possunt Scripturæ sensus: imò recte Augustino lib. 3. contra Donatistas, cum apertus est Scripturæ sensus, tenendus est, etiam si contrarias rationes soluere nesciamus: & lib. contra Felicianum Manichæum, cap. 2. docet nos Scripturarum autoritate debere esse contentos, quanuis rationem reddere non possimus; ergo firma esse non potest Scripturæ expositio, ad quam sola ratione ducimur, & non ex aliorum locorum autoritate, aut Patrum Ecclesia interpretatione.

Multa sunt in naturali Philosophia, sine quibus plerumque Scripturæ loca non possunt commodè intelligi, ut Origenes docet apud Eusebium, lib. 6. historia, c. 15. & Augustinus lib. 2. de doctrina Christiana, cap. 16. & ex his constat, quæ affert Valles lib. de sacra Philosoph. Leuius Lemnius in libello similitudinum, & parabolarum, quæ in Biblijs, ex herbis,

herbis, atque arboribus desumuntur, Camera de animantibus. Francisc. Rueus de gemmis Apocal. & Zamora in Apol. pro literis humanis, p. 2. à §; 18. ideo sæpè Philosophia est necessaria.

Ad hæc etiam ratio utilis est ad refellenda hostium fidei argumenta, quæ obijciunt, eaque dissoluenda, ut ex Patribus ostenditur libello de placitis Philosophorum, & benè explicat Henricus in summa, art. 16. q. 7. ad 3. ut simul etiam Philosophorum errores corrigantur.

Si verò loquamur, quatenus Theologus in aliena materia versatur, sit.

Quarta conclusio. Theologia uti potest naturali ratione, & naturalibus alijs scientijs ad probanda etiam euidenter, quæ de Deo, vel moribus naturali lumine cognosci possunt, atque fidei præuia sunt, ut Deum esse, vnum esse, atque similia, ut docet S. Thom. supra Boethium de Trinit. q. 2. art. 3. & constat ex magis Theologiæ parte, quæ naturalibus rationibus multa probat ad Deum, ad Angelos, ad virtutes, & vitia spectantia, & tunc non ut Theologus agit, sed ut Metaphysicus, aut naturalis Philosophus, ut rectè aduertit Gabr. Vazq. r. p. disp. 1. c. 3. ad fin. Agit tamen ut Theologus ex parte finis, quatenus Philosophicas rationes Theologiæ inseruire facit, & ad eius finem dirigit, tam naturales errores si dei contrarios refellendo, quam rectas virtutum operationes secundum naturam inquirendo, ut in superiorem dirigat finem. Quare licet hic agendi modus Theologo extraneus sit, quia materia, seu quæstiones, de quibus agit, omnino naturales sunt, & ad naturales facultates pertinentes; potest tamen hoc loco uti, quatenus eius finis exigit.

Quinta conclusio. Ex naturalibus scientijs Theologia ea tantum sumere debet, quæ ad Deum utilia sunt, & quæ ex ordine ad Deum tractat, cognoscenda. Ita S. Augustinus 14 de Trinit. cap. 1. Glossa in titulum Leuit. 2. Primitias tantum, non omnia offerenda, sed primitiæ, id est, ex secularibus scientijs tantum ea, quæ conducunt, & hoc solum contendunt Patres, qui prohibent in ijs, quæ ad salutem pertinent, inutilia miscere ex naturalibus facultatibus. Ratio verò est, quia Theologia de omnibus agit, ex ordine ad suum obiectum, ergo de his tantum, quæ ad eius cognitionem conducunt, & ex his solum argumenta ad hunc locum spectantia sumere debet.

Sunt nonnulla in saeculentibus tabulis, quae ab historiae seculari dependent; & licet nihil ex ea oriri possit nota Theologica dignum, si ad res Ecclesiasticas non spectet, aliquid notandum est de illius utilitate.

Locus ab auctoritate secularis historiae, & prophanae est probabilis solum, ut de Ecclesiastica diximus, at non proprius Theologiae, sed extraneus, illi tamen utilis, tum quando id ipsum refert, quod sacrae literae, aut Patres astant, inde enim probabile medium sumitur aduersus infideles, apud quos illi historici sunt magnae auctoritatis. Atque ita contra illos hoc loco vsi sunt Tertullianus in Apologetico, & in lib. ad Scapulam, Cyprianus lib. quod idola non fiat Dij, Hieronymus aduersus Iovinianum, Lucianus Praesbyter, Eusebius lib. 1. Ecclesiasticae historiae, cap. 6. & 11. lib. 2. cap. 2. lib. 3. cap. 7. ut ex eis, & alijs probat Canus lib. 1. de locis, cap. 2. tum etiam ad elucidandos, non paucos Scripturae locos, obscuros alioquin nobis, quoad temporum rationes, aut locorum descriptiones, aut rerum successus: sumitur enim ex illis probabilis coniectura temporis, loci, aut successus. Quod optime expendit S. Augustin. 2. de doctrina Christiana, c. 28. & ex eo, & alijs Canus lib. 1. c. 2. ubi ostendit nonnullos ex huius historiae ignorance circa Scripturas errasse,

ut Ireneus lib. 2. c. 39. & 40. & Tertullianus aduersus Iudaeos, circa aetatem qua Christus passus est.

SUMMARIA COLLECTIO EX CONCILIIIS, DECRETALIBUS, PATRIBUS, SCHOLASTICIS, IURIS PROFESSORIBUS, & PRAESENTI TRIBUNALIUM, CIRCA EXAMEN DOCTRINARUM TAM MAGISTRALIS, & CONSULTIUM, SIVE SCHOLASTICUM, QUAM AUTHENTICUM, & IUDICIALE, SIVE IURISDICTIONALE; & CIRCA EXAMEN PROBABILITATIS OPINIONUM, TAM PRIUATAE, QUAM PUBLICAE.

SYLVAE LOCORVM PROBANDI SACROS PATRES, & OMNIUM SAECULORVM DOCTORES, SAPISSIME SINE ASSENSU, & FIRMA OPINIONE PROPONERE, DISPUTARE, & TRACTARE, VACILLANTE SOLUM, AUT DUBIE, AUT EXAMINATIVE, AUT SUSPENSIVE, AUT PROBLEMATICAE, AUT OBITER, VEL INCIDENTER, AUT PER CONDESCENDENTIAM, AUT EX HYPOTHESI, ATQUE IN IJS NON LOQUI, AUT SCRIBERE EX PROPRIA; & FIRMA SENTENTIA.

CAPVT I.

*M*ERI Dumtaxat recitatores sumus, & veluti compilatores, aut transcriptores eorum, quae circa illam grauissimi Doctores omnium facultatum, & doctrinarum scripserunt, aut fecerunt. Propositum tractandi modum Ribera in 5. Michaez, Lorinus Actor. 3. Fernandus in visione 26. Bellarm.

tom. 3. controu. edit. Lugdun. 1603. lib. de Gratia primi hominis, cap. 11. col. 34. & plures alij aduertunt in Hieronymo; & frequentem esse Patribus ait Salsianus, anno mundi 3020. Latissimè probat idem assertum Grabri. tom. 3. Catholic. Præscription. part. 1. controuers. 1. q. 1. artic. 9. pag. 67. ubi ait, sepissimè Patres loqui recitatiuè ex mète aliorum, & obseruauit S. Athanasius lib. de Decretis Nicenæ fidei. Idè Grabrina pag. 30. cautel. 9. Patres, ait, aliorum placita interdum referre, nihil assertiuè statuèdo. Q. 2. ar. 4. pag. 120. allegat idem Grabrina, & sequitur Turrecremat. dist. 9. dicentem manifestum esse Doctores Ecclesiæ sapissimè loquutos fuisse inquisitiuè, aut recitatiuè, nihil statuèdo ex propria opinione, aut assertione, atque id frequens esse Hieronymo, & Augustino, quorum primus in Apologia aduersus Iovinianum, à plurimis obiectis se, & sua scripta liberat, quod ea vacillanti, & timido calamo, & non asseueranter, ac constanter scripserit; & quoniam hunc suspensum, & pauidum, & interloquutorium docèdi morem nonnulli damnauerunt in Hieronymo, ipse in præfat. vndecimi Commentarij super Isaiam, & sæpè alibi munit se exemplo Origenis, Methodij, Apollinaris, Eusebij, Tertulliani, Cypriani, Minutij, Lactantij, & Hilarij, qui sapissimè dubitantes, timètes, neutram partem asseuerantes, & alijs rem decidendam committentes, plurima scripserunt.

Hunc morem approbans S. Athanasius lib. de Decretis Nicenæ Concilij, eximit Origenem ab accusationibus nonnullis, quod disputans, aut sub hypotesi, non ex firmo, & perseueranti iudicio fuit loquutus. S. Augustinus plurima sub calamo nutante, & nihil firmiter asserente scripsit, in quibus sunt libri contra Faustum, vt adnotat ex familia Dominicana Turrecremata supra in caput, *Ego solis*, & libri duodecim de Genesi ad litteram, de quibus in lib. retractationum ipse fatetur Augustinus, ferè nihil in illis firmiter decrenisse. Cùm sæpè sibi obijciat Angelicus Doctor loca nonnulla ex libris de Genesi ad litteram, vt plurimum respondet non loquutus assertiuè, sed opinatiuè, vt patet ex 1. part. q. 86. ar. 3. & ex 4. Sentent. dist. 44. & sæpè aliàs. Quod ait Albertus Magnus in 2. dist. 19. ijs verbis: *Salomon loquitur in libro Eccle-*

Ecclesiastes more cõcionatis, & non more asserentis, vnde & multa stulta colligendo dicit; multas limitationes, & declarationes, & sanas interpretationes requirit.

Hanc dubitanter scribendi formam, vtitatissimam fuisse Scoto subtilissimo apertè declarat, tùm quod Minorum Ordo in præfatione operum ipsius, iuxta Antuerpiensem editionem nouissimam obseruat, tùm quod ipse præstat frequentissimè, præcipuè 1. Sent. dist. 41. In vita Scoti præfatione editionis hæc dicuntur de ipso. Cap. 3. *Plerumque nihil asserit resolutiuè: sed dubitatiuè.* Et in Apologia pro Scoto cap. 9. satisfit ab Ordine Seraphico obiectioni illi Bzonianæ, qua dicitur: *Scotus passim inducitur quæstione dubitabundus;* admittit obiectionem esse verissimam Nitela Franciscana Dermitij Thadei pag. 14. editionis Lugdunensis. Idè sæpè S. Thomas obseruat, tunc maximè quando verbum illud adhibet, *videtur*, quod dubium, & suspensum animum ostendit, vt ait Cano lib. 8. c. 5. Longè aliter se habet, cum constanter affirmat: Respondeo dicendum.

Ex illustrissima familia Prædicatorum, innumeri hanc positionem laudauerunt, & tùm Authores dubiè, aut timidè loquentes, vel scribentes. tùm ipsorum opera ab omni mala nota liberant. Albertus Magnus in 2. dist. 19. Ioan. Dominicus, Magister S. Antonini in tractatibus super Magnificat, quem propter hanc dubiè, & timidè scribendi modestiã, ipse Antoninus probat, & commendat 4. p. summæ, tit. 15. cap. vlt. Turrecremata dist. 9. cap. Ego solis, statuit à dubiè, & timidè dictis in scriptis Patrum, nullum sumi de eorum sensu argumentum. Melchior Canus lib. 12. de locis Theologicis cap. 11. Seraphinus Razzius in scholijs super ipsum. Sixtus verò Senensis lib. 6. annot. 81. Caietanum, & Catharinum à graui errore propter eandem phrasim liberat. Ipse Caietanus in opusc. vlt. 3. tom. negat à se dicta quædam asserta, quæ magnum Germaniæ scandalum generarunt, quod illa non assertiuè, sed dubiè scripserit, vt sæpius in prædicto opusculo repetit.

Hoc principio innixi Parisienses cum Gersone serm. de Conceptione, negant S. Bernardum opinioni maculanti conceptum Virginis succurrisse, cùm timidè, & dubiè in ea re

loquatur, & consultari Romanam Ecclesiam iubeat; vt nō uam festiuitatem sine approbatione Pōtificis inuectam probeat, rationes dubitandi exponit, non quod illis assensum præbeat, sed vt dubiam tunc laudem Virginis, à publica solemnitate remoueat, donec illam probeat Apostolica Sedes. Idcirco S. Thom. 3. part. non allegauit Bernardum pro opinione de maculato conceptu.

Eandem positionem probat nouissimè Grabrina suprā allegatus, & præcipuè pag. 31. & 32. ex Athanasio, Basilio, & Vincentio Lyrinensi, dum expendit ea, quæ per confescē dentiam, aut non assertiuè à Patribus effiruntur, perinde esse, ac si non affirmarentur. Subdit: *Sicut in humano, & forensibus iudicijs, testimonium vacillans, & dubium, fidem non facit sed illud quod asseueranter, perseveranter, & constanter inducitur; sic illa testimonia Patrum robur habent, & firmitatem quando manifestè, frequenter, perseveranter, non priuatum, sed publicum Ecclesie tradunt sensum, vel ex definitionibus, aut fidei regula loquuntur.* Illud obseruandum quod ipse Grabrina scripsit pag. 67. *Plerumque loquuntur Patres de mente aliorum.* Turrecremata suprā ait, Sanctū Thomam, & Albertum Magnum sæpè respondere ad opposita testimonia Patrum, dicentes nō loqui assertiuè, sed opinatiuè, & dubitatiuè, additquè eos non esse authores propriè, nisi eorum quæ dicunt constanter, & assertiuè.

Henricus de Gandauo, Diui Thomæ coætaneus passim loquitur dubitatiuè, vt ipse fatetur, quodlib. 9. quæst. 34. disputans de actiuitate ignis infernalis; & quodlib. 2. tractans an Angelus sit in loco per operationem, ubi sic ait: *In hoc intelligendo deficio, sicut in pluribus alijs.* Ex Diuo Thoma facile est producere longum Cathalogum propositionū, quas dubitatiuè solū profert, adiuncto verbo, *Videtur*, aut alijs particulis suspensiuis, & timidis, quibus, vt ait Cano lib. 8. cap. 5. uti consuevit, cum nihil asserere, aut certò statuere audeat. Testis, aut scriptor, qui sic deponit, *ut mihi videtur*; non probat, iuxta Decianum consil. 5. 1. num. 11. lib. 2. & consil. 52. num. 1. 1. & Farinacium de testibus, §. 1. quæstion. 68. & Antonium Soufam 1. Aphorism. cap. 4. & alios plures. Idcirco non est allegandus pro authore Marfilius in his

his quæ timidè, & dubitatiuè producit, quod sapissimè præstat, vt ipse ait in 2. quæst. 20. Idem finè iudicium esse arbitrantur nonnulli pro his, quæ à Doctoribus passim scribuntur, solū opinatiuè, id est præstando assensum cum nō leui formidine.

Diuum Thomam si interdum opinatiuè loquutum, nō nulli graues Theologi circa producendos locos arbitrātur. An ita sit nolo decernere, merus sum recitator, aut relator, Prima part. q. 1. quod Theologia sit sciētia, quæst. 12. quod Moyses, & Paulus ex priuilegio DEVM viderint in via, quæst. 13. in Deo non est relatio vlla realis ex tempore ad creaturas: quæst. 23. Reprobationis dari causam ex parte hominis: quæst. 45. Creatura non potest assumi, vt instrumentum creationis: quæst. 46. Mundus secundum quādā potuit creari ab aeterno: quæst. 50. Nō possunt esse duo Angeli eiusdem speciei, aut duæ albedines, si sint separatæ à subiecto: q. 52. Angelus est in loco secundum operationē: q. 53. Angeli substantia motu discreto non transit per medium: q. 62. art. 3. Angelus habuit gratiam cum propria dispositione libera: q. 66. Materia non potest esse sine forma: q. 68. Materie cælorum differunt specie: q. 113. Angelus Regni Persarū, qui apud Daniele m resitit, erat bonus.

Prima Secundæ q. 71. Peccatum est actus positius: q. 89. Puer ad instans rationis primæ, tenetur ad DEVM cōuertiri: quæst. 112. art. 4. quæ dicuntur de auxilio efficaci: q. 114. Actu remisso non statim augetur gratia iusti, & tamen meretur.

Secunda Secundæ quæst. 13. Apostasia nō est determinata species infidelitatis: quæst. 19. Timor seruilis non est virtus: quæst. 24. Charitas augeri potest in infinitū: quæst. 30. Misericordia in Deo est maxima virtutum: quæst. 43. Scandalum, licet nō intēdatur, est speciale peccatum: quæst. 64. Innocētē, qui probatur nocens, debet Iudex occidere: quæstion. 83. Anima Purgatorij non est oranda: quæstion. 186. Monachus Episcopus non habet dominium, sed administractionem.

Tertia parte quæst. 1. Si Adamus non peccasset, Christus non veniret: quæst. 4. Si tres personæ assumerent vnā naturā huma-

humanaam, esset vnus homo: q. 17. Christus non habet esse creatum: q. 21. Christus orat in Cœlo: q. 24. Christus fuit causa meritoria nostræ predestinationis: q. 25. Imago Christi adoratur latrâ: q. 27. quæ scribuntur de conceptu Virginis, & quod Ioannes non fuit sanctificatus cum vsu arbitrij: q. 35. filiatio ex tempore ad Matrem, nõ est noua relatio realis in Christo, q. 62. Sacramenta sunt instrumenta Physica gratiæ: q. 75. quantitas recipit formam substantialem vermis in speciebus corruptis Eucharistiæ: q. 82. si in hostia appareat miraculum permanens, non tenetur Sacerdos consecrare aliam hostiam: q. 90. vbi, vt exponat Augustinum, negat ante baptismum in re, esse pœnitentiam venialium.

In his, & alijs locis Angelici Doctoris, graues commẽtatores quibus nec assentire, nec dissentire volo, aiũt ipsum opinatiuè solũ, nõ ex firmo, & proprio iudicio loquutum. Primò, quia in responsione argumentorum obiter loquatur. Est autem aduertendum, ait Grabrina tom. 3. præscriptionũ, cõtrouerf. .q. 1. ar. 9. pag. 70. cautela 11. an Patres in ipsis etiam dogmaticis disputationibus loquantur desinendo, an respondẽdo; nã quod obseruat Hieronymus Apologia 1. ad Ruffinum, quæ responsiue obiter scribuntur, sæpè non manant ex propria sententia. Propterea volunt nonnulli cum Ojeda, & Cano ex responsionibus ad argumenta articulorũ authoritatem D. Thom. non esse tantam quantam ex doctrina corporis per se intentam: ego semper in omnibus magnã esse fatebor. Secundò, vt sæpè Grabrina latè probat ibidem controuerf. .1. q. 1. art. 4. pag. 30. & 31. ea quæ dicuntur obiter, vel in transeursu, aut contentiosè, aut perfunctoriè, aut per condescendentiam, & quasi donãdo aliquid disputationi, aut aduersarijs, non oriuntur ex firmo respondentis assensu, iuxtà Athanasium lib. de Decretis Nicenæ Synodi, Basilium epist. 64. Hieronymum contra Iovinianum, Vincentium Lyrinensem, & alios. Plura autem ex relatis de Diuo Thoma sic dicta existimantur Commentatores, de quibus supra. Tertiò, quia interdũ tũ in his, tũ in alijs, dubitatio, vel suspensio, vel examinatio, vel conditionato sensu loqui Angelicum Doctorem, ideò existimant, quia solũ coniecturis stabilit suum sensum. Quæ omnia probant examina-

minatiuè solũ, aut dubiè, aut opinatiuè à magnis Doctoribus vllò sine assensu proponi plura.

Iurisperiti plurima in hanc rem congesserunt, vt propterea dicat Mãtica de coniecturis vltimarum volunt. lib. 11. tit. 3. num. 4. eos Doctores, qui rem ex professio nõ examinant, sed de ea perfunctoriè disserunt, non debere allegari. Alciatus tractatu præsumptionum reg. 1. præsumpt. 51. n. 2. ait considerandam authoritatem plurium, & quòd non incidenter, sed principalitèr articulum scrutentur: quia non sequitur, talis Doctor incidenter tenet hanc opinionem in modum argumenti; ergo & ita sentit. Idem arbitratur Tuschus lit. O, conclus. 150, Huc spectat quod aiunt Roland. à Valle conf. 1. num. 187. lib. 2. & supra Tuschus conclusio. 149. non esse attendendum ad Doctores nihil allegantes, id est obiter & incidenter opinantes, nullis productis testimonijs, aut rationibus. De assertis dubitatiuè propositis idem sentiunt Lapus allegat. 120. Vinus lib. 1. commun. opinio. 182. Hondedeus cõf. 61. num. 21. De assertionibus incidentibus, quas Doctores ponunt aliud agentes, & ad corroborandum dictum aliquid principalitèr intentum, nullam habere authoritatem, nec allegari debere, tradunt Abb. in c. Benè el. 2. num. 3. versic. Sed mihi plus placet de postulat. tributorum, Thobias Nonius conf. 23. num. 17. Antonius Maria in tractatione de communi opinione, titul. qui Doctores faciant opinionem, num. 2. Hondedeus conf. 61. num. 21. lib. 2. & conf. 57. num. 77. lib. 1. & alij plures. De assertionibus obiter & perfunctoriè prolata sine praua discussione, quòd etiam non faciat opinionem, tradunt Hondedeus supra, Neuzanis in Sylua nuptiali lib. 5. versic. Sed quero stante varietate, Ioan. Pichard. inter commun. lib. 3. verb. Opinio.

Philosophis valde est familiare, aut dubitatiuè, aut timidè, aut obiter, aut incidenter, aut ex credulitate vulgariorum plura scribere; atque in his non est eorum authoritas alleganda veluti certa auxiliatrix, aut assertrix alicuius opinionis. Aristoteles Philosophiæ Princeps sic passim loquitur, & scribit. Ipse in epistol. ad Alexandrum (cuius meminere Plutarchus, Gellius, Simplicius) monet libros Phy-

ficorum, & metaphysicorum à se editos incertos esse, nec asseueranter, & firmiter scriptos. Idcirco frequenter vtitur particulis dubitatiuis: *An, Quasi, Forsan, Videtur, Est autè quod sit.* Integer liber problematù propterea sic inscriptus, quod totus sit dubitatus, suspensus, problematicus. Themistius Aristotelicz doctrinæ constanter addictus ait furori esse simile, si quis sibi persuadeat fieri posse, vt quæ sit fixa, & certa Aristotelis sententia, indagari queat. Lib. 2. de cælo, ait idem Aristoteles sæpè se leuibus coniecturis ad aliquas opiniones traduci: interdum etiam sibi sufficere Ægyptiorum, & Babyloniorum credulitates, vt expèdit Ioannes Scotus in 4. distinct. 43. q. 2. num. 16. allegans varia loca huius Philosophi, & nominatim ex duodecimo Metaphysicæ. In libris Meteororum, vbi de ignitis in genere, & in specie, de tonitru, fulgure, fulmine, cometis, circulo lacteo, de coloribus in aëre apparètib; de voragine, hiatu, corona, & pàrelijs, de iride, de ventis, & eorum numero, de tempestatibus, nubibus, pluuijs, nebula, niue, grādine, glacie, rore melle, māna; de mari, de diluuijs, de fontibus, de aquarum proprietatibus, de terræmotibus, de ignibus subterraneis, de metallis, & alijs disputat; loco præemij statuit has tractationes profundè inuestigari non posse, sed obiter & superficie tenus, & timidè, quod his verbis declarat: *Pertransuntes autem de his speculabimur, si quid possumus.* Hanc diffidèntiam illis etiam verbis ostèdit: *In his aliqua dubitamus, aliqua quodammodo tangimus.* In libris Ethicorum, & moralis Philosophiæ sæpè tātum probabiliter se procedere; & quoniam tractationis illius natura maiores, aut probationes, aut confirmationes, aut rigida magis examina non admittit, idèo verisimili tantum probabilitate se gaudere: non sectatores, sed impugnatores sunt huius summi Philosophi, qui ea, quæ ipse aut timide, aut verisimiliter, aut dubitatiuè tantum statuit in naturali, aut morali Philosophia, ipsi veluti certa, & indubitata defendunt. Verisimè dixit Salomō cap. 3. Ecclesiastes: *Cuncta fecit bona in tempore suo, & mundum tradidit disputationi eorum, vt non inueniat homo opus, quod operatus est Deus ab initio vsque ad finè.* Et c. 8. *Intellexi, quod omnium operum Dei nullam possit homo inue-*

inuenire rationem eorum, quæ fiunt sub sole, & quanto plus laborauerit ad quærendū, tanto minus inueniat textus Arabeus sic transtulit: Cognoui vniuersitatē artiū Dei, & nemo potest reperire artefactam cum artifice sub sole: textus Syrus: Vidi ego omne opus Dei, nam non inuestigabit filius hominis essentiam operis, quod sit sub sole.

Authores Societatis Iesu singulariter hunc modum dubitatiuè, aut examinatiuè, aut suspensiuè loquendi, & scribendi amplexi sunt. Vnus Gabriel Vazquez in tractatu de Angelis tom. 2. in primam partem, sequètes disputationes, vel capita sine vlla resolutione, aut examinatiue dumtaxat proposuit: Disput. 180. cap. 2. disput. 181. cap. 3. disp. 191. cap. 2. disput. 197. cap. 2. disput. 200. cap. 3. disput. 202. c. 2. disput. 203. cap. 4. disput. 206. cap. 4. disput. 209. cap. 10. disput. 213. per totam, disput. 219. cap. 3. disput. 223. cap. 1. disputat. 234. cap. 3. disput. 237. cap. 2. disput. 238. c. 2. disp. 244. cap. 2. & sæpè aliàs. Suarius passim dubitat, & cum formidine loquitur, præcipuè in libris octo de Angelis, in tomis quatuor de Religione, in tomo duplici de Incarnatione, & vita Christi, in tomo de Opere sex dierum, ex quibus longum Catalogum facillè esset contexere. Salmeron frequētissimè vsus hac phrasi dubitativa, & examinativa, sine assertionem vlla, præfertim tom. vltimo à pag. 479. vsque ad 538. editionis Matritensis. Innumera sunt huius generis, tum in eorum Schola, tum in alijs.

Quæcumque verò subscribuntur, & docentur cum dubio, atque formidine, dummodo nō sint circa Articulos Fidei, & exploratissima dogmata Christianæ Religionis, libera sunt à censura Theologica, etiamsi altera pars absolutè prolata grauiorem notam mereretur, quod vnico & grauissimo exemplo comprobamus. Sententia Copernici aientis terram esse mobilem, & cælorum instar circumferri per immensa spatia, solem verò esse mundi centrum, palam hodie appellatur tam à Catholicis, quam hæreticis pluribus, vel temeraria, vel suspecta, vel scripturis contraria. vt constat ex Serario in 10. Iosue, Tannero tom. 2. disput. 6. quæst. 4. dub. 3. Merzenio cap. 1. in Genes. vers. 10. q. 9. Nicol. Multerio Isag. Tabul. cap. 1. Gaspare Bartholino Philosopho,

& Medico Dano lib. 4. Enchiridij, cap. 3. Tichone Brahe, Rabi Ioanne Bodino lib. 5. Theatri, nihilominus sacra Congregatio de indice censet, non esse expurgandam, aut delendam prædictam doctrinam in operibus Copernici, quando illa proponitur aut dubiè, aut sub hypothesi, aut vacillatè; sed solum quando constanter, aut assertiuè defenditur: quod idem iudicium extendunt nonnulli ad opera Didaci de Astunica, & Pauli Antonij Foscarini, opinionem Copernici tuentium; ergo plurimæ theses, quæ absolutè dictæ censuræ Theologicæ mererentur, ab illa liberantur, si solum sub hypothesi, aut dubitatiuè, aut examinatiuè efferantur. Similem sententiam Hispana Inquisitio sectatur in expurgatione Nicolai Copernici, & Nicolai Mullerij.

Dices, hoc argumentum non esse concludens irrefragabiliter, quia Pontifices in rebus fidei è cathedrâ decernendis non alieno nomine capitalia decreta condunt, nec sententiam ferunt decretoriam; nam infallibilitas in determinationibus fidei, & morum nulli alteri tribunali potest delegari. Atque ideò Sixtus V. in diplomate congregationis, pro interpretatione, & executione Concilij Tridentini sic scripsit: *Eorum decretorum, quæ ad fidei dogmata pertinent, interpretationem nobis ipsi reseruamus*: ergo ex ea censura vtriusque tribunalis non certò constat dubiè, aut examinatiuè proposita esse libera à censura. Respondeo. Licet verum, & indubitatum sit, quod in præmissis huius argumenti expenditur, nihilominus tantam, & tam grauem esse auctoritatem, & pondus prædictorum Tribunalium, cum determinatas propositiones sub censura exponunt, vt sine ingenti temeritate oppugnari nequeant; siqui autem doctrina, & eruditione præstantes habeant magnorum Doctorum testimonia, & graua in contrarium fundamenta, ea sanctæ Sedi, & Ecclesiæ suppliciter offerant expendenda. Quod tamen in presenti casu locum non habet, cum sacra congregatio de indice, & suprema Hispaniarum Inquisitio ad excludendum à censura Theologica propositiones Copernici, dubitatiuè, examinatiuè, aut sub hypothesi dictas, tot, & tam grauib. exemplis, & testimonijs à nobis in hac sylua productis, innitancur.

CONCLUSIONES ex proxima locorum sylua deductæ.

Caput II:

EX ijs, quæ hætenus in hac locorum sylua relata sunt. Hæ conclusiones certissimæ, & indubitatæ eliciuntur.

Prima. Stylus tractandi, scribendi, disputandi dubitatiuè, examinatiuè, suspensiuè, interlocutoriè, opinatiuè, cum formidine, familiaris, & frequens fuit antiquis Philosophis, sanctis Doctoribus, & Patribus, & omnibus ferè Scholasticis, & Scriptoribus. Hæc est euidentis ex supputationibus præfatis, & innumeris alijs, quæ fieri possent.

Secunda conclusio. Eaque manifesta, & indubitata est, neque errare, neque decipi, neque falsum habere sensum, neque peccare contra fidem, aut religionem eos, qui in verbalibus, scriptis, aut impressis tractationibus suspendunt iudicium, aut examinatiuè, vel priuatiuè dubitant, aut perpensis rationibus, & testimonijs in neutram partem inclinant, aut aliorum expectant lucem, aut se ad alios tractatus remittunt, in quibus re magis explorata decernant, dummodo id non sit in controuersijs, quæ nec primario, nec secundariò fidem tangunt, id est, in ijs, in quibus non est discrimen hæresis, aut erroris, sed ad summum temeritatis, vel scandali, vel alterius cuiuscumque censuræ Theologicæ, quæ minor sit hæresi, atque errore.

Probatum primò hæc conclusio ex hætenus productis: nam ideò Patres, Doctores, Scholastici, & sacræ pagine expositores dubitatiuè, aut examinatiuè scribunt, & tractant, ne errent, peccet, aut labantur; ergo iuxta sensum eorū nullum est peccatum in fidem, aut religionem, cum in dictis controuersijs aliquis sic loquitur: Et ratio in aperto est,

est: nam qui profitetur se ignorare, aut dubitare, quamquam hinc inde exponat contraria argumenta, verè loquitur, & modestè, & nullum præiudicium affert Religioni, & Fidei: nec pro alterutra parte allegari potest; ergo sic dicta, & scripta nullam merentur censuram Theologicam. Secundò probatur idem intentum: nam plurimorum sensus est, eum, qui dubitat de aliquibus propositionibus, quæ primariè, aut secundariè ad fidem pertinent, si dubitet per omissionem puram actus intellectus, vel per suspensionem omnimodam iudicij sine vlla affirmatione, aut negatione, nullatenus errare, aut peccare, si nõ reflectat supra suum actum, & simul iudicet asserta illa fidei dubia esse, aut formaliter, vel virtualiter positivè dubitet, affirmans vtramque partem contradictionis esse contingentem. Sic Puente disputat. 80. de fide, sect. 3. Cano 12. de locis, cap. 9. Sancius lib. 2. summæ, cap. 7. Becanus cap. 14. q. 2. Ægidius disput. 18. de fide, dub. 7. Bannez 2. 2. quart. 11. art. 1. Farinac. de hæresi, q. 178. §. 4. Sofa lib. 1. Aphorism. cap. 11. Becanus c. 14. q. 2. Francisc. de Christo q. 3. de hæresi, argumento 2. & innumeri alij dicentes, dubium positivè in fide esse hæreticum, non verò dubium privatiue; ergo à fortiori, qui sic privatiue dubitat, scribit, & tractat circa res, quæ primariò, aut secundariò fidem non tangunt, neque errat, neque decipitur, neque censuram vllam Theologicam meretur, etiam si alterutra pars absolute prolata esset temeraria, aut scandalosa, aut piarum aurium offensiva. Probatur hæc vltima propositio, & illatio: nam qui dubitat privatiue in ijs, quæ primariò, aut secundariò fidem non concernunt, dubitat in ijs, quæ ex præcepto naturalis, aut diuini, aut humano scire non tenetur positivè; & dubium se aut ignarum circa similes res profiteri, est actus modestiæ, humilitatis, sobrietatis, & obsequij erga fidem; ergo nulla potest censure Theologica inuri pro ea verissima, & ingenua professione ignorantia, aut dubitationis propriæ. Tertiò suadetur idem intentum, quia protestatio maximè in obscuris & difficillimis quæstionibus, hisque non necessarijs primariò, aut secundariò ad salutem, excusat Doctores ab omni periculo, & grauiori censura, vt probat Sofa 1. lib. Aphorism. cap. 14. allegans Pennam, Simancas, Farinacium,

&

& alios, præsertim Albertinum dicentem eum, cui protestatione excusatur, nulla esse infamia puniendum; sed cui dubiè, timidè, aut suspensè loquitur, & scribit, virtualiter protestatur, si protestatione eget, imò ex parte si fieret superflua, & inanis esset prædicta protestatio, cum nihil affirmet: ergo dubiè, timidè, vacillanter, examinatiue tractantes, & scribentes in prædictis controuersijs, & thesibus, nec eorum tractatus, aut scripta vllam merentur Theologicam censuram, quamquam alterutra pars assertiue, & constanter prolata grauiori nota infamari deberet.

Tertia conclusio, in ijs, quæ obiter, vel incidenter tractant Doctores, non præiudicio examine testimoniorum, & rationum in vtramque partem, nec laboriosa inuestigatione veritatis præmissa, nec disputatione, aut tractatione expressè suscepta, non est certum an loquantur ex propria sententia, nec in simili casu eorum allegatio, aut testimonium efficax est, si doctrinam obiter dictam non declarent constanter à se dici, vt communem Ecclesiæ sensum, aut traditionem à maioribus continuo, & perpetuo temporum decursu sine controuersia receptam, aut si non aliter constet ex alijs locis, aut argumentis in eam doctrinam incumbere communè sensum positivum Patrum, aut Scholasticorum, veluti in re grauius pertinentem ad fidem, & Religionem. Hæc conclusio præter authores productos in sylua testimoniorum initio posita, habet plures alios, neminatim Grabrinæ tom. 3. Cathol. præscriptionum, part. 1. controuers. 1. generaliss. ma. q. 1. art. 4. pag. 30. cuius hæc sunt verba: *Ea quæ constanter dicunt omnes, plures Patres eodem sensu consensum Ecclesiæ satis demonstrant: ea quæ obscure dicta sunt obiter, vel in transcurso, aut contentiosè, aut non dogmaticè, non præstant firmum argumentum.* Latissimè hanc doctrinam probat ibidem, & pagin. 32. similia scribit, quæ allegauimus in sylua. Probatur primò: quia vt bene idem author expendit eodem loco pag. 67. *Plerumque loquuntur Patres de mente aliorum*: at hic stylus ferè nunquam illis contingit, nisi quando obiter, aut incidenter loquuntur, ergo ex hac formula tractandi non sumitur efficax argumentum ad inuestigandum, quid senserint. Secundo probatur ex ijs, quæ idè author obser-

obferuat ibidem, quæst. 2. principali, artic. 6. pag. 120. munienſis ſuam doctrinam autoritate Auguſtini, & Anſelmi, quod ſcilicet apud Patres, *opinionibus multoties, & coniecturis ſolum interdum res agitur*, vt manifeſtum eſt ex ipſa lectione Patrum: ergo quæ incidenter, & obiter ſcribantur ex credulitate, aut opinione, aut coniectura, ab alijs accepta ſæpe proferuntur; ea enim plerumque incidenter, & obiter dici conſueuerunt, quæ vulgariter, aut ex aliorum opinione hauſimus, quod vſitatiffimum ſibi fuiſſe Ariſtoteles profiteatur lib. 2. de cælo, & ſæpe alibi. Tertio probatur ex doctrina, quæ copioſius ab ipſo Grabrino illuſtratur ſupra controuerſia 1. q. 1. artic. 4. pag. 31. Athanaſij, Baſilij, Vincentij Lyrinenſis, & aliorum Doctorum autoritate; ſcilicet ea, quæ dicuntur ab authoribus per condeſcendentiam, nullam mereri cenſuram Theologicam, etiamſi abſolutè dicta grauiorem haberent notam. At hæc doctrina à Patribus ibidem allegatis approbata non aliunde vim habet, niſi ex eo quod ſic dicta, aut ſcripta obiter, & incidenter, aut per donationem liberalem admittuntur ſine aſſertione, aut aſſertione, & quæ obiter, & quaſi admiſſa, aut donata ſcribuntur, non exponunt ſenſum, iudiciumque Doctorum, Quarto probatur idem propoſitum, quia in Concilijs generalibus, & decretalibus, quæ dicuntur obiter, & in tranſcurſu, aut per condeſcendentiam, aut tanquam præmiſſa, non habent ſemper certitudinem, ſed interdum falſitatem, aut errorem: ergo id à fortiori continget in ſcriptis aliorum Doctorum, quantumuis grauium. Probatum antecedens exemplis adductis à Gregorio de Valentia, lib. 8. analyſis fidei, cap. 3. vbi excuſat Celeftinum III. dicentem matrimonium diſſolui, ſi alter coniugum in hæreſim labatui, eo, quod in ea decretali non niſi obiter loquatur ex priuata ſua opinione; & cum de alia quæſtione diuerſa interrogaretur, eam doctrinam interſeruit. Similiter excuſat Alexandrum III. dicentem eſſe à ſanctorum Patrum inſtitutum, & ab Eccleſiæ conſuetudine generali alienum, vt in teſtamentis plures, quam duo, vel tres teſtes requirantur. Hanc doctrinam tradit pro ratione, aut præmiſſa; ideo non mirum, ſi ſubſiſtere nequeat. Haud credendum eſt, Pontifices, &

Cox

Concilia eas velle definire rationes, quas pro decretis adducunt. Similiter idem Valentia excuſat Nicolaum ad conſulta Bulgarorum dicentem, baptizatum tantum in nomine Chriſti, ſine expreſſione Trinitatis, non eſſe rebaptizandum, quod hanc doctrinam obiter ex opinione ſua, & aliorum adiunxerit; nam intentum definitionis ſolum fuit decernere Baptiſmum à Iudæo collatum eſſe validum. Hæc ſufficiunt ad exemplum doctrinæ communis, quam cum Valentia tenet etiam Vazquez 1. part. diſputat. 178. cap. 2. & Doctores communiter. Vnde quod ait Bupalus, de Angelis, quæſt. 50. quaſt. 3. difficult. 1. §. 6. pag. 85. & 92. rationes Conciliorum, & Decretalium eſſe de fide, admitti non ſolet: & conſtat falſitas ex ipſis Concilijs generalibus, in quibus ſæpe pro rationibus, & præmiſſis adducuntur hiſtoricæ Eccleſiaſticæ, & ſimilia teſtimonia, quæ firma omnino eſſe nequeunt, vt efficaciter probat Canus lib. 5. de locis, cap. vltimo. Eundem ſcopum tangit, quod ibidem Canus probat cap. 5. non aſſiſtere Spiritum ſanctum Concilijs, & Decretalibus in ſingulis, præſertim Philoſophicis, nam certè hæc obiter ſæpiſſimè dicuntur.

De cauſis non inueniendarum allegationum, etiam ſi fideliter ab Autoribus exhibeantur, & quanta eſſe queat cerruptela librorum.

Caput III.

Quæ in hoc capite proponuntur, offendunt aperte, quare obiter dictis tam parum ſit fidendum. Circa primum obſerna, ſæpe ad pauca reſpicientes facile enuntiare aliqua Patrum, aut Conciliorum, aut Scholaſticorum teſtimonia falſo fuiſſe ab alijs allegata; cum tamen ea veriſimè fuerint producta: primo, cum iuxta diuerſas editiones diuerſus eſt ordo capitum, & tractationum, aut diuerſa eorum

diu.

De Examine Doctrinarum,

atque partitio, ut accidit in pluribus operibus S. Augustini, & in Moribus S. Gregorij, secundum varia exemplaria: contingit ut author iuxta vnam editionem alleget, & lector, qui examinat testimonia, aliam consuluerit.

Deinde ex additionibus, & interpositionibus epistolarum, aut sermonum, aut tractatuum, aut capitum, quæ denuo comparuerunt, sæpissimè ordo, & numerus immutatur in diuersis editionibus. Quod patet ex varijs impressiõibus S. Augustini, Sancti Ephrem, Sancti Gregorij Nazianzeni, & aliorum, præcipuè Conciliorum Generalium, & Prouincialium.

Tertiò, ex varijs castigationibus, quæ per emendationem curam, aut suppleunt, aut tollunt, aut magna ex parte variat antiquas editiones, & versiones in peregrinam linguam. Quod manifestè experimur in operibus Sancti Dionysij Areopagite, Sancti Basilij, Sancti Chrysostomi, Sancti Gregorij Nysseni, & aliorum Doctorum. Qui vno tantum perfecto exemplari præceptus iudicat, faciliè decipitur.

Quartò, frequens est credulitas, & que valdè vniuersalis, ut ab alijs productas allegationes credant authores, easque transcribant; cum tamen iam in vstitatis editionibus nõ reperiantur, quod aduertit Melchior Canus lib. 12. c. 9. his verbis: *Illud testimonium Hieronymi, sed à Magistro Sententiarum acceptum D. Thomas, ceterique deinceps, ut solent, usurparant.* Hæc est potissima radix vnde tot discrepantiæ testimoniorum ab hodiernis originalibus repertæ sint in decreto Gratiani, quas expendit nona editio Romana anni 1584. Idem frequenter contingit in postillis glossatorum, in commentatoribus Magistri Sententiarum, & Summæ D. Thomæ, in allegationibus Iurisprædentium, in Scriptoribus Catenarum, Collectaneorum, Polianthearum. Vix est author locuples, qui sæpissimè non aliorum fidat citationibus.

Quintò, ex malitia hominum aliena supponentium, aut ex deprauatione codicum, aut ex vitio, seu varietate Interpretum, Traductorum, vel Typographorum, aut quia ex inemendatis alijs magis inemendatis procedunt, magna sæpè dissimilitudo, aut diuersitas, aut contrarietas est eiusdè testimonij, penes varias editiones.

Sextò accidit sæpè, ut idem testimoniũ ex pluribus vicinis, aut distantibus alicuius Patris, aut Doctoris clausulis conficiatur, quod sæpissimè fecit. S. Thomas in Cætena aurea, atque ita expedire fieri probavit, in præfatione eiusdem operis ad Urbanum IV. Interdum minus periti hanc iustam licentiam, & ab Apostolis, & Christo Deo in allegationibus veteris testamenti in praxi, & exemplo positam, immerito nominant corruptelam.

Septimò non eadem prorsus verba antiquorum doctorum a novioribus producantur, sed aut in summam rediguntur, aut in summam ab alijs redacta denuo recitantur, & interdum currentibus literis proponuntur; minus periti fugillatores magnum in hac re facinus inclamant, cum nulum sit, quod ex praxi Christi, & Apostolorum in referendis testimonijs Prophetarum innotescat, cum sensum, & nõ seriem verborum pro ipsissimis clausulis eorundem prophetarum adhibere soleant.

Octauò cum magna sit varietas versionum, è Græca, in Latinam linguam, accidit, ut autor operis secundum vnam translationem alleget, & qui examinat testimonia producta editionem alterius translationis habeat.

Nonò ex Compendiarijs litteris, seu abbreviaturis, non benè intellectis, aut ex negligentia Amanuensium plures, sine erroribus, sine varietatibus in diuersas editiones solent derivari.

Decimò ex vocum assonantia, vel similitudine nonnulla trãsiliuntur, & desunt in varijs impressiõibus, ex quibus videatur autor parum fideliter allegasse, cum legitime suas partes obiecit in citando.

Circa secundum statuere oportet haud mirum esse plurima errata à prælo, ab incuria, ab hominum malitia, & à translationibus, & versionibus, & alijs fontibus nuper relatis in scriptis antiquorum occurrere, contra primitiuos ipsorum calamos, cum editio vulgata olim similia mendorum genera sustinuerit, ut latissimè expendit Sixtus Senensis lib. 8. hæres. 13. Oleaster præfat. in Pentateuchum, & alij plures eiusdem instituti prædicatorij, quibus succurrunt omnes fere Theologi, & interpretes, atque idem expresse

preſſe dicitur in præfatione vulgata à Clemente VIII. recognita. Totam hanc theſim fuſius illuſtrat Gretſerus, lib. 2. de Verbo Dei pro Bellarm. cap. 11. & egregiè rem declarauit Anaſtaſius Sinaïta. lib. cui titulus: *Via dux*, ijs verbis: *Facilius corrumpi poſſe ſcripta Patrum quàm ſacras literas, quod illa in peregrinas linguas non ſunt conuerſa. Hæ autem in omnium gentiũ linguas translata fuerunt.* Fuſe hanc theſim explanauit, & firmavit Sixtus Senenſis in præmio Biblioth. decernens ex malitia, aut Typographiæ incuria plura eſſe adulterina, & ſuppoſititia in monumentis Patrum, vel reſciſſa, vel mutilata, vel ſummo-
ta. Quintum, & ſextum librum inſumit in referendis locis Patrum, vel caute legendis, vel proſus vitandis, vel piè interpretandis, & excuſandis, lib. 7. & lib. 18. innumera tradit circa deprauationem, & corruptionem librorum antiquorum, etiam in pluribus exemplaribus Bibliothorum, quæ probat ex Hieronymo: Sanctus Antonius titul. 17. de leg. Canonica, §. 18. & qui eum ſectantur non raro in Commentarijs ſuper Decretum cum Turrecremata expendant Græcorum monumenta eſſe nimis deprauata. Nec mirum poſt tot ſecula, & tranſcriptiones hanc corruptelam inuectam fuiſſe, cum Clemens 8. in literis ad initiũ Miſſalium poſitis, dicat intra annos quadraginta ab editione prima ſub Pontificatu Pij V. innumeros errores à Typographia, temeritate, & audacia, innumera perturbata, diuerſa, inſolita, commutata fuiſſe inuectam in Miſſalia eiufdem Pij V. Similiter in editione Antuerpienſi Ioãnis Scoti anno 1620. admonet prologus Religionis Seraphicæ, prodire opus illud expurgatum ab infinitis mendis atque in primo dumtaxat libro Sententiarum quadringenta ad minus loca fuiſſe reſtituta, & additiones multas aduſterinas ſublataſ. Nicolaus de Lyra in libro Differentiarum veteris teſtamenti poſt finem proponit Alphabetum eorum quæ pluribus Biblijs vitio ſcriptorum ex ſolis nominibus proprijs deprauata ſunt, & numerat ſeptingentos ſeptuaginta ſex errores per immutationem, additionem, aut deductionem literarum. Hæc delibare oportuit tũ propter fines inſinuatos, & alios qui cuius facile occurrerent, tum vt

conſtet in ijs, quæ obiter, & veluti in tranſcurſu ſcripta reperiruntur ex reſatis cauſis facile potuiſſe irrepere mendum, quod à Patrum, & Scholasticarũ mente, & calamo non proderit. Tandem caput firmet auctoritas ſancti Gregorij loquentis de Commentarijs ſuis in libros Regum, ijs verbis: *Patres venerabiles, ſi ſeriatim cuncta exponerent, quæ ex parte tetigerunt eam ſeriem locutionis quã tenere viſi ſunt, obſeruare nequaquam poſſent: dum igitur Sanctorum Patrum intellectus prætereo, neceſſitate aliquando, aliquando commoditate vtor.* Vbi ſatis exprimit circa, obiter, & non ſeriatim, aut ex profeſſio. à Patribus dicta, etiam ſi vere ab ipſis ſcripta ſint, ex neceſſitate ſæpè, interdum ex commoditate ſe diſcedere. Similia ſcribit Sanccius proleg. 7. in Cant. Delrio cap. 3. Haſog. Ghillerjus initio expoſitionis literæ ad caput 3. Canticorum.

Quod in plurimis controuerſijs Philoſophicis, moralibus, & Theologicis, non niſi ex coniecturis, & veriſſimilibus fundamentis poſſit elici aſſenſus.

Cap. IV.

QVI in omnibus, & ſingulis controuerſijs robuſta, & irrefragabilia poſeunt, & deſiderant argumenta, penitus ignoſcant noſtram naturæ, & humanarum ſcientiarum conditionem. Propterea frequens, & viſitatus modus ſcribendi, magnorum Doctorem fuit ille, quem præcedenti capite memorauimus, ſcilicet dubitatus, examinatus, vacillans, problematicus, ſub hypotheſi. Verum quando in alteram partem aſſenſum inclinabant, id præſtare ſolebant ex coniecturis, aut congruentijs, aut credulitatibus, & in primis Philoſophi, qui ex ſenſibilibus principijs iudicant frequentiffimè, non alijs mouentur argumentis, quã coniecturis, illiſq; leuiſſimis, ex credulitate vulgi, aut autoritate alicuius, aut conexione veriſſimi, & aparenti aliarũ doc-

trinarū probabiliter deductis. Optimè ex Arist. hęc verita-
lem confirmat Scotus in 4. distinct. 43. quęst. 2. num. 16.
ijs verbis: *Est alia responsio, realior, quia non omnia di-*
cta à Philosophis etiam assertiue, erant ab eis probata per
necessariam rationem naturalem, s. d. frequenter non ha-
bebant nisi quasdā probabiles persuasiones, vel vulgarem
opinionem, præcedentium Philosophorum, vndè dicit Phi-
losophus 2. de cœlo, & mundo (in capite de duabus quę-
stionibus difficilibus loquitur) tentandum dicere, quod vi-
detur dignum, reputantes promptitudinem magis impu-
verecundię, quàm audacię, si quis propter Philosophiã sta-
re, & paruas sufficientias diligit, de quibus maximas habem-
us dubitationes. Vndè parvę semper sufficientię suffice-
runt Philosophis, vbi non poterant ad maiora pervenire, ne
contradicerent principijs philosophię. Et in eodem capi-
te, de alijs astris dicunt Ægyptijs, à quibus multas credulita-
tes habemus de vnoquoque astiorum. Vndè quandoque
Philosophi acquiescunt propter suas persuasiones proba-
biles, quādoque propter assertionem suorum principiorum
præter rationem, *necessariam*. Hactenus Scotus univër-
sali ter affiãmans, & ex Aristotele probans sapißimè philo-
sophos ex levisßimis coniecturis, ex congruentijs, ex cre-
dulitatibus, ex connexionione principiorum assentiri suis opi-
nionibus sine rationibus efficacibus.

Ex hoc principio fit quām magnus, & puerilis error fit
eorum qui singulas coniecturas, & credulitates, & con-
gruentias Philosophorum versant, & ad incudem trahunt,
& perinde eas examinant; ac si demonstrationes mathema-
ticę crederentur; genus delirij est vel similes coniecturas;
& congruentias timidè a philosophis propositas, repudia-
re, quod non vincat, & robustiùs persuadeant quām ex-
perimenta, & Geometricorum discursus: vel in plerisque
disputationibus alias probatious expectare, quām quę à
coniectura, aut congruentia, aut credulitate dependet.
Egregie id expressit S. Irenęus lib. 2. cap. 47. ijs verbis:
Etiam eorum quę ante pedes sunt, dico autem quę sunt in
hęc creatura, quę & contreruntur à nobis, & videntur. &
sunt nobiscum, multa fugerunt scientiam nostram, & Deo
hęc

hęc ipsa committimus. Quod si tentemus causam exponere
ascensionis Nili, multa quidem dicimus, & fortassis sua-
foria, fortassis autem non suaforia: quod autem verum est,
& certum, & firmum adiacet Deo, &c. Idcirco inutilis,
& noxia est eorum opera, & studium qui pro singulis con-
iecturis, aut congruentijs singulas excitant quęstiones ad
suadendum, quod efficacissimè probent, & potentissimè
conuincant.

Melchior Canus lib. 12. de locis cap. 5. merito conque-
ritur de nonnullis Theologis qui rationes quas magni Do-
ctores, vt D. Thomas afferunt ad explicandam fidem con-
gruentes, perinde ac si essent demonstrationes certę, arque
perspicuę, aut defendant, aut defendendas esse credant.
In arcanis Theologię, & scripturę sapißimè nulla ratio
affulget. nisi per obscuras cōgruentias, aut coniecturas: Vn-
dè Irenęus vbi proximè sic ait: *Si ergo & in rebus creaturę*
quedam, quidam adiacent Deo, quedam autem, & in no-
stram venerunt scientiam, quid mali est, si & eorum, quę
in scripturis requiruntur vniuersis scripturis spiritalibus
existentibus, quedam quidem absoluamus secundum gra-
tiam Dei, quedam utem cōmendemus Deo, & non solum
in hoc seculo, sed & in futuro, vt semper quidam Deus do-
ceat: Homo autem semper discat? Et Paulo post: *Si ergo,*
secundum hunc modum quem dicimus quedam quidem
quęstionum Deo commiserimus, & fidem nostram serua-
bimus: cum igitur videant Scholastici Doctores plerasque
ex ijs quęstionibus arbitrarijs extra fidem sitis, quę ab ipsis
tractantur, in neutram partem habere certum pondus au-
toritatis, neque rationis per paruas sufficientias, conie-
cturas, congruentias, credulitates, connexionē doctrinarū
secundum varias factiones, & scholas, suas statuunt con-
clusiones, & sapißimè nihil decernunt, sed dubitatiuè,
examinatiuè remissiue, recitatiuè proponunt: quid in ijs
cōtrouersijs dici queat circa plurimas disputationes de vi-
sione, beatitudine, scientia, voluntate, prouidentia, præde-
stinatione, Trinitate, Angelis, peccatis, auxilijs, gratia,
fide, incarnatione, cum alterutra pars neque scripturis, ne-
que Concilijs, neque traditionibus, neque vnanimi San-
ctorum

eorum Partum, aut Scholasticorum consensu, neque manifesta ratione, aut experimento subsistere queat, expediret valde antiquorum styllum æmulari, rom breuiter proponere, coniecturas, aut verisimiles credulitates in medium afferre, propriam opinionem examinatiue, aut vacillanter declarare; vel Deo ipsi iuxta consilium Irenei decisionem committere. Innumerae quaestiones circa varias possibilitates, rerum non existentium; innumerae etiam aliae, circa facta libera, aut liberae voluntates Dei, quae per scripturam, aut Ecclesiam non innotescunt, innumerae quoque aliae circa res à sensibus, aut humano experimento non pendent, Scholasticam Theologiam ijs annis repleuerunt, in quibus necesse est solis coniecturis, aut congruentijs, aut credulitatibus alicuius magni Doctoris, aut ratione connexionis aliorum principiorum, discernere, & opinari, ut nuper relatus Scotus admonebat: Qui verò respondentes, aut argumentantes, vel sic defendunt, vel sic oppugnant praedictas coniecturas, congruentias, aut credulitates, ac si essent demonstrationes Mathematicae, magnam inferunt Theologiae iniuriam, cum singulae res ita sint tractanda, & excutienda, vt earum natura permittit. Id simpliciter obseruauit Aristot. pro Philosophia morali, quae nos in magna parte secundae secundae comprehensam, morale Theologiam nominamus. Saepè ibidem expedit Philosophus tractationis illius naturam solidiores probationes, & rigidiora examina non admittere, sed verisimiles tantum probabilitates. Longum esset ire per singulas quaestiones Philosophicas, Theologicas, & morales, in quibus assensus ad alteram partem sola coniectura, aut congruentia, aut credulitate impituntur. Quaecunque per varias opiniones scripsere copiose multi Doctores horum seculorum circa ordinem signorum, & instantium in quibus decreta est incarnatio Verbi, à solis coniecturis, aut congruentijs, aut credulitatibus pendent, nec mirum cum sit quaestio facti liberi Dei, quoad illas circumstantias non reuelati. Quaecunque plures Theologi tribuunt humanitati Christi pro efficacia physica miraculorum, Sacramentis pro influxu Physico gratiae, igni infernali pro physica a trinitate in spiritus, creaturis singulis pro instrumentali virtute physica creandi, & alijs innumeris, quateenus suos

sensu

sensus probant ex potentia obedientiali physica vniuersis rebus creatis annexa, siue adaequate identificetur cum illis, siue non, certum est non alio inniti fundamento, nisi allegatione quorundam verborum Augustini. Dicunt hunc Doctorem maximum, & sanctissimum primum fuisse assertorem potentiae obedientialis, & eam inter fidei mysteria recensere. Verum Augustini verba sunt obscurissima, & de illius sensu non liquet, & quae in hoc genere allegantur, sunt ex libris de Genesi ad litteram, vbi nihil dicit assertiue, nec auctoritate praecipientis, sed formidine dubitatis, praeterea obiter, & non ex professo de hac obedientiali potentia tractauit, sicut & plures Theologi. Infinita sunt huius generis in Theologia, & alijs artibus, & scientijs quorum alibi longiorè Catalogum producemus, vt notum sit pluribus in controuersijs assumendas esse regulas Irenei, & Scoti; nec pro rationibus, aut motiuis litigandum aliter, quam pro verisimilibus fundamentis.

Probatum idem intentum à simili scripturae sacrae, in qua saepissimè Canonici scriptores argumentis dumtaxat verisimilibus, & probabilibus vtuntur, quae iniquum esset more mathematico veluti demonstrationes examinare. Exempli gratia: suadet D. Petrus Apostolos non esse ebrios, cum Spiritus-Sanctus die Pentecostes descendit, quia hora tertia nondum effluerat. Haec ratio est verisimilis, & tantum probabilis; non vincit potenter, quia si casus disputationi exactissimè subiiciatur, haud dubium quin ebrius esse possit Apostoli ante horam tertiam labere mense Aprili, aut inchoante mense Maio, in quo ab aurora, vsque ad tertiam quatuor, aut quinque horae intercedunt: Plura huius generis possent adduci ex scripturis, ne quis in libris aliorum Doctorum triumphales, & irrefragabiles rationes, vbiq; desideret, sed quas rei natura patitur.

Similiter in Decretalibus, & iure Canonico, & Concilijs, non raro, vel tanquam rationes, vel tanquam praemissae, proponuntur aliqua fundamenta ex discursu, aut scriptura sacra, aut historia, aut patribus, quae tantum verisimiliter, vel probabiliter persuadent, & non irrefragabiliter vincunt: imò interdum sunt falsa, vt probant communiter DD. cum Valer. l. 3. Anal. fid. indubitatum tamen est, neq; Pontifices, neq; generalia

ralia Concilia errare posse in conclusionibus, quas directè, aut primario intendunt definire. esset quidem in pluribus casibus labor superuacaneus non aliter, ac demonstrationes excutere, & examinare rationes singulas, aut testimonia scripturæ, aut historias Ecclesiasticas, quæ in decretalibus, aut Concilijs producuntur tanquam præmissa, aut rationes conclusionis definiendæ, ergo multo magis id obseruandū venit in rationibus, & præmissis, quæ à Doctõibus quantumuis magnis afferuntur ad varias doctrinas approbandas.

Pro dictorum illustratione varias clausulas Iesuitarum antiquos Scholasticos sectantium producamus, Azor parte 2. edit. Rom. anno 1606. lib. 5. c. 4. pag. 328. 329. 330. postquam numeravit varios errores Pontificum non decerneatium è Cathedra, subdit multa in corpore iuris haberi, quæ Pontifices non diffiniunt, sed in eis sententiam priuatam exponant: colligit errores decem, & eorum non nullos excusat. Luylius Turrianus opusculo 1. Selectarum disp. 1. dub. 6. ait Pontifices, & Concilia in diuersis materijs, vti posse rationibus probabilibus, sed inefficacibus, atque idem contingere in allegationibus scripturarum. Disputat. 2. dub. 1. ex Valentia, Salmerone, Molina, Sancio, Lorino, Chrysofomo, probat rationes quibus vtuntur Scriptores sacri sæpe esse probabiles solū, non euidentes. Per quindecim dubia sequentia eandem thesim varijs exēplis edisserit. Ibidem centur. 2. dub. 37. Concilia possunt adducere loca scripturæ ad probandū autentum in sensu non literali. Centuria 3. dub. 38. statuit posse esse inefficaces rationes aliquas Concilij generalis. Dub. 39. nullam inquit meretur censuram asserere Sanctos interdum vti rationibus non efficacibus.

(?)

De examine doctrine damnabilis, & expurgabilis, in genere. Cap. V.

NVlla propositio falsitatem continet, quæ latè non dicatur damnabilis, propter imperfectionem intellectus negantis obiectum verum, & fundantis actum falsum. Verūm non agimus de hac specie, aut genere doctrinarum; sed inprimis de illis assertionibus, aut doctrinis, quæ expurgati, aut condemnari debent, propter censuram Theologicam ipsis annexam; quia aut directè fidem, vel Religionem destruunt, aut indirectè eam labefaciunt, aut infirmant, aut decolorant, aut infamant, aut sentim ad eam labefaciendam, infirmandam, decolorandam, vel infamandam disponunt. Secundò tractamus de illis doctrinis, aut asseris, quæ licet nullam censuram Theologicam mereantur, nihilominus eorum prohibitio, aut expurgatio Apostolicis Inquisitoribus commissa est. Huius generis sunt clausulæ omnes, quæ famæ proximorum, & præsertim Ecclesiasticorum, & Principum detrahunt; & quæ bonis moribus sunt contrariæ; & quæ personas Ecclesiasticorum lædunt, ac violant; & quæ in perniciosam, aut præiudicium famæ, & estimationis aliorum iaciuntur, & quæ ob lasciuiam bonos mores corrumpere possunt: quas omnes clausulas iubet Clemens VIII instructione sua Pontificia, anno 1595. edita, ex libris tam Catholicorum, quàm hæreticorum expungi. Sunt igitur diuersæ propositiones damnabiles propter censuram Theologicam, à propositionibus, quæ ex commissione Pontificum expurgandæ sunt, licet nullam Theologicam notam habeant annexam.

Expendere necesse est diuersos gradus propositionis damnabilis, aut expurgabilis, non semper essentia, aut specie differre, cum interdum solis accidentibus, aut circumstantijs notabiliter aggravantibus separentur: interdum mutuo se includant. Omnis propositio hæretica est erronea; & omnis propositio hæretica, & erronea est scandalosa, & piarum agrum offensua. Neque decet more Philosophorum, pro legibus hatū diuisionum mutuo digladiari, ac per subtiliores cõsiderationes expèdere, vtrū qua ratione linea, superficies, & cor

pus specie physica, & metaphysica differunt; licet corpus sine superficie, & superficies sine linea considerari non valzant: sic hæresis, error, scandalum, & alia censura specie sint diuersa, quanquam hæresis sine errore, & error sine scandalo non possint inueniri. Hoc genus disputationum circa diuisiones, & distinctiones in rebus moralibus sæpe est inuile, ac in præsentis calis multò est inutilius; cum ad utramque partem varia possint adduci coniectura, nec ex inuestigatione differentiarum, aut conuenientiarum specificarum ad præsentem tractationem vlla utilitas consequatur. In factamento penitentiarum exprimere necesse est gradus illos propositionum, de quibus maxima lis est, an essentialiter, seu specificè secerantur: ut pro nostro instituto certum est, omnes, & singulos gradus propositionum inferius producendos, è libris expurg. debere; quæ specificè propositiones grauiorem censuram at nexam habeant, quibus propterea maior sit iniurgeda pœna, tum ex dicendis in singulis, tum ex circumstantijs iudicandum est.

De propositionibus hæreticis, erroneis, sapientibus hæresim, suspectis, male sonantibus, scandalosis.

Caput VI.

VT propositio aliqua veluti hæretica condemnetur, necessarium est eam aduersari, & contrariari articulis fidei, vel Ecclesiæ definitionibus per Concilia generalia, & Decretales expressis, vel litteris sacris, vel traditionibus Apostolicis. Contrarietas debet esse talis, vt non sit opinio inter Doctores Catholicos de oppositione, aut contrarietate, vel contradictione propositionis, cum prædictis quatuor regulis fidei, vel aliqua illarum. Idcirco cum hæresis sit *error pertinax hominis Christiani, fidei Catholice ex parte contrarius*, iuxta cõmunem Doctorum expositionem, cum Tolet. lib. 4. cap. 3. Azor 1. p. lib. 8. cap. 9. Sanceio lib. 2. Decalogi, cap. 7. necesse est, vt doctrina circa quam erratur, sit eius generis, vt singulariter reo, vel auctori exhibeatur, cum quo articulo fidei, vel cum qua determinatione Conciliorum, & Pontificum, vel cum quo loco Scripturæ, vel cum qua tradi-

tionis Apostolica, sine dubio, & opinione non niur Doctorem opponatur: nam generalis censura de hæresi, non productis regulis fidei, quibus singulariter opponatur, nec in iudicio, nec extra iudicium reuocatur. Ad hunc gradum reuocari debent aliquæ capita, quæ præscribit instructio Pontificis Clementis Octau. de correctione librorum, his verbis; *Quæcumque fato, aut fallacibus signis, aut ethnica fortune humani arbitrij libertatem subiiciunt, obliterentur: ea quoque aboleantur, quæ paganismum redolent.* Nam similes propositiones a Christianis prolatae, vel scripte iam non sunt dumtaxat pagane, aut gentiles, sed hereticæ simul, aut heresi proxima, vel de heresi suspecte, aut heresim sapientes, aut erronee, iuxta mensuram contrarietatis, cum dogmate fidei in singulis gradibus expendendam.

Propositio erronea, aut heresi proxima (quam Leo X. in Bolla contra Lutherum appellat, *veritati Catholice obuiantem*) modus quid continet, quam heretica; cum sit assertio falsa contra aliquam veritatem Catholicam ab Ecclesia nondum planè definitam; verum ex definitis planè, & euidenter pendente, & deductam. Sic Canus lib. 12. de locis cap. 11. Simancas tit. 54. institut. num. 9. Paramus lib. 3. §. de hereticis, num. 105. Puente Hurtado disput. 8. de fide. Suarez tract. de fide, disp. 19. & ceteri Doctores ab his allegati. Unde erronea doctrina est, quæ non manifestè aduersatur conclusioni Theologicæ euidenter illaræ ex vtraque præmissa de fide, aut ex altera de fide, altera euidenti naturaliter. Secundò illa etiam erronea doctrina dicetur, quæ tam euidenter opposita est, licet mediatè cum ijs, quæ sunt de fide, vt neganda sit ipsa fides à mediocriter docto, qui in illa defendenda perstiterit. Tertiò eadem censura inuretur illi propositioni, cuius opposita ex vehementi, & communi opinione sapientium est de fide. Quartò idem iudicium fiet de doctrina, qua admissa per legitimam, & concludentem illationem cogitur illius auctor, aut defensor, ad negandum assertionem aliquam fidei, quam Deum reuelasse admittat. Ex quibus omnibus constat, erroneam propositionem solum improbare errorem proximum hæresi, qui tamen non sit hæresis: atq;

adeò esse inter has species differentiam, quam supponit Concilium Constantiense, sess. 15.

Propositio blasphemia est clausula verbalis, aut scripta maledictionis, conuij, & contumeliæ in Deum, vel in eas personas, quæ habent respectum vinculi, & vniõnis ad Deum, vt Sancti, etiamsi nihil falsum de illis affirmetur. Hanc de scripturam expendunt Suar. tom. 1. de Religione, tractat. 3. & Sanctius lib. 2. summa, cap. 32. & innumeri ab his allegati. Duplex est species blasphemiarum; alia hæreticalis, continens hæresim contra Deum, vel errorem, aut falsitatem speculatiuam contra eadem iniuriõse, & contumeliosè prolata, per modum indicatiui, alia blasphemia est simplex, & non hæreticalis, quæ non continet falsitatem, quasi speculatiuam contra fidei veritatem; sed solum falsitatem, quasi practicam, ex modo loquendi blasphemantis ortam, quales sunt blasphemiarum prolata per alios modos, qui non sunt indicatiui, vt optandi, imperandi, increpandi, & quæ sunt nominando contumeliosè, aut irrisoriè aliquid, quod in Deo, aut Sanctis nõ reperitur; vel si reperitur animus proferentis, & verba ipsa conuij, aut iniuriam continent, vt latè expendit Suar. & Sanctius supra, & qui ab illis proferuntur. Hæc secunda species blasphemiarum est mixti fori, & datur locus præuentioni Iudici Ecclesiastico, aut seculari.

Vt propositio aliqua sapiens hæresim existimeretur, necessarium est, vt prima verborum facie, & significatione sensum hæreticum offerat audientibus, & legentibus, siue piè intellecta sensum Catholicum habere queat; siue illum non capiat. Instructio Pontificia Clementis Octauæ, anno 1595. hunc gradum saporis hæresis ita exprimit, vt non declaret, in quo situs sit. Existimo nostram declarationem supponere quam tenet Paramus lib. 3. c. de hæresi, & eius speciebus, num. 106. ex Gersono, Eckio, Albertino, Castro, & alijs. Simancas de Cath. inst. tit. 30. num. 24. ex multis Doctoribus, & tit. 54. num. 6. Suar. Puente Hurtado, & alij supra relati. Verùm si ex antecedentibus, & subsequenter clausulis, aut dictis tollitur ille sapor, aut acerbitas hæresis per declarationem, & professionem doctrinæ Catholicæ, non potest vllam censuram mereri: nullus tam cautè loqui, aut scribere potest, vt singu-

las

las propositiones mutilatas, vel ab antecedentibus, & subiectis seiuictas, à prædictis saporibus liberare queat. Item propositio sapiens hæresim illa est, ex qua simul, & alia, quæ non possit rationabiliter negari, hæresis inferitur, vt Simancas, & Paramo supra ex Corduba docuerunt. Verùm hæc illatio debet esse manifesta, & euidentis, ita vt per nullas subtiles consideraciones, nec probabiles rationes, aut coniecturas, posico antecedenti negari possit consequens; & tandem concesso antecedenti, & consequenti manifestè, & euidenter inferatur alia propositio hæretica. Itaque iuxta hunc sensum non potest conuinci reus, aut Doct. de propositione sapiente hæresim, si conformentur syllogismus, in quo admittat maiorem propositionem, & rationabiliter, aut probabiliter, aut verisimiliter negare non possit minorem, aut è contra; vnde eui leniter inferatur consequens, ex cuius concessione manifestè colligatur propositio hæretica.

Propositio suspecta de hæresi illa est, quæ cum duplicem habeat sensum, vnum Catholicum, & alterum hæreticum, ratione circumstantiarum personæ, temporis, vel loci, suspicio generatur, quod à proferente, vel scribente in sensu hæretico fuerit prolata, aut scripta. Instructio Pontificia Clementis Octauæ his verbis hunc gradum expressit; *Verba dubia, & ambigua, quæ legentium animos à recto, Catholicoque sensu ad nefarias opinionones adducere possunt.* Eiusdem gradus meminit Pius IV. in literis, quarum initium; *Dominici gregis.* Si coniectura, quæ generat hanc suspensionem, raro, vel casu concludit dicentem, aut scribentem esse hæreticum, propositio erit leniter suspecta. Si coniectura suspensionem inducens concludit frequenter, & vt in pluriõm, talia dicentem, vel scribentem esse hæreticum, propositio erit suspecta de hæresi vehementer: vt probatur ex ratione, c. accusatus, extra. de hæreticis, lib. 6. §. ille verò. Si coniectura suspensionem generans concludit efficaciter, & fere semper, talia dicentem, vel scribentem esse hæreticum, propositio erit violenter suspecta de hæresi: vt constat ex ratione, quæ habetur cap. Filij, & cap. accusatus, extra. de hæreticis, lib. 6. Quod si propositio aliqua duos habet litterales sensus proprios, & communes, quorum alter Catholicus sit, alter hæreticus, non est suspecta,

aut

aut hæresim redolens, sed æquiuoca: sic accidit in vocibus simplicibus, ut *frons* æquiuoca vox sit ad frontem, & frontē: in hoc casu non licet prædictam æquiuocam propositionem absolutè condemnare, si auctor est Catholicus.

Propositio malè sonans, & piarum aurium offensua specialiter dicta, de qua Pontificia instructio Clementis VIII. vbi supra, illa est, quæ cum hæretica non sit, neque erronea, neque sapiens hæresim, nec suspecta de hæresi; aliquid tamen absurdum asserit, quod statim ut auditur, rel. glosas, doctas, & piæ aures meritò offendit, quin possit afferri grauis auctoritas Patrum, aut Doctorum, similem propositionem adstruēs, quæ illata offensio euictetur. Sic Cano de locis, lib. 12. cap. 11. Simancas tit. 54. num. 10. Et ex Turtecrem. Albertino, Caitro, & alijs Paramus lib. 3. §. de hæresi, num. 107. Nulla est regula ad inferendam hanc censuram, præter aures religiofas, doctas, graues, & piæ: neque potest quisquam ab ea se liberare, nisi per ostensionem earundem propositionum in grauissimis Scriptoribus Catholicis. Cum hic gradus ex parte comprehendat censuram scandali, & offensionis, necesse est, ut plura, quæ de propositione scandalosa dicuntur, conueniant asseritionibus malè sonantibus, aut piarum aurium offensiuis; & quæ de ijs dicuntur, etiam scandalosis applicentur. In vniuersum oportet expendere, plura esse, quæ lingua vulgari sunt scandalosa, malè sonantia, & piarum aurium offensiuæ, quæquã verissima. Sacra Bulla verbo ad verbum ex originarijs fontibus traducta; controuersiæ de mysterijs fidei, tractatus de prædestinatione, & reprobatione. & alia plura grauissima incommoda, & noxam reipublicæ Christianæ inferunt: quæ tamen latino sermone dicta, aut scripta, aures piæ, id est, minime maleuolas, aduersas, & captiosas, sed satis superque instructas, & ad Christianam lenitatem propensas minimè offendunt: quod doctè expendit Abul. 1. p. defensorij, in fine, vbi ait: Si vera, aut probabilia scribuntur latinè, non esse verum scandalum litteratorum, cum potius naturaliter gaudeant de veritate explanata; si ignorantes sunt, scandalizari non possunt, cum non lingua vulgari quidquam proponatur. Quod scandalo Pharisæico quisquam conturbetur, curandum non est. Tandem malè sonantes propositiones dicuntur, in quibus sensus

sensus est legitimus; voces dumtaxat offensionem generant, quia vel ex ignorantia significationis, vel ex incommoda applicatione, vel ex alieno vsu nimis distortus est sermo.

Propositio scandalosa (quam etiam expurgari iubet instructio Pontificia Clementis VIII. vbi supra) est illa quæ siue vera, siue falsa sit, pugillis, præsertim pijs præbet occasionem ruendi in aliquem errorem, vel peccatum spectans ad iudicium Inquisitionis. Huius gradus memiserit Concilium Constantiense sess. 8. damnans articulos nonnullos scandalosos Vviclephi, & sess. 15. condēnans alios Ioannis Hus. & Pius V. & Gregorius XIII. in Bulla contra Baum. Iacirco Paulus III. constit. 30. tom. 1. Bullarij, pag. 659. committit Inquisitoribus, ut procedant contra prædicantes propositiones scandalosas; & Alexander IV. constit. 8. librum prohibet de periculis nouissimorum temporum, quod multa scandalosa contineat; certè in prædicto sensu gradum scandalosum usurpant. Verba Alexandri IV. coercent plures species scandali ijs clausulis, in vnum collectis: prin. de detractio nes in ea clausula; *Surgentes aduersus fratres detraxerunt, & contra dilectos Matris Ecclesiæ filios scandalum posuere.* Deinde turbationes in illa. *Quodque etiam idem libellus magni scandali seminarium, & multa turbationis materia existebat, inducebat etiam dispendium animarum.* Tertiò, quæ sunt cautæ iurgiorum, contentionum, dissensionum, sub eadē voce ibidem exprimentur. Sic etiam hunc gradum Capus lib. 12. cap. 11. Simancas tit. 54. num. 13. Paramus lib. 3. §. de hæresi, num. 110. & Puente Hurtado supra declarant. Non nullæ tractationes vulgari lingua sunt scandalosæ, sicut dictum est de malè sonantibus, & piarum aurium offensiuis; quæ latino sermone positæ nullam censuram merentur. Idèd Pius V. constit. 114. tom. 2. Bullarij, pag. 322. & Paulus V. constit. 9. pag. 58. in appendice, pro suo tempore interdixerunt, ne quisquam libros scriberet vulgari idiomate, contingentes quæstiones de Conceptione B. Virginis. Similiter regula 4. expurgatorij prohibet sacram Bibliam (quæ nihil est verius) si lingua vulgari fuerit donata. Concilium Lateranense, sub Leone X. sess. 11. detractio nes Prædicatorum in concionibus aduersus Prælatos, & Episcopos, nominat scandalosas: & licet

& licet aliquando censuram Theologicam non mereantur hæ, aut aliæ scandalosæ propositiones, expungantur, iuxta instructionem Clementis VIII. A Constantino Magno similes tractationes, & descriptiones scandalosæ nominatæ sunt lib. 2. Concilij Niceni, per Africanum Pisatum, cap. de præstantioribus Episcopis à Rege susceptis; ubi dicitur, prædictum Imperatorem incendio tradidisse omnia scripta aduersus Episcopos, & Sacerdotes, his verbis; *Oportere Sacerdotum præuaticationes vulgaribus esse ignotas, ne inde scandali occasione accepta, postea ipsi absque metu delinquant.* Sub hoc gradu collocari possunt illæ propositiones, aut doctrinæ scriptæ, aut prolatae, quæ his verbis notantur ab Alexandro IV. *Quodque idem libellus inducebat dispēdium animarum, cum retraheret à deuotione solita, & consuetâ elemosynarum largitione, ac à conuersione, & Religionis ingressu fideles.* In eodem tractatus illi, qui docent, eo animis fidendum esse hæreticis & Iudæis ad Christum conuersis, quo maius specimen pietatis, elemosynæ, & susceptionis Sacramentorum dederrint, ut scandalosi prohibentur, quoniam auertunt hæreticos, & Iudæos ab ingressu Ecclesiæ, & eos, qui ex ipsis Catholice Romanæ fidei se subiecerunt, separant ab exercitio bonorum operum.

De propositionibus seditiosis, schismaticis, iniurijs, maledicis, & contumeliosis. Cap. VII.

Propositio seditiosa est, quæ circa res fidei, vel doctrinarum, ad bonos mores pertinentem, generat seditionem, aut tumultum. Ita Simencas de Catholicis institutionibus, tit. 54 num. 15. Paramo ubi supra. Propositiones illæ, quæ seditionem causant in rebus fidem non tangentibus, ratione censuræ Theologicæ, ad iudicium Inquisitionis non spectant, nisi quando lege aliqua Apostolica sancto Officio committuntur: sic olim Sixtus IV. promulgauit litteras, super non excudendis libris de Religionum quarundam origine, & antiquitate, ex quibus Regularium contentiones prodibant: atque huius rei cognitionem dicitur commendatam fuisse à Sede

Sede Apostolica Inquisitoribus. Similiter Pæulus III. anno 1542. in Bulla, quæ incipit; *Apostolici culminis*, sancto Officio commendat, ut seuerè plectat Concionatores e sacro pulpito satyricas, mordaces, & seditiosas propositiones, cuiuscumque generis sint, effundentes. Ideo proximis annis strepente Inquisitio Hispana grauissimo edicto cõpescit Magistros, & prædicatores, & quoscumque alios in concionibus, lectionibus, vel chartis scriptis, lac erantes uocem, & denigrantes famam Ecclesiasticorum, aut Religiosorum, etiam si uerum solum personam læderent, si ex eius damno refunderetur in reliquum Ordinem detrimentum. Hoc genus hominum seditiosorum carceribus addici uult, exilijs, & priuatione munerum, magisteriorum, lectionum, & concionum multari. Clemens VIII. in instructione edita anno 1595. e libris expurgari iubet ab Inquisitoribus, quascumque propositiones seditiosas, licet censuram Theologicam non mereantur, uel ex inferiùs dicendis constabit: idcirco meritò expunguntur, quæ in libris quorundam Lusitanorum, ex zelo, non secundum scientiam, imprimuntur aduersus Christianos recens conuersos à Iudaismo, uel ab eisdem prognatos, aut nepotes & posteros illorum: ex illis enim odia, liuores, rãcores, lites, iurgia, seditiones, dissensiones generantur: quæ omnia Alexander IV. constitutione 8. cum uideret in libro de periculis nouissimorum temporum contineri, ut illum prohibeat, ijs uerbis præfator; *Interferit odia, rancores ingerit, liuores accendit, mouet lites, iurgia suscitât, contentiones irritat, promit seditiones, dissensiones procurat.* Centè prædicti homines ex illis tractatibus conturbantur, & efferrantur, & tumultuantur, & in factiones, & seditiones partiuntur, cum graui noxa Christianæ Religionis, dum experiuntur se, quantumuis catholicè procedant, uel uilissimos apostatas infamari. Comprehenduntur similes tractatus in uerbis Clementis Octauij publicantis in instructione de correctione librorum, cum dicitur; *Quæ bonis moribus, & Christianæ discipline sunt contraria, expungantur.* Item illa deleri mandat, quæ sunt in præiudicium famæ, & existimationis aliorum: nihil autem magis perniciosum, quam quod Christianos infamar, e

irca Religionis cultum, consequenter à fortiori expungendi, aut prohibendi sunt libri, & tractatus, qui quovis fideles de hæresi, aut errore infamare curant.

Propositio schismatica (cuius etiam meminit instructio Pontificia Clementis VIII) est illa, quæ divisionem Ecclesiæ inducit, & separationem fidelium à suo capite, cum quo communicare tenentur. Hæc rebellis, & spontanea seivntio à suo capite, & consequenter ab eis, qui obedienter subsunt illi, est materia propositionis schismaticæ inferentis graue periculum, & detrimentum fidei per apertam inobediētiam; etiam si nullus sit mentis error. Ita Simancas de instit. tit. 5. 4. num. 14. Paramo lib. 3. §. de hæresi, num. 111. & communiter Theologi, & iuris Professores. Quando inobediētia, & rebellio coniungitur cum falsa fide nolentis Ecclesiæ determinationibus fidem habere hominem constituit hæreticū contumacem, & verum sed de hoc schismate non loquimur.

Propositio iniuriosa, maledica, & contumeliosa, quæ ad tribunal Inquisitionis pertinet, illa est, quæ alicui fidelium statui, aut muneri ab Ecclesia approbato, vel dignitati, aut illustri personæ Ecclesiasticæ ira detrahit, & iniuriam facit, vt Christiana Religio impeti, & fides aliquo modo vulnerari videatur; periculum enim est, vt ex iniurioso contemptu Religiosorum, Sacerdotum, Episcoporum, Cardinalium, & Pontificum fides, & sacramenta, & religio Christiana denigrentur. Vix potest per scripta, aut verba obscurari, & lædi pluriū Ecclesiasticorum, maxime Pontificum, Episcoporum, & Monachorum nomen, quin bonum commune, & religio irrisioni pateant. Ideo in octava Synodo prohibentur tractatus contra sanctum Ignatium Patriarcham editi; & catalogi expurgatorij, propter similem maledicentiam, libros aut expungunt, aut prohibent.

A tempore Clementis VIII. habent iurisdictionem amplioiorem Inquisitores; nam ad eos pertinet expungere, & prohibere quacūque propositionem iniuriosam, maledicam, & contumeliosam, & alieni honoris detractiuam, etiam si nullam censuram Theologicam mereatur, adhuc quando cōtra vnam solū personam, maxime Ecclesiasticam, hoc genus iniuriæ, maledictionis, contumeliæ, aut detractiois exercetur,

tur. §. 2. de correctione librorum instructionis Pontificæ editæ anno 1595. cum indice Concilij Tridentini, ijs verbis ea lex proponitur: *Quæ famæ proximorum, & præsertim Ecclesiasticorum, & Principum detraunt, bonisque moribus, & Christiana disciplina sunt contraria, expungantur.* Et paulo post: *Facetiæ etiam, aut dictæria in perniciem, aut præiudicium famæ, & existimationis aliorum iactata repudientur.* Supposita hac iurisdictione Inquisitoribus collata, possunt; & si partes læsæ postulent, debent expungere, aut prohibere quodcumque opusculum, tractatum, aut librum, in quo alienæ famæ detraharur: licet sit pura, & mera detractio, cui nulla Theologica censura debita videatur.

In hac re valde est attendenda differentia inter eos, qui aggrediuntur alios chartis, & libellis infamantibus, & eos, qui cum moderamine inculpatæ tutelæ, per alias chartas, aut libros, seipos, suaque gesta, aut facta ab eorum calumnijs defendunt. Nam ijs, qui iuste se tuentur, plura licent, iuxta exemplum sanctorum Patrum, & doctrinas Scholasticorum. S. Gregorius Nazianzenus, in carminibus de vita sua, Maximum Ægyptium Monachum, appellat. *malum rabidum, canem cynicum, viarum seruulum, Ægyptium spectrum hypocritam, effeminatum; Gomorrhæum, Sodomitam, inuidum; & alia probrosissima nomina obiecit, vt illius fidem alleviaret, circa illa, quæ contra Gregorium euulgarat.* Orat. 28. iuxta editionem anni 1612. Antverpiæ, describit tempestatem à Maximo excitatam, ijs verbis: *Ex amicis, & proximis alij haud obscure aduersus me appropinquauerunt, & steterunt a ij, & quidem ij, qui humanissimè mecum egerunt, de longè steterunt, & in nocte hac omnes scandalum passi sunt.* In orat. de Episcopus, de illis tractans, qui grauisimè eum infamarunt, ait: *Quorum alij nepotes fuerant eorum; qui tributorum scribæ fuerant; nec aliud animo voluebant, quàm falsas, & subdolas rationum deprauationes; a ij ab aratris venerant adusti à Sole; alij à ligone, vel bidente totum diem non quiescentes; nonnulli etiam opificiorum, quæ vitra ignem operas suas perficere nequeunt, gmiri; ne fuliginem quidem carnis integrè abiuerant. An non hæc improborum sunt, & nequam Episcoporum? Diuus Hieronymus cum se de Origenis erroribus*

cerneret infamatum libellis Ruffini, in apologia contra ipsum euulgat; in cuius libro 2 probat Ruffinum esse lasciuum, idiotam, Grammaticæ, & Logicæ ignarum, inuidum, foribundum, atque innumera huius generis addidit. Commendat hoc genus defensionis ijs verbis. *Fator, illic ad obiecta responde, & me non esse hæreticum totis viribus probare conatus sum, misique hos meos apologiæ libros ad eos, quos tu vulneraueras, ut venena tua nostra sequeretur antidotus.* Ex Basilio, Chrysostomo, Gelasio Paps, & alijs sanctissimis Patribus adduci plura possent documenta similia. Scholastici Doctores simili exemplo seipso, aut suos ordines, & professiones ab infamatoribus defenderunt. Sanctus Thomas opusc. 19. impugnatores Ordinis Predicatorum grauissimè, & iustissimè percellit, licet essent Doctores famosissimi Academiæ Parisiensis. In prologo eos appellat malignos, inuidos, peruersos, similes Philisteis. Capitibus viginti & sex opusculi prædicti alia quoque similibus coloris passim addidit; ac tandem in epilogo eos veluti detractores, & nequissimos, & cæcos, & duces cæcorum, diuino iudicio reseruat. Similia scripsit S. Bonauentura, in apologetico contra Magistrum Guillelmum, & in alio aduersus eos, qui Ordini Fratrum Minorum aduersantur. Scholasticè hanc formam defensionis tuetur S. Thomas 2.2. quæst. 72. artic. 2. ijs verbis. *Quandoque oportet, ut contumeliã illatã repellamus, maxime propter duo: primò quidem, propter bonum eius, qui contumeliã infert, ut videlicet eius audacia reprimatur, & de cætero talia non attentet, secundùm illud Prouerbiorum; Responde stulto iuxta stultitiã suã, ne sibi sapiens videatur: alio modo, propter bonum multòrum, quorum profectus impeditur, propter contumelias nobis illatas.* Opusc. 19. probat sanctus Doctor, teneri in conscientia eos, qui possunt maledicentibus resistere. Allegat ad confirmationem cap. 16. prædicti opusculi 23. qu. 3. cap. *Qui potest, vbi sic dicitur. Qui potest obuiare, & perturbare peruersos, & non facit, nihil aliud facere est, quàm fauere impietati eorum.* Addit sanctus Doctor; *Ex quo patet, quòd non solum licet malis resistere, & eos perturbare, sed etiam hoc sine peccato dimitti non potest.* Probat ex illis verbis Psalmi; *Persequar inimicos*

eos meos, donec deficiam: & ex alijs; detrahentem secretò proximo suo, hunc persequabar. Cap. 14. allegat ad persuadendã eandem veritatẽ, plurimissima verba sanctorum Gregorij, & Augustini. Hic modus tuendi proprium honorem, & subueniendi calumniantium necessitati, honestus est, propter eam rationem, quam ex alijs Theologis produxit Tullius tract. 40. in octauum præceptum, c. 3. ijs verbis. *Verè hic vindicta non est, cum hæc supponat iniuriam iam transisse, & non manere amplius: at calumnia semper manet, & lædit calumniantum, quando creditur calumniator.* Valde est diuertium, & dissimile vulnus corporis, & famæ. Nã vulnus corporis transit; & aggressor iam non percutit, nec potest factum emendare, at vulnus famæ per calumniam, detractionem, maledicentiã, iniuriam verbo, aut scripto illatum, perseverat infieri, continuatur, & serpit quãdiu calumniator, maledicus, aut detractor non corrigit suum dictum, id est, non retractat publicè quæ palam iniuste euulgauit. Propterea donec obligationi satisficiat infamator cum publica retractatione, est in statu peccati mortalis, in fieri causans detrimentum iniustũ: atque ideo eius fama cum moderamine inculpatae tutelæ potest licitè vulnerari ab eo, cuius honor læsus est iniuste; tum ut recuperet nominis sui nitorem, tum ut respiscat aduersarius à statu peccati. Longè alius casus est, cum quis corporaliter vulneratus fuerit: nam percussor nihil potest efficere ad retractandum scelus, in quod iam non insuit, illud continuãdo: & transijt malitia, & inflictio damni, quod reparare non valet.

Ex dictis flouet regulæ, quibus discerni debeat quæ verba aspera debeant expurgari. Primò illa, quæ detrahunt iniuriõsè, maledicè, & contumeliõsè aduersus quamlibet personã Ecclesiasticam, aut secularem. Secundò illa, quæ facerè, aut seriò perniciose sunt existimationi alienæ. Tertio non sunt nominandæ detractiones, maledicentiæ, aut iniuriæ verba aspera, quæ cum moderamine inculpatae tutelæ in apologijs & defensionibus legitimis producantur, exemplo SS. Patrum & Scholasticorum. Quarto si excedatur supra moderamen inculpatae tutelæ, excessus verborum expurgandus est, cum nõ subeat vicem iustæ defensionis, aut recuperationis honoris, sed induat malitiã detractionis, iniuriæ, & contumeliæ.

Quintò, etiam si illi, contra quos scribitur, verè sint peccatores in Deum, & in seipfos, ac publicè delinquant, sine laesione honoris cuiusquam, non possunt per scripta infamari: delationibus, aut accusationibus deferantur, & prouocentur ad legitimos Iudices, & Magistratus. Propterea iustissimè prohibentur tractari aduersus nonnullos Catholicos, qui cum Romanam fidem profiteantur, in regionibus Septentrionalibus traduntur, aut infamantur de simulata religione. Srenuè id etiam præstitit suprema Inquisitio Lusitana, eos prohibens liberos, qui iniuriosi, & maledici sunt, contra recens conuersos à Iudaismo, aut eos, qui ab antiquis conuersis originè duxerunt: quanquam, si simul continent gradum seditionis, & scandali & sunt contra incrementa Ecclesie, arcendo ab illius ingressu puillos, aut contristando eos, qui Christianam religionem professi fuere: vt ex superioribus dictis constat, & ex sequentibus, innotescet. Sextò, doctrina relata ex Fillucio, & à Patribus, & Theologis approbata, obligat iudices similibus propositionum contumelias, iniurias, & detractiones continentium, vt quamprimùm possint, eas prohibeant, & expungant, cum peccatum sit in fieri, & continuetur, & influat, iuxta verba diui Thomæ, Gregorii, & Augustini, de quibus nuper dicebamus.

Acerbe, & infamatoria clausula Historicorum, præsertim in Principes, quando expurganda, & quando permittenda. Cap. VIII.

PLura non imputantur culpæ Historiographis, etiam si ex illis infamia consequatur, quæ cæteri non sine magna culpa diuulgarent. Idcirco Molina tom 6. tract. 4. disp. 24. n. 9. sic ait; *Pro bono communi, quod ex historiis resultat; licitum est Historiographis scribere, quod ad infamiam aliquorum, de quibus scribunt; posterorumque ipsorum spectat, quod non alioquin illis liceret.* Idcirco tunc expurgatione tolerari possunt, quæcumque siæ culpa ab Historicis scribuntur: nam & id cõnuni Reipublicæ utilitati expedit, vt his verbis suadet prædictus Auctor, disp. 28. *Tum vt notitia rerum gestarum histo-*

historijs habeatur: tum etiam vt homines spe fame comparanda, quæ historiis aternitaci mandetur, timoreque infamie incurrendæ, cuius similiter, historiis perpetua sit memoria, alliciantur ad res præclaras gerendas, ad turpiaque, atque inde eora magis fugienda, ac vitanda. Praxis sæculorum hanc firmat veritatem. Concilium Romanum anno 897. sub Ioanne VIII. & aliud anno 909. sub Romano Papa; & aliud anno 1047. sub Clemente II. Synodus Constantiensis grauiæ crimina refert magni cuiusdam Principis Ecclesiastici, eaque stabili monumento litterarum committit. Speculum historicale Vincentij, Summa historialis S. Antonini, Annales Baronii, Historiæ Põtificales, Carolus Sigonius de regno Italia, & innumera huius generis ab Ecclesia recepta volumina, & scripta Molinæ conclusionem suo exemplo, & tolerantia approbarunt. Si minus ad factorum normam historiæ adaptantur, sæpe sine vlla expurgatione permittuntur, præfixa obseruatione initio operis, quæ apocryphæ, aut fabulosæ declarantur. Sic Romana Synodus sub Gelasio, historiam Natalis Deiparæ, sub nomine Hieronymi; & historiam trãsticus Deiparæ, sub nomine sancti Melithonis; & librum visionum Hermæ, sub nomine Pastoris; & historiam Ecclesiasticam Eusebii, sine prohibitione, aut expurgatione tolerat, addita solum notatione, quæ prædictæ historiæ apocryphæ, seu non authenticæ dicantur. Et licet id non expressè iussu Concilij faciendum, aut scribendum intimeretur, saltem ita sæpe obseruant catholici expurgatorij Hispaniæ in similibus euentibus. Sic index anni 1612. & anni 1632. iubet initio paraphrasis Chaldaicæ, eam inscribi fabulosam, & Rabbinicam esse, nihil in speciali delens, aut expurgans. Pro iusta censura historiis inferenda, hæc obseruationes adhibendæ sunt.

Prima, si historiæ infamauerint illos, quorum æterna dãnatio indubitata est, de occultis criminibus, tunc admittenda est illa doctrina Molinæ supra disputat. 28. his verbis; *Obligatio est restituendi damnum in fama defuncti iniuste datum, nisi constaret eum esse in inferno: tunc enim tanquam hosti Dei, & nostrum omnium, qui proximus noster iam non est, obligatio non esset quidquam illi restituendi.* Quam doctrinam etiam defenderat tract. 3. disput. 83. Verum prædicta limitanda

mitanda sunt ad eos casus, in quibus constet, nullum viventibus damnum, aut scandalum ex ea infamatione obuenire: nam cum Gentiles, & hæretici ante mortem sint proximi, quanquam non sint fratres, capaces sunt in præmissis recipiendi iniuriam, quæ compensationem exigit.

Secunda. Quoties historiographi culpabiliter aliquem, vel aliquos infamant in re graui momenti, expurgari, aut prohiberi debent: nam enim peccatum, & damna ex eo consequuta semper vigent in publicis scriptis, iuxta doctrinam Adriani quodlib. 11. q. 1. Soci 5. de iustitia, q. 10. art. 2. & de regendo secreto membro, 1. q. 2. in fine.

Tertia. Generales, seu vniuersales detractiones in historijs positæ aduersus nationes, aut prouincias, aut status nonnullos, & plurimum nec offendunt, nec lædunt determinatas personas, aut familias: propterea nõ expunguntur, si non inde contèptus Ecclesiæ, aut Ecclesiasticorum contingat. Ideo permittitur Saluianus Malsiliensis in libris de providentia; etiam si Episcopus, Sacerdos, & Principes sui tēporis persirgat. Similiter Petrus Damianus in epistolis, præsertim lib. 1. epist. 2. & 3. & lib. 2. epist. 1. & 18. Simon Calsia in declamatione aduersus ciuitatem Florentinam. Sic Bellarmin. in chronolog de Pontificib. Rom. qui fuerunt anno 1030. & proximè seqq. hæc ait. *His temporibus, quibus Pontifices Rom. à pietate veterum degenerarunt, Principes seculi sanctitate florebant: talis fuit Imperator Henricus cum uxore Cunegunda, Romanus Imperator Grecus, &c.* Ideo non expurgatur Tritemius in plurimis, quæ scripsit de minori feruore, & zelo cuiusdam sacri cœtus, qui lapsu temporū defecerat à primitiua virtute. Neque Doctores, qui fideles superflites obiurgant, quasi à primæ Ecclesiæ sanctitate degenerates. Grefferus in libro contra mysteriū iniquitatis, ubi exponit graua scelera, quæ magnis quibusdam Principibus Ecclesiæ obijciuntur ab hæreticis: respondet, aut negando factū, aut si illud non possit denegari, addit, Injā quoq; fuisse Apostolū.

Quarta. Licet plura in historijs, circa delicta antiquorum etiam principum Ecclesiæ, vel secularia dominationis, si noluminem eorum infamia tangat: nam tales infamationes scriptæ, nec contagiosæ sunt ad imitationem, sed ad

exemplar, neque offensiuæ, seditiosæ, & scandalosæ, quæ ipsa diuturnitate vires amiserunt: Bellarminus lib. de Laicis, cap. 20. de erroribus Poetarum, & Philosophorum, & antiquorum Patrum. ait, esse mortuos, & extinctos ne detrimentum afferant: simile quid accidit prædictis historico rum infamationibus. Verum si Principes, aut insignes viri, vel alij inferioris notæ habeant coniunctos affines, aut consanguineos, quos historicorum infamatio grauius lædat, aut vulneret, aut scandalizet, sub pœna grauioris peccati tenentur eas non vulgare: quod eas communibus principijs Theologorum, & Iurisperitentiū innoteat.

Quinta. Qui contra proprios Principes historias euulgat, etiam veras, potest contra pietatem delinquere: sunt enim Principes extraordinarij Patres Reipublicæ, vt in hoc tractatu exponitur ex Sancto Gregorio, Simacho, & alijs. Consequenter similes scriptæ detractiones, & seditionem, & contemptum, & inobedientiam generant. Qui contra alienos Principes historias euulgat, non ita contra pietatem delinquit, nec damna infert, quòd illi non sint extraordinarij Patres regni, in quo Historicus commoratur: nec ex dictis extraneorum, subditi eorum Principum commoueri soleant.

Sexta. Plura licet in scriptis, aut impressis literis iudicialibus, quæ si in libros vanales transferrentur, prohiberi, aut expurgari deberent: nam grauiora crimina testium, & reorum in informationibus excusis pro imbuedo animo iudicum producuntur, quæ si in publica, & vernalia volumina inducerentur, tolerari non deberent: nam generatim illud obseruare necesse est, vt quæcumque ex necessitate, aut sine culpa dicuntur in historijs, aut scriptis aduersus aliorum famam, ea permittantur; non vero quæ à peccato excusari nequeunt.

Septima. Plures sunt historiæ, quæ si ad vnum iustum, & rectum finem colligantur, euulgari possunt, licet inde antiquorum memoria diffametur. Verum si ad deprimendos, & dehonorandos viuos imprimantur, ea expurgari, aut prohiberi debent. Congerat quis exempla omnium ethnicorum, vel hæreticorum, vel iudæorum, qui post con-

uersionem ad Catholicam fidem, ab ea defecerunt, vt probet nulli Neophito, aut Neophitorum filio credendum esse: hic argumentum operis dirigit ad contristandum, & de-honorandum fratres viuentes. Propterea huiusmodi libri iuste prohibentur.

*De propositionibus impijs contra Principes seculares,
& personas Ecclesiasticas plures, aut pauciores, & de
propositionibus ille scriptis Iurisdictionis Ec-
clesiasticæ. Cap. IX.*

Instructio Pontificia Clementis Octaui, de correctione librorum §. 2. iubet, vt aboleantur propositiones: *Quæ famæ proximorum, & præsertim Ecclesiasticorum, & Principum detrahunt, & Paulo post: Explodantur exëpla, quæ Ecclesiasticos ritus, Religiosorū ordines, statū, dignitatē ac personas ledunt, & violant.* Hæc leges tuentur omnes, & singulos Principes Catholicos seculares, omnes & singulas personas Ecclesiasticas, & Religiosas, omnes ritus, omnes Ordines, Status, & Dignitates Ecclesiæ: & quāquam Pontifex generaliter expungi iusserat omnes clausulas alienæ famæ denigratiuas, etiā si viri seculares per detractiones, & iniurias infamarentur, vt constat ex præcedenti capite, nihilominus in proximè relatis clausulis singulariter curat de bono nomine Principum, & Ecclesiasticorum, quod aduersus illos scripta, aut euulgata specialiter sint impia, vtpote iactata aduersus Patres. extraordinarios Ecclesiæ, vel spirituales parentes animarum.

Principes seculares sunt extraordinarij patres tã secularium, quàm Ecclesiasticorum, qui in ipsorum regnis commorantur: Hæc doctrina a Martino V. probata fuit simul cum libris doctrinalibus Thonæ Valdësis, in quorum vestibulo apponuntur litteræ Apostolicæ commendatæ prædicta volumina, præmissis grauissimo examine Cardinalium, & Theologorum: lib. 2. doctrinalis fidei cap. 8. sic ait: *Vbi ista duo concurrunt in communitate Ecclesiæ scilicet extre-*

extrema, & non ulterius differenda necessitas, & ordinarij Pastoris, aut præsidis ad succurrendum desperata facultas, quarendus est extraordinarius pater priusquam Christi Domini fabrica dissoluatur. Principibus secularibus, vt extraordinarijs Patribus obediunt Ecclesiastici, velut filij in singulis, quæ Ecclesiæ non dedecent, & quæ sacris Canonibus interdicitæ non sunt: non aliter ac Presbyteri, & Episcopi naturalibus parentibus, qui eos secundum carnem genuerunt. Irreuocabile, & inflexibile est quartum Decalogi præceptum de honorandis parentibus, & mandatis æquis illorum, aut non iniustis executioni mandandis: Hæc debita obedientia iudicialis, aut iurisdictionalis non est, sed filialis, naturalis, vel moralis: eam debitam esse principibus statuit S. Gregorius lib. 2. indict. 11. epist. 61. ijs verbis: *Vtrobique ego, quæ debui exsolui, qui & Imperatori obedientiam præbui, & pro Deo, quod sensi minimè tacui.* Cum igitur debere se obedientiam Imperatori scripsit, iuxta superiorem doctrinam exponendus est, de Ecclesiasticis qui morantur in regnis Principum, non de Romano Pontifice, qui nullatenus subditus est Regum, aut Imperatorum, nec eorum vassallus. Lib. 2. epist. 24. *Principalem obedientiam,* nominat eam, quæ ab Ecclesiasticis Principi est exhibenda. Pelagius Papa epist. 10. Imperatorem alloquens ait: *Legibus tuis ipsi quoque pareant Religionis antistites.* Vbi supponit filialem, naturalem, & moralem obedientiam, non iudicialem, aut iurisdictionalem. Similiter scripsit Simachus Papa in Apologetico ad Imperatorē: *Defer Deo in nobis, & nos deferemus in te.* Ac si dicat, da nobis obedientiam iudicialem, & iurisdictionalem, & nos præstabimus tibi obedientiam extraiudicialem, id est moralem parentibus naturalibus debitam: ex vrbānitate proprio nomine Pontifex loquitur, quasi obedientiā deberet, vt obseruantiam ab inferioribus Ecclesiasticis debitam erga Imperatorem declaret. Semper ab omni debito obedientiæ, aut subiectionis diuino iure eximitur Romanus Pontifex, & ad vrbānitatem, & humilitatem pertinet quidquid aliter sonat in eorum litteris. Hæc est communior intelligentia verborum Pauli ad Roman. 13.

Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit, non solum propter iram, sed etiam propter conscientiam. Hoc est quia semper conscientia dicitur parentibus naturalibus, aut extraordinarijs eorum vices tenentibus obediendam esse. Idcirco quæcunque scribuntur, & euulgantur contra Principes seculares Catholicos, sunt impia, id est contra pietatem parentibus impendendam ex quarto Decalogi præcepto, similiter quæ contra illos e pulpito iactantur, vt propterea Concilium Colonienſe part. 6. capit. 16. hæc verba scripserit: *Vitanda manifesta reprehensio vtriusque potestatis, tã Ecclesiasticæ quam civilis: & Consilium Senonenſe in decretis morum capit. 36. simul, & pariter vetat acerba, aut inordinata verba effundi e pulpito contra Episcopos, & Principes seculares: Quod deterius est si Prælatiſ Ecclesiæ, Principibus, Sacerdotibusque detraxerint, volumus tales, tam ineptos, & perniciosos concionatores ab officio prædicationis suspendi.* Propter hanc impietatem tam e pulpito, quam e libris apparentem, graues pœnas suspensionis, & exilij Inquisitores transgressoribus imponere possunt. Expendit optimè Concilium Colonienſe, supra cap. 17. nunquam Ioannem Baptistam Herodi in publico conuentu crimina obieciſſe, ijs verbis: *Dicebat Ioannes Herodi, non populo.* Siue igitur detractiones aduersus Principes Catholicos impressæ, aut vulgatæ, aut prædicatæ mereantur censuram Theologicam, siue non mereantur, ab Inquisitoribus expurgandæ sunt, & auctores seuerè puniendi; cum Paulus III. anno 1542. in Bulla, quæ incipit: *Apostolici culminis*, Inquisitoribus Mediolanensibus iniungat, & à iure cæteris iniunctum supponat, vt similes concionatores plectant seuerissimè, si quâdo propositiones scâdalosæ & pietati, & bonis moribus minimè cõformes disseminauerint. At similes detractiones scriptæ, impressæ, aut prædicatæ in præiudicium Catholicorum Principum sunt impiæ, & scâdalosæ, & contra bonos mōres, ergo pertinet ad Inquisitores ea exequi quæ præmissimus. Non deerit qui existimet, similem impietatem habere gradum censuræ Theologicæ; quod Alexander 4. constituit. 8. propter impias,

&

& scâdalosæ propositiones iubeat prohiberi librum de periculis nouissimorum temporum. Illud sanè indubitatum est, similes propositiones esse expurgandas, iuxta Pontificiam instructionem Clementis Octau. Primò, quia sunt detractiones. Secundò, quia contra pietatem. Tertio, quia bonis moribus, & disciplinæ contrariæ. Quarto, quia scâdalosæ.

Idem iudicium ferendum est pro libris, aut concionibus detractiuis, maledicis, & iniurijs aduersus personas Ecclesiasticas determinatas, præsertim si Prælati sunt, aut Episcopi, & non feruetur ea cautela qua vsus est Bèrnardus serm. 10. 30. & 33. in Cant. & Epist. ad Robertum nepotem suum, & in libris de consideratione ad Eugenium: Concilium Lateranenſe, sub Leone 10. sess. 11. appellat cæteras conciones detractiuis Ecclesiasticorũ, scâdalosæ, & laceratiuas incõsultis tunicæ Iesu Christi. Conciliũ Senonenſe in decretis morũ cap. 36. æquale pœnã statuit detractiuis e pulpito Episcoporũ, Principum, & simplicium Sacerdotum famæ; & iubet eos ab officio prædicationis suspendi, & alijs pœnis coerceri, vt ineptos, & perniciosos concionatores. Si quæ fugaci verbo per detractionem cõmittuntur tã seuerè puniri oportet, quæ non pœna infligenda ijs qui stabili librorũ, & tractatum monumento similes detractiones contra Episcopos, aut simplices Sacerdotes commendant. Valde propendo in eorũ sensum qui dictas detractiones censura Theologica grauiori condẽnãt. Primò, quia vt ait S. Antoninus 3. part. tit. 8. cap. 4. ex ijs detractionibus: *Sequitur perturbatio, augmentũ irreuerentiæ, & contẽptus sacramentorũ, quæ per eos conficiuntur, vel admistrantur.* Quæ omnia euenire non queunt sine læsione fidei & religionis: at propositiones, & doctrinæ habentes similia dâna cõiuncta, non possunt non esse dignæ censure Theologica graui. Secundò, ex prædictis detractionibus oritur scâdalũ disponens ad errorẽ Lateranorũ, nã quod ait Bañez 22. quest. 33. art. 4. publicæ reprehensiones, aut detractiones maximè in Ecclesiasticos, aut Religiosos cõmunitatẽ scâdalizant, & populum Christianum disponunt ad errorem Lutheranum, qui propter defectus personales Prælatorum

Eccle-

Ecclesiam Christi Satanae Synagogam appellat, & se ipsos ab eius obedientia separat. Magnus Constantinus, ut ait Theodoretus, lib. 1. cap. 11. iureiurando asseruit, se ne verbum quidem inscriptum perlegisse ex libellis contra Episcopos, & Sacerdotes oblatis: & addidit: *Nam Sacerdotum vitia non sunt populo aperienda, ne ille causa offendi- culi arrepta, licenter peccare aggrediatur.* Similia scripsere Rufinus lib. 1. cap. 2. Socrates lib. 1. cap. 5. Sozom. lib. 1. cap. 16. S. Gregor. lib. 4. epist. 75. dicentes à Constantino appellatos esse Sacerdotes, Deos, & Iudices.

Tertio, quia singuli Sacerdotes sunt Patres spirituales animarum, & Ministri regenerationis in Christo, vel destinari ad remittenda peccata auctoritate diuina, ergo species impietatis est ipsos libellis editis, aut concionibus exhibendos, & irridendos exponere, sicut Chã, qui exprobrauit parenti Noe. Est tamen hic adhibenda exceptio, quae in praecedentibus apposta circa expunctionem historiarum. Nunc permittitur longissima inuectiua Gildae sapietis contra Ecclesiasticum ordinem sui temporis in Britania, & fortassis hoc aeo toleranda non esset. Permittitur etiam septima, & nona persecutio Ecclesiae in operibus Ioannis Ludouici Vualdi in quibus pio zelo expenditur generalis quaedam corruptela Antistitum, Sacerdotum, Ecclesiasticorum, & Religiosorum, quae lingua vulgari dicta, & pro Ecclesiasticis hominibus nostri aui magnum inducerent contemptum Ecclesiae.

Propositio illusoria Iurisdictionis Ecclesiae, est quaedam species doctrinae damnabilis, quae habetur in Concilio Constantiensi sess. 15. in sententia contra Ioannem Hus: ex parte conuenit, cum ea qualitate, cuius meminit instructio Pontificia Clementis Octauii supra, ijs verbis. *Expurganda sunt propositiones, quae sunt contra libertatem immunitatem, & iurisdictionem Ecclesiasticam.* Huius gradus definitio, aut descriptio est: *Doctrina, quae manifesto, vel occulto, & sopsistico artificio eneruat vim sacrorum Canonum, vel quae potestatem iurisdictionalem Ecclesiae, & Pastorum eius contra communem, & sanio-rem sensum eludit.* Grauius coerceri debet licentia opinantium in ijs materijs,

rijs, quando receptas Ecclesiae consuetudines, aut leges torquent & inuertunt cum damno libertatis, & potestatis Ecclesiasticae, calidis, & subtilibus rationibus illam infringentes. Propterea index Concilij Tridentini prohibuit Guilelmi Okami Dialogos, & opus nonaginta dierum, & Antoniũ de Rosellis, ex quorum latibulis, veluti ex equo Troiano, prodire quaecunque subtiliter excogitata sunt ad illudendum, & eludendum immunitates, & iurisdictiones Ecclesiae. Ne hoc armarium contra exemptiones Ecclesiasticas, è fidelium manibus elaberetur, iterum excusae sunt illae Okami doctrinae sub alio nomine, & titulo, idest: *Somnij Viridarij auctore Achilino Philoteo.* Alias: *Viridarij somnium de potestate Papa, & Principum secularium.* Alias: *Dialogus inter Clericum, & militem.* Supplantauit, & praecipitauit opus hos plures Iuriconsultos. Nam ex eo multa expresse desumpsere, Stephanus Auferrius, Nicolaus Berius, Ioannes Neuzanis, Benedictus Curtius, Franciscus Duarenus, Iacobus Ciuiacius, Petrus Faber, Petrus Pitheus, Franciscus Hothomanus, Guillelmus Rauchinus, & innumeri. Alij suppresso nomine, & opere, eius clausulas, opinionisque suis voluminibus inseruerunt; ut Socinus consil. 164. & consilio 120. Fulgosus consilio 61. Franciscus de Curte consil. 73. Aymo Craueta consilio 241. num. 20. qui verbo ad verbum extrahunt, quae dicunt ex capite 82. libri primi Somnij Viridarij, vbi maior exercetur carnificina contra Romanam Ecclesiam, illius iurisdictionem, & praerogatiuas. Refero nonnulla, quae in illis libris Somnij Viridarij sophistice probantur cum pernicie, & illusione Ecclesiasticae iurisdictionis: lib. 1. cap. 12. suadere contendit, Romanum Pontificem esse Vicarium Christi viuentis in statu vitae mortalis, & solum ad spiritualia, in reliquis omnia, & singula ad Reges pertinere. Cap. 4. praecipuam cognitionem iuridicam adimit Ecclesiasticis iudicibus pro duello, yfura, periurio, & alijs criminibus politicae vitae annexis, inferens, ut absurdum, quod si propter peccati colligantiam Ecclesiastici de talibus cognoscunt, non restat nisi foros Principum claudere, seculares leges, & decreta Principum destrueret: cap.

cap. 16. probat data congrua sustentatione iure naturali, & diuino debita, posse Principes seculares spoliare Ecclesie ministros possessione ceterorum bonorum temporalium: capit. 34. statuit à Principibus reuocari licere bona, prerogatiuas, immunitates, & priuilegia Ecclesie concessa, si damnum aliquod ex continuatione, & conseruatione eorundem priuilegiolorum seculari politica contingat; quæ doctrina est perniciosissima coniuncta ei, quæ habetur capit. 57. ubi carentia totius iurisdictionis temporalis in Ecclesia, & possessio illius per solam cessionem, vel cõcessio Principum stabilitur. Similiter cap. 60 & 92. & 96. & 98. & 102. negat omnem iudicium iurisdictionale Ecclesiasticis, pro causis temporalibus. Lib. 2. coarctat iurisdictionem Pontificiam circa omnia temporalia, & omnem fere cognitionem iudicalem illi denegat pro negocijs temporalibus, nisi quatenus à Principibus permittitur, capit. 19. 20. & sequentibus, vsque ad 173. inclusiuè. Sequentibus capitibus plures assignat casus, pro quibus illudorie, & sophistice Ecclesiasticos submittit iudicio secularium, vsque ad caput 292. Paulo post idest cap. 293. & 294. vniuersalia principia de prescriptionibus in iure Canonico recepta varijs sophismatibus, & distinctionibus eludit. A cap. 295. vsque ad 318. circa legitimationes, matrimonia, & plura iurisdictionalia improbabilibus opinionibus ad eludendum sophistice excogitatis, minuit Ecclesiasticam potestatem. A cap. 361. vsque ad 366. infirmat facultatem Ecclesie, pro interminandis excommunicationibus, abutens ea doctrina, quod excommunicatio iniusta sit timenda, non vero ea quæ est nulla; certè ipse omnem iniustam excommunicationem, nullam esse tandem affirmat. Has theses, & plures in illis contentas, aut ex illis deductas, omnes ingenij, & studij vires applicans tam vase, sophistice, eludorie tractauit Guillelmus OKam, vt post se abduxerit innumeros Iurifconsultos, & non paucos Theologos aliquarum Prouinciarum, cum magna perniciè auctoritatis, & iurisdictionis Ecclesie. Similiter se gessit Antonius de Rosellis, in indice Tridentino proscriptus: hic omnem imbibit doctrinam OKami in prædictis tractatibus, opusculo de potestate

testate Imperatoris, & Papæ edidit commotus indignatione aduersus Eugenium IV. quem defenderat in Concilio Basileensi. Noluit tamen Eugenius illum, quod esset bigamis creare Cardialem, vt ipse sperabat Antonius, & suis obsequijs debitum existimabat, sic refert Sylua nuptialis, Neuzanis lib. 1. Hic autor iam olim fuerat damnatus, per Legatum Apostolicum, vt refert Siluester libro contra Lutherum. Totum huius auctoris opus in quinque partes diuisum est: quatuor postremæ probare contendunt Papam non habere à Christo dominium temporale, & quæ in hoc genere tenet Pontifex, esse solum à donatione, aut cessione aliorum. ex hoc principio innumeras conclusiones elicit sophistice elusorias iurisdictionis, & potestatis Ecclesiasticæ. Pen tranit vtriusque doctrina, vel quoad capita, & principia, vel quoad innumeras conclusiones ad intima quæque volumina Iuristarum. Adeo sese late virus effudit, vt expediret, examine præmissio OKami, & Antonij Rosellis opera prædicta diligenter excutere, & omnes propositiones, ac singulas elusorias iurisdictionis Ecclesiasticæ expresse referre, eas prohibendo, vt censura Theologica dignas, simulque iubendo, vt quoniam auctorum, in quibus sunt scriptæ, & assertæ, obtineri integra notitia non valet, habeantur, vt prohibita, & expunctione dignæ, ubicunque fuerint reperta. Neque consignatio doctrinarum similibus est contra stylum Inquisitionis Hispaniæ; nam anno 1554. cum Dom. Ferdinandus Valdes esset Generalis Inquisitor, excusus est index expurgatorius, in quo centum viginti octo propositiones numerantur, addito mandato de illis expurgandis, aut delendis in omnibus, & singulis libris, summariis, marginibus, & titulis; ubi scriptæ, vel impressæ fuerint. Melchior Goistadus pluribus tomis distinctam edidit Bibliothecam omnium Auctorum qui de Iurisdictione Imperiali, seu Regia, & de Pontificia, seu Sacerdotali tractant: innumeri ibidem Scriptores producantur; quorum nonnulli Catholicè, & piè scripserunt, vt Agobardus Lugdunensis, & Hincmarus Rhemensis, & quidam alij; at maxima ex parte, aut heretico furore, aut impio stylo, & Iurisdictionis

nis Ecclesiæ eluforio de potestate, prærogatiuis, & immunitatibus Ecclesiæ tractant. Hæc controuersiæ iurisdictionales, cum in plurimis casibus, & principijs non ex illis sint, quæ per manifestas scripturas, & decisiones generalium Conciliorum innotescant, necesse est ad vsum, & praxim, & tutiorem consuetudinem, & exempla Principum attendere, qui cum maiori laude Religionis, & fidei, & solemniori Ecclesiæ plausu floruerunt. Quod si vel demonstrationes Mathematicæ, vel euidentiæ scripturæ, & Conciliorum testimonia pro singulis casibus iurisdictionalibus in fauorem Ecclesiæ postulantur, non considerato Principum antiquorum exemplo, nec diuturni temporis consuetudine, nec securiori piorum hominum sensu non sine pernicie Prouinciarum, & diuini numinis vindicta plurimi opinionum portenta indies emergent. Quoniam vero timendum valde est circa prædictas theses iurisdictionales aberrare, legantur ea, quæ Ioannes Ludouicus Vinaldus de Montereuali scripsit, lib. de Persecutionibus Ecclesiæ, persecutione 4. cuius verba hæc sunt: *Quidam præsumptores Principes varios, ac rabidos insultus fecerunt contra summum Pontificem, & cæteros Prelatos, ut patrimonium, iura, redditus, ac obedientiam Ecclesiæ ab eis tollerent.* Paulo post addit: *Comuni prouerbio dicitur: nunquam vidi Alehimiam diuitem, neque incantatorem benè morientem, neque rebellem Ecclesiæ diu prosperantem.* Plurimus exemplis illustrat hanc veritatem commemoratis nominibus similium Principum, qui funestis, & subitis casibus perierunt ipsorum regnis, & di-

tionibus in summa miseria derelictis.

(1)

De propositionibus insanis simplicium mentium seductiuis, puritatis fidei denigratiuis, aut substantiuis, & apocryphis.

Cap. X.

HOs omnes gradus in vnum caput libet coniungere, non quod habeant ordinem, vel connexionem, quæ difficulter in his censuris reperitur; sed ne quidquam ad hanc thesim pertinens maneat in obscuro.

Propositio insana est quædam species censuræ, cuius meminit Concilium Constanciense, sess. 8. vt iniuste ab Academijs quibusdam Catholicis contra Vyiclephum, dicentibus aliquos articulos doctrinæ ipsius fuisse insanos: hæc vox idem significat atque, *Delirus, & stultus.* Hæc ratione articuli insani, & deliri in Philosophia purè speculatiua, aut alijs facultatibus humanis, vel controuersijs extra fidem non merentur censuram. Ideo S. Thom. opusculo 10. à censura liberat prodigiosas, deliras, & nunquam auditas cuiusdam propositiones: articulo 29. *Quod nomina Sanctorum digito Dei scripta sint in calis.* Articulo 35. *Aliquid de substantia celi intrat compositionem corporis humani.* Item articulo 31. *An infernus sit circa centrum terra, vel superficiem.* In his, & alijs similibus nullum, aut esse periculum in fide; etiam si quis aliter, vel aliter deliret, aut insaniat. Si insania, & dilirium sit circa doctrinas fidei necesse est, vt ad hæresim, vel alium gradum propositionis damnabilis ex relatis, & referendis, pertineat. Idcirco, nec Concilium prædictum sess. 15. nec Martinus V. in Bulla contra Vyiclephum, & Ioannem Hus meminere prædictæ censuræ.

Propositio simplicium mentium seductiua est alia species censuræ apud Leonem X. in Bulla contra Martinum Lutherum. Hæc qualitas in pluribus gradibus propositionum damnabilium reperitur; verum propriè, & strictè sumpta ad eas doctrinas extenditur, quæ sub prætextu pietatis

tatis, veritatis, aut Religionis simplicem plebem male informant, aut animant contra legitimos Magistros, & Pastores, vel ipsorum vitia, vel ipsorum ignorantias propalando; vel alijs modis fideles à sanctis operibus artificiose distungendo, vt siquis pericula frequentis communionis exaggeret, vel incommoda status religiosi amplificet.

Propositio puritatis fidei denigratina, aut subsannatiua, quædam species censuræ est in Bulla Martini V. ad finem Concilij. Constanciensis, quam subsannatiuam, & irrisiuam argumentorum, quibus fides stabilitur, nominare possumus. Ideo hæc qualitas est fere eadem, atque illa quæ habetur in Concilio Romano, sub Gelasio Papa, & cap. *Sancta Romana Ecclesia*, distinctio. 15, vbi ex historijs Ecclesiasticis falsitatem manifestam continentibus, dicitur exteris dari occasionem subsannandi, & irridendi nostram Religionem. In hoc gradu collocantur tractatus, & libri continentes falsa miracula, & prodigia, falsa martyria, falsa gesta Sanctorum, siue pro conuersione infidelium, siue pro affligendo corpore, falsas reuelationes, & prophetias. In hoc numero locantur plures historiæ, & miracula de quibus Abulen. 4. Reg. 4. quæst. 57. ait fuisse ab auctoribus scripta, vel, vt alijs placerent, vel vt deuotionem incitarent. Et certè quemadmodum auctore Puente in directione spiritali tractat. 1. cap. 23. §. 3. veris reuelationibus aliquas falsas Dæmon immiscet, vt omnibus cœlestibus oraculis veritas, & assensus detrahatur: sic contingit in libris, & scriptis. Nam, vt legitimis, & authenticis nulla fides, satagit Dæmon, vt prodeant monumenta, in quibus falsæ prophetiæ, miracula, & pœnitentiæ opera describantur. Ideo in Romano Concilio plurimæ historiæ Ecclesiasticæ infamantur, & prohibentur: nam cum prophetiæ, reuelationes, miracula, gesta Sanctorum, martyria, historia humana, sint efficacissima argumenta ad stabilendam nostram fidem, necesse est, vt infamentur, & eneruentur omnia antiqua monumenta licet verissima: & suspicio, aut dubium generetur, an quæcumque referuntur

tur fuerint consista. Siquis de se ipso, aut euulger, aut euulgari faciat operationes miraculosas, vel propheticas reuelationes, aut cœlestes illustrationes, aut prodigiosas, & inusitatas corporis afflictiones ad captandum secularem gloriam ex integro, aut ex parte confictas, punitur ab Inquisitoribus, veluti denigrator, & obscurator miraculorum, Prophetiarum, illustrationum, & virtutum, quibus Ecclesia Dei ab initio lucet, & splendet, & veluti falsarius adulterator probatissimæ monetz, quam Prophetæ, & operatores virtutum exhibuerunt. Post infantiam Ecclesiæ fere omnia, quæ ex hoc genere sine necessitate, & vtilitate præsertim inconsultis Episcopis, & Inquisitoribus euulgantur, suspecta sunt iuxta doctrinam Chryostomi homil. 19. in Matth. Delrij lib. 4. quæstio. 3. sect. 1. & aliorum. Merito Henricus Kalteisen in oratione habita ad Concilium Basileense hanc doctrinam confirmat, & insuper addit reuelationes esse debere de magnis rebus, & generi humano apprime necessarijs, & quæ aliter sciri nequeant, ac propterea, quæ has condiciones non exhibent, suspectæ sunt. Abulen. 2. p. defensorij, cap. 55. ait Ecclesiam primis temporibus habuisse Prophetas propter teneritudinem, & nouitatem fidelium: consequenter iam necessarij non sunt.

Cum sola deceptio, aut inuincibilis, aut crassa sine fitione affectata in causa est, vt quis veras esse credat proprias reuelationes, vel quia cœlitus non immixta, vel quia in alio sensu falso intellectæ, non punitur à Santo officio Inquisitorum. Primò, nam id interdum contingit veris Prophetis existimantibus illustrationes aliquas esse à Deo, cum tamen ab illo non sint acceptæ, aut saltem non in eo sensu, quo ab ipsis intelliguntur, vt probant, S. Augustinus 7. de Ciuitat. cap. 32. Ambros. 1. de Abraham capit. 8. Sanctus Thomas 2. 2. quæst. 171. artic. 5. ex Gregor. Magno Abulen. in cap. 8. Deuter. quæst. 7. Lorinus ibidem, Suarius tractat. de fide disp. 8. sect. 4. Cornelius probæmio in Prophetas maiores quæst. 2. Sic Moyses Exod. 10. existimans, & promittens se non amplius visurum Pharaonem ducitur humano spiritu non

Prophético : & Natan cum iubet quasi cœlesti actus nomine , vt David erigat templum Domino , quod tamen oraculum à Deo non acceperat , vt expendit nuper relatus , D. Thom. Tobias 3. & 4. capite credidit orationem suam pro acceleranda morte exauditam fuisse ; cum tamen in eo casu fuerit deceptus , & huius generis succurrunt exempla aïia , quibus manifeste conuincitur sæpe absque dolo , & culpa similes deceptiones legitimis Prophetis contingere ; quamquam si vniuersalibus Prophetis hi errores accidant , semper scriptura declarat eos , aut humano instinctu , aut non bene intellecta reuelatione , vel scripsisse , vel locutos fuisse . Secundò euenire solet , vt quamquam Propheeta veram reuelationem acceperit , & intellectu comprehenderit , nou possit idoneis verbis eam declarare : & ex verbis inordinatè dictis , quæ ad declarationem visitationis diuinæ afferuntur , falsum aliquid intercurrat ; nam difficilimū est prædictas illustrationes humanis verbis exponi , vt expendant Bernard. ferm. 85. in Cant. Bonauent. in itineratio mentis ad Deum cap. 7. Hugo in 2. ad Cor. 12. *Tertia* (inquit) *causa est defectus verborum , quia non possunt inueniri verba ad exhibenda Dei secreta* . Confirmat hanc veritatem Sancta Theresia cap. 13. 30. 40. vite suæ , vbi de hac penuria verborum egregie disserit . Sancta Catharina Senensis apud Surium 25. Aprilis , §. *Apparuit etiam* , docet esse speciem blasphemix propter verborum inopiam plures Dei reuelationes explanare . Sancta Angela de Fulgino sæpius id repetit in Prologo , & capit. 20. 22. 41. 42. 46. Tertio , solet nonnunquam , non percipi à Propheta finis , aut principium reuelationis , & ea quæ , vel proximè ante , aut proximè post illam spiritu humano cogitabantur , existimari esse reuelata à Deo , atque in his proculdubio deceptio esse potest sine culpa , vt Sanctus Ignatius de Loyola in regulis exercitiorum animaduertit , & communiter Doctores obseruant . Cum igitur ex his , vel alijs capitibus pauca , aut plures reuelationes absque dolo , & culpa recipientium fallaces deprehenduntur , plerumque idem recipientes non vexantur personaliter à Sancto officio præsertim si in euulgatione illarum non fuerit valde

de culpabilis instantia . Ideo S. Antonin. 3. part. tit. 19. cap. 11. de quadam sanctissima fœmina illa inculpabiliter ait : *Nec propterea detrahimus sanctitati eius , quia non semper , quæ sancti viderunt in spiritu , eadem vt Propheeta viderunt , sed iuxta suas mente conceptas imaginationes* . Quæ igitur sine culpa fiunt non debent , vt culpabilia puniri : in vniuersum vera est doctrina Melchioris Cani , lib. 12. cap. 11. vbi de his gestis , aut dictis , siue reuelatione , siue librorum scriptura traditis sic ait : *Sunt nonnulla , quæ viri quidam pij in vita , rebusque gestis Christi Domini magis comminiscuntur , quam contemplantur , quæ etiam scribunt , non tam verè , & prudenter , quam deuotè , & parauerunt , quorum est interdum caeca , atque temeraria , & in assentiendo credulitas , & in assensendo faciilitas : sed temeritas hæc tamen non est eiusmodi , quæ à fidei iudicibus coerceri debeat , qui grauiorum errorum censuram assumere si o iure possunt ; leuioris huius , vel imprudentiæ , vel stultitiæ , non possunt : fidei quippe cognitio illis mandata est , non prudentiæ , eius præsertim , quæ pios viros sæpe destituit , & idem autem huiusmodi , seu meditationes , seu contemplationes , licet inconsiderate , atque imprudenter , sine ratione , & graui testimonio editas cum pietate ferè , atque ad eò cum sanctitate esse coniunctas : non docet igitur , vt simplicitas columbina seuerissimi Tribunalis iudicio vexetur : quantum illa sit in consulta , & imprudens* . Cum igitur sunt huius generis , quæ per reuelatione dicta feruntur , & constat de pietate , & sanctitate personarum , quibus immixte creduntur , non solent , nec debent ipsæ iudicialiter molestari , licet scripta similes inconsultas , & falsas illustrationes continentia prohiberi oporteat . Concilium illud Florentinum Episcoporum 340. quod anno 1105. congregatum est aduersus Fluentum Episcopum , dicentem Antichristum natum esse , simul cum Pontifice ipsum veluti hominem nouitatis studiosum , & arrogantem obiurgauit , ac liberum dimisit , quemadmodum referunt , S. Antoninus titul. 16. cap. 1. Sabellicus Enneade 9. lib. 3. fortassis non grauiori pœna multatus est , quia illud fuisse , aut alienis , aut proprijs reuelationibus Concilium iudicauit : idcir-

idcirco, quia Fluentus vera se loqui arbitratus est, solum de studio nouitatis, & arrogantia infamatur, & quod temere sine consultatione Pontificis tumultuosam reuelationem publicauit. Semper, aut fere semper personis elati animi, ambitionis, aut proprii commodi, vel existimationis curam generantibus, parum, aut nihil fidendum, si Prophetias miraculis non munitas euulgant, ut expendant Ioanes Gerson de probat. spirituum cap. 2. Turcrementa in prefatione ad reuelationes sanctæ Brigittæ, Ribadensyra detribulatione cap. ultimo; nam licet olim Balaam, & Prophetæ Bethel, & Caiphas, atque alij sceleratissimi in scripturis dicantur a Deo illustrati, aut cœlestia oracula accepisse, certe quod rarum est in Ecclesia noui testamenti ad exemplum vocari non expedit. adde, quia si reuelatio de aduente Antichristo aliena fuit, merito Fluentus de nimia credulitate obiurgatur, si propria de nimia facilitate euulgandi, nam spiritus Dei semper inclinatur ad celandas visitationes diuinas, eas præsertim, ex quibus aliqua gloria possit obuenire: idcirco Paulus 2. Cor. 1. annis quatuordecim illustrissimam extasim occultauit, ut notat Abulen. Exod. 4. quæst. 8. & legendæ Paucorum, & Sanctorum hanc cautelam exemplo, & doctrina passim commendant.

Præterea circa hunc gradum propositionis damnabilis obseruare necesse est quod etiam si reuelationes, & miracula, & corporis afflictiones, quæ nouis historijs comedantur, veritati aptarentur: si tamen de illis non essent grauissimæ probationes, & testimonia omni exceptione maiora, & irrefragabilia, non fore pro ijs historiales libros euulgandos, & si euulgati fuerint, prohiberi debere, tunc præsertim quando est periculum, quod describit Origenes, de visionibus loquens, lib. 1. contra Ceisum: *Multa enim talia vidimus, quæ si memorarentur dumtaxat gesta in vestra presentia, cachinum tollerent infideles, nisi nos quoque, sicut illos de quibus suspicantur fingere rati: testis est Deus nostra conscientia conari me non falsis narratiunculis, sed veris exemplis commendare Iesu Doctrinam.* Quæ huius generis sunt, ut sine hoc præiudicio publicari non queant, silentio præmenda sunt, nam quia suspecta non ædificant, sed potius antiquo;

quorum monumentorum veritatem destruunt: idcirco liber itinerarij Sanctorum Apostolorum à sexta Synodo reiectus est, & liber sub nomine sancti Melitonis de transitu Virginis reprobatus à Gelasio Papa, & Romana Synodo, ut habetur cap. Sancta Romana Ecclesia, distin. 15. & plures alij nullam damnatam doctrinam continentes, propterea interduntur, quod exhibeant longiores relationes, aut historias posibles, sed non verisimiles, vel difficiles creditu.

Probanda est efficacissimo argumento superior doctrina: nam omnis scriptura, quæ eneruat fundamenta, quibus stabilitur fides Christiana, grauem meretur censuram, & notam Theologicam; sed historiæ Ecclesiasticæ, quæ verisimiles non sunt, aut sine probationibus legitimis producuntur eneruant vnum è fundamentis, quibus fides, & religio Catholica stabilitur; ergo prædictæ scripturæ historiæ grauem censuram, & notam Theologicam incurrunt. Minor probatur: vnum è fundamentis, quibus antiqui Patres, & Doctores omnium sæculorum fidei nostræ mysteria persuaferant, sumptum fuit à rerum gestarum monumentis, ut patet ex Tertulliano in Apologetico, & libro ad Scapulam declarante scuitiam, & tristes exitus Gentilium Præsulum, qui Christianis aduersabantur, ex Cypriano libro quod Idola non sunt. Dij, ex Hieronymo lib. 1. aduersus Iouinianum, ex innumeris Patribus, & Doctoribus, qui non raro huiusmodi persuasionis genere delectantur. Indubitatum præterea est historicos graues, ac fide dignos probabile argumentum Theologo suppeditare ad dogmata confirmanda, & hæreses refellendas: & quod, si omnes probati, ac graues historici in eandem rem gestam conueniant, firmissimum eliciatur argumentum ad veritatem Catholicam roborandam, ut probat Melchior Canus lib. 1. 1. de locis cap. 6. At quando passim vagantur in Ecclesia historiæ Ecclesiasticæ minus credibiles, aut verisimiles, illæ fidem adimunt, & credulitatem illam eneruant, quæ præstari debet legitimis, & authenticis narrationibus: generant etiam suspicionem, aut opinionem de inuectis dolo, aut fraude cæteris historijs, quæ in Ecclesia receptæ sunt,

& quæ in Concilijs allēgata præsertim in septima Synodo, & datur hostibus Religionis Catholicæ subsannandi occasio, vt. docuit Concilium Romanum sub Gelasio: ergo per similes narrationes apocryphas, aut non verisimiles eneruatur vnum ex fundamentis stabilientibus Catholicam Religionem; ac propterea debent prohiberi, & ab Ecclesia Dei exterminari. Liber itinerum Pauli à Gelasio, & Romana Synodo reprobatus, insignia gesta Apostolo tribuebat, eaque possibilis; verum, quod probatione carerent authentica repudiantur. Simile est fundamentum, ex quo acta Theclæ, & Pauli, & liber de transitu Virginis, & alter de pœnitentia Iamnes, & Mambre, & alter de martyrio sancti Cirici, & Iulitræ, ibidem reprobantur. Rationes, quibus Romana Synodus inicitur, sequentes sunt. Prima: *Ne leuis subsannandi oriatur occasio.* Secunda, & tertia illis eiusdem Concilij verbis continentur: *Secundam antiquam consuetudinem singularem cantela in sancta Romana Ecclesia, non leguntur, quia & eorum qui conscribere nomina, pœnitus ignorantur, & ab infidelibus, aut idiotis superflus, aut minus apta, quæ rei ordo fuerit, scripta putantur.*

Dices vnus aut alter narrationis error in historia Ecclesiastica, non est censura Theologica dignus; & in singulis alijs similiter iudicandum est; etiam si plures errores historici, in vno volumine reperiantur: ergo liber completens plurimas relationes non verisimiles nulla est notandus censura Theologica. Confirmatur: nam innumera opinioniones de materijs speculatiuis, etiam si improbabilis sint circa res Ecclesiasticas non definitas ab Ecclesia, nullatenus faciunt librum aliquem censura Theologica dignum, si quælibet opinio in particulari, non est damnabilis gradu aliquo censuræ Theologicæ: ergo similiter longior historia exponens plures narrationes Ecclesiasticas, non verisimiles, damnabilis non erit, neque expurgabilis, si quælibet pars falsa, aut non verisimilis censuram Theologicam non mereatur? Respondeo: interdum ex vnica historia, nõ verisimili circa speciale factum dari exteris subsannandi occasionem: atque illam tunc, etiam si sit de singulari aliquo.

aliquo facto, aut miraculo consideratis circumstantijs esse prohibendam, aut expungendam. Interdum corpus magnam historię alicuius Ecclesiasticę ex innumeris narrationibus componitur, quarum quælibet pars, etiam si non esset verisimilis, tolerari posset absq; expurgatione; verum acerrus, & congeries tot relationum absque specie veritatis grauer lædit Christianam Religionem, tum propter affectatam libidinem mentiendi, tum propter nimiam credulitatem assentiendi, ex quibus vacillat in pusillis fides omnium annalium Ecclesiasticorum, & in hostibus Catholicæ Religionis pullulant occasiones illudendi, & subsannandi. Quod nonnunquam erret historicus, aut destitutus graui testimonio in rebus minoris momenti, & extra grauiores Ecclesię causas positus non verisimiliter procedat, humanum est, & venia dignum, nam & id potest sine affectatione, aut culpabili fraude contingere; & sæpe, aut frequenter ad firmandas, vel illustrandas fides, & Ecclesię prerogatiuas, & dogmata, vel Sanctorum virtutes, producere narrationes non verisimiles, vix accidere potest sine grauissimo dispendio Religionis Catholicę, quod Romana Synodus sub Gelasio declarauit. In materijs speculatiuis de Deo, aut Humanitate Christi, aut alijs thesibus, nec fidei, nec moribus necessarijs; si in alteram partem nihil Ecclesia, & Patres determinarunt, nullum est detrimentum, quod plures opinioniones non verisimiles, aut incredibiles proponantur, vt latissime probat S. Thom. integro opusculo. 10. præsertim in prohemio, & quisquis sub eius nomine composuit opusculum nonum pro defensione centum, & octo articulorum ex operibus Petri de Tarantasia: cum ex similibus tractationibus nullum sumatur argumentum Theologicum ad firmandam fidem.

Ex quibus omnibus efficitur graues exaggerationes, & hyperboles, & affectationes styli, quæ in concionibus, & amplificationibus oratorijs, & poeticis legitimè tolerantur, prohibendas, aut expurgandas esse in historijs Ecclesiasticis, si fidem ipsarum vehementer imminuant. In sacra Scriptura omnes libri historici summa simplicitate, & veritate referunt vniuersa; at libri Prophetarum, & sapietiales, præ-

fertim Psalmi David, Iob, & Isaias sæpè miscent hyperboles, & exaggerationes, cum plerumque oratorij sint, aut poetici: atque in his cum summa simplicitate veritatis modus ille figuratus loquendi ex communi hominum intelligentia constat.

Tandem de apocryphis propositionibus, aut assertis dicendum superest. Vox hæc, *Apocryphus*, occultum, secretum, & absconditum significat, & ad varios, diuersosque librorum gradus iam olim applicata: Hieronymus in Prologo galeato, Abulensis tom. i. in Matth. cap. 3. & in lib. 1. Paralip. cap. 14. Sixtus Senensis hb. 1. Bibliotheca, omnes libros præter Canonicos appellant apocryphos: quod comparatione sacri Textus cætera volumina quasi occulta sint, & abscondita. Alij quæcunque scripta auctore carentia nominant apocrypha, vt Isidorus lib. 6. origin. cap. 2. Genebrardus anno 3674. sic nonnulli ex Canonicis libris apocryphi dicerentur, quod eorum ignoretur auctor, aut sit ambiguus: quemadmodum de scriptore historię Iob, Tobię, Iudith, Esther, Machabæorum, & de auctore Ecclesiastici communiter dubitatur: Verùm quia primarius, & precipuus auctor, idest, Spiritus Dei, innotescit, nullatenus apocryphi debent nominari. Alij cum Isidoro vbi proximè, apocryphos dicunt eos libros, qui dubiæ sunt auctoritatis, idest, magnam habent incertitudinem; etiam si a censura Theologica sint liberi, quorum propterea testimonio fidi nequeat. Nullum ex his tribus generibus apocryphorum librorum, vt notum est, in xra acceptione expositas censuram Theologicam promeretur. Quarto nonnulla volumina dicuntur apocrypha: eò quòd, licèt in Ecclesia Dei publicè permittantur, prohibitum tamen est, ne ad legendas officiorum Ecclesiasticorum adhibeantur: sic in Concilio Romano, sub Gelasio opera Tertulliani, Clementis Alexandrini, Cassiani, Eusebij Pamphili apocrypha dicuntur, quia pro legendis Breuiarij, aut cuiuslibet officij Ecclesiastici non tolerantur. Quinto apocrypha dicuntur plura scripta, quòd errorem, aut errores cum demerito auctorum admixtos habeant: sic Tertullianus, Eusebius, Cassianus, & Faustus Rhegiensis apocryphi dicuntur, nam erro-

errores continent eorum monumenta, & simul, aut pro inobedientia, aut pro schismate, aut pro hæresi aliquam labem contraxerunt. Ideirco cum vox *Apocryphus*, sit generalis, nullam determinatam censuram infert, cum & hæretica, & innominati scriptoris volumina, & incertã, & dubia sæpe nuncupentur apocrypha. Si liber ex eo sit apocryphus, quia historias Ecclesiasticas non verisimiles producat, pertinebit ad gradum subfannatinum, vel denigratum fidei, aut euersiuum argumentorum, quibus stabilitur Christiana religio: si liber sit apocryphus ob errores, eius malitia ad hæreticam, aut erroneum gradum spectabit, & sic in alijs.

De propositionibus ducentibus ad viam latam, & de auersius a suspicienda fide, vel Romana Religione, & de scrupulosis, seu anxij: & de difficultibus, & obscuris in thesi graui.

Cap. X.

Sunt hæ species propositionum damnabilium, quas accurate explanare oportebit, vt à quibus Ecclesiæ nitor, & incrementum dependeat. Propositio ducens ad viam latam est gradus alius propositionis damnabilis, cuius meminere Nauarrus Apol. de reprobis, quæst. 1. monito 38. Cordub. lib. 4. quæst. 1. proposit. 6. Simancas de Catholicis institutionibus, capit. 55. & alij. Istas Pius IV. constituit, 77. quæ incipit, *Dominici gregis*, appellat, *Pietati, ac morum honestati inutiles*. Multipliciter possunt doctrinæ ducere ad viam latam in moralibus. Primo cum ex coniunctione duarum, vel trium opinionum probabilitatum alia resultat monstrosa, & perniciofa moribus Christianis, nam quemadmodum in herbis accidit, vt ex vnione plurimum, quarum singulæ salubres sunt, resultat mixtum mortiferum, sic ex opinionibus varijs, quarum singulæ sunt probabiles in tenore doctrinæ vnius scholæ, vel auctoris, non vero in alio, vel in omnibus, solet inferri quoddam mixtum, aut

aut consequens propositio ex mixto, quæ intolerabilis sit propter nimiam latitudinem, & relaxationem, quã inuehit, non sine perniciẽ Christianismi. Secundò cum opinioniones speculatiuè consideratæ probabilitatem aliquã habere possunt, at in praxi exerceri nequeunt absque peccato: huius generis propter inuidiam excusandam nullã refero, & si facile esset aliquas in medium producere de obseruãtia ieiuniorum, de simonia, de cõpensatione, vel recuperatione honoris cõtumeliosè, aut uolenter læsi, de cõtractibus, de leuitate, aut paruitate materiæ in rebus, quæ ad cõcupiscentiã carnis pelliciunt, in quibus practicè nihil potest peccari absque grauiori culpa, saltem propter periculũ euidens maioris delicti, & sic de alijs. Tertio, idem iudicium est cum practicum exercitium opinionum moralium, quæ nec pro se nec cõtra se autores habent, non cõtingit sine pudore, aut metu, aut displicentia pluriũ tam uulgarium, quã Doctrina & uirtute illustriũ fidelium: non enim hæc ita accidunt nisi quod ad uiam latam, & parum Christianã soleant inducere.

Propositio, aut doctrina auersua à suscipienda fide, & Ecclesia, vel impeditiua, ut homines in ea permaneant, vel ad eam ingrediãtur, illa est, quæ separat à suscipienda fide & obedientia Ecclesiæ; vel postquam suscepta est, pudore, vel tristitia afficit suscipientes: huius generis sunt plures tractatus, quos post Concilium Florentinum sub Eugenio IV. Marcus Ephesinus, & alij Episcopi per uniuersas Prõuincias Orientales sparserunt, imponentes Ecclesiæ Occidentali sententiam in iudicando, auaritiã in exigendo, & a iã quæ ualde ipsam odiosam facerent. Qui tractatus licet haberent gradus alios dånabilium propositionũ, ut potè iniuriosi, & seditiosi, etiam nuper prædictum continebãt. Similes sunt alij contra recens cõuersos à se cõta Mahometana, aut a Gentilismo, in quibus aduersus illos obijciunt, aut non sincere fidem suscipere, aut non illis fidendum postquam illam susceperint, aut paucos, vel nullum forsan ex illis credere, quod prof. si fuere, & alia huius generis, quæ seingũt ab ingressu Ecclesiæ, vel pudorem, & tristitiam inferunt illis, qui eam ingressi sunt. Idem dicendum est pro similibus tractatibus

tibus, aut libris contra eos, qui deserto Iudaismo Christianam Religionẽ amplectuntur quos idcirco Lusitana Inquisitio merito, aut expũgit, aut prohibet. Ut hæc qualitas magis innotescat, supputabõ nõnulla ex duplici uolumine nuper excuso. Alter eũ titulũ habet: *Discursus aduersus Iudæos*. Idiomaticè Lusitano: hic in linguã Castellana conuersus; & editus anno 1651 continet notanda, quæ sequuntur. Prologus sanctũ Officium Matritense de nimia indulgẽtia condẽnat, & est auersiuus à fide, aut constrictiuus eorum qui à femine Hebræo ipsam professi sunt. Cap. 10. historias incredibiles producit ad concitandam odium, & generandã diffidentiam aduersus conuersos è Iudaismo, aut ab illis proguatos ueluti coniuratos hostes uitæ, honoris, & fortunaru Republicæ Christianæ. Eiusdẽ in generis sunt quæ adducuntur cap. 11. ad probandum simulatẽ, & fraudulentè amplecti Religionem Catholicã quotquot è femine Hebræo illã suscipunt, & ea, quæ ab ipsis sũnt piẽ, & Christianè, palliũ esse operiendæ infidelitatis. Id varijs exemplis nõstri sæculi probare satagit, & ex paucis, quæ numerat, concludit nulli Hebræo ad fidem conuerso, vel ab eo originem ducenti credendum fore. Cap. 12. 13. 15. grauiã oprobria, & narrationes congerunt, ex quibus fiat nihil habere fidei veræ, sed simulatæ homines prædictos. Caput 16. & 17. ex professo suadere contendunt, qui ex eo femine sunt, habere, ut hereditaria, & originaria peccata Sõdõmiam, & grauißima alia delicta. Obiter percellit varias Prõuincias Christianas Europæ extra Hispaniã, & quod in illis plures sint è femine Iudæorũ, grauißima (inqui) uicia in illis dominantur. Cap. 20. declarat, quib. artib. in hoc Regno ab eisdẽ perfidia Iudæica protegetur, & cõseruetur sub speie externa cultus Christiani. A capite 21. usque ad 27. latissime tractat de pellendis hominibus illius sanguinis à Regno Lusitanicæ ueluti incredulos, & Apostatas; & capite 24. & sæpe aliàs eos comprehendit, qui clare non sunt conuicti de Iudaismo. His & similibus clausulis, quamquã interdum leniri, & limitari uideantur, proculdubio arcẽtur hi homines à suscipienda fide, & post susceptã grauißime contristantur anxij se ad illud uitæ genus obligasse in quo

infamentur, & vexentur, quantumuis sancte viuant, & simul desperent se in bonis, & pijs Christianis esse enumerandos. Liber alter inscribitur, *Funda David*, idest conciones quinque, aut lapides emissi ad defensionem sanctissimæ Eucharistiæ; editus est Barchinone lingua vulgari Castellana, anno 1631. Prologus acerrimè inuehitur in conuersos, aut filios, & nepotes conuersorum è Iudaismo, veluti in Philisteos, & canes, & Apostatas, & Ecclesiæ Catholicæ iuratos hostes, qui solo extrinseco habitu Christianam fidem simulare videantur, vnius, vel paucorum horrendum facinus aduersus Eucharistiæ, & alia quædam similia delicta, quæ verè, vel falsè congerit, in omnium, & singulorum conuersorum, filiorum, & nepotum capita transfert. Ibidem auctor conqueritur se à prædicandi munere suspensum ob eam libertatem nuhendi, atque idem repetit lapide primo fol. 4. Ea querela satis ostendit ab Ecclesiasticis iudicibus similes clausulas, vt auerſus a fide, & scandalosus fuisse repudiatas. Ibidem postquam dixerat plures esse occultas Synagogas in Lusitania, dubitat an sit aliquis, è sanguine Hebræorum, vere, & legitime cõuersus ad Christum, Ibidem circa finem prologi statuit omnes fere Christianos ex Hebræis recens conuersos esse iudaizantes. In primo lapide, idest concione prima fol. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. acerbissima verba in omnes conuersos vibrat, quibus eos exasperat, Vlisiponem Hierosolymæ, aut Iudææ, vel Geneuæ comparans. Innumera sunt ibidem seditiosa in causa fidei, & religionis, & quæ pusillos ab Ecclesiâ seientgant vsq; ad fol. 29. Eius generis sunt, quæ fol. 18. scribuntur de publica pace temporali ab illis perturbata, & Brasilio Regno per proditorem exhibito, & quæ fol. 24. de ipsis expellendis à Lusitania dicuntur. Similia habentur lapide 2. fol. 37. Ex clausulis multis vnâ exponam: fol. 26. ait certissima signa Apostasiæ credenda fore in Hebræis Christianis quemcunque cultum, & speciem externam sanctitatis, & non tam esse opinionem, quàm euidentem notitiam omnes ex eo semine in apostatis numerandos. Hinc vrgentur valde homines Iudaici sanguinis ad desperationem, nam si parùm curent de obseruantia Religionis Catholicæ, vt valde

de suspecti diffamantur; at si se componant ad formam pijsimorum fidelium per sacramentorum susceptionem, orationem, eleemosynam, & virtutes alias, hæc omnia, & singula dicuntur esse certissima signa apostasiæ, & nequitix. Nulla igitur superest via Catholicis fidem suam probandi; sed desperent necesse est de bono nomine obtinendo. Tertiò lapide, siue concione fol. 56. fures, latrones, ingrata mancipia, fatalem Lusitanix cladem eos appellat. Quinto lapide, aut concione fol. 97. 102. 107. 108. 109. 110. 111. plurima sunt acerbissime dicta ijs similia, quæ nuper retulimus: denique totum opus scætet conuicijs, irrisionibus, verbis seditiosis, satyræ, diffidentiam generantibus, ab Ecclesiæ fide, & ingressu prædicti sanguinis homines repellentibus. Sancti Pontifices, & Patres per mansuetudinem, & lenitatem prædictos homines Christo acquirendos existimabant, S. Gregorius lib. 4. Epist. 6. scribit Cypriano Diacono, vt si quis Iudæus conuersus fuerit, ei tributa relaxentur: ex qua liberalitate ait se sperare veram huius gentis ad Christum conuersionem his verbis *Nec hoc inutiliter facimus si pro leuandis pensionum oneribus, eos ad Christi gratiam perducimus, quia etsi ipsi minus fideliter veniunt, ij tamen qui de eis nati fuerint, iam fideliter baptizantur; aut ipsos ergo aut filios eorum lucratur.* Ita experientia comparatum est, vt quæ Prouintix Catholicæ Gentiles, aut Iudæos ad fidem conuersos, & illorum filios, & nepotes mansuetè, pacificè, & vrbane tractant, tandem ab illis hæreditarios errores radicitus euellant, neque tantum possint, qui feruore, & zelo aliam viam rigidiorẽ ineunt.

Sunt propterea multæ aliæ species propositionum, quæ à fide suscipienda, vel Romana Religione non solum Iudæos, Gentiles, sed etiam hæreticos auertant. V. G. ex zelo non secundum scientiam exaggerantur crimina Catholicorum, & facta comparatione suadere contendunt nonnulla volumina adeo esse collapsam apud nos disciplinam morum, quoad rapinas, furta, adulteria, incestus, detractiones, pacta, contractus, & solutionem debitorum, vt multo sint æquiores, & temperatores hæretici: id licet verum esset,

nullatenus libris committi liceret, nam eorum lectura ipsi hæretici in suis erroribus obstinantur, & ab Ecclesia longius arcentur, ac tandem blasphematur ab ipsis, nomen nostrum. Si quid de hac re scribendum foret, illud esset, diabolus, ut Principem, & Dominum hæreticorum, ideo plures ex ipsis in falsa, & externa iustitia morum continere artificiose dissimulatis horrendis sceleribus, quæ fortinè committunt, ut per illam decepti amplius, & amplius persistant in erroribus. Sola hæresis sufficit ad indubitatam eorum damnationem, non est quod demon diligentius curet de maiori corruptela morum, at cum Catholici per fidem, & veram Religionem salui esse queant, fatagit diabolus singulari studio ipsorum disciplinam, & conuersionem, furorum, libidinum, & iniquitatum maculis deturpare. Grauius in hac re excessit Saluianus Massiliensis in libris ad Ecclesiam, ut expendit Belarmin. lib. de Scriptoribus Ecclesiasticis. Georgius Vvicelinus (vir alioqui pius, & doctus) propter nimiam libertatem, qua mores Catholicorum insectatur, sapius expugitur in indice librorum Hispaniæ. Triumphant hæretici, cum legunt, & legenda vniuersis exhibent approbata, & excusa volumina Catholicorum, quæ palam declarent sic deprauatos in vniuersum Ecclesiæ mores, ut hæretici in morali iustitia multo nos antecellat. Licebit, quod grauissimi viri fecere, nostrorum temporum calamitatem, & collapsos mores deplorare; semper tamen exponendo, quæ deterior sit status hæreticorum, etiam sub falsa imagine virtutum, quæ in Gentilibus effulserunt, vel propter conditionem temperamentum corporis, vel propter superbiam, & ambitionem, vel propter alias plures causas, quas tractantes de virtutibus Philosophorum sancti Patres, & Doctores expresserunt.

Propositio scrupulosa, & anxiosa illa est, quæ cum non possit vrgentibus testimonijs, aut fundamentis impugnari, semper tamen cum scrupulo, & formidine executioni mandatur, si de materia morali decernit, etsi de materia speculatiua tractat, non sine scrupulo, & formidine docetur; cum tamen opposita doctrina omni careat scrupulo, & anxietate.

Hæc

Hæc censura comprehenditur in illa clausula instructionis Pontificiæ Clementis Octauæ: *Verba dubia, & ambigua, quæ legentium animos, à recto, Catholicoque sensu ad nefarias opiniones adducere possunt.* Nam si verba anxiosa, dubia, & ambigua delenda sunt, id magis necesse est in opinionibus, aut sensibus dubijs, anxijs, & scrupulosis. Huius generis plures sunt propositiones in quæstionibus moralibus, & speculatiuis, quæ denuò emergunt circa vsuras, simonias, theses iurisdictionales, scripturarum clausulas, Conciliorum, & Decretalium limitationes. Et verò cum doctrina Ecclesiastica pura debeat esse, & illibata, non licet indicibus causarum fidei similes propositiones anxias permittere, donec ea appareant argumenta, quæ scrupulum, & angorem euellant.

Propositio difficilis, & obscura in thesi graui illa est, quæ non assertionibus disputandis, sed libris traditur ita perplexè, & difficulter, ut multi non capiendo, vel non intelligendo in errorem labantur. Huius gradus meminit Albertinus de agnoscendis Catholicis assertionibus quæ est. 7. num. 19. cuius hæc verba: *Alia est ratio eorum, quæ proponuntur disputanda: Alia eorum, quæ ad doctrinam in scriptis traduntur legenda. Quod enim disputandum proponitur, etsi dubium, ambiguum, obscurum, vel equiuocum sit, aliquam recipit excusationem; sed scribendo omnia clara, dilucida, expedita esse debent.* Verùm etiam pro libris ea est addenda limitatio, quam adhiberi voluit Clemens. 8. §. de correctione librorum, ut auctor non alibi rem ex professo, & perspicuè ad saniores sensum explanauerit: nam cum sæpè obiter, & in transcurso scriptores differant, non est culpabilis origo inducendi erroris ex obscuritate pro incidenter dictis, si in alijs tractatibus vberius se ipsos explanarunt. Dices, hæc qualitas non est damnabilis, nam illa Pauli Epistolis conuenit, in quibus ait Petrus Apostolus, plura sunt difficilia intellectu, quæ indocti, & instabiles deprauant. Idcirco Philippus Abbas coctaneus S. Bernardi Epist. 6. sic ait, vult Apostolus Colossenses in omni

sapientia, & intellectu spiritali proficere legendo, & intelligendo subtilia, subtilibus argumentis prudenter resistere; alioquin frustra, vel hanc illis, vel alias alijs epistolas scripturaret, si non scrupulosa, & difficilia, & legi, & perintelligi optaret. Plerumque enim tam subtilia scribit, ut non facile, nisi à sapientibus, & spiritalibus capiatur: plerumque tam scrupulosa, ut multi non capiendo in errores præcipites seducantur. Respondeo non licere adducere in exemplum scripta Canonica, quæ afflante Spiritu sancto distantur, suere enim plures, grauesque causæ ab auctoribus præsertim diuinarum litterarum expositoribus allatæ, ex quibus oportet difficultatibus, & obscuritatibus plures partes sacri Textus implicari; at Doctores, qui humano studio, & discunt, & docent valde sunt culpandi, quando editis ingenij sui monumentis singulariter lingua vulgari, ita scribunt perplexè, & obscurè, ut ex perplexitate, & obscuritate graues generentur errores. Propterea similes tractatus saltem positis cautionibus, aut explanationibus curari debent, quemadmodum, & Sanctorum Patrum scriptis solent adhiberi.

De propositionibus presumptuosis, id est imponentibus malam notam doctrinis probabilibus: & de propositionibus irrationabilibus.

Cap. XII.

Propositio presumptuosa est gradus censura, quæ illata est quibusdam doctrinis Tostati, ut ipse ait in proemio secundæ partis defensorij: licet fortassis alium habeat sensum ab eo quem in hoc capite scrutamur. Apellamus doctrinam presumptuosam illam, quæ grauiori nota Theologica infamat assertiones probabiles doctorum.

Sit igitur vera conclusio temerarium, scandalosum, presumptuosum, & pœna dignum esse censuram Theologicam inurere illis propositionibus, & doctrinis, quæ nullam censuram merentur. Probatur primò; quia in litteris Apostolicis

cis Sixti IV. allegatis à Francisco Diago, lib. 1. Annal. Aragon. cap. 33. & ab Alfonso Fernandio in concertatione prædicatoria editionis Salmanticensis, pag. 227. 228. 229. iubetur à sancta Sede, ut Inquisitores Apostolici seuerè puniant Theologos nonnullos, qui mala nota, & censura Theologica infamauerant opinionem Doctorum, quæ laudant, & sectantur antiquiores illi versiculi in gloriam Deiparæ: *Peccatores non abhorere, sine quibus nunquam fores dignatanto filio.* Verba Pontificis sunt: *Cum duplex sit opinio Catholicorum Doctorum circa causas præcipuas Incarnationis Verbi Diuini intuentium, altera quod si Adæ non peccasset, Dei filius humanam carnem non assumpsisset; altera quod etiam si non fuisset humana natura in primo parente lapsa, adhuc Dei filius carnem assumpsisset; & opinio utraque pietatis, fidei, autoritatibus, & rationibus subsistat: cumque prior opinioni versus illi innitatur, dicimus quidquid contra dictos versus attentatum fuit, temerarium, præsumptuosum, & pœna dignum præsumptum fuisse, tanquam contra opinionem à Doctoribus Catholicis positam.* Ex quibus constat de mente Apostolicæ Sedis esse, ut veluti temerarij, præsumptuosi, & pœna digni ab Inquisitoribus puniantur ij, qui damnant propositiones à Doctoribus Catholicis veluti probabiles toleratas. Dein de probatur idem intentum auctoritate duorum Pontificum Pij V. & Gregorij XIII. in Bulla aduersus Michaelem Italum. Prædicti Pontifices varias propositiones illius Doctoris condemnant, quarum nonnullæ, non aliàm ob causam damnantur, nisi quia censura Theologica infamèt opiniones aliquas probabiles Doctorum Catholicorum, ut expendunt Suarius prolegom. 6. de gratia cap. 2. Turrianus 1. part. selectarum, Centuria 3. dub. 6. pagin. 173. & disp. 31. dub. 59. & in opuscul. de gratia, tractat. vltim. in quo pro eodem sensu allegat Cardinalem Toletum, Gabrielem Vazquez, & alios; ergo indubitatum est, grauem notam Theologicam imponi debere iniquis, & acerbis censuris contra doctrinas, quibus nullam notam debita est. Tertio probatur idem intentum auctoritate sancti Augustini, qui allegatur, & approbatur à Diuo Thoma, opuscul. 1. in pro-

logo. Docet igitur August. 5. confess. & 1. de gen. ad litteram, se patienter intueri hominem Christianum delirantem, & toto celo aberrantem in dignoscendis arcanis Philosophicis, & alijs, quæ ad pietatem, & fidem Catholicam non pertinent, dummodo fateatur similes controversias, & decisiones ad Christianam Religionem non pertinere; at quædo similes doctrinæ prædicantur, enuntiantur, & scribuntur, vt necessariæ ad fidem, vel de illius substantia, tunc ait D. Augustinus grauisimum dñum inferri Catholicæ Religioni. Addit Angelicus Doctor hæc verba: *Multum nocent talia, quæ ad pietatis doctrinam non spectant, asserere, vel negare quasi pertinentia ad sacram Doctrinam.* Itaque valde noxium est ea, quæ fidem non tangunt, veluti si fidem tangerent enunciare, & ea, quæ censuram Theologicam non merentur, veluti damnabilia repudiare, nam quod ibidem ait Angelicus Doctor, allegans, S. Augustinum 1. de gen. ad litteram, cap. 19. his excessibus: *Sapientibus huius mundi contemnendi doctrinam fidei occasio præbetur.*

Quarto, idem assertum probatur ex Concilio Constantiensi sess. 19. pag. 895 iuxta editionem Coloniensem anni 1618. quæ sessio, quoad hæc partem fuit approbata à Martino V. Hieronymus de Praga condemnauerat per censuram Theologicam propositionem quædam probabilem extractata de vniuersalibus, quæ ipse Hieronymus veluti fidei inimicam infamauit. Ob hanc causam generalis illa Synodus Constantiensis coegit prædictum Hieronymum Pragensem abiurare illam censuram veluti noxiam Catholicæ Religioni. Igitur ex mente vniuersalis Ecclesiæ materia est abiurationis quæuis iniusta censura illata doctrinis probabilibus Catholicorum Doctorum, aut circa eas theses, quæ quia Philosophicæ, nullatenus pertinent ad Religionem Christianam.

Quinto, idem probatur intentum, quia Leo IV. cap. de libellis distin. 20. iubet Ecclesiasticis Tribunalibus, & iudicibus, vt imitentur facta, & exemplaria, quæ circa decisionem causarum in Concilijs generalibus inveniuntur; ergo vbiq; & quodcumque accidit, vel propositiones purè philosophicas, vel alias à censura Theologica alienas gra-

uari nota affici, & acerba censura infamari, cogendus est huius sceleris patrator ad abiurandum, sicuti Hieronymus Praga à Synodo Constantiensi ad similem abiurationem coactus fuit. Illustratur magis eadem veritas ex pagin. 890. eiusdem Concilij in præfata editione: nam Fiscales post censuram vniuersalem quatuor Academicarum, & plurium Cardinalium, Episcoporum, & Theologorum, Ioannē Husium accusauerunt, quia articulos quosdam purè Philosophicos per censuram Theologicam infamauerat veluti erroneos; talis est articulus ille condemnans veluti erroneam opinionem de compositione continui permanentis, & successiui ex punctis distaxat, & instantibus; ergo grauisima nota debetur ei, qui propositiones à censura alienas censura theologica afficit.

Sexto præbatur ex sacra Scriptura, nam Deuter. 4. ait Dominus: *Non addetis ad verbum, quod vobis loquor, ne auferetis ex eo.* Similiter Apoc. vltim. *Si quis apposuerit ad verba hæc, apponet Deus super eum plagas scriptas in libro hoc.* Ex quibus fit quæcumque additioem scripturis facta, aut diminutionem illarum, esse contra præceptum Dei, & verbum Domini. Licet per modum interpretationis obfcurare scripturas iuxta legitimum earum sensum; vt in ista interpretatio non est additio, cum non faciat in re magis esse: vnde nullam accepit augmentum sacer Textus ex multiplici Doctorum expositione. His præmissis si quis argumentum à simili; diminuerit, aut inutiliter veritates diuinas scripto, aut traditione habitas, est magnus error, & enormis, cum vere sit hæreticus; aut erroneus, aut temerarius, qui propositionem aliquam, cuius opposita certissime est hæresis, error, aut temeritas, negat ad fidem, aut Religionem pertinere; ergo addere propositiones, quæ nullatenus ad fidem pertinent, ac si de fide sint, atq; eas collocare in eo gradu, vt oppositæ sint hæreses, errores, aut temeritates, cum tamen indifferentes sint, & non connexæ cum principijs fidei, contingere nequit sine graui nocimento Catholicæ Religionis, & doctrinæ Christianæ, pro qua etiam dictum est: non addetis, neque diminuetis; grauanda non est

est fides supponendo falso veluti propositiones dogmaticas, quæ longissime absunt à mysterijs fidei: maximum est periculum, siue dicas non esse articulum fidei eum, qui reuera de fide est, siue dicas eam doctrinam de fide esse, quæ reuera de fide non est. Subscribit hæc tenus dictis Melchior Canus lib. 12. de Locis cap. 11. illis verbis: *Quomodo omnibus in rebus asseuerandi temeritas, pronunciandique audacia tumpis est quidem; sed in ijs, quæ ad Ecclesie doctrinam attinent, est periculosa vel maxime, habet enim contemptionem superbam Ecclesiastica regula, quæ contemptionem nisi fidei iudices coerceant, & comprimant, dici non potest, quantum discriminis omnis Ecclesie doctrina sit habitura: quæ igitur non inconsulta oratione modo, sed ut verbis otar grauioribus, confidenti audacia, insolenti proterua, exultatione impudenti, iactatione superba non contra fidem dico, sed contra Ecclesiasticam modestie regulam asseruntur, ea Theologi in presenti temeraria censent, atque inter errorum gradus constituunt, & locant, qui quoniam heresum appendices sunt, à fidei iudicibus sunt animaduertendi.*

Ex quibus omnibus fit primo quàm graue, quàm noxium, quam periculosum sit probabiles doctrinas auctoritatis, aut eas, quæ censuram non merentur inter damnabiles propositiones collocare, cum id fieri nequeat sine publico detrimento Religionis Christianæ, & absque notabili præiudicio censorum, qui sic delinquentes iuxta litteras Apostolicas sunt temerarij, præsumptuosi, & suspecti de fide. Secundo fit eos, qui ex imperio Tribunalium fidei nota asserunt grauiori doctrinam aliquam, non debere de illa iudicare ex proprio sensu, sed ex iudicio Ecclesie, producendo scripturas, aut traditiones, aut Concilia, aut Decretales, aut communem sensum positium Patrum, vel Scholasticorum, vnde doctrina condemnanda videatur, & gradus censuræ pro illa debite innotescat. Tertiò, nõ sat est, vt propositio aliqua sit censure digna in iudicio, quod censoribus probabiliter videatur hæretica, erronea, aut temeraria; nam vt benè obseruat Turrianus 1. part. selectarum centuria 2. dub. 55. pag. 166. si quis dicat vnã opinionem videri

deri sibi probabiliter de fide, non ideo imponit censuram contrariæ opinioni, neque inde inferitur contrariam esse hæreticam, cum hæresis non sit contra priuatæ personæ iudicium, sed contra vniuersalis Ecclesie sententiam. Propterea nunquam censores pronunciare debent, aut possunt ex priuato sensu nisi producentes Scripturarum, Conciliorum, Decretalium, vnanimis sensus Patrum, vel Scholasticorum loca, quibus indubitate, & sine controuersia doctrina censuræ exposita contradicat.

Propositiones, aut doctrinæ irrationabiles dicuntur illæ, quæ licet contra se non habeant testimonia Scripturarum, Conciliorum, Patrum, aut Scholasticorum, sunt tamen contra manifestam, vel efficacissimam rationem in thesibus, quæ à Theologis cõmuniter disputantur. Huius gradus meminit sanctus Thomas 1. part. quæst. 97. artic. 3. ad 4. ijs verbis: *Quidam dicunt, quod homo in statu innocentie non assumpsisset de cibo nisi, quãtum ei fuisset necessarium: vnde non fuisset ibi superfluitatum emissio; sed hoc irrationabile videtur, quod in cibo assumpto non esset aliqua fœculentia.* Nam licet, quod ibidem ait S. Doctor sine vlla indecentia superfluitates emitterentur; verum illæ necessariæ essent, siue insensibiliter exhalatæ, siue absque fœtore, aut aliter resolverentur. Quæstione 98. artic. 2. in corpore loquens de opinione antiquorum Doctorum negantium in paradyso generationem per coitum esse futuram; ait esse non rationabilem, seu irrationabilem sententiam. Sæpe hanc censuram irrogat S. Doctor nonnullis propositionibus etiam si, grauium quorundam Doctorum testimonio fuerint munitæ. Quoties doctrina aliqua contra efficacem, & ineluctabilem fere rationem militauerit, illa dicitur irrationalis: & si thesis fuerit ex necessarijs ad fidem, aut bonos mores censura Theologica notanda erit; vnde constat, quod alibi probandum est opiniones

plures esse irrationales, & improbabiles, etiam si graues Doctorum, illas tueantur.

De propositionibus periculosis in fide, & de superstitionibus, & de temerarijs, & de periculosis in moribus. Cap. XIII.

Propositio periculosa in fide est qualitas censuræ illata à Leone X. in Bulla aduersus Leutherum propositionibus nonnullis huius hæresiarchæ: & propriè illæ doctrinæ periculosa dicuntur, in quibus licet non sit aperta hæresis, aut error, est tamen periculum, vt ex illis oriuntur. Quando hæc censura inferitur, necesse est determinare hæreses, aut errores, qui ex ea doctrina periculosa imminet, & manifestis argumentis, vel ab experientia, vel ab iniquitate historiarum, vel ab antecedentibus, & consequentibus conuincere illud periculum non esse fictum, aut per subtiles discursus fabricatum. Dicitur periculosa in fide hæc propositio damnabilis, ad differentiam eorum, quæ sunt periculosa in moribus, de quibus infra dicendum erit. Sub hoc gradu continentur ea, quæ à Clemente Octauo instructione Pontificia prohibentur, ijs verbis: *Quæ contra sacramentorum ritus, & ceremonias, contraque receptam usum, & consuetudinem sanctæ Romanæ Ecclesiæ, nouitatem aliquam inducunt, profanæ etiam nouitates uocum ab hæreticis excogitate ad fallendum introductæ.*

Propositio superstitiosa est ea, quæ docet aliquid contra legitimum cultum, siue ex parte rei cultæ, siue ex modo colendi. In hoc gradu censuræ sunt propositiones docentes idolatriam, magiam, maleficia, pacta expressa, aut implicita cum dæmone, diuinationem per somnia, & astra & sortes, & similia, de quibus latè Suarius tom. 1. de Religione, tractat. 3. integro lib. 2. qui est de superstitione. Sub hac specie comprehenduntur propositiones irreligiosæ, & sacrilegæ, quæ formaliter, vel interpretatiuè docent tentare Deum, aut sacrilegia committere, vel alias irreligiositates exercere. De quarum materia tractat Suarius, ubi sup. lib. 1. & 3. copiosè, & eruditè. Quotquot libri de

Demonû responsis, & similibus Ioannes 22. constitut. 13. tom. 1. Bullarij pag. 166. & cæteri qui de incantationibus, sortilegijs, arte iudiciaria tractant, ad hunc gradum propositionum damnabilium pertinent. Instructio Pontificia Clementis ijs verbis: *Reijciuntur omnia, quæ superstitiones, sortilegia, ac diuinationes sapiunt.*

De temerarijs propositionibus dicamus. Inter censuras Theologicas omnium minima est temeraria, si temeritas nihil aliud grauius habet adiunctum. Ex Puente Hurtado tom. 1. de fide, disput. 81. vt propterea communiter arbitrentur Doctores cum Francisco Suario tom. de fide, disput. 19. sect. 6. Gaspare Hurtado ibidem, disput. 10. difficult. 6. temeritatem prædictam non esse contra virtutem fidei, aut Religionis, sed solum contra virtutem studiositatis, quæ est pars temperantiæ. Condiciones necessarias, vt doctrina aliqua prædictam censuram Theologicam mereatur, breuiter numeramus.

Prima est, vt propositio sit contra communem sensum Patrum, & Doctorum, vel Theologorum Scholasticorum, qui vnanimes contrarium positiuè doceant sine dubio, atque formidine: in hac omnes conueniunt, nam si priuatiuè tantum à Patribus, vel Theologis aliqua doctrina stabilita non sit, dummodo nihil positiuè contra eam scripserint, libera erit à censura. Considerandum verò est, iuxta superioribus capitibus proposita, an Patres, & Doctores obiter, & cursim disputent; non enim tunc adeo vrget ipsorum auctoritas, veluti cum ex professo rem tractant; quod etiam obseruauit Puente Hurtado de fide, disputat. 81. sect. 7.

Secunda, non sufficit ad hanc censuram inferendam communis sensus positiuus Patrum, aut Scholasticorum, si non sit in materia, quæ fidem, aut bonos mores lædat, vt probant, vel supponunt Suarius disput. 19. de fide sect. 2. Vazquez 1. 2. disput. 62. Valencia 2. 2. disput. 5. quæst. 11. punt. 1. Torres de fide. 5. dub. 3. Sanctus Antoninus, 2. par. artic. 54. vltimæ editionis. Siluester verbo hæresis, quæstio. 1. Turrecremata lib. 4. summæ, 2. part. cap. 10. 11. Cano lib. 7. cap. 3. & lib. 12. cap. 11. Bañez 22. quæst. 11.

artic. 2. Castro. r. de iusta heretic. punit cap. r. i. Corduba quaest. 17. lib. 1. & lib. 4. quaest. 3. & fere omnes Doctores. Ideo nullam censuram Theologicam meretur qui contra communem sensum positum Patrum dicentium esse Phœnicicem autem, illam negat sub proprietatibus, quæ communiter numerantur. Nec fuit temerarius grauisissimus nostri temporis Theologus, qui primus contra communem sensum positum Scholasticorum negauit virtutem obedientialem physicam, ut quælibet creatura physicè aliâ quamuis produceret eleuata à Deo. Plures sunt opiniones similes circa materias non lædentes fidem, aut mores quæ propterea incipaces sunt temeritatis Theologicæ.

Hæc conditio monstrat primò eum qui temerarius est in negandis historijs prophanis, aut principijs speculatiuis Philosophiæ humanæ, aut Medicinæ, aut iuris Ciuilis, aut Astrologiæ esse temerariû secundû quid, non tamen temerarium simpliciter, & Theologicè in ordine ad doctrinam sacram, ut ex cõmuni sententia probat Suarius disp. 19. de fide sect. 2. Secundo eadem conditio declarat quare, S. Thom. scripserit in 2. dist. 14. art. 2. ad 1. *Authoritates Sanctorum Doctorum in Philosophia non plus valent, quàm dicta Philosophorum quos sequuntur.* Et Canus lib. 7. cap. 3. *Sanctorum auctoritas, siue paucorum, siue plurium, cum ad eas facultates affertur, quæ naturali lumine continentur, tantum pollet, quantum ratio natura consentanea persuaferit.* Similiter Bañez 1. par. quaest. 1. art. 8. & plerique alij quibus expresse succurrit Grabrina tom. 3. Cathol. præscript. par. 1. controuersia 1. quaest. 1. pag. 13. utens verbis Cani nuper relatis, & pag. 17. scribens, etiam si integer Sanctorum chorus adducatur pro aliqua doctrina si sit circa quaestionem, quæ ad fidem non pertineat, probabilem assensum generare non certum, quod probat ex Vincetio Lyrin. cap. 39. sic loquente: *Antiqua Sanctorum Patrum consensus non in omnibus diuinæ legis quaestiunculis, sed solum in fidei regula est sequenda.* pag. 20. eundem sensum confirmat.

Tertia conditio, non sufficit ad qualitatem temeritatis Theologicæ, si propositio sit contra communem sensum positum Doctorum in materia graui ad doctrinam sacram perti-

pertinente; sed est præterea necessarium, ut prædicta doctrina, aut propositio sine fundamento auctoritatis, vel rationis pronuncietur: ita Vazquez 12. disput. 62. Sánchez in Summa. lib. 1. cap. 9. Torres de fide disput. 55. dub. 3. & communiter Doctores asserentes non, esse temerarium in fide, aut moribus primum auctorem, qui inuexit opinionem contra communem sensum Doctorum, si pro illa grauis ratio, aut auctoritas succurrat antiquioribus Doctoribus: non cognita. Ex quo fit plures propositiones olim fuisse habitas in temerarijs, quæ nunc probabiliores iudicantur. Similiter contingere potest à magnis Doctoribus aliquam opinionem priscis temporibus approbatam, quæ postea in temerarijs numeretur, quod constat illos sine villo fundamento fuisse loquutos, aut eo principio innixos, quod euidentibus argumentis decursu temporum fuerit refutatum. Albertinus de Catholicis asserit. quaest. 15. ait non quod sit aliqua propositio cõtra dicta Sanctorum est hæretica: addere posset in casu à nobis proposito, nec etiam propterea est temeraria. Verû si opponatur vnanimi sensui Parrum in expositione scripturæ, non potest non doctrina esse hæretica, aut erronea, aut temeraria.

Quarta conditio, ut propositio temeraria nominetur, est necessarium, ut absolute, & cû affirmatione enuncietur, nam si solû verisimiliter cum metu, aut sub dubio, aut vacillanter proponatur in rebus, & controuersijs non expressis ab Scripturis, aut Concilijs, & Decretalibus, nulla censura notari debet ex Simancas de hæreticis, cap. 52. Castro lib. 1. de iusta hereticorum punitione cap. 3. Cano lib. 12. de locis cap. 11. Corduba lib. 1. quaest. 17. & innumeris alijs, quos in sylua locorum primi capituli produximus, & propter fundamenta, quæ ibidem numerata sunt. Ex quibus omnibus fit certam esse doctrinam Puente Hurtado de fide disput. 87. sect. 7. dicentis, opinionem absque fundamento dictam, si pro se nec cõtra se habet auctores, non esse temerariam, sed improbabilem.

Propositio periculosa in moribus illa est, quæ speculative considerata aliquam habet verisimilitudinem, & apparentem colorem probabilitatis, verum in praxi moraliter loquen-

loquendi sine grauis culpæ reatu non potest executioni mandari. Hoc periculum in causa est, vt similes propositiones iustissime possint condemnari: quales sunt nonnullæ opiniones circa materiam leuem in rebus venereis, circa recuperationem honoris per illata vulnera in flagranti delicto, circa acceptationem duelli, & alia similia. Hæ propositiones à Clemente Octauo in Pontificia instructione appellantur: *Bonis Moribus contraria*. In ijs præsertim, si adsit periculum ducendi in viam laram, cauendum est ne ad praxim, vel executionem laudentur, similes opiniones, sed potius, vt perniciosæ, & periculosæ longissimè à fidelium corde, & assensu, & à publicis scholis, & scriptis repellantur.

De propositionibus irreuerentibus, & desipientibus sacra profanis, & de non allegantibus fideliter verba Scriptura, & de euersiuis Regnorum propter iniustitiam, aut irreligiositatem, de decoloratiis Ecclesie, & de laudantibus, aut exornantibus personas, aut gesta hæreticorum. Cap. XIV.

PROPOSITIONES miscentes sacra profanis interduntur à Clemente 8. in Pontificia instructione anni 1595. his verbis: *Expungi oportet verba Scripture sacra, quæcumque ad profanum usum impie accommodantur.* Quod etiam seuerissimè cauit, & explicuit Synodus Tridentina sess. 4. his verbis: *Post hæc temeritatem illam reprimere volens, qua ad profana quæque conuertuntur verba & sententia sacra Scripture ad scurrilia, scilicet fabulosa, vana, adulationes, detractiones, superstitiones impias, & diabolicas incantationes, diuinationes, sortes, libellos etiam famosos, mandat, & præcipit ad tollendam huiusmodi irreuerentiam, & contemptum, ne de cætero quisquam quomodo libet verba scriptura sacra ad hæc, & similia audeat usurpare,*

pare, vt omnes huius generis homines temeratores, & violatores Verbi Dei, iuris, & arbitrij, pœnis per Episcopos coerceantur. Ex prædictis constat, expungendas esse eas propositiones, quæ verba sacra scripturæ ad scurrilia, ad amatoria, ad fabulosa, ad superflua, ad assentationes, ad satyricas detractiones accomodantur: & similem transgressionem non contingere, sine contemptu, & violatione verbi Dei. Præterea hoc genus hominum ex Decreto Synodi Tridentinæ ab Episcopis puniri debebat, iam post instructionem Pontificiam Clementis 8. etiam ab Inquisitoribus multari potest. Quod diximus de scripturis sacris, similiter intelligendum est de scriptis Sanctorum Patrum, de officijs Ecclesiasticis, & de personis sanctitatis eximia, & earum gestis, si ad scurrilia, adulatoria, aut detractoria accomodantur; cum id non sine magna irreuerentia, & sacrorum contemptu accidat.

Circa hunc gradum expendere oportet, non esse propositiones irreuerentes, aut mixtius sacrorum, & profanorum eas, quæ, vel scripturas, vel personas sacras, vel ipsarum gesta applicat, aut coniungit ad personas, aut gesta profana cum reuerentia; vel personas, aut gesta profana ad personas, & gesta sacra. Sic quia reuerenter D. Augustin. lib. 22. contra Faustum incestum Loht, cum filiabus, & Iudæ cum Thamar accommodat charitati Dei, & Christi cum Ecclesia, nullam notam, censuram ve. meretur: & idem præstat S. Gregorius 3. moral. cap. 21. firmans eandem thesim exemplo Dauidis, & Betseebe, & S. Hieronymus Epist. 131. docens filias duas Loht, & vxores duas Osæ vtrumque testamentum adumbrare. Similiter Ecclesia plagas inflatas Prophetæ falso Zachar. 13: in figura assumit, vt Christi Sacrosanctis vulneribus accommodet: Scholiastes Theoduli, & Canisius Dianam Sanctissimæ Virgini conferunt: & passim similia exempla reperiuntur. Propterea ad irrogandum hanc censuram non facit, si sacra profanis, aut profana sacris immisceantur; sed præterea necesse est, vt irreuerenter, vel ridiculè, vel assentatorie, vel maledicè, vel indecenter id fiat; aliter enim nihil peccatur, cum sæpe Sancti Patres, & interpretes res, & locutio-

curiones sacras per res, & locutiones profanas Philosophorum, Poetarum, & Oratorum explanent.

Propositiones non allegantes fideliter verba Scripturæ sacræ, instructio Pontificia Clementis 8. sic, declarat, iubens expungi: *Verba sacra Scripturæ non fideliter prolata, vel ex prauis hereticorum versionibus deprompta.* Duplex genus propositionum hæc censura continet: aliud est cum dantur, & allegantur pro verbis Dei ea, quæ non sunt, vel ex additione, vel ex mutilatione, vel ex inuersione, vel ex truncatione, in quo est grauissima iniuria contra Scripturam sacram, dum exhibentur verba hominis pro oraculis diuinis: violatur præceptum diuinum enulgatum 4. cap. Deuteronomij: *Non addetis, neque diminuetis.* Aliud genus huius corruptulæ est, cum Scripturarum clausulæ fideliter allegantur in contextura vocum; verùm extrahuntur violenter à propria, & vera significatione, & sensu in extorram, & repugnantem intelligentiam. Ioannes Ludouicus Viualdus in 10. persequutione ait, hæreticum esse eum, qui falsam, & extorram expositionem in Scripturis diuinis ponit, docet, vel prædicat: allegat autem hæc verba Hieronymi: *Quicumque aliter Scripturam sacram intelligit, quæ sensus Spiritus Sancti efflagitat, quo conscripta est, licet ab Ecclesia non recesserit, tamen hæreticus appellari potest.* Verùm quidquid sit de mente Viualdi, & interpretatione S. Hieronymi, semper vnum, & alterum genus præfati abusus impium est, & iniuriosum verbo Dei, quod non sine graui nota Theologica contingit. Verùm eò maior erit irreuerentia, & impietas, quo maior fuerit malitia significationis, & intelligentiæ, quæ ex prædictis corruptelis intenditur.

Propositiones euerfuz regnorum, siue propter iniustitiam, siue propter irreligiositatem illæ sunt, quæ per acutas speculationes inuehunt doctrinas ad speciem probabiles: verùm quæ corrumpant exercitium iustitiæ distributiæ, vindicatiæ, commutatiæ, & puritatem disciplinæ Christianæ in obseruantia voti, iuramenti, cultus sacri, & aliorum, quæ contra simoniam, & similia vitia militant. Hoc genus propositionum Clemens. 8. in

Pon-

Pontificia instructione viderur cõprehendere in illis, quas appellat, *Bonis moribus, & Christiana disciplina cõtrarias.* Item in illis: *Quæ tyrannicã potetiam fouent, vel rationem status ab Evangelicã, & Christiana lege abhorrentem.* Ex-
pli gratia nõnullas propositiones adducere expedit. Iudex potest determinare, & sententiar per opinionẽ minus probabilem, relicta probabiliori. Item illa: in officijs, & beneficijs, quæ præmissa oppositione, & examine prouidetur, potest eligi dignus, relicto digniori. Item illa, quam detestantur Theologi cum Tolero lib. 5. summæ cap. 58. Incarceratus pro furto, aut grauiori alio scelere torqueri potest, vt declarat nõ solùm ea crimina, aut delinquentes, de quibus est accusatio, delatio, indicium, processus, aut corpus delicti; verùm etiam per torturam cogi valet, vt declaret cetera crimina à se patrata, & ipsorum complices, pro quibus nulla est accusatio, delatio, indicium, aut processus, quæ reo manifestentur. Item illa: Iudex potest complices in carcere torquere, & punire, quos manifestauit reus non iuridicè requisitus, circa crimina occultissima, de quibus nulla erat delatio, indicium, aut processus. Hunc abusum Toletus extra hæresim condénat. Itẽ illa: Iudices supremi vniuersaliter in omnibus casibus iudicare, & sententiar possunt, non attendentes ad probationes, sed ad id, quod ipsis verius, aut æquius existimatur, non productis irrefragabilibus in contrarium argumentis. Item illa: Confessio, aut viro graui non nocituro possumus reuelare crimen occultum alterius, absque necessitate. Item plures aliæ circa vsuras, contractus, restitutionem famæ, & bonorum, quæ aliquorum Doctorum præsidio munitæ grauem inferunt corruptelam. Hæ, & similes aliæ doctrinæ in materia iustitiæ, & religionis pro voto, iuramento, sacramentis, & alijs ad iustitiam, & religionem pertinentibus, etiam si à praxi, vel testimonio extrinseco probabilitatem habere viderentur, sunt euerfuz regnorum. Primò, quia immane ostium aperiunt ad exercendam iniustitiam publicam, aut publicam irreligiositatẽ. Secundò, quia ab illis fit descensus ad alias magis iniquas, & magis irreligiosas sententias. Tertiò, quia plures innocen-

L

ter

ter maximis periculis de iactura corporis, bonorum, & honoris ex prædictis opinionibus, & alijs similibus exponuntur.

Appellamus euerſiuas regnorum relatas proſitiones, quod per illas publicè, & authenticè exerceanur periculofa doctrinæ in materia iuſtitia, ex cuius obſeruantia pendet Rerum publicarum conſeruatione. Ad euerſionem regnorum maximè pertinent peccata Magiſtratum, & Iudicum, quæ auctoritate publica ſulti committunt: nam hæc tota Reſpublica patrare cenſetur, cuius commiſſarij, & officiales ſunt: & in illis veluti in capite totum corpus politicum videtur conſentire, dum non reclamant, dum Principem non admonent. Languor iuſtitia per prædictas, & alias ſimiles opinionones inuectus plura alia parit monſtra; nam ex illis alia conſuſiones magis iniquæ, & iterum ex his alia, & ſic inceſſanter pullulant fraudes, & doli, & perſonarum acceptiones, & audaces animi inſpirantur aduocatis, & iudicibus, vt abſque rubore tueantur, & iudicent, quidquid velint, atque in omnem licentiam effuſi pro ſua libidine, tanquam nemini ratione redditori parent vniuerſa. Certiſſimæ ſunt minæ Eccleſiaſtici ro. cap. *Execrabilis omnis iniquitas gentium. Regnū à gente in gentem transfertur propter iniuſtitias, & iniurias, & contumelias, & diuerſos dolos.* In vindictam huius affectatæ obſcurationis proteſtio diuina ſubſtrahitur, & vires diabolo relaxantur, vt poſſideat Iudices, & Senatores, nè pericula impendètia præuideant, aut ne præuiſa, fallaci perſuaſione decepti current: præterea, vt ex ipsis emergant proditores, qui pecunia corrupti, aut aliter obtenebrati, vel ſecreta hoſtibus manifeſtent, vel in conſultationibus captioſis ratiunculis, & ſe, & ſocios Conſilij, & Principes euertant; nam ſæpè, vel vt amicis. Conſiliarijs blandiantur, vel ne alijs, quibus cum odia, & inimicitias priuatas exercent, videantur conſentire, etiam cum damno publico noxias conſultationes roborant. Tandem in vindictam harum fraudum in conſulendo, iudicando, & ſententiando, bellorum cladibus, fame, incendijs, naufragijs, peſte Prouincias exhaurit diuina iuſtitia. Huius rei apertiſſima exempla, & documenta ha-

habentur in Sripturis, præſertim in libris Regum Paralipomenon, & Prophetarum. Idem omnino dicendum de peccatis in religionem, etiam ſi per ſpeculationes ſubtiliſſimas, & grauium quorundam virorum teſtimonia à non nullis excuſentur in materia ſimonia, iuramenti, voti, excommunicationis, collationis beneficiorum, electionis ad gubernacula Eccleſiaſtica, immunitatis bonorum, & perſonarum Sacerdotalium. Occurrunt interdum opinionones, quæ ſi ad praxim populorum, & tribunalium vocarentur, magna immineret à diuino numine vindicta. Duo ſunt fulcra regnorum, publica Iuſtitia, & publica religio: illæ ſi nutent, neceſſe eſt, vt ea pariter corruant, vel labantur.

Propoſitiones decoloratiuæ Eccleſia illæ ſunt, quas ſub hoc nomine S. Bonauent. in 4. diſtinct. 19. declarauit. Earum natura in eo ſita eſt, vt doceatur abusus poteſtatis Eccleſiaſticae, & regalis, exèpli gratia, ſententia certiſſima eſt poſſe Romanum Pontificem vti diſpenſatione circa ſacros Canones; at tueri, id abſq; vlla cauſa frequenter eſſo faciendum, nimis decolorat Eccleſia nitorem, quod his verbis monet vbi ſuprà Bonauent. *In ijs, quæ ſtatim Eccleſia decolorant, diſpenſandum non eſt; & hoc eſt quando multis conceditur, quod paucis eſſet concedendum.* Similiter ad hunc gradum pertinent alij abusus, vel in epij Kijs ferendis, vel in principijs generalibus vſurpandis, exempli gratia D. Bonauent. in Opusculo. *Quare fratres minores prædicent, & confeſſiones audiant.* Hæc ait: *Pontificem, vel quemlibet bonum Paſtorem animarum huiusmodi eſſe diſcretionis, quod potius vellet oues Chriſti per quemquam Catholicum Sacerdotem ad ſalutem æternam expediri, quam negligi ab ijs, qui ex officio curam eorum ſuſcipiunt; ſed executionem officij circa eos non implent, alioqui ſi hoc non vellet, indignus eſſet dignitate Pontificalis officij, qui oues Chriſti magis perire vellet, quam erui de ore luporum, & talis eius voluntas caret effectu paſtoralis poteſtatis, quæ ſolum in ædificationem, & non in deſtructionem animarum data eſt ab ipſo Principe Paſtorum.* Multiplex abusus huius principij decolorat Eccleſia nitorem, dum per epij Kijs, vel ra-

tihabitiones, aut absoluunt, aut interpretantur, aut dispensant inferiores Prælati, & Sacerdotes: dum ad libitum docent, in pluribus casibus non potuisse limitari potestatem, nisi cum animarum destructione, & plura alia huius generis.

Propositiones laudantes, aut exornantes gesta, vel personas hæreticorum, his verbis proscribuntur à Clemente 8. in sua instructione: Epitheta honorifica, & omnia in laudem hæreticorum deleantur. Circa illa obseruandū est, omnia elogia, quæ Lutheranum, Calvinistam, aut alia quavis hæresi infectum exornant, veluti iustum, sanctum, conferuam veram, & legitimam fidem, & religionem, fruente æterna beatitudine Dei, esse impia, & hæretica: cum non aliud sonent, ac significant, quàm sectam Lutheranam, Calvinistam, aut quavis aliam esse veram, Romanam autem, id est, Catholicam Religionem esse falsam. Ex his epithetis cum nullum sit, quod non comprehendat apertam hæresim, & blasphemiam, nullum in libris, aut scriptis permitti debet. Alia sunt epitheta in laudem hæreticorum, quæ nullam merentur Theologicam censuram, vt si nobilissimi, clarissimi, doctissimi esse dicantur, vt si ab his exornentur virtutibus, quas Philosophis, & Gentilibus non denegamus, quales sunt integritas iustitiæ distributiue, & vindicatiue, predictia, veritas, fidelitas, humanitas, liberalitas, contemptus diuitiarum, pacis studium, & alia huius generis. Hæc sane elogia, quæ non ultra commendationem donorum, & virtutum ordinis naturalis extenduntur, nec pro Gentilibus, nec pro hæreticis, vllam notam Theologicam promerentur: nihilominus Clemens 8. in pœnâ eorundem hæreticorum iubet sanctissimè, & æquissimè, vt prædicti honorifici tituli expurgentur, quemadmodum nonnulla alia, etsi à censura Theologica distent, ob prædictam instructionem Pontificiam expurganda sunt. Quoniam vero in hoc postremo genere elogiorum occurrunt passim emendanda quàm plurima; solet interdum iuberi, vt similia epitheta lectores singuli deleant, ne catalogi expurgatorii his minutis exerceant in maiorem molem. Ideo, Clemens 8. in pœnam effrenatæ impietatis Caroli Molini, cui libet lectori permittit, &

præcepit, vt prædicti auctoris nomen, vbicumque inueniretur, expungeret, & deleret. Similiter catalogus expurgatorii supremæ Inquisitionis Hispanæ, editus anno 1632 pag. 761. verbo, *Merlinus Cocayus*, sic præscripsit: *Locos præterea liberiores, qui quomodolibet in rerum sacrarum contemptum vergere possunt, docti, pijsque lectoris arbitrio delendos remittimus.* Index Concilij Tridentini opera Erasmi, & Fabri permittit, dummodo expurgentur ab vniuersitate aliqua Catholica. Exempla huius coloris innumera occurrunt, ex quibus constat, si quando tribus fidei, ob vitandam prolixitatem iusserint libros, elogia hæreticorum continentes emendari, id præstadium esse à pijs, doctisq; lectoribus, vbi inciderint clausula exornatiue hominum, qui à fide deuiarunt. Cū graue contagiū non timeatur ex lectura eorum locorum, qui hæreticos ab humanis doctibus exornant, atque expunctio prædictarum rerum præcipue destinetur in pœnam, & vindictam, possunt licite tribus nalia fidei, non notatis paginis, & clausulis in suis catalogijs prohibitorijs, aut expurgatorijs, lectori pio, & Catholico eam expunctionem delegare.

De censura debita propositionibus acerbè, & satyricè è Pulpito, aduersus Ecclesiasticos, & laicos predicatis. Cap. XV.

Quæ censura debeat scriptis detractionibus aduersus Principes seculares, & Ecclesiasticos, aduersus simplices Sacerdotes, & regulares, tam in historijs quàm extra illas, satis superque in præmissis declarauimus. Nunc de verbalibus conuitiis quibus in publicis concionibus, & redargutionibus, perstringunt nonnulli ministri verbi Dei Religiosos, aut seculares, determinando familias, congregationes, nationes, cœtus, aut personas, dicendum est.

Suppono Antistites, & Pastores vti posse animaduersione publica in oues à Christo suæ tutelæ commissas, dummodo hæc præcedant primò correptiones priuata: secur-

dò informationes iuridicæ: tertio confessio rei conuicti, aut euidentia delicti in fieri, & semper pendens in opus: quattò protestatis defectus, ob quem non possint reum ad terrorem populi castigare: quinto pertinax durities, & in crimine inueterata consuetudo: sexto spes conclamata delinquentis post hæc omnia peracta; tandem, quòd alia via communi scandalo occurri nequeat. His præmissis gradibus debite succedit Episcopi, aut Antifitis facta publicè e pulpito reprehensio, si constat non grauiora fore detrimèta, quæ ex manifesta obiurgatione sequantur.

Deinde suppono ex reprehensionibus Prophetarum non esse argumentum desumendum pro ordinarijs Prædicatoribus diuini Verbi. Primò, quia in illis extraordinaria iurisdictio inerat, & personam summi numinis singulariter representabant, aut ab illa coacti nominatim singula dicebant. Secundò, quia spiritus, à quo dirigebantur Prophetæ, hominum culpas nouerat, & priuatas à publicis distinguebat. Tertio, videbant ex prophetia, quando melius erat illas publice coarguere, & quando melius reticere: quid utilitatis ex obiurgatione, quid uè mali ex silentio sequeretur. Quæ omnia cum desint ordinarijs Prædicatoribus, necesse est, ut plurima præmittant, si quando ad similes redargutiones deuenerint. Nostra igitur controuersia de illis solum Concionatoribus disputat, qui ordinario spiritu prædicant uerbum Dei absque prophetico dono, & iurisdictione aliqua Episcopali, sola Magistrali, aut Doctorali muniti.

Demum suppono exempla Christi Domini in publicis redargutionibus, & reprehensionibus non debere uniuersaliter aduocari pro idea eorum, quæ præstare possunt, ordinarij Concionatores: quia sæpe, ut Deus abscondita crimina reuelabat, secundo ut Põtifex, & Iudex cui probationes necessariæ non erant, publica interdum redarguebat scelera. Tertio, ut excellentissimus Propheta. Quarto, ut uniuersalis Magister, & Redemptor. Quinto, ut particularis Paterfamilias Apostolorum, & discipulorum; atque adeò communes Magistri, & Prædicatores quibus omnes hi tituli desunt, non possunt hæc exemplaria indiscrimina-

tim

tim adducere: superest igitur, ut summarie singula declaremns.

Ordinarijs Prædicatoribus Verbi Dei, ne determinatas personas Catholicas, præcipue Ecclesiasticas, uel status in Ecclesia receptos, aut legitime toleratos acerbioribus uerbis, & obiurgationibus è sacro pulpito uulnerent, aut infament, iubent si uerissimè Concilia, nominatim Senonense, cap. 36. in decretis morum, pag. 167. Colonense, parte 4. cap. 8. pag. 186. & part. 6. cap. 13. 15. 16. 17. pag. 190. Augustense cap. 13. pag. 214. Treuirensis, C. Missi, pag. 270. Mediolanense, l. pag. 36 r. iuxta editionem Colonensem, anno 1618. quibus succurrunt Concilia generalia, Canones religiosorum cœtuum, Theologi, Summistæ, & Iuristæ. Paulus 3. anno 1542. in Bulla quæ incipit: *Apostolici culminis* inquisitoribus iniungit Mediolanensibus, & à iure cæteris iniunctum supponit, ut similes concionatores plectant seuerissimè, si quando propositiones has scandalosas, pietati, & bonis moribus minimè conformes disseminauerint: & quoniam similes obiurgationes seditiosæ sunt, scandalosæ, & uiam ad scismata, & tumultus aperiant, quemadmodum à temporibus Diocletiani experimento didicimus, qui, cù esset gratissimus fidelibus, propter iurgia Sacerdotum, contempsit, & persecutus est Ecclesiæ Dei, authore Eusebio lib. 8. idèò sacer fidei Senatus in Hispania nuper seuerissimis pœnis prædictam concionatorum audaciam iustissimè compefcuit. Ioannes Ludouicus Vivaldus, ex instituto Prædicatorio, tractatu de duodecim persecutionibus Ecclesiæ, postquam numerauit persecutiones Imperatorum, & hæreticorum, & incantatorum, & Iudæorum, & scismaticorum, & alias. tandem undecimo loco, & proximiori Antichristo numerat Prædicatores uaniloquos, garrulos, affectantes stylum, allegantes philosophiam, & poesiam, mordaces, inflatos rethorica & stylo, dicentes subtrilia non utilia, & obiurgatores Principum, Prælatorum, & Ecclesiasticorum, seu uerius detractores; atque idèlarè probat à fol. 226. vsq; ad 260 edition. Lugdun; ann. 1512. Succurrit ijs Concil. Floret. ann. 1566. act. 3. cap. 3;

Dum

Duplex tantum est correctionis genus, ex cōmuni Theologorum iudicio, cum Diu. Thom. 2. 2. quæst. 33. Altera iudicialis est, & hanc solum exercere possunt gubernationes, idest Principes, & Rectores, præmissis ordine iuridico. Hæc interdicta est ordinarijs concionatoribus, cum nulla iurisdictione muniantur, sed auctoritatem habeant solum Doctoralem. Altera est fraterna, sub qua paterna, tutelaris, & similes alix comprehenduntur: hæc etiam interdicta est ordinarijs concionatoribus è sacro Pulpito: nam ex præscripto Salvatoris omnis fraterna correctio debet esse solitaria inter corripientem, & correptum: non publica in conuentu fidelium. Correctiones alix aduersus hæreticos, & Ecclesiæ aduersarios non sunt aduocandæ in exemplar earum, quas a Catholicos destinari licet. Hæretici proximi sunt, non fratres: Catholici verò, & proximi, & fratres sunt, & nominantur. Idcirco non se muniant Prædicatores Verbi Dei exemplo correctionum Christi aduersus Sadduceos, & Herodianos conuictos hæreticos, vel aduersus Scribas, & Phariseos, qui ex Matth. 15. 16. & 23. hæretici erant, & iuxta Hieronymum in 16. Matth. Epiphani. hærese 16. Iosephum 2. captiu. cap. 12. & alios: hi tamè quia è suggestu Cathedræ Mosaycæ non disseminabant errores, ait Christus, Matth. 23. vt omnia quæcumq; ibidem dicerent, seruariantur, & fierent.

Cum igitur correctio iudicialis ad gubernationes pertineat, fraterna ad opitulationes, quæ ex Paulo 1. Cor. 12. distincta sunt ministeria ab officio Doctorum, similes obiurgationes aduersus determinatas personas, aut status, non dimanant à Doctoribus, quatenus Doctores sunt, quorum munus, ex D. Thom. ibidem: solum est reuelare in Prophetis, & Ecclesia prædicare. In Euangelistis nulla similis correctio Christi reperitur in sermonibus. Solum tres parabola Matth. 21. Ioan. 10. continent reprehensiones, verum illæ dictæ extra concionem in disputatione à Iesu, vt Deo, vt Propheta, vt reo. Cæteræ triginta parabola nulla obiurgatione armantur. Nouemdecim sunt disputationes Christi in Euangelijs, si quæ sunt cap. 7. 8. 9. 10. Ioannis, ad quatuor reducatur: verum illæ sermones nõ sunt,

cum

cum disputare non sit prædicare: in ijs acerbioribus verbis Christus corripiebat hæreticos Scribas, & Phariseos simul vt Deus, vt reus, vt vindex proprii honoris, vt gubernatio, vt opitulatio, Disputationes nõnullæ Matth. 9. 12. 19. 22. Ioan. 3. 6. 12. nullis armantur reprehensionibus aduersus certas personas.

Dum Christus miracula patrabat, in colloquijs extra conciones, Matth. 8. 12. 13. 14. 15. 19. 21. Luc. 9. 13. Ioan. 4. reprehensiones adhibuit, vt operator virtutum, & defensor operum diuinorum, non vt Doctor. Cum Iesus futura contingentia vt Deus, vel alia futura absoluta, vt Propheta prædixit Matth. 11. 12. 16. 21. 24. Luc. 13. Ioan. 4. 7. 8. 9. 10. non vt Doctor, sed vt Deus, vel Propheta loquebatur. Interdum, vt Pater familias extra concionem reprehendit Petrum, filios Zebedei, consanguineos, discipulos, quemdam Scribam, Matth. 8. 16. 20. 26. Luc. 9. Ioan. 7. Verum hæc obiurgationes à Christo, vt patre familias, non vt Doctore dimanabant. In concionibus, quæ nec parabola sunt, nec disputationes, nec miracula, nec prophetiæ, nec monita patris familias, nec opitulationes aduersus hæreticos nulla est reprehensio Christi aduersus certas personas, & status, vt pater Matth. 5. 6. 7. 10. Marc. 4. Luc. 6. 10. 11. 12. 16. 19. Ioan. 14. 15. 16. 17. Reprehensio, quæ habetur Luc. 4. accidit finito sermone, & explicatione Isaia, & interminata est à Christo, vt operatore virtutum, & proprii honoris vindice. Plura sunt, & scribuntur à Doctoribus, cum docent, vt respirare, cōtrouersias rerum naturalium proponere, historias humanas referre, quæ non præstantur ab ipsis, vt Doctoribus, quæ admodum probat Turrecrem. distinct. 9. Ideo etiam si quis, vt opitulatio obiurgaret è pulpito, non id efficeret vt Doctor. Reprehensiones Chrysofomi, & aliorum sanctorum Episcoporum, contra certos status, & personas cum à iurisdictionem habentibus post plures correctiones fraternas emanarent præmissis certis probationibus, non aduocandæ sunt in exemplar, quod imitari queant ordinarij concionatores nullam iurisdictionem habentes.

M

Hæc

Hæc ita generatim dicta per singulas conclusiones explicanda sunt. Prima: tunc solum concionatoribus ordinarijs, qui nec iurisdictione Episcopali, aut quasi Episcopali, nec spiritu prophetico præditi sunt, licet obiurgationes publicas contra Catholicos è sacro Pulpito dictare aduersus scandalosa delicta, quando hæc omnia, & singula, quæ sequuntur absque vlllo fructu præcesserunt. Primò, monitio priuata delinquentium. Secundò, obstinata eorum perseuerantia in culpa publica scandalum generante. Tertiò monitio, aut delatio, aut accusatio perse, vel per alios proposita Episcopis, aut secularibus Magistratibus de prædicto scandalo. Quartò impossibilitas, aut defectus potestatis in prædictis Episcopis, & Magistratibus ad coercendum iudicialiter, simulque puniendum scandala nuper relata. Quintò, quòd nulla spes supersit de refractario, aut peruicaci illo homine, cœtu, natione, aut familia leuiori medicamento curandis. Sextò, quòd certò sibi persuaserint concionatores, post consultationem grauium & peritorum hominum, maiora commoda ex publica reprehensione obtineri, & grauiora crimina, & scandala cuitari, quàm si eadem reprehensio omitteretur. Septimò, vt peccatum, vel peccata, quæ obiurgantur sint ferè omnibus notoria, & perniciem inferant: nam si occulta sunt, & paucissimis explorata, præsertim sine alicuius contagio nullatenus ea propalare, aut manifestare è sacro pulpito licet. Hæc omnia, si ad sint, & præcedant, possunt ordinarij concionatores post consultationem, & licentiam Episcoporum, aut Antistitum publicis obiurgationibus è suggestu vri: si aliquid ex nuper relatis desit, peccant, si ad publicam reprehensionem determinatæ personæ, aut familiæ se accingât. Addendum est pro tertia, & quarta conditione, quas nuper præmisimus, quòd si monitio, aut delatio, aut accusatio scandalosi criminis proposita est Principibus Ecclesiasticis, vel secularibus, & ipsi habeant potestatem coercendi, & puniendi; nec tamen suo muneri satisfaciant, tunc acquiescendum est doctrinæ Concilij Colonienfis part. 6. hæc dicentis: *Si Magistratus dissimulent, consultius magis est, vt ultio remittatur ad Deum.* Quæ verba, & alia æqui-

æquivalentia Conciliorum, Patrum, & Scholasticorum manifestè supponunt, & decernunt non licere publicas reprehensiones è pulpito contra determinatos cœtus, aut personas Catholicas, inconsultis Episcopis, aut Magistratibus, cui prædicti cœtus, aut personæ, veluti oues, committuntur. Probatio huius conclusionis ex regulis generalibus Theologorum perspicua est, quæ tum ratione charitatis, tum ratione iustitiæ decernunt ea omnia præcedere debere ante publicam reprehensionem e pulpito, ne seditiosè, contumeliosè, præcipitanter, & hostiliter Evangelicum officium exerceatur, vt ex inferiùs dicendis innotescet.

Secunda conclusio: nunquam licet Ecclesiasticos Prælatos Catholicos, aut Seculares Principes è pulpito singularibus obiurgationibus vulnerare, absque spiritu Prophetico, aut consultatione sanctæ Sedis, licet omnes ferè conditiones primæ conclusionis præcesserint. Ita expresse determinant Concilium Lateranense sub Leone X. sess. II. & Clementina, *Religiosi* de priuilegijs, cum Concilio Viennensi. Ratio, qua hæc duo concilia fundantur, sæpe ingeminata fuit à sancto Francisco Xauerio, & habetur in vltimis regulis exercitiorum S. Ignatij; vnde translata est ad regulas concionatorum ordinis Iesuitici, his verbis: *Cū experientia doceat, & sanctæ memoriæ Pater Ignatius scriptum reliquerit, nihil utilitatis percipi ex ijs concionibus, in quibus Principes, & Magistratus Reipublicæ, Prælati, & alij Ecclesiastici in particulari reprehendantur, concionatores nostri ab huiusmodi reprehensionibus abstineant.* Quod si vrgentissimæ causæ adsint, consultanda est sancta Sedes, quâ solùm supra se habent supremi Principes, & Prælati, & si illa dissimulet, vt dicebat Colonien- se Concilium, multò consultius est, *Vt ultio remittatur ad Deum.* Quamquam plures aliæ rationes adduci possent ad hanc conclusionem stabiliendam, illa omittenda non est, quæ sumitur ex distinctione quadam nuper allata. Omnis reprehensio, aut est iudicialis, aut fraterna, sed nulla ex his licet contra Prælatos, & Principes è pulpito: ergo nunquam ibi reprehendendi sunt. Maior supra est probata; mi-

nor suadetur, nam iudicialis correctio esse nequit, vbi non est iurisdictio, nempe supra eum, qui superiorem, aut Iudicem non habet, quales sunt supremi Principes, & Prælati. Fraternalis correctio aduersus determinatos cœtus, & personas, cum secreta esse debeat, non potest ad publicas conciones extendi: ergo nunquam Principes, aut Prælati, absque Spiritu prophætico, aut commissione Apostolicæ Sedis, è suggestu concionum possunt obiurgare.

Tertia conclusio. Ad eò rarum, & insolitum est, vt casus adsit, quo ordinarius concionator licitè possit è pulpito determinatas familias, aut personas Ecclesiasticas, vel seculares, etiam priuatas, & infimi ordinis reprehendere, vt propterea Doctores non curantes de raris, absolute dicant, nullatenus in concionibus has obiurgationes locum habere: & Concilia absolute absque limitationibus similes reprehensiones interdiciunt. De Cœcilijs dictum est sup. superest, vt Doctores allegemus ex Ordine Prædicatorũ, S. Antonin. 3. par. tit. 18. cap. 4. Caietan. 3. par. q. 42 art. 2. Bañez 22. q. 33. art. 4. Siluester verbo: *Prædicator*, q. 6. Sotus detegendo secreto memb. 2. q. 3. cœclu. 4. Canus lib. 12. cap. 11. Ferdinand. Castello lib. 2. histor. Prædicatorũ cap. 48. 49. Ex familia Minorũ S. Bonau. in apologetic. editionis Romanæ pag. 375. Cordub. lib. 1. q. 17. Castro lib. 1. de iusta hæreticorum punitione cap. 3. Ricard. in 4. dist. 19. art. 2. q. 3. Aluarus Pelagius lib. 2. de plâctu Ecclesiæ art. 10. & alij eiusdem gremij. Ex alij vero Abulens. in cap. 15. Matt. q. 28. Nauarr. in manuali cap. 51. Aragõ. 22. q. 11. art. 2. & plures alij. Idcirco omnes sacrorum ordinum regulæ has obiurgationes cõtra determinatas personas, aut familias seuerissimè prohibèt. De cõstitutionibus fratrum Prædicatorũ tradidit suprâ S. Antoninus. S. Bonauentura, & regula Minorum eadem legem exprimunt. Familia Augustinensis similiter indixit suis prædicatoribus. Societas Iesu idem præscripsit, ad hanc obseruantiam edocta à S. Ignatio de Loyola, & Francisco Xauerio. Probatur hæc conclusio adstruens rarissimum, & valde insolitũ esse, vt concurrant omnia necessaria ad dictandas è pulpito prædictas reprehensiones: nam proculdubio septem illi gradus,

aut

aut conditiones in prima conclusione assignatæ coniungi debent, vt similes obiurgationes locum habeant; & præterea, vt concionator sit grauissimus, doctissimus, & magnæ autoritatis, & opinionis in populo, sed prædicta conuexio graduum, & conditionum rarissimè potest contingere, quemadmodum perspicuum est, & probationes sunt superflue: ergo prudenter loquuntur Doctores absolute negantes, præfatum reprehensionum genus ordinarijs concionatoribus licere, propter rarissimos casus, in quibus cum debitis circumstantijs impleri licitè queat. Sic etiã absolute dicitur, nulli priuatæ personæ fas esse aliã occidere, quãquam sint casus iustæ defensionis, in quibus licitum sit alios de medio tollere.

Quarta conclusio. Si iam emendata scandala sunt, aut breui corrigenda, vel punienda credantur à legitimis Magistratibus: si spes aliqua affulgeat, vt sceleratus ad meliorem frugem redeat, à seculari, vel Ecclesiastico Iudice admonitus, aut si cõstat reum esse cõprehensum, spereturq; pro meritis castigatũ iri, populo, regnoq; faciendo satis, nulla potest fieri publicis in concionibus reprehensio. Sic expressè Colonienfè Cœcilium par. 6. cap. 7. vbi apertè negat quempiam è pulpito reprehendendum, quin antecesserit Antifistum, & superiorum Magistratum animaduersio: *Expectanda prouisio Prælatorũ, ac maiorũ Magistratũ est.* Ergo ante illorũ prouisionẽ prædictæ reprehensiones nõ licent; post prouisionem supplicij omnino sunt noxiæ, & superflue. Ratio naturalis hanc cõclusionem dicit: nam publicè redarguere damnatum ad verbera, trêemes, exilium, aut necem, insigne est iniustitiæ, & crudelitatis argumentum: satis est reo, quod exulet, verberetur, aut suspendatur: satis est Reipub. quòd iuxta legum dispositionem scandala sint punita. Eadem ratio est, si supplicium breui inferendum expectetur contra victum, & comprehensum: & ex parte multò esset deterius, si antequam de facto liqueat, eademque iudicialis vindicta expectetur, præmissa probatione coram populo, & Ecclesia grauitè reprehendatur, qui reus est.

Quinta cõclusio. Illicita est omnis reprehensio publica, è suggestu contra determinatas personas, aut familias,

aut

aut nationes, quæ se esse Catholicas profitentur: si infamentur de hæresi, apostasia, aut simulata religione. Tenentur fidei tribunalia prædictos concionatores compescere, eosque ad iudicium vocare: nam si absque fundamento manifesta veritatis hæc prædicant in Deum, in proximum, in iudices, grauissimè peccant. Quod si certò nouerunt prædictas personas, aut gentes in hæresim, vel apostasiam incidisse, etiam grauissimè delinquant non deferendo crimina ad legitimos iudices: Quod si detulerunt immane scelus perpetrans, cum non expectent id, quod ex iure naturali expectandum dictauit Concilium Colonienſe part. 6. dicens: *Expectanda prouisio Prælatorum, ac maiorum Magistratuum est.* Præterea hi præcipites Prædicatores temerariè decernunt in Iudices, aut Inquisitores, eosque infamari perinde ac si suo muneri non essent satisfacturi, nec partes suas obituri. Accedit, quod concionum reprehensio est postremus quidam agendi modus, quo in rebus desperatis ordo sacer vititur, cum nihil possunt superiores Magistratus secundum instituta legum, nihil possunt censura Ecclesiasticæ, nihil efficit multa patientia, neque alia via, quibus datus est locus, tunc ad hæc media publicæ reprehensionis, veluti ad vltima remedia couolandum est. At inchoare opus tam graue, cum tam immani discrimine alienæ famæ, in materia odiosissima religionis, per extremum omnium remedium violata autoritate iustitiæ, simulando nullas esse vires in Episcopis, & Inquisitoribus, nullumque animum ad hæreticos, aut apostatas coercendos, lethale peccatum est, eoque grauius, quo plura in eo inuoluntur delicta. Primùm in aliena iurisdictione usurpanda. Secundò in non præmittendo omnes illos gradus, quos in prima conclusione præscripsimus. Tertiò in fugillando Prælatos circa fidei causas, minusque de eorum zelo, & pietate fidendo. Quartò in excitando seditiones, & tumultus. Quintò in proclamando Catholicos viros, aut eos, qui Catholicos se esse declarant, veluti conclamatos, & desperatos hæreticos.

Sexta conclusio omnes, & singuli Prædicatores, qui vniuersos, aut singulos excessus ex commemoratis in hoc capite

pite audent perpetrare, debent à sancta Inquisitione puniri. Primò ex litteris Pauli 3. committentis Apostolicis Inquisitoribus cognitionem eorum concionatorum, qui propositiones scandalosæ, seditiosæ, pietati, & bonis moribus minimè conformes disseminauerint; at prædictæ culpabiles reprehensiones è pulpito, sunt manifestè scandalosæ, & seditiosæ: ergo disseminatores earum ab Inquisitoribus plectendi sunt. Secundò speciali titulo prædicatores infamantes è pulpito personas, familias, aut cœtus Ecclesiasticos regularium, aut non regularium, puniuntur ab Inquisitoribus, tum ex ijs, quæ dicta sunt singulari capite huius tractationis, tum ex decreto supremæ Inquisitionis Hispaniæ cõtra eos, qui scripto publico, aut verbo è sacro suggestu personas Ecclesiasticas infamant, ita vt ignominia in cœtum, aut religionem refundatur. Tertiò adhuc urgentioribus fundamentis sunt puniendi ab Inquisitoribus ij, qui quascumque seculares, aut Ecclesiasticas, siue personas, siue familias, siue nationes profitentes se esse Catholicas, è pulpito impugnant veluti apostasia, aut hæresi infectas, propter eas rationes, & causas, quas in quinta conclusione produximus. Quartò, nam semper hæc reprehensiones fiunt abutendo scripturis: propterea iuxta Decretum Concilij Tridentini, sess. 4. transgressores sunt grauius puniendi.

Septima conclusio. Similes temerariæ reprehensiones sunt euersiuarum prouinciæ, vt valde seditiosæ. Historia Henrici 3. refert, ex præcipiti, & effrenata prædicatione cuiusdam Archidiaconi Altigitani ortum fuisse, vt nobilissimæ Hispaniæ vrbes tumultus excitauerint. Iosephus Siguëza in Chronicis sancti Hieronymi to. 1. cap. 18. & sequentibus graues cuiusdam cõcionatoris abusus in reprehendendo narrat, & media, quibus Henricus 4. impendenti damno succurrerit. Regnante Carolo 5. communes seditiones, & excitauerunt, & promouerunt cõcionatores, quibus propterea, etiamsi alijs indultum sit, ipsis tamen nulla data est venia. Legantur Hieronymus Conestagijs in vnione Lusitaniæ, & Castellæ, & liber Sorbonæ, cuius titulus, *De iusta abdicatione Henrici 3.* Ibiq; frequen-

quenter occurrent grauissima discrimina, quæ Hispania sustinuit ex temerarijs cõcionatorum reprehensionibus. Castro de iusta hæreticorum punitione, & Alfonso Spina hoc experimentum pluribus, & varijs exemplis confirmarunt. Damianus Goes in historia Manuelis Regis Lusitanie memorat, ex stulta cuiusdam cõcionatoris obiurgatione factum esse, vt auditores è tẽplo prodeuntes, supra quatuor millia hominum baptizatorum interfecerint. Longum esset omnia huius generis in vnum fascem colligere. Nominatim sunt periculosissima illa inuestiua, quæ sunt è pulpito, cõtra eos, qui ab hæreticis, Mauris, aut Iudæis prognati Christianam fidem susceperunt, vel ab ipsis originem ducunt, perinde ac si verè Catholici nõ essent, atque eorum bona opera suspecta habenda sint: quemadmodum expeditimus agentes de propositionibus auersis à fide, & ingressu Ecclesiæ, vel cõtristatiuis eorum, qui religionem Christianam amplexi sunt. Hispana, & Lusitana Inquisitio, vt ibidem expeditimus, obiurgationes, aut infamationes scriptas aduersus cõuersos è Iudaismo, vel ab illis originem ducẽtes prohibet; verùm, quia similes detractiones sunt libelli famosi in causa fidei, etiam personæ incarcerandæ, & puniendæ sunt. Similiter propter ea, quæ ibidem à nobis dicta, & quæ in hoc capite notata sunt, qui è pulpito has reprehensiones in hos homines disseminant, carceribus, exilijs, & grauioribus alijs pœnis coercentur.

Ultima conclusio. Omnes cõcionatores, qui sermonibus dictatis ad populum, vel prælo mandatis familias, cœtus, nationes, aut personas infamant aliquo ex modis, quos in superioribus cõclusionibus adnotauimus, varijs pœnis afficiendi sunt, iuxta præscripta iuris Ciuilis, & Canonici. Primum per dispositiones iuris Ciuilis, qui verbo, aut scripto iniurias, aut opprobria in alios dictant pœna corporali, afficiendi sunt: ex l. finali, ff. de iniurijs: & notat Bazarus ad Iulium Clarum in §. iniuria, numer. 97. Incurrunt præterea infamiam. l. Diuus Seuerus, ff. de iniurijs vbi glos. Bernardus Diaz in practica cap. 60. rubrica de maledicis num. 6. & ibi additio Farinacij in praxi 3. to. q. 105.

num,

numer. 61. Per dispensationes iuris Canonici prædicti concionatores, vt pote iniurij, & maledici pœnam habent indictam suspensionis, & priuationis officij, vt probant Baldus in cap. Cum te, de re iudic. vbi Abbas num. 24. Felinus num. 9. Bocius in pract. titul. de iniurijs, numer. 30. Hæc iniuria, quæ resultat ex sermone publico, aut scripto euulgato reducitur ad iniuriam libelli famosi iuxta definitionem Farinacij, dicta quæst. 105. num. 421. Neque in hac re dubium esse potest, si quidem, vt induat aliqua iniuria rationem libelli famosi, sat est, vt versus vnicus, vel cantilena publicè cantetur, quemadmodum expendit Farinacius supra num. 467. Grauius, acerbius, & vniuersalius damnum ex concione publica iniurias effundente contrahitur. Eadem iniuria secundum rigorem Ciuilis iuris pœna capitali mulctatur. l. lex Cornelia, §. si quis librum, ff. de iniurijs, l. 1. C. de famosis libellis. Interpretatio communis est, vt vindicta hæc iudicialis fiat per mortem naturalem, ex Farinacio dicta quæst. 105. numer. 423. Ius Canonicum prædictum iniuriantem flagellari iubet ex textu, in cap. 1. Quinta quæst. 1. vbi Turrecremata in versiculo, *Secundum Canones*. Ad hæc pœna de positionis annectitur, ex Farinacio supra num. 431. Præter obligationem restituendi famam, damnum, & æstimationem iniuriæ, de quibus tractant Nauarrus in cap. Sacerdos, num. 60. de pœnit. distin. 6. Farinacius supra numer. 71. 78. & num. 436. cum sequentibus, habet pœnam infamis, & in testabilis adiunctam, D. lex. lex Cornelia, §. si quis librum, ff. de iniurijs, cap. ob. carmen. 4. quæst. 3.

Nec dubium est, quin prædicti concionatores, sub pœnis Concilij Tridentini sess. 4. in fine comprehendantur, vbi agitur de corruptoribus, aut vitiatoribus sacre Scripturæ, id est, ea abudentibus ad detractiones: nam certum est è pulpito allegari loca scripturæ Diuinæ ad detrahendum, & infamandum, quod formaliter est delictum detractionis. His pœnæ iuris, & arbitrariæ à Concilio Tridentino imponuntur. Per pœnas iuris intelligit Cõcilium flagellationem, &

N

de

depositionem cap. 1. Quinta quæst. 1. de quibus Doctores supra relati disserunt. Per arbitrariam pœnam idem Concilium refert se ad resolutionem communem circa crimen iniuriæ, & libelli famosi: nam & præter peculiaria supplicia, & pœnas remittit se ad arbitrarias pœnas ex Hostiensis in summa titul. de maledicis; & alijs. De quibus Farinacius supra quæst. 105. à num. 56.

De probationibus, & contestationibus ex iure naturali, & diuino requisitis ad iudicium faciendum circa propositiones verbales censura dignas in concionibus, aut publicis congressibus dicta: & de retractatione facienda, si dicta sunt, & de alijs requisitis. Cap. XVI.

Antequam præcipuâ thesim excutiamus supponendum est, cum Ioanne Rojas in assertionibus analyticis assert. 24. eum, qui hæresim à se prolata in continenti corrigit, & reuocat non esse aliqua pœna damnandum, quod probat ex pluribus Doctoribus, & suadere posset innumeris fundamentis: sit vnum pro multis, quia similes lapsus habendi sunt pro nō voluntarijs, & in illis protinus adnexa reuocatio palam conuincit, aut ab homine sui non compote, vel alia longè diuersa considerante prædicta verba inuoluntariè effluxisse. Si quod autem emerit scandalum per succedentem retractationem cessat omnino, atque idem dicendum est, si quis admonitus ab audientibus de prolato errore vlla sine tergiversatione, aut mora impiam doctrinâ retractat; nã & illum creditur nolentem, vel non attendentem illam pronunciasse, & nulla relinquitur præsentibus occasio scandali, sed exemplum debiti obsequij erga fidem, & Ecclesiam.

Deinde cum Albertino de Catholicis assert. quæst. 34. supponendum est, quod si assertio propositionum hæreticarum, aut aliter damnabilium facta dicatur publicè in concione,

cione, aut magno cōuentu fidelium debet probatio singularum propositionum fieri ex contestatione plurium cum ex natura illius facti complures testes haberi queant, vt ex pluribus capitibus iuris efficaciter suadet. Quod addit quæst. 35. num. 8. ex Abbate Butrio, & alijs, quos refert, & sequitur testes, scilicet in lite de probandis verbis formalibus alicuius propositionis per easdem voces formales, & non per æquipollentes testificari debere; neque aliter illos probare, videtur in praxi minus probabile; vt merito refutat Rojas part. 2. assert. 5. num. 129.

In ijs, pro quibus plures, & graues testes vniformiter conueniunt hæreticaliter, erroneè, aut scandalosè, aut temerariè fuisse prolata, examinandi sunt, an illa obiter, & in transcurso dixerit magister, vel cōcionator; an incidenter protulerit; an vero exproffesso tractauerit, & allegationibus, atque rationibus munierit, & cogendi sunt, vt deponant in singulari, quæ testimonia, quæ item alia fundamenta adhibuerit. Nam si obiter, aut incidenter error vel hæresis proferantur, cum magister, aut concionator non est inspectus, credendum est, aut lapsu linguæ, aut mentis vagatione, aut deceptione audientium, quod sæpe accidit, eam propositionem de pronunciata hæresi, aut errore ab auditoribus fuisse conceptam, quod si exproffesso damnabilis propositio testimonijs, rationibus, exemplis, & coniecturis fuerit munita, inexcusabilis est Magister, aut Doctor, & manifestè conuincitur esse reus.

Superest nunc declarare quot testes, aut contestes integri, & omni exceptione maiores, necessarij sunt ad probationem hæresis, aut erroris, aut propositionis damnabilis in magno auditorum concursu prolata: in quo casu minus integri testes non admittuntur, vt notat Albertinus de agnoscendis Catholicis assertionibus, quæst. 34. Cū vero ex capite de libellis distinct. 20. cæteri iudices, ac tribunalia debeant in iudicando sectari praxim, & exemplar Conciliorum generalium, & nationalium, & Romanorum Pontificum, dicam quid in Synodo Chalcedonensi, & Beritensi decretum sit, & exemplo, atque sententia firmatum

tum pro similibus cōtrouersijs circa propositiones dānabiles in plurium auditorum concursu prolatas, vt inde innotescat quid cæteri iudices præstare debeant.

In magna auditorum frequentia graues errores prædicasse olim dicebatur Ibas: pro qua causa ex Cōcilio Beritensi probata fuit forma iudicij in Concilio Chalcedonensi Act. 9. & 10. iuxta nouissimam editionem Coloniensem anni 1618. industria Seuerini Biniij, Act. 9. memorantur quatuor accusatores, & testes, Samuel, Cyrus, Mara, & Eulogius, hi contestantur de erroribus prædicatis ab Iba. Act. 10. pagin. 279. eiusdem Chalcedonensis Concilij producuntur quatuor alij, Theophilus Diaconus, Euphrasius, Abrahamius, & Antiochus: pagin. 281. adduntur quinque alij Clerici etiam, & Monachi contra Ibam, Ablauius, Ioannes, Anatolius, Caiuma, & Abibus: pagin. 287. considerata multitudo eorum, qui audierant Ibam, ait Concilium, necessarium esse pene omnes interrogari, qui audierant Ibam docentem, aut prædicantem, pag. 288. addit: *Quoniam dictum est collectam Reuerendissimorum Clericorum multitudinem, quando hæc Religiosissimus Ibas docuit, non suscipimus trium testium, qui à vobis deducti sunt, voces.* Docet Synodus in re ad eò publica tres testes nihil probare, si non totius fere auditorij cōsensu adsit. Pagin. 292. leguntur litteræ Cleri, qui Ibam audierat: in eis dicitur: *Neque ab eo, neque ab alio ullo tale dictum audiimus, neque in aures nostras ingressum est.* In eadem actione Epistola Ibae ad Marim Persam proponitur, in qua opposita doctrina continetur illi, quæ ipsi imponebatur. Pagin. 295. 296. 297. tres Legati Sedis Apostolicæ, & magna Episcoporum multitudo Ibam absolunt propter Epistolam ab ipso scriptam ad Marim Persam errores illos condemnantem, & declarat Concilium septendecim illos Clericos, & Monachos accusatores, & testes nihil probasse cōtra Ibam: tantum valuit vnus manuscripti authentici veritas in defensionem Ibae apud Concilium. Hoc exemplar obligat omnes Iudices, & Tribunalia, vt ad probationem facti de erroribus, aut propositionibus damnabilibus in magna hominum multitudine dictis

dictis plures exigant testes, qui sine discrepantia contestentur, nam valde periculosum est ab exemplaribus Conciliorum generalium in iudicando discedere.

Tandem ommissis alijs probationibus addere oportet aliam ex Concilio Constantiensi, pag. 399. col. 1. edit. Colon. nam pro articulis publicæ prædicationis Ioānis Hus quamquam probati essent nonnulli per quinque, aut sex cōtestes, velati articulus 18. 19. 21. 22. noluit tamen ab ipso abiurari, quia negabat à se prædictos articulos prædicatos: quo iudicio monstrauit Concilium ea, quæ in publicis conuentibus dicta sunt, totius fere auditorij contestatione desiderare, & simul statuit non semper esse sufficientem numerum seuarium contestium, adhuc contra Doctorem vehementer suspectum qualis fuerat Ioannes Hus, vt probatio conueniens existimeretur.

Quoniam verò accidere potest, vt nonnulli conspirato animo ad audiendum Magistrum aliquem, vel diuini Verbi prædicatorem conueniant, & mutuo se, & alios pronocent ad falso contestandum, oportet, vt Iudices præmiâ informatione de ijs, qui adstiterunt, illos testes interrogent, qui à nemine fuerint citati, aut nominati; quod si hi ab alijs dissentiant, superest examinare, an accusatores, vel delatores mutuo se coniurauerint in perniciem Magistri, vel Doctoris.

Circa retractationem eius, quod publice dictum est si illud fuit hæreticum, erroneum, blasphemum, aut suspectum de fide, aut superstitiosum, legibus Canonicis, & stylo sancti Officij cautum est, qua solemnitate abiurationes fieri debeant, verum si propositiones dumtaxat sint scandalosæ, aut temerariæ, aut similis alterius censuræ ex inferioribus, solum retractandæ sunt, nã raro eius conditionis existunt, vt abiuratio illis adnectatur, nisi specialibus litteris Apostolis ita decernatur.

Pro alijs casibus, in quibus de fabulis, aut assertis improbabilibus è pulpito prædicatis scandalum oritur Angelicus Doctor opusculo duodecimo ad Lectorem Bisuntinum scripsit, quando & qua forma fieri debeat retractatio. Variæ sunt positæ D. Thomæ quæstiones, & assertiones à concilio.

cionatoribus prædicatæ; & illis in eo opusculo satisfacit. ¶ Prima (ait) quæstio fuit, an stella, quæ Magis apparuit haberet figuram crucis. Secunda, an haberet figuram hominis. Tertia, an haberet figuram crucifixi. His simul respondeo, quod Chrysolomus quædam similla narrat super Mathæum, non quasi asserendo, sed quasi ab alijs dicta recitâdo. Et quia pro certo non habetur, no reputo hoc esse prædicandum, non enim decet prædicatorem veritatis ad fabulas ignotas diuertere: si tamen ab aliquo sit prædicatum, non arbitror esse necessarium, quod reuocetur, nisi fortè, ex hoc, populo scandalum sit exortum, & tunc non deberet, vt erroneum reprobari, sed vt incertū exponi. ¶ Art. 4. Manus, quæ nos plasauerunt, clauis cõfixæ sunt, nõ tamen hæc sunt extendenda, vel prædicanda populo; sed tamen si prædicatum sit, non arbitror reuocandum, nisi super hoc eror, aut scandalum oriatur, in quo casu oportet sanæ locutionis sensum exponi. Non sunt autem in talibus, quantum fieri potest, simpliū animi sollicitudi. Quinta quæstio, an ex quo Simeon dixit Beatæ Virgini, tuam ipsius animam pertransibit gladius, quolibet die naturali, vsque ad Resurrectionem Christi, septies illud recoleret pia Virgo cum dolore vehementi. Ad hoc etiam respondeo, quod istud eadem facultate contemnitur, qua dicitur, cum nullius authoritatis robore fulcitur. Nec æstimo huiusmodi friuola esse prædicanda, vbi tanta suppetit copia prædicandi ea, quæ sunt certissimæ veritatis. Neque tamen oportet, quod reuocetur, si prædicatum fuerit, nisi ex hoc scandalum fuisset exortum. ¶ Quæ omnia verba D. Thom. eam ob causam retuli, vt constaret, quæ nam sit forma, & obligatio retractationis in his casibus.

Quoniam vero tam in ijs propositionibus scandalosis, quam in alijs, quæ hæreticales, & erroneæ sunt, necesse est, vt probationes, & multitudine, & grauitate testificatium conuincant veritatem, antequam reus ad iudicium vocetur, debeo superiores conclusiones, & illustrare, & confirmare. Nam primo in ijs casibus verba formalia cõcionantis, aut publice docentis, aut loquentis coram pluribus comprobanda sunt: nam testis deponere non potest nisi

de

de ijs, quæ sensu corporeo ipse cognoscit, Baldus in capit. filij de hæreticis, Farinacius de testibus, quæst. 68. à numer. 63. & consequenter non valet testificari auditor, an clausula à Doctore, aut prædicatore prolata sit hæretica, aut erronea, cum id pendeat ab actu intellectus, qui ad testem non pertinet, sed ad iudicem, qui ex formalitate verbi, de qua testis deponit, format conceptum intelligentiæ, an scilicet verbum sit hæreticale. Præterea testis, quatenus talis solum deponit de formalitate verbi, aut facti à se vîsu, vel auditu cogiti, cum id solum sensu corporeo possit cognosci, vt tradit Baldus in dict. cap. Filij de hæreticis, Albertinus de assertionibus Catholicis, quæst. 34. num. 47. Consequenter Doctrina communis sensus est, ad hæresim comprobendam, non sufficere, vt testes deponant reum esse hæreticum, apostatam, Iudæum, aut Mahometanum, eum id corporeo sensu nõ percipiatur, sed necesse est de facto, aut verbo formali deponere, ex cuius cognitione possit specificè formari conceptus de hæresi, aut apostasia, quæ imputatur ex Menochio consil. 82. numer. 162. lib. 1. Id eircò, nullatenus probat testis deponens se, aut vidisse, aut audiuisse nõnulla ex quibus alter se hæreticum, mahometanum, aut iudæum declarauerit, eo quod non specificet actus, aut formalia verba, per quæ iudex concept generet de apostasia, vel hæresi de alterius. Nõ enim munus testis est, neque ad eum pertinet iudicare, an factum, aut verbum sit declaratorium hæresis, aut apostasiæ, quia id est actus intellectus: ad testificantem vero solum spectat deponere de ijs, quæ perceptibilia sunt sensu corporeo, vt in simili contra testes in causa hæresis excedentes officium testium, & non deponentes de verbis: sed de effectu tradit Oldradus consil. 201. num. 6. quæ refert, & sequitur Menoch. consil. 82. num. 161.

Secundò in prædictis casibus in quibus, necesse est, vt testes deponant de formalitate verborum requiritur, vt omnes testes contestentur vnanimitè de eadem formalitate verborum, vt decernit Antonius de Butrio in cap. Nihil de verborum significatione, & ibi Abbas, & alij, quam sententiam approbatur, Gabriel consil. 42. à num. 3. De-

cia-

cianus consil. 4. num. 44. lib. 3. Mascardus de probatio. tom. 3. conclus. 1374. num. 7. & singulariter in hæresi probat Albertinus de assertionibus Catholicis quæst. 34. numer. 47. & quæst. 35. num. 8. Menochius dicto consil. 82. num. 260. Farinac. de testibus quæst. 64. num. 67.

Tertiò, licet aliis secundum iura testium discordia in accidentalibus non præiudicium inferat contestationi, si in substantia facti concordent, verum in hac materia in qua de verborum formalitate contestatio esse debet, quælibet discordia etiam in accidentalibus in causa est, vt deponentes testes non sint, & enervat robur probationis, quòd in terminis tradunt Mascardus dicta conclusione 1374. num. 7. Farinac. de testibus quæst. 65. num. 28. & in casibus particularibus circa testes deponentes de verbis hæreticalibus tradunt Albertinus dicta quæst. 35. Menochius dicto consil. 82. num. 160. Farinac. de testibus quæst. 64. num. 70.

Quartò, in examine testium ad probandum singulariter verba, attendendum est ad circumstantias finis propter quem dicta sunt, & ad occasionem, & modum quibus prolata sunt; nam solet contingere ea pronuntiata fuisse ad determinatum finem, iuxta quem nec verisimile, nec probabile sit in sensu testificantis enuntiari potuisse, vt expendit Albertinus dicta quæst. 35. num. 2. tractans de verbis quibusdam à concionatore dictis in sermone de sanctissima Trinitate. Ex pendenti etiam occasione dignoscitur, quo animo verba fuerint euulgata, vt in simili casu de responsione quadam ad determinatam interrogationem adhibita Menochius argumentatur dicto consil. 82. à num. 19. Item ex modo facile est coniectare, aut venari sensum verborum: nam si dicantur per obliuionem, aut inconsiderantiam, aut lapsum lingue, aut forma alia, quæ insinuet, non fuisse assertiuè prolata, hæreticales non erunt propositiones. vt probat Albertinus, vbi supra quæst. 36. num. 10. similiter dicendum est si verba iocose enuntiata, aut alia leuitate impellente; non enim erunt hæreticalia, nec veluti talia punientur: sic Albertinus vbi proximè numer. 11.

Quintò, si verba in concione, aut actu publico enuntientur, exactior probatio desideratur, & maior numerus testium omni exceptione maiorum. Primò, quia licet Doctores in casu hæresis decernant sufficere artificialem probationem ex coniecturis, & suspicionibus secundum Mascardum conclusione 861. & ad attendendos esse testes inhabiles cap. in fidei fauorem de hæreticis lib. 6. & Mascard. conclus. 857. Verum istud contingit, quia crimen occultum sit, & clandestine patrari soleat, atque adeò pro manifestatione necessarius sit fauor, quo probationes facilius consulari queant. At si crimen publicum sit, & actus coram multitudine patrat, cessat hæc ratio, & permanere debet regula ordinaria, & solennis stylius, vt ad delicti probationem adsint argumenta luce meridiana clariora ex ijs, quæ Doctores adstruunt in l. fin. C. de probationibus, Mascard. conclus. 26. num. 4. & conclus. 408. numer. 12. Deinde, quia si actus est publicus, & popularis, illum velle probare duorum, aut trium testimonio, præsumptionem calumniæ importat, nam si verè contigisset, non tam exiguus numerus testium adhiberetur, cum per plures probari potuisset, vt in simili considerant citati à Deciano consilio 83. à numer. 24. lib. 3. Atque in hoc casu hæc ratio vrgentiùs concludit: nam verba in sermone, aut conuentu publico prolata, si hæreticalia fuissent, singuli auditores obligabantur ea deferre ad Tribunal sanctæ Inquisitionis, & cum tanta, & tam copiosa fuerit audientium multitudo, quorum singuli Catholici erant, vehemens oritur præsumptio de odio, aut sinistro affectu delatorum, & de falsitate testimonij ipsorum, quæ fuit potissima ratio Concilij Calcedonensis, & Beritensis, ne admitterent accusationes aduersus Iam. Nam cum ab ipso prædicata publicè, dicta fuerint in onuentu Clericorum, & fidelium, si hæreticam notam mererentur, plures alij delatores existissent, cum omnes, & singuli ad deferendum tenerentur. Tertiò, quia cum necessaria sit ad contestationem formalitas verborum, vt supra diximus, debet

plures interrogari, nam si discordantia interueniat cuiuscunque formalitatis, etiã accidentalis, non conflatur probatio, perinde ac si essent testes contrarij, vt docet Farinac. de testibus quæst. 64. num. 70. & quæst. 65. num. 28. Quartò nam si duo, aut tres testes dicant se quãdam verba in concione audiuisse, & alij asserant se illa non audiuisse, hæc negatiua affirmatiuæ æquiualeat. Nam in materia de auditu proprio æque probat testis in affirmatiua de auditu, atque in negatiua, supposito, quod fuerit præsens, & non audierit, vt tradit Decianus consil. 83. numer. 24. lib. 3. Farinacius de testibus quæst. 69. num. 152.

De notis propositionum, & doctrinarum, quæ censuram Theologicam non merentur.

Cap. XVII.

Solent nonnulli doctrinas aliquas traducere, & infamare ex titulis nouitatis, non necessitatis, inutilitatis, improbabilitatis, & similibus absolutè cum censuris Theologicis prædictas qualitates numerantes: idcirco quid in hac re dicendum sit, breuiter expediemus.

Prima assertio. Sola nouitas non inducit censuram, id est, si doctrinæ Scripturis, Decretalibus, Cõcilijs, aut vnanimi Patrum, & Scholasticorum iudicio non opponantur, illarum nouitas nullam censuram Theologicam continet, nec gradum propositionis damnabilis: idcirco extra rem sunt, quæcunque extrahuntur à Concilijs, & Patribus dicta contra nouitates hæreticas, erroneas, & temerarias in fide, cum applicantur aduersus nouitates, quæ Ecclesiæ, & receptæ doctrinæ non aduersantur. In rebus Theologicis nouitas vitanda, vt firmat Radulphus libro de Canonum obseruantia, proposit 6. verum non illa, quæ antiquitati, non aduersatur. Debet Scriba doctus iuxta consilium Christi proferre de thesauro suo noua, & vetera. Has nouitates, quæ sine præiudicio fidei, & religionis quotidie emergunt, laudant Phil. lib. 1. de Moyse. August. tract. 97.

in Ioã. & 20 de Ciuit. cap. 20. Basil. lib. de Spiritu sancto. Isidorus Pelusiota lib. 2. Epist. 46. Nicephorus Patriarcha in librum Synesij de insomnijs, Ricardus de Sancto Victore tractat. 1. de tabernaculo fœderis. Ideò Ecclesia magis illustratur indies, quasi aurora confurgens iuxta Hieron. proëm. in Euãgel. Diu. Thom. quodlib. 12. Caiet. 22. quæst. 1. artic. 7. Cordub. lib. 1. quæst. 44. Peireir. lib. 3. in Genes. quæst. 5. & lib. 7. ad calcem. nõ igitur improbandæ sententiæ, quia nouæ, vt expendunt Simancas de Cathol. instit. cap. 50. Gerson. de vita spirituali, coroll. 8. Carthus. lib. 2. sent. in protestatione ad Prælatum. Plures alij ex Philosophis, & Oratoribus idem attestantur, Gal. 2. de cõpos. medicam. c. 8. Seneca de vita beata, Plutarchus lib. de audienda poesi. Plinius in præfac. lib. 3. historiæ, alter Plin. lib. 1. epist. ad Tacitum, Themistius orat. 5. & 10. Socrates in Charmide, Tullius 3. de officijs, & reliqui. Secundò probatur idem intentum, quia propter validas rationes licet interdum antiquorum opinionem in controuersijs extra fidem positis non sectari, vt conueniunt ex ordine Prædicatorum Durandus in præfatione suorum operum, Caiet. proëm. in 1. part. Canus relectione de pœnit. part. 4. & lib. 7. de locis c. 3. lib. 8. cap. 4. & 5. lib. 9. cap. 7. lib. 10. cap. 5. lib. 12. in proëm. & cap. 4. Bañez 1. part. quæst. 1. art. 8. Turrecrem. distin. 9. & 15. Catharinus lib. 2. de concept. Vielmius orat. Apol. aduersus obrectatores Theologiæ. Dominicus Soto cap. de quantitate, Paulus Grifaldus in decis. fidei Cathol. verbo. autoritas. Innumeri alij: ex ordine Minorum, idem statuunt OKã tract. de corpore Christi cap. 36. Castro 1. aduersus hæreses cap. 7. Ioãnes Rada epist. ad Lectorem præfixa controuersijs, Hugo Magnesius in Apologia pro Scoto, Dermittius Thadeus in defensione Seraphicæ Religionis, Cordub. lib. 1. quæst. 17. & 37. & lib. 4. quæst. 1. & 2. Vbi refert Gersonem, & Abulensem. Ex alijs ordinibus, aut professionibus, Henricus artic. 16. summæ quæst. 8. Gerson. tom. 1. epist. ad Fratrem Barthol. Carthus. Maior. in 4. distinct. 10. quæst. 3. & innumeri alij. Similia in suo gradu ex Philosophis scripsere Plato in Phædro

dro. Gal. 2. de compos. medicam. cap. 8. Cornel. lib. 2. de remedijs cap. 14. Tullius lib. de Oratore, & 3. de officijs; & lib. 2. 3. 4. Tuscul. Seneca epist. 52. & lib. de vita Beata cap. 15. Tacitus lib. 3. Annal. Quintilian. lib. 10. institut. cap. 25. & lib. 12. cap. 2. Themistius orat. 4. & 15. Velle-rius Paterculus lib. 2. & alij fere omnes gentiles Philoso-phi, & Oratores: ergo ex communi Doctorum sensu sunt casus non pauci, in quibus licet nouam opinionem funda-re contra antiquorum sententiam in rebus fidem, & re-
ligionem non tangentibus. Quoniam in præmissis scri-
ptoribus plures sunt probationes huius intenti, non ex-
pedit eas hic replicare. Ex quibus fit, solam nouitatem opi-
nionum nullatenus esse censuram Theologicam. A for-
tiori dicendum est cum Puente Hurtado disput. 81. de fi-
de sect. 7. cum recens est quæstio, & ab antiquis proxime,
vel remotè non tractata, necesse esse, vt vtraq; opinio
sit noua, & consequenter sine præiudicio damnationis pos-
sit doceri.

Secunda: non inducit censuram Theologicam tracta-
tio, & decisio quæstionum, quæ ad fidem, & religionem
non sunt necessariæ, quemadmodum his verbis docuit
Melchior Canus lib. 12. de locis capit. 5. *Plena est Dicitur
Thomæ summa talium quæstionum; non enim Theologus
semper de necessarijs differit, sed quandoque etiam de ijs, sine
quibus salus, religioque constat.* Latè in eo capite, & se-
quenti differit, & explanat regulas, quibus dignosci pos-
sint, & discerni quæstiones, quæ ad fidem, & Religio-
nem non sunt necessariæ, ab illis, sine quibus fides, & re-
ligio non subsistit. Eandem doctrinam sæpe scribit, &
transcribit Grabrina tom. 3 præscript. part. 1. contro-
uers. 1. quæst. 1. præcipuè pag. 20. vbi aduertit esse innu-
meras quæstiones in Patribus, & Scholasticis non perti-
nentes ad fidem; illæ vt discernantur, octo consignat re-
gulas. Pagin. 38. 39. iterum expendit, qua ratione Patres
sepissimè arbitrabantur nonnullas emergentes quæstio-
nes ad fidem non pertinere. Similiter Bellarmin. tom. 1.
editi Lugdun. anni 1603. colum. 998. lib. de Concilio-
rum autoritate, ait Thomitas, & Scotistas dissentire in

in rebus ad fidem non pertinentibus, ac proinde, nec ad
salutem necessarijs, quemadmodum Augustinus scripsit
de diffensionibus Doctorum sui temporis lib. 1. contra Iu-
lianum. Hæc assertio notissima est, & extra controuer-
siam esse debet, licet nonnulli huius seculi homines ad dam-
nandas aliquas doctrinas, hunc prætextum adhibere vo-
luerint.

Tertia, non inducit Theologicam censuram inutilitas,
aut superfluitas, aut futilitas, aut nimia subtilitas tracta-
tionum, & quæstionum: quod vitium maius est, quàm
secundo loco relatum, cum plurima sint, non necessa-
ria volumina, quæ tamen sunt vtilissima; itaque lon-
gè aliud est quæstionem non esse necessariam, & quæ-
stionem non esse vtilem, sed superfluum, futilem, & ni-
mis subtilem. Hæc assertio est etiam aduersus illos, quos
in secunda nomine suppresso signauimus. Vt igitur
constet nullam censuram Theologicam, vel gradum pro-
positionis damnabilis continere prædictas inutiles, & su-
perfluas tractationes grauissima testimonia producimur.
Primum, ex Diu. Thomæ initio suæ summæ, vbi de plu-
rimis monumentis Scholasticorum sui temporis statuit
miscere multitudinem inutilium quæstionum, articulo-
rum, & argumentorum: nec propterea damnat eos
in fide, aut Religione. Opusculo 9. 10. 11. plures inuti-
les, & inauditas Petri de Tarantasia, & aliorum pro-
positiones à censura excusat, atque eas tolerabiles ar-
bitratur. Similiter succedentes Scholastici maximè,
qui nostro seculo floruerunt, concedunt hæreticis, plura
inutilia tractari in Theologica Schola, simulque doceri;
non ex eo Theologiam Scholasticam impugnandam esse.
Salmeron proleg. 18. *Abusus* (inquit) *quorundam Theo-
logorum in quæstionibus inutilibus, frigidis distinctionibus
non refunduntur in scientia legitime damnatione.* Valentia
in 1. p. disp. 1. q. 1. punct. 2. *Nonnulla propositiones superua-
caneæ, & ineptæ tractantur à Theologis aliquibus.* Vazquez
tom. 1. in 1. part. disp. 7. cap. 5. postquam dixerat Theolo-
giam, quatenus in opinionibus versatur, vel à principijs
solum probabilibus, vel per consequentias solum probabiles

argumentatur non esse eundem habitum cum Theologia, neque eadem scientiam cum illa, cum nō habeat idem genus principiorum, aut argumentorum: addit, negari nō posse multa ab Scholasticis disputari, quæ ad Theologiam, nō pertinet. Hic est vnanimis sensus Scholasticorum, quem expedit verbis Melchioris Cani declarare, lib. 9. de locis, cap. 7. vbi, vt probet sapiētius esse quædam nescire, quàm scire; sic ait: *Alterum est vitium, quod quidam nimis magnum studium, multamque operam in res obscuras, & difficiles conferunt, easdemque non necessarias; quo in genere multos etiam è nostris peccasse video, vt eas quoque quæstiones latissimè persequerentur, quibus Porphirius abstinuit homo impius, sed in hac re prudens tamen, vt Platonis, Aristotelisque discipulum possis agnoscere: nostri autem Theologi importunis vel locis, longa de ijs oratione differunt, quæ nec iuuenes portare possunt, nec senes ferre: quis enim ferre possit disputationes illas de vniuersalibus, de nominum analogia, de primo cognito, de principio indiuiduationis? sic enim scribunt: de distinctione quantitatis à re quanta, de maximo, & minimo, de infinito, de intensione, & remissione, de proportionibus, & gradibus, deque alijs huiusmodi sexcentis, quæ ego etiam cum nec essem ingenio nimis tardo, nec his intelligendis parum temporis, & diligentie adhibuissim, animo, vel informare non poteram, puderet me dicere non intelligere si ipsi intelligerent, qui hæc tractarunt. Quid verò illas nunc quæstiones referamus, num Deus materiam possit facere sine forma? num plures Angelos eiusdem speciei cōdere? num continuum in omnes suas partes diuidere? num relationem à subiecto separare? aliasque multo vaniores, quas scribere hic, nec libet, nec decet, ne qui in hunc forte locum inciderint, ex quorundam ingenio omnes Scholæ authores æstiment.* Sic plures alij loquuntur, quorum dicta ideò proponenda fuere, vt constet quàm extra cōtrouersiam sit, solam inutilitatem, futilitatem, & nimiam subtilitatem longè abesse à censura Theologica, ne innumeros authores, & scriptores sub ea pāssim comprehendamus. Cōtingit sæpe, vt quæstiones, quæ nōnullis videntur grauissimæ, & valde necessariæ, ab alijs existimentur superflue

flux, & vanæ. Exempli gratia, disputatur ab Scholasticis vtrum in hac vita possit explicari modus diuinæ præsciētix, cuius certitudo feruet illæsam libertatem futurorum; dicūt plures hæc disputationē esse impertinētē, tū quòd veritas constat ex scriptura, & sicut in alijs mysterijs fidei sola reuelatione Dei cōtenti esse debemus, nostram profitentes ignorātiā circa declarationem difficultatam; tum quòd post tot secula nullus fuerit, qui hæc cōtrouersiam cum satisfactione explanare potuerit: sic opinatur Nominalium Scholæ cum Okamo in 1. distinct. 38. quæst. vnica Gabriel. quæst. vnica, artic. 2. Gregorius eadem distinct. 38. quæst. 2. artic. 2. Adamus lib. 3. sent. distinct. 14. quæst. 2. Mars. in 1. quæst. 4. & q. 41. artic. 2. Caiet. 1. part. q. 22. Paludan. tractās de libertate, & merito Christi in 3. distinct. 18. quæst. 2. artic. 2. & alij innumeri Scholastici huius temporis. Nihilominus, quia alijs etiam eruditissimis hæc quæstio videtur esse utilis, & captū nostrū non superare, nō est superfluum lōgiores de illa disputationes instituere. Similiter arbitrātur per obsequium fidei acceptandam, & nō indubium per disputationes ventilādā Phisicam prædeterminationem. Bañez 1. part. quæst. 22. art. 4. & quæst. 23. artic. 3. dub. 3. Aluarez tota disput. 118. Ledesma de auxilijs artic. 10. & 11. Blasius Verdun. in relectione cōtra scientiam conditionalem, & plures alij eiusdem opinionis authores: nihilominus nō est inuītē de ea thesi disputare. Tractāt præterea Theologi, an possit explicari libera volitio Dei, & cōciliari cū ipsius simplicitate, & immutabilitate: arbitrātur graues Doctores cum Gabriele Vazquez, & Martino Albiz. in 1. part. c. 19. esse inexplicabilem eam difficultatem, neque ingenio humano superari posse: idem iam olim iudicarunt grauissimi Scholastici cum Henrico Gādauenſi in summa artic. 30. decernente plures quæstiones de scientia, & voluntate esse superfluas, & vanas. Nihilominus, quia alij graues etiam Doctores prædictas cōtrouersias edisserunt, & fusioribus t a stationibus illustrāt, & per subtiliores inuestigationes distinctionum virtualium explanare conātur, nō est eorum studium cōtemnendum, neq; similis operæ inter superfluas inuītē

inutiles, & vanas cōnumeranda. Innumera sunt huius generis, quæ licet probabile est ex autoritate plurium esse inutilia, omittenda non sunt, quia alijs vtilia videntur ad explicanda fidei mysteria. Quæ diximus hætenus de Theologia, similiter reperiuntur in alijs facultatibus, nominatim in iuris Canonici, & iuris ciuilibus professoribus. De ipso decreto Gratiani plura possent produci, verum sufficere breuiter insinuare, quàm multa in eo capita reperiuntur, quæ futilia instar paleæ existimantur à plurimis.

Nomen *paleæ* pluribus capitibus Decreti præfigi solet. Prologus editionis Romanæ anni 1584. huius tituli causam his verbis expendit: *Multi ea capita, in quibus res inanes, ac leues continentur hoc nomine appellari consueverunt.* Idcirco ex multorum opinione plura sunt capita in Decreto circa res hoc tēpore leues, inanes, & superfluas. Distinct. 5. 6. 9. 18. 25. 27. 31. 32. 34. 37. 38. 42. 44. 50. 54. 56. 61. 63. 64. 75. 78. 81. 88. 91. 95. 96. 100. sunt quadraginta nouem capita sub præfata inscriptione, *paleæ*, causa: 1. 2. 3. 4. 5. 6. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 16. 17. 20. 21. 23. 24. 27. 30. 31. 34. 35. reperiuntur alia quadraginta nouem capita sub eodem, *Paleæ*, titulo. Hæc sufficiant pro eximēda à censura inutilitate tractationum, aut quæstionum.

Quarta assertio: sola improbabilitas opinionis non inducit censuram Theologicam, si non alia qualitas propositionis damnabilis illi coniungatur. Puente Hurrado disput. 81. de fide. sect. 7. illam ait esse opinionem improbabilem, quæ, cum non habeat pro se, nec contra se auctores aliquos, dicitur omnino sine fundamento. Latè de nota improbabilitatis diserit Turrianus in Selectis disput. 30. pagin. 1. 7. Suadetur assertio, quia non licet addere gradus propositionis damnabilis sine autoritate Conciliorum, Patrum, & Scholasticorum; at neque Concilia, neque Patres, neque Scholastici inter gradus censure Theologicæ collocarunt improbabilitatem opinionis ieiunctam ab alijs

qualitatibus hæresis, erroris, scandali, temeritatis, & similium: ergo improbabilitas sola non inducit censuram Theologicam.

In controuersijs de rebus naturalibus, aut purè Philosophicis, aut extra fidem, & bonos mores positis, nullus consensus Dæctorum propositio- nes damnabiles reddere potest.

Cap. XVIII.

IN ijs quæstionibus nullum est probabile periculum, vel inconueniens si vniuersi fideles, & Patres, & Scholastici veritatem ignorarent, aut aliter quàm res sunt, opinarentur, vt probant Canus lib. 7. de locis cap. 3. Grabrina, tom. 3. præscript. p. 1. pag. 13. 14. 16. 19. Turrianus in Selectis disput. 1. dub. 7. Bañez 1. part. quæst. 1. art. 8. & cōmuniter Theologi ex D. Thom. opuscul. 10. Paucis verbis D. Ambros. in Psal. 118. ad illum versic. *Fundasti terram huius aderti fundamentū cōsignat: Non (inquit) est cura sancti axem celi, & elementorum spatia philosophico more, numerisque describere, quid enim prodest hoc salutis? quia sancti spiritualibus semper intenti.* Cū igitur hæc arcana naturæ vtpote ad salutē nō necessaria Sancti, & fideles nō scrutentur, nec per oracula Scripturarum illa cōstent, nullum est incommodum, si vniuersæ Ecclesiæ Dei occultētur. Nam iuxta cōmunem doctrinā Theologorum Christus Deus mortuus nō est, vt homines philosopharentur, aut Medicinā, vel Methaphysicā, aut scientias alias humanas ediscerēt. Sic Augu. lib. 1. ad Simplicianū q. 2. & lib. 2. de spiritu, & littera, capit. 7. D. Thom. 12. q. 109. art. 1. vti expendunt Suar. 1. de gratia c. 1. Vazquez 12. disp. 188. Torres disp. 1. de gratia & reliqui.

Propositam veritatem vno, aut altero exemplo cōfirmabimus. Ioānes Vicleph. sententiā Epicureorum de cōpositione cōtinui ex punctis, & instantibus paulo ante Cōcilium Cōstātiense pertinaciter defendit. Anno Christi 1415 multi articuli Viclephi hæreseos cum alijs lenioribus censuris sunt cōdemnati. At præter quadraginta quinque articulos principales, qui ses. 8. dānantur, alij 260. extra pendentes ab eadem Synodo reprobantur. Postea ses. 15. leguntur quinquaginta sex articuli, & residuos habuit pro lectis sancta

Etta Synodus, horum quinquagesimus: est linea aliqua mathematica componitur ex duobus, tribus, vel quatuor punctis immediatis, aut solum ex punctis simpliciter finitis, vel tempus est, fuit, vel erit compositum ex instantibus immediatis. Item non est possibile, quin tempus, & linea, si sint taliter, componantur, & subditur proximè censura. Prima pars est error in philosophia, sed ultima errat circa diuinam potentiam. Hos omnes articulos, & eorum quemlibet Còcilium generale, tunc acephalū sine legitimo capite reprobat, & condemnat post vnanimem censuram Academicarum, & Prælatorū. Nihilominus Martinus 5. ses. 41. solū quadraginta quinq; articulos principales aduersus Vviclephū còdemnat, & non alios 260. sessio nis decimæ quintæ memorat. illos dūtaxat quadraginta quinq; articulos Episcopis dat pro fidei directione; cæteros extra pendentes non affert in mediū: & quāquam ipse Martinus Cardinalis cū esset S. Georgij ad vellus aureum solēniter dānauiſſet cum celeberrimo mille circiter Patrum Còcilio articulos alios 260. verūm, vt euectus est ad Pòtificatum, & e Cathedra loqui coactus longè aliter decernit, abstinens se à censura pluriū articulo- rum Vviclephi, eorum præsertim, qui ad philosophicā speculationem pertinebant, qualis est ille de còpositione continui permanentis, & successiui ex punctis, & instantibus. Af- flatus à Deo nouit philosophicas còtrouersias speculatiuas nullatenus ad iudiciū Ecclesiæ pertinere. Quo loco scripturæ, aut Conciliorum, aut Decretalium, aut qua traditione Apòstolica innixus poterat Martinus 5. compositionem còtinui ex partibus, & indiuisibilibus definire? aut qua ratione huius còtrouersie decisio ad Christianā Religionem, vel morum doctrinā pertinebat? ex quibus omnibus fit, vt quæadmodum tot nationes, tot Academix, tot Prælati vnanimiter aberrarunt in Synodo Còstantiensi affigendo gra- uem notam, & censuram Theologicā propositionibus philosophicis speculatiuis, sic & in alijs potest còtingere sine dispendio Catholici nominis, & Ecclesiæ. Expedi aliud simile exèpium annectere. Zacharias Romanus Pòtifex dānauit Virgiliū Saleburgēsem Episcopum, quod Antipodas defenderet còtrarijs nobiscum pedibus terram calcā-

tes: nam Bonifacius Episcopus Moguntinus prædictum Virgiliū apud Zachariam accusauerat ob eius doctrinam, vt aiunt Ioannes Auentinus, & Keplerus, & Lansbergius. Cò- mēdauerat causam hęc prædictus Romanus Pòtifex Bonifacio iubens, vt Virgiliū si Sacerdos esset à Tempio, & Ecclesia depellere, Sacerdotio in Còcilio abdicaro. Velse- rus lib. 5. Boicarū Virgiliū ab omni culpa liberat. Illud est certum Pòtificem nihil è Cathedra definiſſe, sed iudiciali- ter tātū, & veluti in quæstione de facto processisse. Fortassis Zacharias cū D. August. & Laſtatio existimauit nullos esse Antipodas, & ideo vindicauit in Virgiliū, sub illa Pòtificia: dignitate veterē hominē retinuit, neq; omnes opiniones falsas, quæ ei in studijs vitæ antecedentis adhaerant, refuta- uit. Nihil tamen, vt Pòtifex Catholica fide credendū Eccle- siæ lata lege proposuit, inò statim evocauit Virgiliū ad Ro- manā Curiam, vt subtili indagatone requisitus si erroneus fuisset inuentus, Canonicis Decretis còdēnaretur. Errores iudiciales, & interlocutoris ante supremā, & postremā, è Cathedra definitionē Pòtificijs sententijs adhærere posse nō negamus: eos ab illorū è Cathedra declaratione abesse necessario cū cæteris Catholicis profiteamur. Certè, vt cre- damus solū iudicialiter, non lesinitine se gessisse Zachariā, probatur: nam quòd ait Gregorius de Valentia lib. 8. Ana- lysis cap. 4. nō nisi prius magna facta còquisitione in Eccle- sia còtrouersie decernuntur, sed, quia vt ait Lyrinensis, nō noua fidei dogmata còstituantur, sed eruuntur, ex Patri- bus, scilicet, & scripturis, atq; id fieri nequit sine magna an- tiquorum voluminum inuestigatione.

Succurrit hætenus dictis còmunis Theologorum sensus, quem illis verbis expressit Gregorius de Valentia lib. 8. Analysis fidei cap. 3. pag. 90. edit. Paris. anno 1610. *Pontifici non est tributa auctoritas ad decernendum res Mathematicas, & philosophicas, sed ad eas solū, quæ pietati, & religioni pro salute animarum sunt annexa.* Idem exprimit Canus lib. 5. cap. 5. & cum ijs vniuersa Prædicatorum, & Iesuitarū familia. Idcirco vehementer cauendū est, ne similes còtrouersie à Theologis, seu Canonistis aduocentur in censurā Theologicā, cum manifeste illius capaces non sint.

Principia seu regula nonnulla ad inferendum iustitiam censuram. Cap. XIX.

Postquam in genere de gradibus propositionum, quæ notam Theologicam merentur, dictum est, oportet, ut nonnullis principiis, & regulis hanc thesaurum illustremus.

Primum est, si propositio in publicâ luce sit evulgata, vel prælo commissa, Doctor illius est in legitima possessione publici usus ipsius. Idcirco in dubio, pro illo est iudicandum text. in l. circa, l. si quis libram, ff. de probat. Mascardus de probat. vol. n. 3. conclus. 1200. & ut contra prædictum Doctorem iudicetur, & a statu possidendi deturbetur, requiruntur probationes concludentes de hæresi, errore, temeritate, aut alijs gradibus, & qualitatibus supra positis: at cum Doctor publicè non docuit, aut prælo mandavit doctrinam, necdum possidet, & tunc facilius causa sufficiet, ut impediatur ab ea locenda, & evulganda, sicut ad impediendum matrimonium nec contrahatur, semiplena probatio impediendi sat est, cap. super eo, el 2. de testibus, Sanctius lib. 1. de matrimonio disp. 71.

Secundum est, in dubijs an doctrina aliqua mereatur censuram, benigniorem sententiam ferendam esse, nec licere poenam certam pro culpa parum certa irrogare, ex capite Pastoralis de causa possessionis: & cum graue onus sit, aut expurgari, aut prohiberi librum Catholici Doctoris, aut eum ad retractationem obligari, necesse est, ut euidenter censuram Theologicam illius propositiones incurrerint; sicut nemo pro dubio latrocinio furtibus cordi, aut pro dubio homicidio suspendi potest: ita nec pro doctrina, de qua dubium est, an sit damnabilis debent autores, vel expurgari, vel ad retractationem cogi. Sic omnes Doctores, cum Sol. lib. 2. aphorism, cap. 36. & cum Rojas singulari 47.

Tertium est, si sint plures, & graues Doctores, qui vnam propositionem damnent, & plures etiam doctrina, & grauitate

uitate pollentes, qui eam in censura absoluant, talis propositio est probabilis, & non potest expurgari, aut prohiberi sine cõsultatione Sedis Apostolicæ. Suadet hanc merentem Belarmin. lib. 2. de interpret. Verbi Dei cap. 7. ex Damaso, Innocencio, Leone, Iulio, Gerasio, & varijs Concilij statuentibus, quod causæ grauioribus fidei ad iudicium Sedis Apostolicæ deferendæ sunt. Expendit autem bene Gerson de examine doctrinarum cõsiderat. 3. has esse causas grandes, non tam ratione materiæ, quàm ambiguarum difficultatis. Probatur, quia vnus auctor boni nominis reddit opinionem probabilem ex Angelo, & Syluestro. verbo opinio. Nauarro in summa Latina cap. 27. num. 188. Azor tom 1. cap. 7. quæst. 6. Valentia 1. 2. disput. 2. quæst. 12. punct. 7. Vazquez 12. disput. 62. cap. 4. Sancio lib. 1. summ. capit. 9. Torres de fide disput. 55. dub. 3. & alijs Doctoribus: ergo quãdo plures Doctores vni opinioni subscribunt, eam indubitate reddunt probabilem; sed quod probabile est, nequedamnari, nec expurgari, nec improbabile fieri potest, sine iudicio authentico Sedis Apostolicæ: ergo nec poterit aliter damnari. Hoc principium, ut indubitatum tradit Albertinus de agnoscendis assertionibus Catholicis quæst. 8. dicens, si in propositionem de qua quidam Doctores aiunt esse Catholicam, alij hæreticam, non posse per alium, quàm summum Pontificem cõdemnari, etiamsi per subtiles considerationes hæretica existimetur: citat Gersonem & caput. Quoties 24. quæst. 1. & cap. Maiores de baptismo. idem tenet Paramus lib. 3. quæst. 5. Vazq. 1. 2. disput. 61. cap. 3. Torres de fide. disput. 55. dub. 3. Azened. in l. 1. num. 59. lib. 8. recop. Ex hoc principio manifestum est, non sufficere ad condemnandum aliquam propositionem, eamvè expungendam, si per opinionem probabilem constet illam esse hæreticam, erroneam, suspectam, temerariam, aut alterius qualitatis damnabilis, si non sit extra opinionem, & dubium illam manifestè, & certò mereri grauem aliquam censuram ex memoratis. Reus furti a iudice potest secundum opinionem probabilem, ad tritremes, aut patibulum, aut exilium cõdemnari: in hoc casu nullâ est dubitatio circa factum, an sit, vel non sit crimen, & delictum: si ali-

qua probabilis opinio, aut difficultas in dubiū verteret an factū esset culpabile, nulla pœna posset affici auctor eiusdē facti, donec exploratum, & certum esset delictū, vt expēdit Bellarm. lib. de laicis c. 15. Ea certitudine præmissa iudex, vel fustibus tundere potest reū, vel trirēmis addicere, vel ad palū religare, vel laqueo suspendere iuxta varias opiniones: similiter si in doctrinis dubijs cōstare nequit, an habeāt, vel nō habeāt censurā Theologicā annexā, nō possunt proscribi, aut dānari, donec extra cōtrouersiam, & dubium sit, aliquam grauem notam ex dictis cōtraxisse. Postquam id cōstiterit expurganda, aut retractanda est propositio, & auctori secundum opinionem probabilem, quæ magis ar- uiserit iudici, imponenda est pœna ex circumstantijs.

Quartum principium, quando propositio est dubia, licet nō possit nisi à Sede Apostolica reprobari, verū si adeo sit tenuis ratio dubitandi, vt vix maneat eius malitia anceps, tunc ab alijs tribunali- bus fidei poterit cōdemnari, vt probat Simancas tit. 4. cum Gersono, Adriano, & Castro ibidem allegatis, & ratio magis principij est efficax, nā in prædicto casu fundamenta, quæ occurrunt in fauorem prædictæ doctrinæ, a Jeō sunt debilia, vt absolute nō possint eam red- dere dubiam, neque probabilem, & proinde, nec tutam, & saltem cōuincitur ex oppositis argu- mentis, eam esse pe- riculosam, & scandalosam; sed quando aliqua doctrina pe- riculum, & scandalum continet, indubitate pœ- nit ad iudicium Inquisitorum: ergo illi poterunt similes auctores reprobare, & autores pœnis iuridicis afficere.

Quintum principium, si plures sunt Doctores, qui aliquam doctrinam damnāt, & pauciores, qui eam absolunt, non potest alius, quam Romanus Pontifex ipsam iudicialiter authenticè condēnare. Hæc assertio in tertio principio comprehenditur, sed quia nō nihil superaddit, seorsim est probanda; nam solet sæpissimè probabilior esse opinio, quæ pauciores habet sectatores, & maior probabilitas ex multitudine auctorum, non est iudicanda vt patet, ex l. 1. vulgari Iustiniani, C. de vetere iure enucl. dicente: *Cum possit vnus forsitan, & deterioris sententia, & multos, & maiores aliqua in parte superare.* Idem tenent communiter Iurisperiti, & Theologi, cum Azor tom. 1. capit. 7. quæst.

quæst. 6. Vazquez 1. 2. disput. 62. cap. 4. Torres de fide disput. 55. dub. 3. Sherloquio anteloquio 1. ex Cano, Martinez, Pererio, & alijs; itē anteloquio 4. num. 89. & 112. idem ex cōmuni Thomistarum sensu scripsit Ioānes Gōzal. Albelda. 1. p. q. 1. art. 8. ergo temerarium esset opinionem alioqui probabile, & fortassis cū minori auctorum numero multo probabiliorē condemnare, sine nouo decreto sanctæ Sedis, è Cathedra veritatem declarante. Deinde si Concilia trecentorum, & interdum quingentorum Episcoporum iam olim errarunt, vt constat de Antiocheno, Mediolanensis, Ariminensi, Ephesino secundo, Constantino- politano sub Leone Isauro, altero Cōstantinopolitano, sub Copronymo; si errantur iam olim non raro grauissimæ orbis Academiæ, & doctissimorum virorum cœtus, cum theses publicè, & in aliorum luce discuterent, haud mirum si viginti, aut triginta Doctores, vel censores dispersi, quorum vnusquisque sine publica disputatione, & collatione sententiam fert, longè aberrant ab scopo veritatis, & solum duo, vel tres illam attingant. Ex quibus fit iniquum esse illorum iudicium, qui multorum tantum opinionem attendunt, in ferenda censura cōtra illud præceptum Domini, Exod. 23. *Non in iudicio plurimorum acquiescas sententia.* Ideo Pius 2. Epist. 387. hæc scribit: *Nō bene se res habet, vbi suffragia numerantur, nisi pōderentur.* Clement. 3. cap. Capellanus, de ferijs, opinionē quādam pauciorū auctorum præsidio sultam præfert quia *meliori, & subtiliori nititur rationi.* Tandem probatur idem principium: nam si quod probabiliter est hæreticum, erroneum, aut temerarium non est absolute hæreticum, erroneum, aut temerarium: ergo multo minus, quod cū paucioribus Doctoribus est probabile absolute, & fortassis per principia intrinseca probabilius, ac proinde, nec expurgari potest, nec pro illo auctor, aut reus molestia affici: siquidē pauciores Doctores, illiq; graues, qui aliquā doctrinā tuentur eā probabile cōstituant, quāuis plures oppositā sequantur, & probabiliter eam credant esse de fide. Hoc principium veluti indubitatum supponunt Doctores cū Paramo lib. 3. quæst. 15. Cano lib. 12. de locis cap. 10. illud fasè illustrat Gerson. tom. 1. de examine doctrinarum consider. 3.

Sextum principium, contingere potest aliquam propositionem Theologicam olim fuisse probabilem, & magnorum Doctorum testimonio manitam, quæ nihilominus temporum decursu antiquetur, & non solum improbabilis fiat, verum etiam graui censura digna. Hæc diuersitas status nõ aliter accidet, nisi quod appareat denuo ratio aliqua efficacissima ferè indissolubilis, vel aliquis locus scripturæ, aut Concilij generalis, aut Decreti Põtificij, qui priores Doctores latuerit; non enim potest opinio olim probabilis aliter antiquari, nisi vel per superuenientem Ecclesiæ cõdemnationem, aut euentem fere notitiam falsitatis, vel quia illius Doctores ignorauerint antiquiorem canonem, aut declarationem eiusdem Ecclesiæ, vel apertam intelligentiam alicuius loci scripturæ. Idcirco qui pro sua doctrina allegauerit magnos Doctores antiquos, & simul aliquos modernos, euidenter cõvincet non esse antiquatam. Hoc principium illustratur, & probatur à Vazquez 1. 2. disp. 62. Sancio lib. 1. summ. cap. 9. Sairo in clauis regia lib. 1. capit. 5. Quod scripsit Bañez 1. part. quæst. 1. artic. 8. dub. 3. posse cõtingere aliquod dogma vno tempore esse cõmune omnibus, & deinde tempore succedente patefacta veritate, à iunioribus oppositum absque temeritate sustineri, nõ intelligendum de cõtrouersijs ad fidem pertinentibus: cõmune interdum vno vel alio seculo indicatur, quod reuera, non in vniuersa Ecclesia; sed in vno aliquo celebri loco cõmune fuit. Sic cum olim Academia Parisiensis nemine n permitteret in publicis lecturis immaculatam Virginis cõceptum Scholasticè defendere, propter mandatum Mauritij Episcopi anno 1175. vt expendit Antisiodorensis 3. summa tractat. 1. cap. 3. Vincent. de Castronouo capit. 20. duobus fere seculis mãdatum Episcopale ita viguit, vt quot quot ex vniuersa Ecclesia ad illam Academiam cõfluxere, eam sectarentur opinionem, quæ Mariam grauat peccato hæreditario. Verum ea Mauritij sententia, & lex solum pro Academicis lecturis obligabat; extra illas sæpe iidem Doctores negatiuam opinionem tuebantur: & hæc est causa, quare Diuus Thomas S. Bonauentura, Albertus, Paudanus, Herueus, & alij Doctores Parisienses variè, & cõtra-

riè de hac thesi scripserint. Aliter pro a. sibus Academicis Parisiensibus, vt mandato Mauritij satisfacerent; aliter extra illos, in alijs Academijs legètes, & docentes, vt propriam opinionem euulgarent. Quòd fieri absque culpa potuisse, constat ex Aponte. in 1. Sup. digres. 2.

Septimum principium in veritatibus fidei, quæ fide explicita credere non tenemur, ille, quem vir doctus seduxit, liber est ab hæresi, & pœnis hæreticorum, cap. Apostolos 24. quæst. 3. Penna. in addit. ad Eimericum, in direct. part. 1. quæst. 7. comm. 22. Farinac. de hæresi. quæst. 179. §. 3. Si ignorantia inuincibilis est, iuxta Simãcas, Penna, & alios à Farinacio suprã allegatos, & laudatos nulla pœna est reus coerendus. Similiter illi puniendi non sunt, qui bona fide veritatè quærentes in rebus difficilissimis errauerunt. Plures Doctores cum Azor. tom. 1. lib. 8. cap. 8. & 9. Suarez disputat. 19. de fide. sect. 3. Ægidio Chonin. disput. 18. dub. 7. Aragon. 22. quæst. 11. artic. 1. Bañez ibidem, art. 2. & alij à Farinac. suprã relatis exillimant quãlibet ignorantiam etiam affectatam, quæ causa sit erroris excusare à peccato hæresis, cui excommunicatio, aliæque Ecclesiasticae pœnæ imponuntur. Hanc sententiã pro ignorantia affectata non admittunt Sanchez lib. 2. cap. 27. Torres de Trinitate, quæst. 32. Cano. lib. 12. de locis cap. 9.

Octauum principium: hæreticus est, aut grauiter de hæsi suspectus, qui impugnat, aut infamat priuilegia à Sede Apostolica indulta. Habetur cap. omnes distinct. 22. his verbis: *Qui Romana Ecclesia priuilegium ab ipso summo omnium Ecclesiarum capite traditum, auferre conatur, hic proculdubio in hæresim labitur, & paulo post: Fidem quippe violat, qui aduersus illam agit, quæ est fidei mater.* Sanctus Thom. opuscul. 19. cap. 3. ex hoc textu probat hæreticos, aut de hæresi suspectos fuisse Doctores illos Parisienses qui detrahebant priuilegio à sancta Sede indulto, ordini Prædicatorum, vt illius Religiosi gradus Doctorum acciperent, & vnum corpus efficerent cum Academia Parisiensi, & addit Sanctus Doctor: *In ijs in quibus Apostolica potestati derogant, non solum falsitatis, sed etiam hæresis crimen incurrunt.* Et ratio huius est aperta, nam detra-

here, aut impugnare similia privilegia, vel ideo contingit, quia ad illa concedenda potestas Pontifici denegetur, & id sine manifesta hæresi auctoritatem Pontificiam à Christo datam abnegante dici non potest; vel talis detractio, aut impugnatio privilegiorum ideo contingit, quòd illis bonitas, & sanctitas nõ. inest, & in hoc casu alia hæresis inuoluitur, asserens vitiosos actus velut honestos à Sede Apostolica commendari. Ex hac regula infertur, quàm iuste in catalogis expurgatorijs, aut deleantur, aut prohibeantur plures libri, qui similes impugnationes indultorum, aut privilegiorum comprehendunt.

Nonum principium, est hæreticus, aut vehementer suspectus de hæresi qui detrahit, aut impugnat regulas, & instituta viuendi, quæ approbationem habent à Sede Apostolica, præcipuè si de illis affirmet esse scandalosa, nociua, personarum acceptatiua, & malam doctrinam continentia: primò propter fundamenta in prima regula producta, quæ à fortiori suadent, & confirmant hanc secundo loco positam regulam. Deinde, quia impugnans similes constitutiones, & instituta à Romano Pontifice approbata, virtualiter docet, non esse obediendum Sedi Apostolicæ, neque fidendum illis generibus viuendi, quæ ipsa velut sancta & secunda proponit fidelibus vniuersis. Propterea Diu. Thom. supra postquam ad huius veritatis cõfirmationem allegauerat Sanctum Cyrillum addit. *Vnde patet, quod quicumque dicit non esse obediendum ijs, quæ per Papam statuitur, in hæresim labitur.* At qui detrahit, & impugnat regulas, cõstitutiones, & instituta viuendi a Pontifice approbata, dicens esse iniqua, aut illicita, aut scandalosa, aut innitentia parum securæ doctrinæ, eo ipso dicit non esse executioni mandanda, neque obediendum Pontifici in eorum praxi, aut executione: ergo proculdubio in hæresim labitur. Tertio idem stabilitur ab experimento, nam Sedes Apostolica, viuente Diu. Thoma incendio tradidit veluti hæreticos libros quorundam Parisiensium, impugnantes statuta, & regulas ordinis Prædicatorum, & ordinis Minorù, & authores veluti Hæreticos proscripsit; ergo similis impugnatio, aut hæretica est, aut vehementer de hæresi

res suspecta. Quarto, hanc veritatem commedat graues Theologi. Bañez 2. 2. quæst. 1. artic. 10. dub. 8. his verbis: *Summus Pontifex*, nullatenus errare potest in confirmanda aliqua religione speciali, quantum ad hoc quòd pertinet ad veritatem doctrinæ, & instituti, & constitutionum, quæ sibi ab aliquo proponuntur, vt *confirmentur*. Et Paulo post, *dico* igitur in conclusione, quòd summus Pontifex nullatenus errare potest in confirmanda aliqua Religione quantum, ad ea quæ sic proponuntur verbo, & scripto, quæ pertinent ad veritatem doctrinæ, imò sane, quòd tales constitutiones approbatæ à Pontifice nihil contineant Euangelio, aut rectæ fidei, rationive naturali contrarium, & in hoc sensu tam certa est conclusio, vt oppositum non dubitem, *esse hæreticum*. Huic Doctori consentiunt Syluester verbo *Fides*, num. 10. Granados 22. controuers. 1. tractat. 7. disput. 2. sect. 2. Tannerus tom. 3. disputat. 1. quæst. 4. dub. 7. Turrianus disputat. 16. de fide dub. 4. Siæres de fide disput. 8. sect. 18. num. 9. & tom. 3. de Relig. lib. 2. cap. 17. num. 18. Væ etia 2. 2. disput. 3. quæst. 10. punct. 5. Belarm. lib. 4. de Roman. Pontif. cap. 5. Aragon. 2. 2. quæst. 1. artic. 10. & cæteri Doctores. Hæretici duntaxat relati à Gretf. in defensione prædicti capituli Belarminij huic doctrinæ aduersantur, quibus nullus Doctor Catholicus adhæret; licet enim aliqui cum Melchiorre Cano lib. 5. capit. 5. scripserint, posse in praxi aliquem defectum prudentiæ reperiri, insinuando ordines Religiosos, aut non necessarios, aut inuitiles; verum nullus vnquã scripsit, aut docuit, approbari posse à sancta Sede regulam, aut constitutionem, aut malis moribus, aut prauæ doctrinæ innitentem. Tandem ex alia regula inferri debet stabilienda aliud argumentum desumitur, nam ex dictis constat, temerarios presumptuosos, & pœna dignos esse, qui doctrinas probabiles grauium authorum condemnant, veluti habentes grauem notam censuræ alicuius Theologicæ: ergo à fortiori idem est dicendum de ijs, qui propositiones, doctrinas, aut regulas à Pontifice approbatas eadem nota afficiunt.

Decimum principium, est hæreticus, aut vehementer suspectus

suspectus de fide, qui absoluit, & liberat à censura Theologica propositiones, quæ à Sede Apostolica damnatæ sunt, veluti falsæ, & temerariæ, aut qui falsas, & temerarias nominat doctrinas à sancta Sede approbatas. Hæc regula ipsdem fundamentis suadet, quibus prima, & secunda, & præterea pro ea sunt, vel ipsi Doctores Parisienses, qui docuerunt Papam sine Concilio errare posse in definitionibus, nam non obstante hac sua opinione addunt obseruandam esse Pontificis sententiam damnantem aliquas doctrinas, & esse temerarium, seditiosum, scismaticum, suspectum de fide eum, qui post talem authenticam declarationem Papæ non illi obedierit, & silendo, & non contradicendo, licet iuste & sancte possit fundamenta contraria sanctæ Sedi exponere, aut in Concilio generali illa representare. Sic Gerson tractatu de examine doctrinarum, & in alio de potestate Ecclesiæ, & in alio an liceat appellare à Papa. Idem docet processus Academiæ Parisiensis ad finem Magistri sententiarum.

Vndecimam principium: illa opuscula, tractatus, & libri sunt scandalosi, seditiosi, scismatici, piarum aurum offensusui, in quibus culpæ, aut Pontificum, aut Cardinalium, aut Episcoporum, aut Regularium, aut Ecclesiasticorum, siue vere, siue false referuntur, de quibus plura diximus supra integro capite: propterea iubet Clemens. 8. §. de correctione librorum in litteris præfixis indici expurgatorio Concilij Tridentini, vt similes clausulæ, & carthæ, aut prohibeantur, aut expurgentur. Ideo octaua Synodus scripta quedam maledica aduersus Patriarcham Ignatium ferueris legibus vetuit, & prescripsit. Canus lib. 12. de locis, cap. 11. hanc veritatem his verbis explanauit: *Propositiones scandalosa sunt illæ, siue commentitiæ fabulæ, seu narrationes etiam veræ, quibus Monachorum occulta vitia, vel finguntur, vel deteguntur, id quod sine diabolo, sine imbecillium offendiculo fieri non potest. non enim hic scandalum more vniuersi usurpamus pro eo quod aures offendit, quod de fidelis populus horret, sed pro eo quod infirmis ruinæ causam præstat, & quod ante fidelium pedes positum eos facit in illud incurrere, irruere, offendere.* Propterea in Ca-

talogo expurgatorio plures relationes similes expunguntur lib. 4. mensæ philosophicæ Michaelis Scoti capit. 34. 35. 38. 39. 40. 41. & sepe alias, ex Georgio Vvicensio feruentissimo viro, & rei Catholicæ zelatore plura expunguntur, quæ acriter sunt scriptæ contra Ecclesiasticos, & Religiosos viros. Cardinalis Bellarminus lib. de scriptoribus Eccles. anno 460. ait pariter uere scribentem Saluianum Massiliensem aduersus Ecclesiasticos excusari non posse. Idem iudicium ferunt docti viri de quibusdam Epistolis Petri Damiani, vt lib. 1. Epist. 2. 3. 10. 13. 15. lib. 2. Epist. 1. 3. 10. 13. & sepe alias, si non authorem a culpa liberaret clam, & confidenter, & ad Principes dumtaxat Ecclesiasticos eas litteras mississe. Similia delentur in operibus Polidorij Virgilij, & aliorum authorum aliis Catholicorum. Ex libris Hæreticorum passim huius coloris clausulæ delentur. Vt constat ex libris Hieronymi Vvolsij, Theodori Zuingeri, Munsteri, Langi, & aliorum, si conferantur cum indice expurgatorio anni 1612. Quæ omnia apertè ostendunt quā merito Canus hæc postremam regulam adstruxerit, cuius autoritas in ijs, quæ ad inferendam censuram Theologicam pertinent, & in ijs, quæ robuste conuincunt ex testimonio Pontificum, Conciliorum, traditionum, Patrum, & Theologorum inde constat, & lucet, quod D. Ferdinandus Valdes Inquisitor Generalis triennio post mortem authoris opus excudi, & euulgari iusserit post approbationem, & examen illustriissimi Ordinis Prædicatorum, & singulariter Collegij Salmanticensis, deinde quia vniuersus ordo prædictus, vt prima principia suspexit, & coluit Canones, & regulas præscriptas à Melchione Cano, eas, aut supponens, vt certas, aut probans, vt patet ex Bañez, Seraphino,

Razzio, Albelda, Nazario, Ripa, & alijs in quest. 1. art. 8.

primæ part.
ris.

*Quibus, & quando, & sub quibus conditionibus com-
mitti debeant examinanda doctrina.*

Cap. XX.

Premittendum est cum Bellarmino lib. 3. de interpre-
tatione Verbi Dei capit. 20. colum. 146. edit. Lug.
ann. 1603. aliud esse interpretari legem more Docto-
ris; aliud more iudicis. Doctor non proponit sententiam
suam, vt necessario sequendam, sed solum quatenus ratio
suadet: at iudex proponit, vt sequendam necessario. Pa-
tres, Scholastici, & Censores funguntur officio Doctorum;
at Pontifices, Cœcilia, Episcopi, & Tribunalia fidei fun-
guntur officio iudicum. Consequens est quod addit lib. 1.
de Concilijs cap. 6. colum. 349. eiusdem editionis. Iudi-
cium inquit publicum doctrinæ fit à iudice publico, cū au-
thoritate, vt teneantur cæteri acquiescere: iudicium pri-
uatum quale est in disputationibus Theologorū, neminem
obligat. Est igitur duplex examen doctrinæ vnum Magistra-
le, aut Doctorale, alterum authenticum, & iudiciale. vt
doctores omnes profitentur: examen Doctorale, seu Ma-
gistrale, seu consultium iure diuino pertinet ad Episco-
pos, & eruditissimos viros, & autoritate Apostolica ad
Academias Catholicas; ita expresse docent processus Pa-
risiensis Scholæ ad finem Magistri sententiarum appositus.
Turrecremat. distinct. 15. Gerson. de examine doctrinarū,
in quinque considerationibus primis. Almainus de au-
thoritate Ecclesiæ, & alij innumeri. Aliacensis de au-
thoritate Ecclesiæ part. 1. cap. 4. ex Isidoro, & Damaso pro-
bat singulos Doctos audiendos in prædicto examine, & ne-
minem respuendum, qui audiri postulauerit, atque id esse
sanctam, & licitum, constat ex Concilio Trident. sess. 13.
pollicente se præstiturum benignam audientiam in causis
librorum ijs, qui eam postulauerint.

Examen authenticum, aut iudiciale illud est, quo præ-
missis Doctorali, aut Magistrali Iudices causarum fidei, &
morum decernunt doctrinas aliquas, aut esse obnoxias cen-
suræ,

suræ, aut ab illa liberæ, indicta lege prohibente, ne quis
similes propositiones, aut teneatur, aut damnet, sub tæm-
ad arbitrium iudicum appositis, aut apponendis. Hoc verò
iudicium duplex est, vt nuper relatus processus, & Docto-
res animaduertunt, alterum non vltimum, & merè iudi-
ciale, aut quasi interlocutorium, quale est, quod fit ab Episc-
pomis, vel Tribunalibus Episcopales vices habentibus, vel
Cœcilijs Prouincialibus, aut nationalibus, vel Romano Pô-
tifice nolente è Cathedra definire, sed solum iudicialiter, &
veluti in quæstione de facto discernere; alterum iudicium
est vltimum, & authenticum finaliter, quale spectat ad so-
lam sanctam Sedem cum Cœcilio generali, aut sine illo vo-
lentem è Cathedra determinare. Vtrumque iudicium præ-
mittit ex necessitate examen doctrinale, siue magistrale,
pro quo obseruandæ sunt conclusiones succedentes.

Prima: à iudicibus doctrinarum necesse est, vt cõsul-
periti in vnaquaque arte, aut facultate, iuxta exigentiam
materiæ, V. g. Si dubitatur an propositio examinanda
sit illusoria iurisdictionis Ecclesiasticæ, vel de thesi perti-
nente ad sacramenta, censuras, beneficia Ecclesiastica, cen-
sus, aut similes tractationes, præcipuè sunt cõsulendi iu-
ris Canonici professores, cum vt plurimum qui Scholasti-
cam, & pugnacem Theologiam docent, his disputationi-
bus non ex professo incumbant. Si verò de intelligentia ali-
cuius sacri Textus disidium est, principaliter consulendi
sunt interpretes sacræ paginæ, qui etiam Scholasticam
Theologiam cum laude didicerint: sunt enim plures gra-
ues, & celebres Scholastici, qui sacras paginas, & sancto-
rū interpretationes penitus ignorent. Si de materia mora-
li, quæ ex Philosophia naturali pendeat, his sit, in primis
consuli necesse est eos, qui singulariter huic philosophiæ
incubuerunt; nam & sæpe accidit peritis in Metaphysi-
cæ, Theologiæ, aut ad hanc partem moralem leuissimam
operam applicuisse, aut ingenium habere pro quæstionibus
realibus, & sensibilibus minus accommodatum, imò vt ex-
pendit Vazquez 1. part. disput. 7: scientia moralis nõ per-
tinet ad Theologiam, sed est distinctus habitus, & scien-
tia ab illa: si de propositionibus iniurijs, seditiosis, scis-
mat.

maticis, scandalosis ambigitur, cum pro his nulla sint principia Theologica, viri prudentes, & experti magis sunt consulendi, quàm Theologiæ, Scholasticæ professores, cum illi ex regiminis experimento, ex multorum conuictu, ex naturali prudentia melius, & tutius ducant ad cognitionem eius, quod iniuriosum sit, vel seditiosum, vel scismaticum, vel scandalosum. Si de proprietate vocum, & legitimo sensu earum lis est, ad cognoscendum an propositio suspecta sit, aut æquiuoca præcipuè sunt consulendi periti sermonis Latini, & Græci, & idiomatum ytriusque linguæ, aut alterius vnde oritur difficultas. Si de controuersijs fidei nostro tempore excitatis litigetur, ij aptiorem operam, & subsidium impendere possunt, qui singulariter ad hanc partem applicauerunt animum, quæ valde distat à Theologia Scholastica. Si controuersia sit de materia Ecclesiastica, cuius principia ex medicina fluant, vel ex alia, facultate naturali, periti in his artibus necessario conuuli debent. Semper præ oculis iudicum stet veritas illa præmia, vt peritis in arte fides adhibeatur. Sic Arist. 1. top. 2. & 1. 1. ff. de ventre inspiciendo, §. *quod autem* in authentic. de non alienandis, Farinac. de testibus lib. 1. 3. quæst. 65. n. 187. & 240. Sanchez lib. 6. matrim. disput. 41. lib. 7. disp. 113 & lib. 8. disput. 6. Simancas de Catholicis institut. capit. 41. numer. 13. Antonius Gabriel ex Viuis opin. 249. Syluester, verbo Doctor §. 2. Nauarr. cap. 27. num. 287. cum Panormitano capit. proposuisti de probat. Conrad. de contract. quæst. vltim. Paiaç. de contractibus in procemio. Cordub. lib. 2. quæst. 3. Pinel. 3. part. lib. 2. de rescind. cap. 4. Martinez lib. 9. reg. 40. lib. 10. reg. 23. & communiter omnes. Theologia vniuersaliter sumpta comprehendit totam sacram paginam, vniuersum fere ius Canonicum, omnia Concilia, & Decretales Pontificum, omnes Sanctos Patres, & Doctores, omnem Philosophiam moralem, plura de legibus, & iure Ciuili, plura de philosophia naturali. Sæpe inuenies Magistros peritissimos, qui plures annos detriuerint in Theologia Scholastica, seu Metaphisica tractante de visione, scientia, voluntate, prædestinatione, Trinitate, Angelis, bonitate, & malitia, peccatis

catis, gratia, fide qui nihil nouerint de iure Canonico, Decretalibus, Concilijs, Patribus, Philosophia morali, sacra pagina, & alijs, quæ maiorem partem Theologiæ complent vniuersaliter sumptæ. Alios inuenies, qui totam curam impenderint circa res morales, & tractationes de conscientia, legibus, virtutibus in generali, & particulari, quæ elucidantur 2. 2. Sacramentis, censuris, & alijs similibus, qui tamen parum curauerint de Theologia Scholastica postquam prima illa sua studia absoluerunt. Alios videbis in sacra pagina exercitatos solum quoad sensus mysticos, & tropologicos, quos appellare non licet sacræ paginæ interpretes, nec Doctores Bibliæ, cum nihil circa sensum litteralem, & legitimam intelligentiam sacri Textus insudauerint: atque hos consuli non oportet in controuersijs scripturæ; benè tamen illos, qui exacte illas examinare consueuerunt per laboriosam inuestigationem linguarum, & per attentam considerationem interpreterum, præcipuè Sanctorum Patrum, & Conciliorum: maximè si benè calleant principia Scholasticorum. Alios noscimus nominatim in ijs regionibus, quas hæresis magna ex parte deuastauit, qui Theologiam de controuersijs fidei nostro seculo exortis apprime callent, qui nihil fere de Scholastica scientia didicerint; sicut plures sunt, & grauissimi Theologi Scholastici, qui parum, aut nihil sciuerint ex professo de prædictis controuersijs hæreticorum. Quæ omnia sigillatim expendi debent, vt fiat debitus à iudicibus delectus circa personas, quibus doctrinale examen committant.

Secunda: postquam præmissum est examen doctorale, aut magistrale, aut consultiuum iudices causarum fidei nõ possunt cæco assensu subscribere paucorum Theologorum vnanimi iudicio, vel etiam plurimorum cum discrepantia pauciorum doctrina, & grauitate præstantium, si non ipsi iudices, prauo proprio examine, & certa scientia, cui moraliter fraus subesse nequeat, nouerint propositiones controuersas esse dignas graui censura Theologica. Ex omnibus gradibus damnabilium doctrinarum illæ, quæ sunt blasphemæ, male sonantes, scandalosæ, seditiosæ, scisma-

ticæ, iniuriosæ, illuforiæ iurisdictionis Ecclesiæ, simplicium mentiū seductiue, denigratiue puritatis fidei, superstitioſe, auerſiue ab Ecclesia, & fidelibus, cum notiſſimæ ſint, & nihil fere ab Scholaſtica Theologia dependeant, facile à quibuſcunque iudicibus cauſarum fidei cognoſcuntur, & penetrantur; in cæteris gradibus propoſitionum damnabiliū vix ex centum doctrinis, quæ adducuntur in controuerſiam iudicij occurrunt tres, de quarum intelligentia non poſſint iudices non Theologi præuijs informationibus eſſe plene inſtructi: tanta debet eſſe certitudo de prauitate doctrinæ ante ſententiam condemnationis, quanta eſt in iudice condemnante latronem, vel homicidā de malitia furti, & homicidij. Idcirco ſi obſcuriſſima aliqua controuerſia. V. g. de prædeſtinatione, gratia, auxilijs, fide, aut ſimili theſi nō omnino penetrari poſſit à iudicibus, qui Scholaſticam Theologiam non ſunt profeſſi, tot debent conſulti, & interrogari de qualitate doctrinæ in diſſitis locis, vt ex vnanimi plurium ſententia idem iudicantium ſine conſpiratione euidentis argumentum emergat de qualitate aſſertionis accuſatæ. Hæc conſuſio habet plures, & efficaciſſimas probationes, quæ ſparſim per capita varia producantur in hoc tractatu. Et ratio eſt euidentis, quia iure naturali, & diuino eam debent iudices diligentiam impendere in rebus ſummi momenti, quæ ſufficiat moraliter, vt non contingat error grauis, ſed in iudicio cōdemnationis doctrinarum nullus poteſt eſſe error, qui non ſit grauiſſimus: ergo omnem moralem, & prudentem diligentiam, eamque ſufficientem debent adhibere iudices, ne eorum ſententia condemnatoria aduerſus aliquas propoſitiones ſit fallax; cum igitur paucorum iudicium doctore, magiſtrale, aut conſultiuum, etiamſi concors ſit, & vnanime, vel plurimorum, cum diſcrepantia pauciorum doctrina, & ſanctitate illuſtriū ſit valde incerta regula, & quæ in Concilijs generalibus, nationalibus, & prouincialibus non admittitur, vt integro capite huius opuſculi irrefragabilibus testimonijs ſuademus, ſuper eſt prædictam regulam à iudicibus cauſarum fidei non eſſe habendam pro ſufficienti fundamento damnandarum propoſitionum. Vna limitatio, aut exceptio

appo-

apponenda ſuper eſt: ſi pauci Theologi cenſoreſ, vel vnus ſolus, tot, & tam euidentia fundamenta ab authoritate, & ratione producant, vt manifeſtè conuincant doctrinam eſſe damnabilem, tunc opus non eſt, ad grauioreſ, aut plureſ conſultationeſ procedere.

Tertia, in dubijs doctinalibus conſultatio, aut qualificatio Doctorem, vel ſeniorum viuentium tunc ſolum habet locum, quando eius generis quæſtionē ſunt, vt neque ex ſcripturis, neque ex decretalibus, neque ex vnanimi conſenſu Patrum, aut Scholaſticorum, neque ex antiquis Catholicorum monumentis, nec ex Sanctorum hitorijs, aut exemplis, aut veritas, aut probabilitas doctrinæ innotefcit, vt conſtat ex Innocent. Papa diſtinct. 20. cap. *De quibus orta controuerſia*. Et expendunt Archidiaconus, Turrecrem. & alij in prædictum caput. S. Antoninus titul. 17. de lege Canonica §. 18. Quando in fauorem alicuius doctrinæ veniunt aliqui antiqui Patres, aut celebres Doctores Catholici, eaſ ipſo facto eximunt ab omni conſultatione, aut qualificatione, iudices vero cauſarum fidei præter Romanum Pontificem, & generale Concilium non poſſunt ſimileſ doctrinas condemnare, nec eaſ alio ſine Theologiſ cenſoribus committere, niſi vt examinent an allegationeſ ſint legitime, & caſu; quo ſint vere, & fideliter allegatæ, videant, & expendant, vtrum aduerſus illaſ fuerit aliqua Apoſtolica è Cathedra definitio, vel euidentis argumentum, vnde ſint antiquatæ, & obſoletæ. Roboratur hæc aſſertio: primò ex Leone epistol. 90. ad Ruſticum Narbonenſem, ijs verbis: *In ijs quæ vel dubia fuerint, vel obſcura id nouerimus ſequendū, quòd nec præceptis Euangelicis contrarium, nec Decretis Sanctorum Patrum videatur aduerſum*. Secundò probatur, exemplo Benedict. 2. qui cum ſuliano Archiepiſcopo Toletano iuſſiſſet, vt retractaret quatuor propoſitioneſ, vbi monſtrauit primam eſſe Auguſtini, ſecundam Cyrilli, & Auguſtini, tertiam Ambroſij, quartam Fulgentij, reuocauit mandatum de retractando, quia decifio Pontificia erat iudicialis, & quaſi defacto, non definitiua è Cathedra. Similiter Eugenius 4. edito diplomate nonnullas

nullas propositiones Abulensis condemnauit, vt narrat Mariana ad finem lib. 2 r. cap. 18. Verum quia damnatio fuit iudicialis, & quasi defacto, non diffinitiuæ à Cathedra, vbi ostendit Abulensis fundamenta doctrinarum, quas defenderat, reuocatum est diploma. Causa Abulensis quoad hanc partem habetur in defensorio ipsius. Cum ex antiquorum monumentis veritas non elucet manifeste, tunc maxima est autoritas Doctorum viuentium: sicut iurisdictio, & autoritas Episcoporum, & Pontificum qui nunc viuunt quoad regimen æqualis est cum iurisdictione primorum Pontificum, & Episcoporum post Apostolos; sic & auctoribus Doctorum presentium cum directione eorundem pro examinandis, & docendis veritatibus Ecclesiæ necessarijs nondum certa fide exploratis impar non est illi, quam primi Doctores habuere, etsi merito, & sanctitate inferiores sint, vt docent Canus lib. 8. de locis cap. 4. Abulensis in 24. March. quæst. 270. & prol. in March. quæst. 5. Caiet. 12. quæst. 1. artic. 7. Bañez ibid. Catharin. lib. 2. de concept. & lib. 1. contra Caiet. pro hac propositione supra quadraginta auctores retulit Sherloquius anteloquio 4 in Cantic. sect. 12. & 13. & plures alios author de placitis philosophorum in prologo.

Quarta, decisiones voluntariæ, aut vota irrationalia, quæ nec ratione, nec autoritate vallantur, & muniuntur sunt nullius fere ponderis pro examine, siue doctorali, siue iudiciali, etiam in Concilijs generalibus, vt docet Aliacensis de autoritate Ecclesiæ 1. part. cap. 4. qui præfens adfuit Concilio Constantiensi. Salmeron tom. 12. in Acta tractat. 79. Damasum ait contempsisse magnum numerum Patrum Concilij Ariminensis, & illis vnum Vincen-
tium, & alios paucos opposuisse qui ibidè repugnant, quòd ideo fuit, quia vota plurium, nec ratione, nec autoritate muniabantur; vota verò paucorum à testimonio, & grauibus argumentis fidem habebant. Idem Salmeron qui interfuit Concilio Tridentino, ait in eodem tom. 12. tractat. 44. pag. 378. edit. Matritensis, & ideo existimat, non esse solidum, quòd in generalibus Concilijs deciditur circa controuersias doctrinales à maiori numero, nisi vniuersi,
aut

aut fere vniuersi Patres consentiant, quia possunt pauciores efficacius probare, & verius decernere; & qui plures numero sunt vota habere voluntaria, vlla sine ratione, & testimonio vallata.

Ad condemnationem doctrinarum, tam ad Theologiam, quam ad mores, & ius Canonicum pertinentium, non sufficit maior pars suffragiorum, etiam in Concilijs generalibus, si non omnes, vel fere omnes Patres, aut Iudices doctrina, sanctitate, & grauitate præstantes unanimiter consentiant.

Caput. XXI.

VT quæ superiori capite dicta sunt magis innotescant, & iudicia, atque examina doctrinarum sine errore contingant, expedit hoc caput annectere. Suppono primo ad condendas leges spectantes ad reformationem, aut ad publicandum, exequendumque sententias circa facta, quæ sine controuersia sunt delicta, sufficere maiorem partem suffragiorum, aut vnus tantum suffragij vicariam tã in Concilio generalibus, quam in Episcopalibus, aut eorum vicem tenentibus. Pro hac doctrina nulla est lis, & controuersia, omnes in eandem mentem conspirant; omnes plurimas afferunt rationes, & ab autoritate probationes.

Suppono secundo, ad definitionem, aut censuram magistralem, vel consultiuam tantum doctrinarum, cui possint inniti ad iudicalem condemnationem sine propria scientia, & examine iudices fidei, necessarium esse, omnes, aut fere omnes sapientissimos Doctores, & Magistros, qui factiosi non sint, & tumultuarij in eandem sententiam conuenire. Hæc pars ex superioribus capitibus irrefragabilem habet probationem, nam sæpe contingit vt pauciores Patres, vel Doctores plenius, & illustrius cognoscant veritatem

ratem : præterea etiam, quòd à paucis sapientissimis, & grauiſſimis dicitur aſſeueranter eſt probabile, aut ſaltem dubium eſt, an probabilitatem habeat; ſed in his aut dubijs, aut probabilibus ſola Apoſtolica Sedes è Cathedra decernens poteſt condemnare, vt in ſuperioribus capitibus latius dicebatur: ergo in hoc caſu non poſſunt iudices fidei inniti cenſuræ magiſtrali, vel conſultiuæ mul- torum, paucis doctiſſimis, & grauiſſimis repugnantibus.

Dux ſunt propoſitiones, quæ in hoc capite ex profeſſo ſunt probandæ, ex quibus dux proximè ſuppoſitæ magis innotescunt. Prima eſt, ad definitionem dogmaticam, vel condènationem aliquarum propoſitionum in Cõcilijs generalibus non ſufficit maior pars Patrum, aut ſuffragiorum ſi nõ omnes, aut fere omnes iudices vnanimiter conſentiant. Secunda eſt, ad cõdènationem, vel definitionem iudicialè in Cõcilijs nationalibus, aut Prouincialibus, aut Episcopali- bus, vel eorum, qui ſimiles vices tenent, non ſufficit maior pars ſuffragiorum, ſi non omnes, aut fere omnes iudices vna- nimiter cõſentiant in eandem cenſurâ. Quæ in his propoſi- tionibus cõprehenduntur veluti certa, & indubitata tradit Pater Alphonſus Salmeron tom. 12. qui eſt in acta Apoſtolo- rum tract. 44 pag. 378. editionis Matritenſis, vt qui earum veritatè in Concilio Tridentino quotidianis experimentis didiciſſet: *Tunc ſolidum* (inquit) *eſt quod in Concilio di- citur, ſi vniuerſi Patres in vnum ſenſum in fidei dogmate de- finiendo cõueniant, aut fere vniuerſi, & nil refert, ſi pauci diſſentiant; at vero vbi Patres fere ſunt æquales, aut multo numero, & ſanctitate vitæ, & doctrina diſſentiant, certum fidei dogma quomodo condi poſſit, penitus ignoro, etiamſi ad Canones ad reformationè ſpectantes decernèdos ſatis eſſe poſ- ſit vnius, aut alterius ſuffragij victoria.* Huic menti luccur- rit, quod eodè tom. ſcribit tract. 79. pag. 715. cum ait: *Damaſum contèpſiſſe magnum numerum Patrum Cõciliij Ari- minenſis, & illis vnum Vincentium, & alios paucos oppo- ſuiſſe qui in Concilio repugnarunt.* Probat eandem ſenten- tiam tract. 84. pag. 779. dicens non eſſe incõueniens, quòd maior pars Eccleſiæ erreret: eadem ferè doctrina, licèt alijs quidè verbis, traditur à Bellarmino tom. 1. cõtrouerſiarum, iuxta

iuxta editionem Lugdunenſem anni 1603. præſetim lib. 2. de Chriſto colum. 280. *Nos ſequimur Patres, quando ſi- mul aliquid docent, non quando proprias, aut ſingulares ſen- tentias alijs contradicentibus defendunt.* lib. 2. de Conci- liorum authoritate cap. 3. colum. 870. *Saltem omnes Epif- copi præſertim in nomine Domini congregati, quando vno ore nos docent, errare non poterunt.* Et cap. 10. *Concilia Prouincialia poſſunt de hæreſi cenſere, quando res eſt faci- lis, & in qua fere omnes Doctores conueniunt.* Et cap. 11. colum. 895. refert Canum dicentem: *Concilium non poſſe errare in ijs, in quibus omnes de Concilio conueniunt.* Sup- ponit Canus, & sæpe exprimit maiorem Concilij partè errare poſſe. Suarius diſput. 5. de fide ſect. 7. n. 11. trac- tans, vtrum quando Pontifex ſolùm adeſt in Concilio per Legatos ſine inſtructione particulari, poſſit errare to- tum Concilium cum Legatis definiens: notanter, & di- ligenter ait, controuerſiam eſſe de toto Concilio, & ait ſi- bi probabiliffimum videri, non permiſſurum Deum, vt erret, quòd ſcilicet totam Eccleſiam repreſentet: nam de maiori parte certiffimum eſt errare poſſe, nec habe- re infallibilem aſſiſtentiam Spiritus ſancti ſibi promiſſam: Quemadmodum etiamſi antiqui Patres Primitiuam Ec- cleſiam repræſentent, non dicitur eſſe totius Eccleſiæ ſen- ſus, & dogma, quòd maior, aut maxima illorum pars tra- dit, ſed quod omnes, aut fere omnes vnanimi conſenſu tra- diderunt. Idcirco idem Suarius num. 10. probatio. 1. ait ex cõmuni Catholicorum ſententiâ definitionem Cõciliij gene- ralis habentis inſtructionè à Papa per legatos de rebus in particulari definiendis nulla ſpectata Põtifcis cõfirmatione eſſe regulâ fidei, quia illa definitio habet iam conſenſum to- tius Concilij, & Papæ; quod ſi non totum Conciliũ, ſed ma- ior ſolũ illius pars inſtructioni Põtifcis cõſentiret, manife- ſtum eſt nouam confirmationem, & declarationè Sedis Apo- ſtolicæ fore neceſſariam. In eandem ſententiam facit quod refert Gregorius de Valentia in Analyſi fidei lib. 8. cap. 7 ex Cano: ſcilicet Concilium vniuerſale ſine Pontifice er- rare non poſſe, ſi omnes ſimul vſque ad vnum in eandè men- tem conſpirent; poſſe vero maiorem partè Eccleſiæ errare.

Idem docet Bañez allegatus à Ioāne Azor p. 1. institutio-
num lib. 5. c. 4. pag. 343. editionis Romanæ dicēs, omnes si-
mul Patres congregatos in Concilio generali legitimo
etiam ante confirmationem Pontificis non posse errare; eo-
rum vero maiorem partem errare posse. Eiusdem senten-
tiæ est Ferdinandus Salazar tom. de conceptione cap. 43.
pagin. 448. allegans, & laudans Belarminum lib. 3. de Ec-
clesia cap. 16. Valentiam 2. 2. disput. 1. quæst. 1. punct. 7.
§. 17. docentes omnes Episcopos, & Pastores Ecclesiæ
etiā extra Concilium non posse erroneam aliquam doctri-
nam amplecti: similiter omnium Doctorum Catholicorum
pro quolibet tempore viuentium concordem sententiam,
etiam extra Concilium, esse infallibilem regulam fidei. Pa-
gina 449. Ideo (ait Salazar) *omnes Episcopi in Concilio le-
gitimo generali aberrare nequeunt, non quia in uno loco cō-
gregati; sed quia totius Ecclesiæ vocem portant.* Aduertent-
ter scribit non solum maiorem partem Episcoporum in Cō-
cilio, sed longè maiorem pronunciare debere eundem sen-
sum, vt firmam efficiat regulā fidei. Deinde §. 5. pag. 452.
subdit, in Concilio rite, & legitime congregato secundum
datam sibi à Pontifice instructionem procedente, neq; om-
nes Parres, neque maximam eorum partem ante confir-
mationem Sedis Apostolicæ errare posse: & ait rationem
esse, quia multo maior Episcoporum pars multo maioris
Ecclesiæ partis sensū exprimit; quapropter monet à Theo-
logis doceri, Pōtificē sine aliqua alia diligentia persolā ap-
probationem definire posse, quod multo maior pars Con-
cilij legitimis suffragijs affirmavit. Dicit multo maiorem
partem Patrum, idest, omnes fere Patres, quia si pauci dif-
crepent non vallantes votum autoritate, & ratione eo-
rum non est habenda cura, quemadmodum aduertitur in
Concilio Calcedonens. Act. 16. ex regula Sexta Conci-
lij Niceni his verbis: *Si communi omnium consensui ratio-
nabiliter probato, & secundum Ecclesiasticam regulam sta-
tuto duo aliqui, vel tres per contentionem suam contradi-
cunt, definitio obtineat plurimorum.* Ex plurimis alijs Do-
ctoribus predictorum scriptorum mens, & sensus stabili-
tur. Ex Frācisco Turriano tribus libris de autoritate Pō-
tifi-

ficis, ex Dionysio Carthusiano tribus libris de Cōcilijs, Ia-
cobatio, & Cochleo in libris de Cōcilijs, & alijs innumeris;
verū quæ hætenus sunt allegata testimonia, & quæ exēpla,
& rationes in decursu producantur, indubitata faciunt pro-
bationem huius veritatis, quæ proportionem seruata effica-
ciorē vim habere debent in determinationibus iudiciali-
bus Cōciliōrum Nationaliū, aut Prouincialium, aut eorum
vices gerentiū circa controuersias doctrinales, nā vt expen-
dit Suarius suprā num. 16. quæ dicuntur de generalibus Sy-
nodis possunt accommodari ad Concilia Prouincialia, & ad
minores cōgregationes iuxta capacitatem cuiusq; & exi-
gentiā causa & negotij; ea tamen est diuersitas, quod Cō-
cilia Generalia legitima ex promissione Christi infallibi-
lem habent Spiritus sancti assistentiam; cæteræ verō Sy-
nodi non habent, & ideō ad harum sententiam iudicialē
proferendam circa controuersias doctrinarum, multo ma-
ior debet esse consensus suffragiorum tam doctoralium,
quā iudicialium.

Sanctus Vicentius Lyrinensis, qui floruit tempore Cō-
cilij Ephesini, horum Doctorum mentē, vt indubitata ex-
pressit in Bibliotheca veterum Patrum iuxta editionem
Parisiensem anni 1624. capit. 3. commonitorij col. 57.
*Consensionem tenebimus veterum Patrum, si in ipsa vetu-
state omnium, vel certe pene omnium Sacerdotū pariter, &
magistrorum definitiones, sententiasque sectemur.* Ibidem
cap. 4. *Quidquid non vnus, aut duo tantum, sed omnes pari-
ter vno eodemque consensu aperte, frequenter, persueran-
ter tenuisse, scripsisse, docuisse cognouerit, id sibi quoque in-
telligat absque vlla dubitatione credendum.* Eadem expres-
sus adhuc, & constantius exprimit. cap. 39. col. 78. & ca-
pit. penultim. col. 80.

Ex dictis hætenus fluunt hæ probationes. Prima, vt
aliqua propositio sit erronea, & graui censura digna debet
esse contra communem sensum totius Ecclesiæ in Conci-
lio, vel extra Concilium; sed quod est contra maiorem nu-
merum Patrum, & Doctorum in Concilio, vel extra Con-
cium alijs paucioribus Patribus repugnantibus, non est
contra communem sensum Ecclesiæ: ergo propositio, quæ

habet nonnullos Doctores pro se, etiam si alij plures numero in contrarium opinentur, nullam meretur censuram. Quod si in multo minori numero Patrum extra Concilium generale manet propositio probabilis, multo efficacius idem dicendum est, quando intra Concilium generale, vel extra, pauciora sunt suffragia ratione, & auctoritate vallata, aut pauciores Patres, & Doctores, aut pauciores iudices, & censores, qui defendant aliquam propositionem nullam censuram mereri. Secunda probatio est, quia ex communi Theologorum sensu in tractatu de conscientia, cum Vazquez 1. 2. disput. 62. Azor. tom. 1. institut. moralium lib. 2. cap. 17. Thoma Sanchez lib. 1. in decalog. c. 9. & alijs potest esse multo verior, & multo probabilior sententia, quæ longè pauciores habet pro se Doctores, si illi controuersiam diligentius examinauerunt, & melioribus rationibus innitantur: ergo qui doctrinam pauciorum Doctorum, aut suffragiorum, aut censorum, aut Patrum, aut Iudicum condemnaret veluti censura dignam, aut erroneam, temerariè procederet, & iniuste cum doctrinâ manifeste probabilem, & fortassis cum paucioribus Doctoribus, & suffragijs multo probabilioribus, ut temerariam, erroneam, & censura dignam repelleret. Tertia probatio est, quia præter Sedem Apostolicam è Cathedra decernentem, aut vnam Patrum consensum in Concilio generali definiendum nullum Tribunal Ecclesiasticum, etiam si sit Synodus Patriarchalis, aut notionalis potest propositionem probabilem, aut dubiam in re graui condemnare, vel graui censura notare, ut in superioribus capitibus dictum est, sed doctrina, quæ pro se habet pauciores Doctores, aut Patres, aut Iudices, aut censores non voluntariè, sed cum aliquo verisimili fundamento loquentes, & scribentes, est euidenter probabilis, aut saltem dubia in re graui: ergo ratione maioris numeri suffragiorum, aut Iudicum, aut Patrum nullatenus potest condemnari. Ex his probationibus aliæ multæ erunt; sed illæ sufficiunt ad veritatis intelligentiam.

At quando delictum est manifeste inexcusabile circa doctrinam, sufficit vnus suffragij victoria ad taxandam poenam

nam erranti, & ad faciendum an sint legitimæ probationes de perpetracione criminis, atque idem iudicium est pro condendis legibus, aut euulgandis alijs sententijs iudicialibus; in causis vero doctrinalibus, vbi tractatur de qualitate alicuius propositionis, aut doctrinæ, longè est diuersa ratio, quia ut condemnari possit, & debeat, necesse est, ut non sit probabilis: & præterea, ut grauem meretur censuram Theologicam, quàm tamen mereri non potest cum pauciori numero Patrum, aut Doctorum, aut suffragiorum. Hæc, quæ hæctenus dicta sunt firmat praxis omnium Conciliorum, nam in controuersis dogmaticis vnanimi omnium Patrum, aut fere omnium consensu, & non ex maiori parte suffragiorum propositiones doctrinales fuisse damnatas, aut diffinitas, constat ex omnibus Concilijs generalibus, & notionalibus, in quibus omnes, aut fere omnes subscripserunt in eandem mentem, liquet ex Conciliorum editione Colonienſi anni 1618. industria Seuerini Bini. tom. 1. part. 1. pagin. 281. ad finem Concilij Niceni omnes subscribunt Patres nemine discrepante, ut patet ex Epistola eiusdem Synodi ad Syluestrum pagin. 284. & altera ad Ecclesiam Alexandrinam pagin. 285. 286. In Concilio Sardicensi eadem fuit suffragiorum concordia, ut constat ex pag. 443. eadem concordia visa est in primo Concilio Constantinopolitano aduersus hæreses Macedonij, & aliorum pag. 536. 537. Similiter in Concilio Mileuitano contra Pelagiũ, & Celestium, ut constat ex pagin. 706. & Epistola Concilij ad Innocent. Papam. Par. 1. eiusdem tomi in Concilio Ephesino idem habetur sæpe vnanimis consensus, act. 1. & 7. & sæpe alibi, quem expendit Lyrinensis cap. penultim. commonitorij, illis verbis: *Omnes Episcopi acclamauerunt: ea omnium voces sunt: hoc omnium votum est.* Concilium Calcedonenſe eandem suffragiorum cõcordiam obseruauit actione 1. 2. 3. 4. 5. 6. 16. & alijs, singulariter actione 2. proponitur ea conditio, ut *Si omnes consenserint, soluatur omnis ambiguitas.* Similiter act. 4. pag. 235. 248. actione 5. pag. 254. actione 6. pagin. 259. vsque ad 269. In quinta Synodo generali idest Constantinopolitana secunda legitur idem consensus vnanimis

nimis Patrum eodem tomo, parte 2. collat. 8. pag. 112. 116. 121. & saepe alibi. In Concilio Lateranensi sub Martino 1. consultat. 5. pagin. 475. eadem concordia legitur, & similem facile est in reliquis Concilijs innenire.

Si aliqui Patres discreparunt, explanatur eorum dissensus in Concilijs Act. 4. Concilij Chalcedonensis pag. 235. cum decem Episcopi Ægypti nolent subscribere Epistolę S. Leonis, donec subscriberet Alexandrinus Patriarcha, dixerunt legati Apostolici: *Non possunt decem homines præiudicium facere Synodo sexcentorum Episcoporum.* Similiter Act. 16. eiusdem Synodi pag. 341. refertur ex Concilio Niceno regula illa, quam nuper produximus, ubi duorum, vel trium contradictio in Concilio præsertim ex contentione pro nulla habetur: quæ omnia, & alia innumera similis roboris, quæ omittimus demonstrant in Concilijs pro doctrinarum cõlemnatione non sufficere maiore partē suffragiorū nisi fere omnes unanimitè cõsentiāt.

Quæ audientia sit debita Doctoribus Ecclesiasticis in causis librorum prohibendorum, aut expurgandorum. Cap. XXI.

Loquor in hoc capite dumtaxat de Catholicis Doctoribus in Theologia, & vtroq; iure, nam ceteri scriptores vt Grammatici, Poetæ Historici, Medici, Mathematici, Satyrici, Libellarij, & similiū rerum professores, licet Catholicici sint, non sunt tamen Doctores Ecclesiastici: ac propterea cum ultra, aut extra suos fines vagantur, aut ea scribentes, aut euulgantes de materijs Religionis, & doctrinæ Christianæ, quæ censurā Theologicā mereri videantur, non est illis audientia præstāda, nec ante, nec post librorum expurgationē, cum omnino sint in epti ad tuendum à se dicta, & scripta circa facultates sacras, quibus nunquā operā, & studiam adhibuerunt: atq; hoc genus librorum occupat ex quadraginta partibus autorū secundæ classis, & tertiæ, triginta & nouem partes, ita vt vix quadragesima pars sit pro Docto-

Doctoribus Ecclesiasticis. Pro legitimis authoribus Ecclesiasticis varij sunt modi, quibus hætenas audientia præstari consuevit: eos suppono antequam præcipuam conclusionem exponam.

Primò si volumina cõtinent plura, quæ expungi debeāt cõmittuntur alicui Academiæ Catholicæ, vt iuxta illius cõsuetudinem libere possint legi audito, vel autore ipso, vel autoris aliquo vindice, & defensore. Sic cū opera Ioānis Feri integre fuissent prohibita ab Inquisitione Hispana, & Michael de Medina eiusdē ordinis pro autore ea defendēda suscepisset, iussit prædictus supremus Inquisitorū Senatus, vt Salmaticensis Academia audito Michaelē de Medina censurā adhiberet, & ea præposita ad initiū ijdē cõmentarij Ioānis Feri publicè luci cõmittrentur; quæ omnia constant ex testimonio dato ab Alfonso Doriga à secretis supremi Senatus Inquisitionis, & apposito ad initium prædictorū cõmentariorū. Exēplar huius decreti magna ex parte quæquā in simili casu habetur in indice prohibitorio Cõcilij Tridētini, ubi in littera. D. sic scribitur: *Adagia, quæ iā edita sunt Erasmi Roterodami expunctis locis suspectis iudicio alicuius facultatis Theologica Vniuersitatis Catholica, vel Inquisitionis alicuius generalis permittantur.* Id videtur intendisse Sixtus V. litteris Apostolicis anni 1587. in quibus erigēs sacra cõgregationem de indice ipsi cõmendat his verbis similem curā. *Vt vniuersitatū, Parisiēsis, Bononiensis, Salmaticensis, aliarumq; probatarū studia ad librorū expurgationem, & correctionem excitent, earumq; diligentia, & industria requirāt.* Et quæquam ipse prædictæ cõgregationis fuerit erector, iā olim librorū de hæresi suspectorum examen reuissio, & expurgatio Cardinalibus cõmitti solebat, vt liquet ex cõstitut. 8. Alexandri IV. tom. 1. Bul. pag. 86. edit. Romane.

Secundò, quando volumina Doctorum Catholicorū expurgantur notatis clausulis, & folijs satis superque exhibentur ipsis propositiones, quæ damnantur, facile est ipsis in iudicio defensiones allegare, testimonia, & rationes producendo, aut veram sensus proprii intelligentiam explauando, vt Academiæ, & viri docti consulantur, atq; ipsis consul-

consultis prima expurgationis decreta reuocentur. Difficultas est cū totum opus integre prohibetur, in quo casu si autores sint viri docti, aut si eorum Ordines, vel Academia, vel Prouinciæ audientiam postulent, nunquam capita accusationis denegantur: atque id semper experti sumus, & quotidie experimur obseruatum à suprema Inquisitione Hispaniarum: id ita faciendum esse dicitur Concilium Tridentinum, secundum editionem Coloniesem anni 1618. tom. 4. Conciliorum part. 2 pag. 319. ses. 17. his verbis. *Propositio facta, vt examinentur libri post exortas hæreses, vt videantur variæ censuræ: Ad hæc rite diiudicanda, vt uocentur omnes ex decreto sanctæ Synodi consentaneum fore existimauimus ad quos istarum rerum aliqua pertinere quoque modo potest, ne deinceps reuocatos esse condemnatos censeri possint.* Hæc verba propositionis, & mentis totius Synodi in cōgregatione generali in nōnullis editionibus ideo omissa sunt, quòd ex ses. 18. iuxta omnes editiones idem sensus constabat, vt liquet ex pagin. 320. in qua hæc sunt clausulæ: *Hæc autem omnia ad notitiam quorumcunque deducta esse uult, prout etiam præfenti decreto deducit; vt si quis ad se pertinere aliquomodo putauerit, quæ uel de hoc librorum, & censurarum negotio, uel de alijs, quæ in hoc generali Concilio tractanda prædixit, non dubitet à sanctæ Synodo se benigne auditum iri.* Quibus verbis statuit Cōcilium benignam audientiam præstandam in causis librorum, non solum Doctoribus Catholicis, sed etiam omnibus illis, ad quos eorū prohibitio, aut expurgatio quoquomodo pertinnerit; expendatur ea uerba: *Si quis ad se pertinere aliquomodo putauerit.* Secundò notare oportet uniuersatè Conciliū reputasse magnum incōmodum, si Doctores Catholicis, aut ipsis coniuncti se inauditos esse cōquerantur. Quantus uir S. Cyprianus, & quia existimauit Romæ fundamenta quibus ipse iunitebatur ad quandam sententiam, audita, & expensa non fuisse, in subscriptione Synodi, octogintaquatuor Episcoporum sic ait: *Nec quisquam nostrum tyrānico terrore ad obsequendi necessitatem collegas suos adigit.* S. Basilius Epist. 77. grauissimè conquestus est de negata sibi audien-

dentia à quibusdam iudicibus in causa doctrinæ: litteras querimonie ad Damasum Pontificem, & plures Episcopos remisit. Abulensis in præfatione primæ partis defensorij ob eadem causam nō libros solum, sed orbem clamoribus impleuit, quòd sibi denegaretur audientia, etiamsi tunc iuuenis esset. Tertio, iustissime se gerit Inquisitio Hispana, cū Ecclesiasticis Doctoribus capita accusationū exhibet, nam cum ex capite *De quibus*, ab Innocentio I. & capit. *de libellis*, à Leone IV. grauissimè præcipiatur omnibus Iudicibus, & Tribunalibus, ne ab exemplis Cōciliorum generalium in iudicādo discedant, necesse est, eam audientiam ipsis præstare: quòd si interdum non exhibentur capita notata librorum, qui integre prohibentur, ideo est, quia auctores sunt Grammatici, vel Poetæ, vel Mathematici, vel Medici, aut aliarum artium professores, qui cum omnino se tueri nequeant per Theologiæ, aut iuris principia, quæ ignorant, esset inutilis, & supernacaneus labor; maximè cum hi Doctores Ecclesiastici non sint, de quibus, & pro quibus Cōcilium Tridentinum loquitur, nullum uerò detrimentum est, si Grammatici, aut Poetæ, aut Mathematici cōquerantur se non audiri circa ea, quæ professi non sunt, & absque peritia Theologiæ, & iuris tractauerunt: quòd si in Epistolis Synodalibus Concilij Basiliensis in responsione, quæ incipit: *Cogitanti huic sacre Synodo*, ait, *nimum esse periculosum denegare audientiam.* in negotijs doctrinæ; maximè, cum partes ubique locorum diuulgant eam sibi denegari, intelligendum est de Patribus, aut Doctoribus in Theologia, aut iure exercitatis, non de illis, qui supra caput suum mera instructi Grammatica, Philosophia, Poesi, uel Mathematica, de thesi Theologica, aut sacra obiter, uel ex professo tractant.

Tandem ante conclusionem supponendum est, cum iudicium librorum integre pendeat ex aliorū relatione, præcipuè cum multe sunt propositiones censura Theologica notatæ, nonnullis fraudes intercedere posse. Primò, si cursim legant examinatores; & mentem auctoris non caleant, aut eius phrasim non percipiāt. Secundò, si examinatores uiri docti uideantur, nec tamen sint, aut in quibusdam

basdam rebus excellent; vnde gloriam nominis acquisierunt, & alias sibi traditas prorsus ignorent, Tertio, si cōspirent, & ex odio paciscantur. Quarto, si ex defectu partis, & patroni, aut eleuata, aut deprauata narratio proponatur iudicibus. Quinto, si ingenium habeant atrox, & indolem crudelem, de quibus sæpe conqueritur S. Hieronymus nominatim præfatione in Esdras, & Nehemiam, taxans hoc genus obtricatorum, suæ doctrinæ. Tandem si alijs modis tenebræ offundantur, quos Hostiensis in prohæmio summæ cōpilauit, illos ad nouem capita reducens; propterea ait Pontifex cap, si quando de sententia excommunicationis esse in excusabilia errata iudicia ia: *Cum per ignorantiam, vel negligentiam, aut occupationem nimiam, vel etiam per subreptionem contingat huiusmodi litteras impetrari.*

His præmissis dico verba Concilij Tridentini, & omnium Doctorum determinantium esse debitam audientiam in causis librorum non esse intelligenda de autoribus, qui Theologi, aut Iuristæ non sunt, si de rebus Theologicis, aut iuridicis tractauerunt, sed solum de autoribus, qui vere sunt Doctores Ecclesiastici in Theologia, aut iure, quando consideratis circumstantijs, aut probabilitas, aut dubium, aut timor, aut suspicio esse potest de iniusta censura, aut ex ignorantia humana, aut ex fraude, aut ex alijs titulis, quos Hostiensis supra, & Doctores alij communiter obseruant. Probat hæc assertio, quoad primam partem, quia cessante fine legis positivæ, cessat lex positivæ ex communi Doctorum opinione in tractatu de legibus; sed pro autoribus, qui non possunt tueri sua scripta propter ignorantiam Theologiæ, & iuris, etiamsi illis audientia præbeatur, cessat positivæ finis legis, vt ex superioribus notum est: ergo, & ipsa lex tunc non obligat; quem admodum ex suppositionibus innoscit.

Secunda pars manifeste probatur. Primo ex generalibus principijs iuris de audientia præstanda ijs, qui se gratos arbitrantur. Secundo, ex mente Conciliorum præsertim Tridentini, & Basiliensis nuper allegatorum, & ex communi sensu Doctorum præcipuè. S. Cypriani, S. Basilij,

ij, & Abulensis, & aliorum pluriū, quos pro re manifesta, non expedit allegare. Tertio, ex praxi perpetua Ecclesiæ Dei, quam inuolatè vniuersa Hispania obseruauit; præsertim post erectionem supremæ Inquisitionis, quæ licet nulli authori tribuat censuras qualificarum, & earum fundamenta, si non sit reus cum fulminatione processus, attribuit seorsim positas propositiones, quæ a censoribus condemnate sunt, vt eas tueatur. Quarto ex iure naturali, & diuino cum prædictis circumstantijs debita est audientia, quod non leuis, sed grauis sit infamia, quæ ex prohibitione, aut expurgatione librorum emergit in Authores, Ordines, Academies, Prouincias naturales: non leues etiam sunt impensæ, quæ fiunt in impressione librorum: necesse igitur est, vt indubitate sint opera inexcusabilia, vt pro culpa certa, pœna certa adhibeatur. Quinto, quia disciplina Christiana grauissimè læditur, si propositiones probabiles condemnentur, vt singulari capite differimus, & omnis censura iniusta grauissimam notam meretur, vt ibidem; ex Pontificibus, & Concilij manifeste probauimus,

Quam partem habeant seculares in examine consultiuo magistrali, & scholastico, non iudiciali. Cap. XXIII.

EXpedit pro doctrinæ complemento hanc thesim discutere, & varijs assertionibus illam illustrare: nam quæ confuse, & indistincte circa illam dicta sunt, plura monstra pepererunt. Sic constabit, quo titulo Principes Catholici nonnullos Catalogos expurgatorios euulgari iusserint, & nullus in Hispania euulgetur non consulto Rege Catholico.

Prima est, nulli seculares viri, etiam Principes, & magistratus habent iudicalem aliquam auctoritatem in causis fidei, aut doctrinæ. Hæc veritas est indubitata in Ecclesia Dei apud veros Catholicos, quam latissimè probat Bellarminus libris de Concilij, & Grabrina tom. 4. præscri-

prionum parte 2. & innumeri ab illis allegati, probantes ex Scriptura, Concilijs, Decretalibus, & Patribus suffragiū, aut votum iudiciale, & decisium nunquam secularibus conuenire potuisse.

Secunda, seculares Principes, & Magistratus ab initio Ecclesie pro his causis doctrinarum solum habuere votum, & suffragium consultiuum: id solum persuadent innumera testimonia ab hæreticis producta ex Concilijs, & Patribus; unde probare contendunt seculares viros, & Principes esse doctrinarum iudices; que tamen solum euincunt à Concilijs fuisse admissos ad consulendum, aut proponendum, non ad decernendum, & iudicandum. Hoc votum consultiuum, etiā in Concilijs nostrorum tēporum perseverat. Anno 1512. & sequentibus Concilium Lateranense, sub Julio 2. & Leone 10. celebratum est, adstantibus innumeris secularibus oratoribus, & cōsiliarijs, vt patet ex tom. Concil. part. 2. edit. Colon. anno 1618. fef. 1. pag. 11. assistunt septem Domini temporales, & tres oratores Principum, fef. 2. pag. 23. refertur mandatum procuratorium Ferdinādi Regis Hieronymo Vische commissum: *Ad interressendum, consentiendum, dissentiendum, protestandum, ac fieri requirendum, & ad in eodem sacro Concilio Lateranensi dicendum, proponendum, tractandum, votuendamque.* Hoc mandatum procuratorium a Concilio admissum, si de causis doctrinalibus sermo sit, solum ad consensum, dissensum, propositionem, & votum doctorale solum, & consultiuum, non authenticum, & iudiciale. Idem dicendum de mandato procuratorio Maximiliani Imperatoris, fef. 3. pag. 30. & de alijs mandatis procuratorijs dominij Lucensis, & Florentini, & Regis Poloniæ, & Ducis Mediolensis, & Brabdenburgensis, & Regis Lusitanæ, & aliorum fef. 5. & 9. 10. & 11. pag. 44. 52. 53. 61. 62. 71. 80. 96. 110. 111. in quibus exprimitur vices datas oratoribus secularibus solum esse ad consulendum, agendum, dissentendum, proponendum, tractandum. Apostoli anno Christi 51. qui fuit bonus Claudij cōueuerunt Hierosolimis pro ea cōtrouersia, an Christiani ad circumciōnem alias que ceremoniales leges Iudæorum obseruandas obligarentur:

tur: & de hoc Cōcilio dicitur Actor. 15. *Conuenerunt que Apostoli, & seniores videre de verbo hoc: cum autem magna conquisitio fieret, &c. Tunc placuit Apostolis, & senioribus cum omni Ecclesia.* Ceteri Pontifices, & Concilia hoc Apostolorum exemplar ad hanc vsque diem imitantur pro conquisitione facienda, idest, pro examine magistralli, consultiuo, disputatiuo, tractatiuo, seu propositiuo: & similiter pro voto, & suffragio consulenti dumtaxat, non pro authentico iudiciali, seu decisiuo. Vt cum satisfactio- ne Ecclesiarum decisiones causarum doctrinalium euulgentur, posticitur consultatio Principum, qui examine magistralli præmissio Prouinciarum iux Jurisdictionis iudiciū ex eo nascens consultine exponant Sedi Apostolicæ sine Concilio, aut cum illo determinare volenti ambiguum veritatem. In nouissima, seu postrema generali Synodo Tridentina eadem praxis obseruata fuit, tom. 4. part. 2. Conciliorum, edit. Colonienfis prædictæ fef. 10. pag. 302. reperitur mandatum procuratorium Caroli 5. pro tribus oratoribus suis, quibus committit his verbis suam auctoritatem: *Nostrum locum, vt oratores, & mandatarij nostri habere, res, & negotia Religionis, & fidei, & alia quæcumque in prædicto Concilio tractandi unā cum alijs ibidem stantibus Republicæ Christianæ Principibus, eorum vè legatis, oratoribus, mandatarijs consultare, agere, & tractare, illisque omnibus, & per omnia adesse, consilium, votum, & decretum nostro nomine dare, impertiri atque interponere.* Quæ verba solum pro voto consultiuo vim habere queunt. Hac expositione cognoscitur quo iure in octauo Concilio Toletano præidente S. Eugenio quatuor seculares Palatini: & in decimo Cōcilio Toletano præidente S. Iuliano quindecim seculares Palatini: & in decimotertio Cōcilio Toletano sub eodem S. Iuliano præidente viginti sex seculares Palatini: & in decimoquinto Concilio Toletano, sub eodem S. Iuliano, septendecim seculares Palatini: & in decimosexto Concilio Toletano, præidente Felice, sexdecim seculares Palatini. Innumera sunt huius generis; illa tamen omnia solum persuadent, non arceas à Concilijs seculares Principes, & Magistratus, veluti consulentes, vt probat

probat Alaba 1. part. de Cōcilijs, cap. 3. & cōmuniter Doctores: qui tamen non ideo admittuntur vt iudices.

Tertia, licet verū sit, & indubitātū, quod scripsere Azor par. 1. lib. 5. cap. 14. quæst. vltim. Bonacina delegibus disput. 10. q. 2. punct. 1. & tom. 3. disp. 1. q. 16. sect. 1. Pefantius de immunitate Eccle. disp. 21. & alij graues Doctores, non licere Principibus secularibus conuocare Episcopos suarū Prouinciarū iurisdictionaliter, & coactiue, licet tamen ipsis veluti Patribus extraordinarijs seculariū, & Ecclesiasticorum, & veluti protectoribus Ecclesiæ, tam Episcopos, quā quos vis alios exēptos conuocare, si necessitas, & vtilitas cōsultationis pro cōmodis regnorum, & Ecclesiārum ita postulet: probatur ex Concilio Calcedonensi act. 1. pag. 43. iuxta editionē Coloniensem, tom. 2. part. 1. vbi refertur epistola Theodosij Imperatoris ad Patriarcā Alexandrinū, ei extra iudicialiter autoritate paterna iubens, vt cōuentum faciat Episcoporum viginti pro examinandis quibusdā veritatibus. Hanc curam solū consultiuā, & examinatiuā sui muneris esse ait Theodosius his verbis: *Curo vt examinetur veritas, vt vniuersa quidē talis vana dubitatio subtili proposita inquisitione soluat. Quoniam vero arbitrabatur Theodosius ea ratione qua presbyteri debent naturalibus parētibus extraiurisdictionalem obedientiam in rebus honestis; sic etiam illā sibi, vt patri cōmuni, & extraordinario debere Episcopos, addit: Si quis vero tā necessariam, & Deo amicam Synodum pratermiserit, & non omni virtute secundum prædictum tempus ad prædefinitum locum peruenerit, nullam excusationem, neque apud Deū, neq; apud nostrā inueniet pietatē.* Refertur in Synodo prædicta epistol. In actis Cōcilij Ephesini alix quoque litteræ Theodosij iunioris leguntur, in quibus dicit Imperator: *Nec eam quoq; doctrinā indiscussam manere patiemur.* Quā tamē clausulā, nec S. Cyrillus, nec Patres Concilij improbauerunt; nam cura examinatiua, & consultiua circa causas fidei pertinet ad Principes, vt protectores Ecclesiæ, & Patres extraordinarios; ea tamen cōditione, vt non iudicialiter procedāt: & vt prædictā cōsultationem, & examen ab ijs possēt, ad quos iure naturali diuino, vel humano pertinet,

pertinet, quales sunt Episcopi, & sapientissimi viri, & Academicæ Catholicæ; & præterea cum animo vero representandi suppliciter Apostolicæ Sedi sensum cōmune suarū Prouinciarum: nec aliud intendit Imperator ille, qui in quinta Synodo collat. 1. dixit: *Datum Imperatoribus surgentes hæreses amputare per congregationem religiosissimorū Episcoporum. & rectā fidē sincere prædicatā in pace sanctā Ecclesiam Dei custodire.* Datum, id est Principibus iure naturali diuino, & humano pro examine doctrinali, seu magistrali, seu cōsultiuo faciendo. Quod si ex eo manifestē cōstitit veritas ab Apostolica Sede iam olim definita, debent impedire, & amputare falsitatem contrariam veluti protectores Ecclesiæ, & executores sacrorum Canonum: at si non explorata sit certa, & firma sententia, satisfaciunt suo muneri, representantes sanctæ Sedi examen consultiuum in Prouincijs suis ab Episcopis, & Academijs peractum circa eas cōtrouersias de fide, aut religione. Hæc assertio innumeros pro se autores habet, in quibus est Thomas Valdēsis allegatus, & laudatus à Dominico Grabrina to. 4. præscript. part. 1. cōtrouers. 7. art. 1. Vterq; ait duplex esse testimonium; aliud ab autoritate iudiciali, quæ propria est Pastorū Ecclesiæ, aliud est testimonium vnitatis in eadem fide, & generali confessione eorūdem dogmatum, vel illorum approbatione, quod est consultiuum, & extraiudiciale, atq; id cōmune est secularibus eruditis. Illustrat eandem mentem Gerson de examine doctrinarum in primis quinque considerationibus: Turrecrem. distinct. 15. Aliacensis de autorit. Eccles. par. 1. cap. 4. Almaynus opuscul. de autoritate Papæ, & processus Academicæ Parisiensis ad finem Magistrī sententiarum appositus. Ex hac doctrina fuit efficax argumentum, nam de facto certum est omnes Academicas habere autoritatem Apostolicam determinandi doctrinaliter, & scholasticè circa ea, quæ sunt fidei; Episcopos vero ex iure diuino autoritatem tenere inferiorem, & subordinatam Pontifici Romano iudicialiter definiendi circa ea, quæ sunt fidei, vt latè probat Academia Parisiensis, in processu relato ad finem Magistrī, cum communi Doctorum, & Scholasticorum!

Principes igitur extraiudicialiter intimantes, tanquam Patres, & protectores, vt Episcopi, & Academiae controuersias examinent, nihil disponunt, de quo non sit potestas, & autoritas Apostolica penes eos, quibus eam consultationem, aut iudicium committunt. Ergo Principes examē doctrinale, aut magistrale controuersiarum Episcopis, Academicis, & uiris doctis demandantes, nihil omnino faciunt, nisi paternaliter iubere, ueluti protectores, & extraordinarij Patres, vt ij, qui auctoritatem naturalem diuinam, & humanam habent, eam exercent consultiuē, disputatiuē, examinatiuē, doctrinaliter, & scholasticē.

Quarta assertio vnum supponit, & alterum decernit. Supponit, nullum examen consultiuum, aut doctrinale, aut iudiciale, de quo in superioribus assertionibus dictum est, esse licitum pro doctrinis receptis, & definitis à cathedra Apostolica in Concilio, aut extra Concilium, nisi ad approbationem, laudem, aut confessionem earum doctrinarum, quæ indubitatè sunt definitæ; nā quidquid aliter fieret, semper annexam haberet dubitationem, vel declarationem animi dubij circa controuersias iam ab Ecclesia determinatas; quod sine iniuria Religionis Catholicæ fieri non posset, vt obseruant omnes Doctores in tractatu de fide. Pro alijs doctrinis, quæ à Pontifice non authenticè, & in suprema, ac potestima instantia definiuntur; sed solū opinatiuē, aut iudicialiter, aut obiter sine definitione à cathedra, aut non ex firma sententia, aut tanquam à Doctore particulari in litteris Apostolicis proponuntur, est alia longè ratio: nam licet interdum Principibus vrgeret, vt examina fiant doctrinalia, & consultiua per Episcopos, Academijs, & viros eruditos, vsque ad explorationem veritatis. Fundamenta huius assertionis producemas. Primum est: nam in hoc examine consultiuo, & magistrali nulla exercetur iurisdictio; sed solū auctoritate doctorali, & scholastica veritas examinatur per eos, qui vel à iure diuino, & naturali, vel à sancta Sede eam potestatem acceperunt, vt constat ex formula, qua laurea Licentiati, vel Doctoris tribuitur Theologis, & Iuristis, in Academjs Catholicis. Ergo Princeps, qui paternaliter vrget, vt Episcopi, & Doctores id examinent, quod iure suo possunt,

possunt, nihil omnino peccat. Secundò probatur: quia in litteris Apostolicis, & Concilijs plura sunt, quæ non intenduntur definiiri à cathedra, sed solū in transcurso, vel tanquam præmissæ, vel tanquam rationes, vel tanquam verisimiles coniecturæ proponuntur, vel obiter miscentur; atque in his ex communi Theologorum, & Iurisprudentium opinione esse potest error: ergo circa hæc examen magistrale, & scholasticum fiet, sine vilo præiudicio, vt nuper dicebamus. Tertiò: ex litteris Apostolicis circa doctrinas, quædam possunt esse iudiciales dumtaxat, absque definitione à cathedra, quemadmodum Episcopi, prouinciales Synodi, & Tribunalia fidei iudicialiter solū se gerunt in suis decisionibus: Aliæ vero sunt litteræ, in quibus Pontifices definitiuē, & authenticè supremum, & postremum iudicium exercentes procedunt. In prioribus datur locus emendationi, & nouo exanimi Scholastico, & Magistrali. Sic Benedictus 2. retractauit condemnationem iudicalem à se factam contra propositiones quatuor sancti Iuliani, vt patet ex Concilio 15. Toletano, & ex historia Roderici. Sic Ioannes 22. declarauit se in litteris editis ad faciendum iustorum animas non visuras Deum vsque ad finem seculorum, non intendisse à Cathedra decernere, sed iudicialiter solum, & ueluti in questionibus de facto eam doctrinam determinasse. Sic Eugenius 4. quando edito diplomate nonnullas propositiones Abulensis condemnauit, iudicialiter dumtaxat se gessit non definitiuē à Cathedra: ac propterea idem Abulensis impetrauit reuocationem dictæ bullæ, & hodie tanquam probabiles leguntur, & permittuntur propositiones prædictæ, vt constat ex prima, & secunda parte defensorij: & huius generis occurrunt alia exempla. Quæ uero definitiuē, & à cathedra dicuntur, nunquam possunt ad examen consultiuum, & scholasticum trahi, nisi solū disputationis gratia, vt in Academicis contingit.

Dices, unde possit discerni an iudicialiter, vel authenticè definitiuē procedat summus Pontifex. Respondeo, ex plurimis capitibus id innotescere. Primo, si ita exprimat Pontifex in suis litteris expressè, aut virtualiter, vt sæpe accidit. Secundò, si quod in eisdem litteris scribitur, aut obiter,

obiter, aut tanquam exemplum, aut veluti coniectura pro ducatur. Tertio, si materia, de qua sermo est ad Philosophiam speculatiuam à Deo proximè, vel remote non reuelatam, aut ad humanam historiam, vel similes facultates pertineat. Quarto, si illa propositio, quæ decernitur in Bulla habet contra se grauissimos Ecclesie Patres, vel Doctores Scholasticos, qui sine nota, & scandalo, imo cum approbatione plurium eandem doctrinam ad posteros transmississent; quando Pontifex ad eam determinandam non præmisit consultationem grauissimam Episcoporum, Academicarum, & plurium virorum doctrina, & sanctitate præstantium, tunc credendum est determinationem esse iudiciale, & interlocutoriam, non definitiuam, & postremam; nam semper ab initio Ecclesie ad hanc usque diem non aliter Pontifices, quidquam à Cathedra decreuerunt contra grauissimos aliquos Ecclesie Patres, aut Scholasticos, si non aut generale Concilium, aut nationale, aut magna ex parte æquiualens consultatio præcederet, vt notum est. Pro interlocutoria, & iudiciali tantum determinatione in causis doctrinarum nõ tor, & tã graues discussiones necessariae sunt, cum locus detur emendationi. Quinto, si in fauorem propositionis damnatae sunt exempla Sanctorum, & praxis, ac sensus aliquarum Ecclesiarum, aut Academicarum, quæ cum approbatione, aut saltem sine nota eam doctrinam multo tempore retinuerint, credendum est determinationem esse, aut opinatiuam, aut Magistralem, aut Iudiciale, quãdo non præcedente consultatione grauissima, & prædictarum Ecclesiarum, aut Academicarum audientia, & examine, determinatio euulgatur, si non in litteris Apostolicis aliqua sint verba, quæ definitionem authenticam, Cathedralem, post eam apertius exhibeant. Sexto, si post factam determinationem sine consultatione plurium & grauissimorum hominum diuersarum Prouinciarum magna pars Ecclesie cum viris doctissimis, & sanctissimis graua testimonia, & rationes in contrarium producat, & suppliciter reclamet, à posteriori signum est Pontificis nõ authenticè, definitiuè, sed iudicialiter, & opinatiue doctrinam illam per sententiam interlocutoriam determinasse. Hæc

ex varijs Doctoribus collegimus: facile est si quæ sunt alia signa, & capita ad præcedentia reuocare. At quotiescumque Pontifex alijs in consultis determinauerit, & Ecclesia vniuersalis consenserit, indubitatum est illam determinationem authenticam esse, & definitiuam à Cathedra. Hinc fit quàm grauitè errent, qui contendunt Pontificem definitiuè decernentem à Cathedra in causa fidei, & morum errare posse, & quam immanis sit eorum deceptio, cum erroribus iudicialibus, aut opinatiue scriptis in Decretalibus intentum probant.

Quinta assertio, cum Principes sint protectores fidei, & executores sacrorum Canonum, & extraordinarij Patres Ecclesie: vbi iustæ causæ suppetant, decernere possunt, vt Iudices doctrinarum in suis Regnis commorantes iudicialiter determinent, cum subordinatione ad sanctam Sedem causas doctrinarum. Probatur primo exemplis Conciliorum, & Imperatorum in tertia assertione productis. Secundo probatur autoritate Regum, & Regnorum Hispanie. Carol. V. anno 1546. Indicem prohibitorium, & expurgatorium fieri iubet à Louaniensi Academia examine Magistrali, Consultiuo, & Scholastico tantum: & iussit id, quòd autoritate Apostolica possunt Academiae Catholice: deinde commendat Imperator domino Ferdinando Valdes Generali Inquisitori Hispaniarum, vt prædictam censuram Academiae Louaniensis iudicialiter muniat, si legitima videatur, adiunctis pœnis, & censuris Ecclesiasticis contra eos, qui censuram illam magistralem, & scholasticam non obseruauerint. Imprimatur Louaniensis index bis, Toleti, & Vallisoleti anno 1551. semel Granae anno 1552. & ab Inquisitoribus Hispanie publicatur. In prima pagina dicitur eum Catalogum editum Cesareæ Maiestatis constituto. Anno 1554. sacrorum Bibliorum volumina ab immixtis erroribus repurgantur consulto Philippo II. qui eam curam pro examine doctrinali, & scholastico Academiae, & pro iudiciali decreto inquisitoribus commendauerat, non iurisdictionali titulo, sed protectorio, & paterno. Idem omnino accidit pro alio Catalogo prohibitorio, & expurgatorio, quæ anno 1559.

Hispana Inquisitio euulgauit. Anno 1571. idem Philippus Rex iussu suo, & Albani Ducis consilio alium euulgari facit in Belgio indicem prohibitorium, & expurgatorium, paterne, & protectoriè iubens viris doctis, & Academicis, ut examen Scholasticum, & Magistrale circa libros in eis Prouincijs grassantes serio suscipiât, & deinde Episcopis cõmittit, ut censuram illam Scholasticam, & Magistralem Ecclesiasticis pœnis iudicialiter tueâtur. Sic optimam, & sanam intelligentiam habent, quæ scribuntur lib. 1. recopilationis titul. 7. leg. 24. de potestate Regum Hispaniæ circa confandos Indices, & Catalogos expurgatorios. Ea lex anno 1558. primum euulgata est: in ea commendatur Inquisitoribus, ut Catalogos librorum prohibendorum, aut expurgandorum typis edant. Cæteri Catalogi qui ad hanc vsque diem in Hispanijs euulgati sunt, propterea, non sine consultatione Regum publicantur. Tertio eadem probatur assertio, quia Christianissimi Principes ab initio Ecclesiæ, non ut Iudices, sed veluti extraordinarij protectores, & parentes rectæ fidei, & doctrinarum, quæ in Catholicis Doctoribus reperiuntur, nulla probabilia dogmata indiscussa suppressi patiebantur. Sic Leo Imperator Anatolium præfectum coegit, ut Episcoporum sensum de controuersia exorta diligenter exquirat. Idem vtriusque factionis libellos, & consultationes ad Romanum Pontificem supplex mittit. Tandem post Calcedonense Concilium de emergentibus dubijs præuio examine magistrali, & consultiuo percontatur. Vterque Theodosius Cælestinum, Martianus Leonem, Iustinanus Vigilium, Flavius Constantinus Agathonem, & alij Orthodoxi Principes Romanos alios Pontifices in dubijs præuia censura magistrali, & examinatiua non iudiciali consulere; at pro ijs, quæ certo, & iudicialiter Episcopi definitam esse statuebât Christiani Principes eorum sententiam iudicialem executioni mandabât. Quæ omnia, & singula ex generalibus Concilijs, & eorum actis innotescunt: nec aliter prudenter se gerere poterant in exercicio protectorum, & Patrum fidei pro consulenda sancta Sede, si non ea examina, & consultationes præmitterent. Ex gloriosissimis

mis Hispaniarum Regibus Amalaricus, Theodomirus, Adephõsus, Recaredus, Sisenãdus, Chiutila, Chindasindus Recefuintus, Vvãba, & Ernigius in vrbibus Toletana, Bracharenfi, Casarzugustana, Lucensi, & Emeritensi varios Cõuentus, & Antistitum Synodos colligi præceperunt, ut iudicialiter tã doctrinalia, quã moralia ad iurisdictionem Episcoporum pertinentia decernerentur. Vnus Flavius Egicanes Rex tria Cõcilia Toletana indixit, ex quibus decimũ quintum pro examinãdis assertionibus quatuor Iuliani presulis, & dignoscenda earum doctrina cõgregarum est; ille cõuentus sexagintaduorũ Episcoporum iudicialiter, cum subordinatione ad sanctam Sedem veritatẽ decernebat. Alia exempla Regum Hispaniæ pro examine cõsultiuo, & scholastico doctrinarum, saltem iuuãt ad persuadendum eorum muneris esse, ut curent apud sanctam Sedem de controuersijs decidendis. Sic Henricus III. & Ioãnes II. pro examinãdis cõclusionibus accusatis coram sancta Sede aduersus Toftatum sollicitã operã præstitere. Petrus Aragoniæ Rex, ut ait Niceia Frãcisca Dermitij Thadei pag. 490. secundum editionẽ Lugdunensem pro scriptis Raymundi Lullij Barchinone excutiẽdis, pariter curauit. Philippus III. pijsimus Rex in celebri quadã controuersia omnium Episcoporum, Academicarum, & sacrorum Ordinum cõsultiuas, & Magistrales sententias perscrutatus est. Profecto; quia nõnulla ex his adeo erant dubia, ut sine Apostolicæ Sedis cõsultatione determinari non possent, ideo prædicti Reges solum de examine scholastico, & magistrali, non de iudicio, & sententia ferenda curam susceperunt.

Sexta assertio, si aliquãdo Romanus Pontifex iudicialiter, vel opinatiue, vel obiter loquens in Decretalibus aliquã doctrinam scripserit, nihil definiens è Cathedra, & illã, aut contrariã veritati, aut difficilem ex oppositis testimonijs aliqua Prouinciæ Catholicæ propter magna, & vrgentia fundamenta iudicauerint, non possunt Episcopi, vel Tribunalia fidei quidquã aduersus illam iudicialiter definire, nec Principes seculares fungi officio Patrum, aut Protectorum, nisi dumtaxat ad examen cõsultiuum, & Magistrale, ut sententiam, & decisionem scholasticam earum Prouincia-

rum Pontifici suppliciter exponant, & meliori consilio si aliter se res habeat, prædictam determinationem in litteris Apostolicis opinatiuè, aut iudicialiter tantum interlocutoriè contentam reuocent, & retractent. Probatur ex Concilio 15. Toletano, nam cum Benedictus II. quatuor propositiones sancti Iuliani repudiasset, & ipse pro earum defensione adhibuisset testimonia Sanctorum Augustini, Cirilli Ambrosij, Fulgentij, Flauium Egicanem Regem adiit, qui facto sexaginta, & amplius Episcoporum conuentu solum de examine magistrati consultino, aut scholastico curam habuit. Per Diaconos sententiam Doctoralem non iudicalem Episcoporum ad Romanum Pontificem Rex simul, & Concilij Patres remisserunt: qua visa, & fideli allegatione testimoniorum, Pontifex eas quatuor propositiones antea repudiatas approbavit. Secundò eadem probatur assertio, nam quidquid additur supra examen consultiuum, aut scholasticum, est iudiciale; at non potest quidquã iudicialiter præstare circa gesta, dicta, aut scripta Pontificum: ergo in prædicto casu, & similibus nulla alia opera, & cura præstari potest, nisi vnica dumtaxat consultiua, & scholastica.

Postrema assertio: quoties viri docti opera ediderunt, & ea prohibentur iudicialiter, si autores, aut eorum Academia, Ordines, vel natales vrbes graues Doctores, aut sufficientes rationes exhibent ad defensionem earum propositionum, quæ damnatæ sunt, licite possunt adire Principes Christianos, vt examen consultiuum, & scholasticum fieri curent veluti protectores Religionis, & Patres extraordinarij. Solùm postulât, vt per eos quibus Ecclesia Dei eam potestatem demandauit, quales sunt Tribunalia fidei, Episcopi, Academia, & viri Docti, prædictum examen peragatur ad representandum Apostolicæ Sedi seuarum Præuinciarum iudiciũ. Hæc conclusio manifesta est iuxta exempla, testimonia, & fundamenta in alijs assertionibus producta. Nec potest quisquã sic se gerentes condemnare sine præiudicio Sanctissimorum Antistitum, Imperatorum, Regum, Conciliorum, Patrum, ad quorum exempla superiores assertiones prouocantur.

De numero propositionum damnabilium,
Cap. XXIIII.

PLures gradus propositionum damnabilium à nobis sunt obseruati in præcedentibus, quos ad certum numerum redigere, non est ita facile. Illud obseruandum est, innumeras fieri posse combinationes, ex quibus plures alij gradus resultent; exempli gratia ex propositione maiori de fide, & minori ita certa, vt opposita sit temeraria, consequens manifeste illatum, non est erroneum, & tamen est graui censura dignum. Similiter ex maiori propositione de fide, & minori, cuius opposita sit suspecta de fide, consequens euidenter illatum notã Theologicam meretur, quã tamen inter asserta erronea numerare non possumus. Præterea ex duabus propositionibus maiori, & minori aperte & absque controuersa temerarijs, inferitur consequens necessario connexum censura dignum, quod tamen absolute temerariũ dici non potest. Ex duabus propositionibus scâdalosis; aut vna scâdalosa, & altera erronea, consequens necessario illatum censuram Theologicam habet, quam nullo ex præmissis nominibus in hoc tractatu nominare possumus. Similiter ex maiori erronea, & minori temeraria, vel ex minori suspecta, & minori piarum aurium offensiuâ, vel ex maiori denigratiua fidei, & minori sapiente hæresim inferuntur necessario connexæ propositiones, aut conclusiones, quibus Theologica nota debeat inuri: nec tamen ideo nomen aliquod ex præfatis gradibus ad amicum ipsis aptari potest: sanè vt dantur plures contractus innominati, sic & gradus propositionum damnabilium; verum ex prædominanti malicia reducuntur ad vnum aliquem ex prædictis per diuersa capita. Certe cum debiliorem partem sequatur conclusio, & ipsa quodãmodo languescat, necesse est, vt ex multiplici combinatione maioris, & minoris propositionis, resultent multiplices gradus damnabilium conclusionum, quorum nomina,

nec

nec dum reperta sunt, & per ea, quæ hætenus inuenta fuerunt, declarantur, & nominantur.

Qui gradus hætenus sunt expositi, quasi in cumulo cõgesti, numerantur summarie. 1. hæretica doctrina. 2. erronea. 3. sapiens hæresim. 4. suspecta de hæresi. 5. male sonans. 6. scandalosa. 7. seditiosa. 8. scismatica. 9. iniuriosa, maledica, seu contumeliosa. 10. historicè acerba, seu infamatoria. 11. impia contra Principes seculares, & personas Ecclesiasticas. 12. illusoria iurisdictionis Ecclesiasticæ. 13. infana. 14. simplicium mentium seductiua. 15. puritatis fidei denigratiua, aut subsannatiua. 16. apocrypha. 17. ducens ad viam latam. 18. auersua à suscipienda fide, & religione. 19. scrupulosa, seu anxiosa. 20. difficilis, & obscura in thesi graui. 21. periculosa in fide. 22. superstitiosa. 23. temeraria. 24. periculosa in moribus. 25. irreuerens, & miscens sacra prophanis. 26. non allegans fideliter verba scripturæ. 27. euersua regnorum propter iniustitiam, aut irreligiositatem. 28. decoloratiua Ecclesiæ. 29. laudans personas, aut gesta hæreticorum. 30. satyricæ, & acerbæ è pulpito prædicata contra Ecclesiasticos, aut laicos.

Propositiones merentes innominatâ censuram ad hos gradus facile reuocantur, V. g. proxima errori, proxima sapienti hæresim, proxima temerariæ, proxima illusoriæ iurisdictionis Ecclesiasticæ, proxima ducenti ad viam latam, & sic in alijs. Similiter, quæ ex varijs combinationibus maioris propositionis, & minoris merentium censuram, inferuntur, vt necessario connexæ, semper aliquid seculum important, quod ab Ecclesia debeat exterminari: sæpissimè sub scrupulosa, seu anxiosa, seu periculosa doctrina continentur.

Hi gradus, vt monuimus aliàs, sæpe accidentaliter differunt, aut mutuo se includunt, aut simul coniunguntur; interdum ex alijs sunt compositi, quales sunt doctrinæ infanæ, aut irrationales, aut scrupulosæ, & anxiosæ. Si per subtiles argumentationes inuestiganda esset differentia horum graduum ad amicum, superuacaneus esset, & inutilis labor,

nec

nec probabile, sed coniecturale dumtaxat, aut congruens, pari facilitate affirmandum, & negandum. Coniecturæ, & congruentiæ ad vtramvis partem stylo sophistarum, & oratorum facere consueuerunt.

In præmissis gradibus nonnullæ interdum propositiones cõprehenduntur, quæ licet Theologicam censuram non mereantur, nihilominus ex dispositione Ecclesiæ delendæ sunt, quales decernit Clemens 8. in instructione, illas esse quæ lacerant nomen cuiuscunque Catholici, siue Ecclesiasticus sit, siue laicus. Cætera quæ in hoc tractatu desiderari possent in alio nostro opere de opinione probabili reperirentur: libet pro coronide ex instructione prædicta Clementis sequentes clausulas producere.

Qui negotium susceperit corrigendi, atque expurgandi, circumspicere omnia, & attentè notare debet, non solum, quæ in cursu operis manifestè se offerunt, sed, si quæ in scholijs, in summarijs, in marginijs, in indicibus librorum, in præfationibus, aut epistolis dedicatorijs, tanquam in insidijs delitescunt. Quæ autem correctione, atque expurgatione indigent, fere hæc sunt, quæ sequuntur. Propositiones hæreticæ, erroneæ hæresim sapietes, scandalosæ, piarum aurium offensiua, temerariæ, & schismaticæ, seditiosæ, blasphemæ; quæ contra sacramentorum ritus, & ceremonias, contraque receptum usum, & consuetudinem sanctæ Romanæ Ecclesiæ nouitatem aliquam inducunt: profanæ etiam nouitates vocum ab hæreticis excogitatae ad fallendum introductæ: verba dubia, & ambigua, quæ legentium animos à recto, Catholicoque sensu ad nefarias opiniones adducere possunt: verba sacre scripturæ, non fideliter prolata, vel è prauis hæreticorum versionibus deprompta: nisi fortè afferrentur ad eosdem hæreticos impugnandos, & propij telis iugulandos, & conuincendos. Expungi etiam oportet verba Scripturæ sacre, quæcumque ad profanum usum impie accommodantur; tum quæ ad sensum detorquentur abhorrentem à Catholicorum Patrum, atque Doctorum vnanimi sententia: itemque epitheta honorifica, & omnia in laudem hæreticorum de-

lean-

leantur. Ad hæc reijciuntur omnia, quæ superstitiones, for-
tiglia, ac diuinationes sapiunt: item quæcumq; fato, aut
fallacibus signis, aut ethnicæ fortunæ humani arbitrij li-
bertatē subiiciunt, obliterētur; ea quoque aboleātur, quæ
paganismum redolent: item quæ famæ proximorū & præ-
sertim Ecclesiasticorum, & Principum detrahunt; bonif-
que moribus, & Christianæ disciplinæ sunt cōtraria, expun-
gantur. Expurgandę sunt etiam propositiones, quæ sunt
cōtra libertatē, immunitatē, & iurisdictionē Ecclesiasticā:
item, quæ ex gentilium placitis, moribus, exemplis tyrā-
nicam politia fouent; & quæ falsō vocant rationem status
ab Euāgelica, & Christiana lege abhorrentem inducunt, de-
leantur. Explodantur exēpla, quæ Ecclesiasticos ritus, Re-
ligiosorum ordines, statum, dignitatē, ac personas lædunt,
ac violāt. Facetia etiā, aut dicteria in perniciē, aut præiu-
ditiū famæ, & existimationis aliorum iactata, repudientur.
Denique lasciuia, quæ bonos mores corrumpere possunt, de-
leantur. Et si quæ obscenæ imagines, prædictis libris expur-
gandis impressæ, aut depictæ extant, etiam in litteris grā-
diusculis, quas initio librorum, vel capitum imprimi moris
est: huius generis omnia penitus obliterentur. Hactenus
Clemens VIII.

Hæc sufficiunt ad præsentem tractationem, quam ex
varijs opusculis editis in lucem à M. Ioanne Tappia Sto-
bza, compilare volui, & in magis publicam lucem trans-
mittere

DE
PRIMIS
INSTANTIIS,
REMISSIONIBVS, ET ALIIS
recursibus, præsertim in causis
Fidei.

QVID DECREVERINT AB INITIO
Ecclesia Romani Pontifices, & generalia
Concilia, circa primas instantias.
Caput primum.

SEMPER Apostolica Sedes ab initio Ecclesiæ cu-
rauit, vt cum quiete, & satisfactione Prouinciarum
Ecclesiastica iudicia celebrarentur. Id, vt securius ob-
tineret, statuit, ne cognitio causarum in prima instan-
tia alibi fieret, nisi in ea prouincia, in qua partes litigantes
adesent, & apud ordinarios iudices earum. Quod si aliquis
se grauarum arbitraretur, id remedio appellationis ad supe-
riores iudices, & ad sanctam Sedem refarciret. Concilium
Nicenum supra reliqua summam habet venerationem: spa-
tio duorum annorum multos edidit Canones pro regimine
vniuersalis Ecclesiæ. Sed vt omnia Tribunalia litigijs & cō-
tentionibus arderent, id Dæmon curauit, vt vniuersi Cano-
nes Niceni proxime post illud Concilium generale è mani-
bus, & hominum memoria elaberentur. Diuina Prouiden-
tia factum est, vt multi ex illis in authenticis scriptis De-
cretalium, & Conciliorum conseruarentur. Quod Hincma-
rus de Synodis ait editos fuisse in Concilio Niceno septua-
ginta Canones, & extare solum viginti, ex dictis innotescit

qua ratione exponendum sit, præsertim cū Isidorus in prologo suo scripserit Concilium Nicenum apud Græcos quatuor Euangeliorum codici æque magnum esse: verum quidquid de hac re sit Canonem de primis instantijs Ecclesiasticorum non aduocandis ad externos Iudices esse promulgatum in Nicena Synodo inter alia decreta, indubitatum est.

Vnus igitur ex Nicenis Canonibus relatus ab Adriano Papa tom. 3. Conciliorū editionis Colonienfis anni 1618. part. 1. sect. 1. pag. 437. cap. 12. eam legem de prima instantia apud Ordinarios Iudices Prouinciarum incohanda, & terminanda, his verbis renouat. *Prudentissimè, iustissimèque Nicena, siue Affricana decreta definerunt quæcumque negotia in suis locis, vbi orta fuerint, finienda: maximè, quia unicuique concessum est, si iudicio offerri fuerit cognitorum, ad Concilium suæ Prouinciæ, vel etiam vniuersale prouocare.* Eadem verba inueniuntur in quibusdam litteris Concilij Africanici ad Celestinum Papam, & cap. 128. Concilij Carthaginensis Græco idiomate: & lib. 6. capitulum Carolinorum, cap. 287. Et idem Pontifex Adrianus cap. 17. loci proximè relati abusum eorum damnat, qui curant, vt ab externis iudicibus nationales homines iudicentur, cuius hæc sunt verba. *Peregrina iudicia generali sanctione prohibemus, quia indignum est vt ab externo iudicetur, qui Prouinciales, & à se electos debet habere Iudices: & habentur cap. ieges 3. quæst. 6.* Voces illæ, *indignum est*, insinuant cognitionem primarum instantiarum ab externis iudicibus, esse contra ius naturale. Eadem verba inueniuntur cap. 53. Concilij Niceni, vt refert Iulius Papa epist. 2. idem Decretum iam olim fecerant, aut quasi ab Apostolis latum intinuerant sanctus Fabianus epist. 3. & sanctus Higinus epist. 1. Pelagius vero, cap. scitote 6. quæst. 3. opprobrium dicit esse Prouinciarum, si ab externis iudicentur. *Vt de non oportet vt degradetur, vel dehonoretur vnaquæque Prouinciæ, sed apud semetipsam habeat Iudices Sacerdotes, & Episcopos, & quicumque causam habuerit à suis Iudicibus iudicetur, & non ab alienis, id est, à Prouinciæ suæ Iudicibus, & non ab extraneis.*

Vniuersi Pontifices pro obseruantia Nicenorum Canonum

nonum impensè laborarunt, vt patet ex sanctis Siluestro Damaso, Iulio, Siricio, & alijs. Verum singulariter id præstitit sanctus Leo Magnus epist. quinquagesima tertia ad Anatolium, vbi vt annullaret Canonem quemdam Concilij Calcedonenfis alteri Canoni Nicenæ Synodi contrarium hæc ait. *Tanto diuinitus priuilegio Nicena est Synodus consecrata, vt siue per pauciores, siue per plures Ecclesiastica iudicia celebrentur, omni penitus auctoritate sit vacuum quidquid ab illorum fuerit constitutione diuersum.* Et paulo post. *Sancti illi, & venerabiles Patres, qui in orbe Nicena Arrio cum sua impietate damnato mansuras vsque in finem mundi leges Ecclesiasticorum Canonum condiderunt, & apud nos & in toto orbe terrarum in suis constitutionibus viuunt, & siquid usquam aliter, quam illi statuerant, præsumitur, sine cunctatione cassatur, utque ad perpetuam utilitatem generaliter instituta sunt, nulla constitutione varientur.* Epist. 55. ad Pulcheriam de iisdem Canonibus scribens ait. *Aduersus illa nihil audere conceditur, itaut siquis diuersam aliquid decernere velit, se potius quam illa corrumpat, quæ si vt oportet à cunctis Pontificibus intemerata seruentur per vniuersas Ecclesias, tranquilla erit pax, & firma concordia: nullæ de priuilegijs ambiguitates, nulla erunt de aliena usurpatione certamina.* Prærogatiua Nicenorum Canonum exprimitur à sancto Leone. Primò, quòd *diuinitus eo priuilegio gaudeant*, vt cæteris etiam generalium Conciliorum Canonibus præcedant. Hinc nonnulli arbitrantur vniuersaliores Canones Nicenos circa iurisdictionalia esse de iure Diuino, quibus non libet nunc assentiri, nec refragari. Secundò addit consequenter Leonem posse, vel de violatione, vel de ipsorum derogatione tractare. Tertiò cum addat ab illorum obseruantia vniuersalis Ecclesiæ pacem dependere, & ex eorum transgressione contentiones, litigia, alienæ iurisdictionis usurpationem emanare, videtur nullatenus licite, eos posse temerari. Quartò cum Canon Nicenus statuatur indignum esse, vt ab externis iudicibus in prima instantia nationales homines iudicentur decerne-

re videtur, aut sæpissime, aut semper non sine violatio-
ne iuris naturalis, & Diuini hanc auocationem primarum
instantiarum ab ordinarijs, & nationalibus iudicibus con-
tingere. Quintò apparet quædam generalis promissio A-
postolicæ Sedis tam circa Canonem nuper dictum de pri-
mis instantijs, quàm de reliquis Nicenæ Synodi; quod
nunquam in finem vsque mundi violandi erunt. Sæctus Gre-
gorius Papa lib. 7. epist. 53. magnam hanc prærogatiuam
Nicenæ decretis videtur detulisse, cum ideò statuat reueren-
tiam summam aliorum Conciliorum generalium statutis
præstandam esse, quia sectantur Nicenos Canones. Cum Sy-
nodus Nicenæ proximè post martyria & persequutiones Im-
peratorum fuerit celebrata, cum vtpote vicinior Christo, &
Apostolis firmiter & verius traditiones Ecclesiasticas me-
moriam conseruauerit, cum sanctissimi Episcopi pro Christo
manibus, pedibus, oculis mutilati prædictos Canones fan-
xerint, cum ipsorum non pauci gratia miraculorum, prophe-
tico spiritu, mortuorum resurrectione fuerint insignissimi,
semper eorum decreta singularem prærogatiuam, & obser-
uantiam tenuerunt.

Omnes, aut aliquos Nicenæ Synodi Canones esse de iu-
re Diuino arbitratur nonnulli ex verbis Leonis nuper re-
latis, & expensis; & ex verbis Iulij Primi, qui vbi numer-
auerat nonnulla prædictæ Synodi decreta, atque in illis pro-
ximè relatum Canonem de primis instantijs ab Ordinario
Iudice non auocandis, hæc ait. *Ex his, & alijs, quæ tam ab
hac sancta Sede, quàm ab Apostolis, eorumque successo-
ribus sunt statuta, nihil præfatis Episcopis concessistis.* Ergo
Nicenæ Canones iuxta prædictos Auctores, & præcipuè il-
le de primis instantijs à Iudice Ordinario nationali cogno-
scendis, ab Apostolis dimanant. Verùm nolumus huic opi-
nioni inniti; sed damus Nicenos Canones esse de iure posi-
tuo humano, at sanctissime, & religiosissime eos tota susce-
perit antiquitas, omnes Romani Pontifices de illorum ob-
seruantia curarunt, nulla abrogatione, aut dispensatione
permissa; ergo incredibile est Romanum aliquem Pontifi-
cem scientem, & volentem singularem aliquem Canonem ex
ijs, aut abrogatione, aut dispensatione annullare, illum præ-
fer-

fertim de primis instantijs ab Ordinario Iudice non auo-
candis, quem tanto verborum pondere sanxit Nicenæ Syno-
dus, vt dicat indignissimum esse, si ab externis hominibus
nationales homines iudicentur.

Cum anno 1512. hic Canon à nonnullis violaretur Leo
X. in Concilio Lateranensi sess. 10. pag. 98. Tomi. 4. Con-
ciliorum, part. 2. edit. Colon. anni 1618. vniuersis Patri-
bus consentientibus illum denuo innouauit, roborauit, &
stabiliiuit.

Concilium Tridentinum sess. 24. cap. 20. statuit, vt cau-
sæ omnes, etiam si beneficiales essent, in prima instantia co-
ram Ordinarijs locorum terminarentur; neque vllò prætex-
tu, aut colore cognoscerentur ab alijs, si non vellet eas *Sum-
mus Romanus Pontifex per speciale rescriptum signature
Sanctitatis sue manu propria subscribendum committere,
aut auocare.* Itaque litteræ omnes contra prædictum Nicen-
num Canonem, & Tridentinum subreptiæ sunt, si non in
ipsis rescriptis sigillo munitis, & plumbatis coram Ordina-
rio præsentandis appareat subscriptio nominis Sanctitatis
sue propria manu scripti, nam petitiones, aut supplicatio-
nes, super quibus breue Apostolicum fabricatur, non sunt
specialia rescripta signature. Tam perspicua & clara est
mens Tridentinæ Synodi circa genus subscriptionis Ro-
mani Pontificis, & circumstantias illius, vt per nullam de-
clarationem, limitationem, aut subtilem considerationem
possit in alium sensum deflecti: Quod si Auctoribus Serario
in Proleg. Bibl. cap. 19. quæst. 11. Delrio in disquisit. Mag.
part. 3. lib. 6. cap. 1. sect. 3. Sanchez tom. 3. de Matrimonio
lib. 8. disput. 2. Basilio Poncio lib. 5. cap. 13. §. 2. Ioanne
Valero in differentijs vtriusque fori, verb. *Absolutio*, diffe-
rentia 1. & verb. *Nullitas*, differentia 5. Bonacina de legi-
bus, disput. 1. quæstion. 1. punct. 8. Vega in Summa, tom.
1. cap. 62. Portel. in dabijs regularium, licet adeò sint
venerandæ eminentissimorum Cardinalium declarationes
circa loca similia; verumtamen solum sunt Doctorales, aut
Magistrales, à quibus per probabiliora fundamenta, si appa-
reant, licet discedere opinando: vrgentior ratio est, vt de a-
liorum expositionibus, aut declarationibus idè statnatur.

Res de qua agitur tanti ponderis est ex promissione Apostolicæ Sedis de non temerandis vsque in finem mundi Nicænis decretis ex perpetua obseruantia Romanorum Pontificum, & ex dispositione Concilij Tridentini, vt non sine euidentijs, & irrefragabilibus argumentis violari queant ordinarij Iudicis munera, & priuilegia. Nec credendum sit, quod ait Pelagius supra relatus, Pontificem aliquem Romanum futurum, qui degradando, & dehonorando Prouincias Catholicas, & vniuersos earum Iudices ad extranea loca, & ad exterorum Tribunalia causam auocet in prima instantia.

Propter has, & vrgentes alias causas plures sunt Pontificiæ dispositiones, & conciliare, necausæ Ecclesiasticæ alibi quã in proprijs Prouincijs in prima instantia ab Episcopis, vel Metropolitanis, vel Concilio Prouinciali, aut Primatu cognoscantur: & vbi necessitas ita postulauerit demandantur recursus ad vicinam Prouinciam. Cap. Placuit, cap. Scetore, cap. De illis 6. quæst. 3. cap. 1. & per tot. 6. quæst. 4. locum inquirunt Iudicis ibi constituendum vbi res gestæ sunt; vbi facilius partibus aditus citra expensam, citra periculum. Inuat Concil. Calcedon. can. 9. Sardicense can. 4. 7. & 16. Mileuit. cap. 22. Innocent. III. in Concilio Lateranens. prohibuit nequis virtute litterarum Apostolicarum ultra duas diætas à sua Diœcesi auocaretur. Cap. nonnulli 18. de rescriptis. *Ne reus fatigatus laboribus, & expensis liti cedere, vel importunitatem actoris redimere compellatur.* Bonifac. VIII. cap. statutum de rescriptis in 6. vltimis de causis limitauit prædictam remissionem ad vnã diætã. Concil. Basileense sess. 31. decreuit in omnibus instantijs terminandas esse lites

Prouinciãrum, quatuor diætis à Romanã distantium.

(?)

An prima instantia in causis fidei ab ordinarijs locorum tum Inquisitoribus, tum Episcopis auocari queant ad Romanam Curiam. Caput

II. examinatiue propo-

sum.

FVERE Graues Doctores Iurisperiti, & Theologi, qui arbitrarentur supremam Inquisitionem Romanam à Paulo III. suadente Beato Ignatio de Loyola erectam anno 1542. saltem præueniendo potuisse, & nunc posse in quavis orbis terrarum parte primam instantiam auocare in negotijs fidei. Idcirco iuxta hanc opinionem quis, aut accusatione, aut delatione, aut testificatione in causa hæresis præuentus fuerit ab Inquisitione Romana, nõ potest ab vllis ordinarijs locorũ tam Inquisitoribus, quã Episcopis, vel eorum Vicarijs iudicari. Probatum dicta assertio ex litteris Pauli III. nuper relatis, quarum initium est. *Licet ab initio nostra*, in illis hæc habentur. *Ijs super negotio fidei Commissarijs, & Inquisitoribus Generalibus, & Generalissimis contra omnes, & singulos à via Domini, & fide Catholica aberrantes, seu de eadem fide male sentientes, aut alias quomodolibet de hæresi suspectos, etiam absque ordinarijs locorum, etiam in causis in quibus ipsi de iure interuenire habent, inquirendi, & per viam Inquisitionis, vel inuestigatiuis, seu alias etiam ex officio procedendi, ac culpabiles quæcumque, seu suspectos precedentibus iudicijs, carceribus mæcipiendi &c.* Hæc clausulæ manifestè demonstrant per illa verba. *Etiam absque ordinarijs locorum*, saltem ad præuentionem posse sine illis Romanam Inquisitionem vbiq; terrarum contra reos in causa fidei procedere: In reliquis quæ fidem non tangunt, senerissimè prohibentur Generalissimi Inquisitores Romani, aut procedere, aut iudicare per clausulã prædictarũ litterarum. *Alijs quam crimen hæresis sapientibus delictis, & excessibus se intrromittere nequeant.*

queant. Quoad causas autem & reos fidei cum incidētib; dependentibus, & emergentibus, annexis, & connexis omnimodam facultatem, & auctoritatem accipiunt prædicti Generalissimi Inquisitores, *vt in quacumque instantia fuerint, sine debito terminent quæuis negotia fidei.* Qui verborū tenor satis demonstrat, etiā postquam ordinarij locorum, Inquisitores, & Episcopi de aliquo reo in causa hæresis, aut hæresim sapiente cognoscere cœperint, posse Inquisitionē Romanam eandem causam & reum sibi assumere.

Alij tamen Doctores certissimum esse credunt, nullam primam instantiam in causis fidei ab Inquisitione Romana auocari posse, etiam si iudicium illa præuenierit ex delatione, aut accusatione, aut testificatione præuia. Itaque nullus Inquisitor, & Vicarius Episcopi, vel Episcopus potest priuari cognitione iudiciali in prima instantia de causa hæresis circa reum sui territorij. Probant primò, quia Concilium Tridentinum sess. 24. cap. 20. ait causas omnes, etiam si beneficiales sint in prima instantia coram ordinarijs locorum tractandas, & terminandas esse: nec ulli congregationi, aut Tribunali in toto orbe terrarum licere eas primas instantias sibi assumere, & auocare; ergo si quod ius Romana Inquisitio habuit ante Concilium Tridentinum ex litteris Pauli III. illud derogatum, & annullatum est prædicta sessione, & capite. Exceptio posita in ipso Concilio robustius firmat hunc sensum, cum ibidem decernatur solū Romanum Pontificem prædictas primas instantias ex *urgē* tibus rationibus auocare posse; & consequenter non credendas esse legitimas & validas similes auocationes, sed subreptitias & nullas, si non fiant per speciale rescriptum signaturæ sanctitatis suæ manu subscribēdum; ergo penes ipsum dumtaxat Romanum Pontificem est ius auocandi primas instantias sub prædictis conditionibus, & limitationibus executioni mandandum. Ex hoc fundamento ijdem Doctores inferunt à fortiori nullam aliam congregationem Romanam, aut ex illis, quas Sixtus V. erexit anno 1587. aut ex alijs, quæ temporum decursu erigentur, posse in prima instantia cognoscere de negotijs ad Ordinarios Iudices pertinentibus.

Pro-

Probant secundò, idem intentum singulariter pro Regnis Hispaniarum, nam cum ex nova erectione Inquisitionis Romanæ per Paulum III. anno 1542. orta fuisset suspicio de priuilegijs, aut derogatis, aut limitatis, aut immutatis Inquisitionis Hispanæ, idem Pontifex anno 1544. expediuit litteras, quarum initium est: *Circumspecta Romani prouidentia Pontificis*, & in illis iurat in verbo summi sacerdotis non fuisse suæ intentionis quidquam pro ijs Regnis innouare: verba illius sunt. *Tenore presentium in verbo Romani Pontificis attestamur nūquam intentionis nostræ fuisse, aut esse quod per constitutionem, aut deputationem nostrā, ac super illas confectas litteras officium Inquisitionis in quibuscumque Regnis, Prouincijs, & locis, aut aliquibus personis officium Inquisitionis huiusmodi dicta Apostolica auctoritate exercentibus, seu facultatibus illis per quoscūque Romanos Pontifices prædecessores nostros, ac nos, & Sedem Apostolicam præiudicaretur, & quatenus per eandem constitutionem, aut deputationem nostram, ac desuper confectas litteras, quoad præiudicium attinet, per presentes reuocamus, cassamus, & pro nullis, & infectis haberi volumus.* Ex quibus verbis manifestum est Inquisitionem Romanam nihil immutasse de iuribus, & consuetudinibus Inquisitionis Hispanæ; sed quemadmodum ante erectionem Inquisitionis Romanæ, neque præueniendo, neque interrumpendo poterat quisquam præter nationales Inquisitores auocare, aut assumere primas instantias causarum fidei; ita nec post fundationem Inquisitionis Romanæ prædicta iura Hispanæ Inquisitionis quoad primas instantias temerari, aut violari poterant: præsertim quatenus Concilio Niceno, Lateranensi, & alijs Pontificum decretis innitebantur. Quod si Paulus III. ex præfatis litteris anni 1542. aliquod præiudicium intulit Hispanæ Inquisitioni illud non ultra biennium durare potuit, cum anno 1544. reuocauerit, & annullauerit priores litteras in ijs, in quibus, aut limitare, aut innouare viderentur aliquid de iuribus, aut consuetudinibus Inquisitionis Hispanæ.

Tertiò, idem intentum suadent ex litteris Sixti V. qui cum anno 1587. erexisset quindecim congregationes Car-

Y

di-

dinalium, ne per illarum erectionem ordinariorum, & iudicum competentium iura læssa viderentur, enulgauit declarationes nonnullas anno 1588. die vndecima Maij, quarū prima est. *Si ante inchoatum iudicium coram aliquo iudice pars coram congregatione conuenta renuerit in illam consentire, & noluerit causam à congregatione terminari tunc ad iudicem cōpetentem remittatur.* Ex quibus clarè monstratur tunc solum sacras illas congregationes posse iudicialiter cognoscere in prima instantia non præuia sententia Ordinarj, cū partes litigantes communi consensu veluti ad iudicem arbitrum ad ipsas confugiunt.

In secunda declaratione idem Pontifex alia addit, quæ prædictum sensum illustriorem reddere videntur. *Quod si coram aliquo iudice inchoatum fuerit iudicium; & deinde partes concordēs congregationem adiuerint, tunc cōgregatio causam decidat, & acta ad se transportari faciat.* Omnia hæc & singula verba ostendunt apertè, vt isti Doctores aiunt, nihil contra Nicenum Canonem, nec decretum Concilij Tridentini à Romanis Pontificibus ex certa scientia fuisse attentatum: nam cum vniuersales Patres sint, atque Pastores, nūquam degradare, aut dehonorare voluere Catholicas Prouincias ad extranea Tribunalia primas instantias aduocantes.

Ex præmissis ijdem Doctores inferunt ratione Concilij Niceni, & Tridentini grauiora, & vrgentiora esse priuilegia Inquisitionis Hispanæ in prima instantia circa negotia fidei, & alia de quibus secundum ius, aut consuetudinem decidere, & iudicare solita est, quam ratione omnium litterarum Apostolicarum, quas ab anno 1485. sub Innocentio VIII. vsque ad præsentem diem Regum fauore suffulta à summis Pontificibus impetrant. Id satis efficaciter probant collatione facta testimoniorum in vtramque partem, quæ quoniam ex infra adducendis facile potest inferri, in ea inueltiganda non licet immorari. Nolumus in re pendente a iure positio in alterutram sententiã inclinare, sed vtriusque fundamenta examinatiue solum absque affirmatione, aut negatione producere.

(P.)

De

De legibus Philippi II. anno 1593. pro executione prædictorum decretorum Concilij Tridentini, & Niceni. Caput III. examinatiue solum propositum.

PHILIPPVS II. in comitijs Matritensibus anni 1593. legem tulit, quæ nunc est 59. lib. 2. titul. 4. nouæ recopilationis; ea iubet ne vioatio prædicti decreti Concilij Tridentini de primis instantijs ab ordinario iudice non auocandis vilo vnquam loco, aut tempore in subditis sibi Prouincijs permittatur. Regiam auctoritatem pro executione eiusdem decreti supremo Castellæ Senatui commissit; nam eidem iam olim lege 62. eiusdem tituli, & lib. & lege 82. pro vniuersis clausulis Concilij Tridentini executioni mandandis simitem etiam Regiam virtutem, & auctoritatem executricem demandauerat. Id sibi licere arbitratus est Rex Catholicus: Primò, nam Christiani Principes sunt extraordinarij Patres, & Protectores Ecclesiæ, & commissarij obseruandorum Conciliorum, & Canonum. Secundò, quia ijdem Christiani Principes executores sunt Concilij Tridentini ab ipso Concilio, & Pio IV. specialiter designati; quod pluribus testimonijs probant communiter Doctores quorum nonnulli allegantur à Narbona lib. 2. titul. 4. lege 59. glossa 2. Tertiò, nam idem Concilium sess. 25. cap. 20. prouocat Principes Catholicos ad imitationem antiquorum, illis verbis. *Imitantes anteriores, optimos, religiosissimosque Principes*, at multi ex his de obseruantia, & executione sacrorum Canonum erant solliciti, illamque promouebant legibus, & potentia; ergo ijdem præstare nunc possunt Catholici Principes. Quartò, nuper dictam legem Philippus enulgauit, quod multorum esset opinio in Concilio Tridentino non pauca esse decreta, quæ Hispani Reges cedentes iuri suo dubio, aut opinabili libenter admitterunt; cum tamen Reges Galliæ, & nonnullæ Prouinciæ nunquam se submittere voluerint legibus eiusdem

Y 2

dem

dem Concilij, neque eas in suis ditionibus acceptauerint. Propterea grauium virorum opinio fuit initum fuisse pactum, aut contractum, aut quasi contractum inter Ecclesiam, & Principes Christianos, vt si hi decreta prædicti Concilij in suis Regnis, & dominijs sanxerint, & susceperint, & protectores, & executores sint eiusdem Concilij, & singulorum, quæ in eo continentur: ita vt ipsis inuitis, nec derogari, nec annullari, nec sine causa dispensari valeant. Iuxta hos Doctores innitentes doctrinæ Gersonis tom. 4. conclus. 3. super ludo stultorum, Stephani Anfrédij tractatu de potestate seculari reg. 2. num. 31. & aliorum Doctorum in Gallia tractantium de protectione Regia Concilij Constanciensis, & Basilenfis, intercessit hoc pactum. Ecclesia donat Principi Christiano protectionem, & executionem Conciliorum, dummodo ipse ea acceptet etiam in iurisdictionalibus, quæ sub dubio, aut opinione versantur; Princeps cedit cuiusque iuri, & acceptat in suis dominijs singula decreta, simulque assumit munus protectoris, & executoris eorūdem Canonum, & decretorum: ex quibus iuxta hos Doctores fit, vt neque Ecclesia dissentiente Principe, nec Princeps dissentiente Ecclesia prædictos Canones, & decreta violare queant; nec liceat vnquam dispensatio nisi cum conditionibus præscriptis sess. 25. cap. 18. Quoniam verò hic contractus, aut quasi contractus opinionis prædictæ grauissimis Doctoribus displicuit, quod per illum nimis arctaretur Ecclesiæ potestas, nec ipsa videretur superior suis legibus ratione pacti cum Principibus initi, vt illas absque horum cōsensu dispensare, aut alterare non posset, alia media excogitata sunt, quibus ratione protectionis, & executionis ijdem Principes impedire queant, ne aut Concilij Tridentini, aut aliorum generalium Conciliorum decreta, & Canones violentur.

Ad quorum intelligentiam supponunt graues Auctores, aut iure Diuino, aut saltem ex voluntate fidelium, & immemoriali seculorum præscriptione Catholicos Principes esse Protectores Ecclesiæ, quod exprimitur sess. 25. cap. 20. Concilij Tridentini illis verbis. *Quos Deus sanctæ fidei, Ecclesiæque Protectores esse voluit.* Similiter eos ex-

cutores esse decretorum, & Canonum Pius IV. & præfatum Concilium aperte declarant. Hinc variâ media propo-nerunt Doctores prædicti, quibus licet impedire queant Principes violationem decretorum, & Canonum. Primum ex munere executoris, de quo communis sensus est, quem expressit Caceres glossa 28. de executoribus testamenti, pag. 561. editionis Methymnensis in illis verbis. *Supposito quod executor sponte, vel inuitus acceptauit, & exercet officium executoris testamenti cum fuerit nominatus ad satisfaciendum illi, qui eius fidem, bonitatem, solertiamque probauit; videtur quodammodo creditor eius existere iuxta Iuris cōsultam sententiam in lege 1. & qui non exequitur, obnoxius remanet ad reddendam rationem, & de suo luere quod malefecit.* Quæcumque ab Auctoribus scribuntur de executoribus testamentorum, eadem dicenda credunt de executoribus Conciliorum, ita vt Principes, qui hoc munus acceptauerint, sint vere creditores præstandæ executionis, & grauissimè peccent, si permittant ipsorum Conciliorum decreta, aut Canones temerari, aut violari: ergo per Regiam auctoritatem, & vim quàm vniversalis Ecclesia implorat à Principibus Catholicis, possunt impedire ne ab vlllo Ecclesiastico, aut laico executio Concilij possit impediri. Secundò, ex munere Protectorum eandem assertionem persuadent; debent enim Principes ratione illius tueri, & protegere singula decreta, & Canones ne ab vlllo magistratu laico, aut Ecclesiastico violentur; non quod iurisdictionaliter, vel auctoritative id præstent, sed vi paterni muneris, aut correptionis fraternæ executiæ, impeditiæ culparum, quæ in violatione Canonum, & decretorum, aut eorum dispensatione sine causa, aut per subreptionem contigerint. Non spectat ad Principes ex munere prædicto Ecclesiasticos transgressores Conciliorum punire; benè tamen impedire transgressionem in fieri.

Tertiò, cum sacri Canones, & leges quoad vim directiuam obligent etiam supremos Principes Ecclesiasticos, nec sine graui culpa, & scandalo ab ipsis violari possint, fit, vt ex mandato Diuino apud Ecclesiasticum, cap. 17. *Vnicuique mandauit Deus de proximo suo teneantur impe-*

dire Catholici Principes transgressiones suarum legū, quæ cum peccato à summis etiam Principibus Ecclesiasticis dimanauerint. Hæc recitauimus ex alijs, & examinatue tantū proposuimus ad declarandum nonnulla ex illis fundamentis, quibus Doctores nonnulli uti consueuerunt ad tuendas leges Philippi II. initio huius capituli propositas, & similes alias, quas præsci Imperatores, & Principes pro executione, & protectione factorum Canonum promulgarunt. Addunt alij semper esse præsumendum de Ecclesiastico Principe, quod laudabiliter gessere Imperatores, & Reges, at Iustinianus Authent. ut defend. i. l. §. si verò contigerit, & §. si verò, hæc iubet ne cogantur litigantes relinquere proprias Ciuitates, & Prouincias; idem igitur præsumendum de Ecclesiasticis Pastoribus. S. Bernardus lib. 3. de considerat. cap. 2. plura in hanc rem contulit.

*Utrum singulare aliquid habeat extra ius commune
Inquisitio Hispana circa primas instantias.
Caput I V. assertiue propositum.*

Huius dubij facilis est resolutio, nam ex præmissis certe constat pro tuendis primis instantijs ordinariorum in causis Ecclesiasticis nullis esse posse leges, aut indulta, quæ vniuersalis, & efficacius eorum iura tueantur, quàm quæ in superioribus sunt producta, cum ex Concilio Niceno, & Tridentino nullum Tribunal, aut Index orbis terrarū possit licitè, aut validè primas instantias ordinarijs Iudicibus usurpare. Solus Romanus Pontifex ex vrgentissimis fundamentis, si locum habeant, & robur sine degradatione, aut dehonoratione fidelium Prouinciarum, & regionum, ut mouit Pe' agius Pontifex, cap. *Scitote*, valet sibi primas instantias assumere, dum tamen per speciale rescriptum signaturæ propria manu subscriptum, id præstet. Quoad primas instantias pertinet nihil amplius, aut illustrius habet Inquisitio Hispana in omnibus, & singulis Apostolicis lit-

teris quas ipsi Apostolica Sedes concessit, sicut constabit ex infra referendis.

Fortassis arbitretur aliquis decretum Concilij Tridentini, de primis instantijs ab ordinario Iudice non auocandis fauere non posse Hispanis Inquisitionibus, quod illæ delegatam potestatem habeant non ordinariam; ac proinde ordinarij locorum appellari nequeant, de quibus dumtaxat Synodus Tridentina locuta est. Verum hæc obiectio nullius est ponderis: primò, quia etiam alij plures habentes iurisdictionem quasi Episcopalem verè ordinarij sunt, in quibus nullus adest Episcopus, ut Abbates iurisdictionem Episcopalem habentes ex privilegio Apostolico, & alij similes. Secundò, est duplex genus ordinariorum, aliud eorum, qui annexam habent potestatem ex iure Diuino, ut Episcopi; aliud ex destinatione, vel privilegio Pontificis, penes quem est omnis iurisdictione originaliter: & hoc postremum etiam iuxta omnes Doctores comprehenditur cap. 20. sess. 24. Concilij Tridentini, ita ut verè sint ordinarij Rectores quarundam Academiarum, Abbates non pauci, omnes Inquisitores, & similes alij. Tertio Inquisitores particularium Prouinciarum supremæ Inquisitioni Hispanæ subditi simul cum ordinarijs locorum iudicant, ita ut ad sit simul in sententijs ferendis de negotio fidei Episcopus, aut illius Vicarius; ergo integrum Tribunal habet in se verum nomen Iudicis ordinarij, cum illud componatur ex ordinario loci, & ex delegatis Inquisitoribus. Propterea quando alia deessent omnia, & Inquisitores locorum non essent ordinarij Iudices ex delegatione Apostolica ratione presentis Episcopi, aut Vicarij illius, primæ instantiæ de negotijs fidei ad alia externa Tribunalia auocari non pote-

rant.

Litteræ Apostolicae summarie propositæ de Iuribus, & privilegijs Inquisitionis Hispaniæ in omnibus instantijs. Cap. V. recitativæ solum propositum.

NE quidquam maneat in obscuro circa primas instantias, & ut ea, quæ singularia habet Hispana Inquisitio facilius inuestigentur necesse est recitativæ dumtaxat proponere Apostolicas litteras, quæ de primis, & postremis instantijs prædictæ Inquisitionis tractarunt.

Dominus Ioannes Alvarez de Caldas occasione quarundam assertionum Complutensis Academiæ, de quibus simul in Romana Curia, & in Hispania causa fuerat incohæta syllabum, seu breviculum fecit litterarum Apostolicarum circa iurisdictionem Inquisitionis Hispaniæ pro informando Catholico Rege Philippo III. anno 1602. Eûdem syllabum prout est in monumentis Consilij Status Regij brevissime perstringam. Innocentius VIII. tres litteras expedivit anno 1485. & 1486. in quibus dicitur: *Non ad nos, seu Sedem Apostolicam, sed ad te debeat appellari.* Alexander VI. anno 1494. superiores litteras confirmat, & ampliat, ut intelligantur de quibuscunq; causis, & negotijs officium Inquisitionis concernentibus cum illorum dependentijs, & emergentijs Julius II. anno 1507. & Leo X. anno 1518. & Adrianus VI. anno 1522. eisdem ferè verbis superiores litteras confirmant. Clemens VII. anno 1524. & iterum anno 1529. & Paulus III. anno 1539. omnes anteriores prædecessorum Bullas repetunt, & confirmant. Singulare illud est, quod Paulus III. anno 1544. postquam primus omnium erexerat Inquisitionem Romanam dicat in quibusdam litteris Apostolicis sub iuramento in verbo Romani Pontificis se nihil innovare, aut immutare voluisse de iuribus antiquis Inquisitionis Hispaniæ propter erectionem Romanæ Inquisitionis, quam biennio ante fundaverat, ut in præcedentibus expensum est. Julius III. anno 1551. omnes

nes supra-relatas Apostolicas denuo firmat, & extendit ad quascumque causas quoquo modo pertinentes ad Inquisitionem Hispanam, & subdit se omnem suam potestatem in causis sanctum Officium quoquo modo tangentibus Hispanæ Inquisitioni tribuere, ac si nihil in sancta Sede de iurisdictione reservaretur. Gregorius XIII. anno 1572. sigillatim prædictorum omnium brevium mentionem facit, & omnia in ipsis contenta denuo firmat. Similia sunt, quæ habentur in litteris Clementis VIII. anno 1596. & anno 1599. & expressè subdit, ut prædictæ litteræ ad ea omnia extendantur, de quibus solita est cognoscere Inquisitio Hispana, siue de iure, siue de consuetudine. In litteris anni 1595. idè Pontifex committit denuo Inquisitori Generali causam librorum cognoscendorum.

Addit prædictus Dominus Ioannes Alvarez de Caldas alias litteras Apostolicas ad probandum subreptitias fuisse litteras, quæ contra fautores assertionum Complutensium emanarunt è Romana Curia: nam Alexander VI. anno 1498. expediit litteras declarantes non esse acceptandas veluti subreptitias Bullas quaslibet, in quibus aliquid contineatur aduersus iura Inquisitionis Hispaniæ. Similes alias dedit pro declaranda hac subreptione Clemens VII. anno 1524. & addit, nisi forsàn cõsenserint Reges Catholici. Sixtus V. in erectione quindecim congregationum ait, se nihil immutare velle de iuribus Inquisitionis Hispaniæ, ut propterea si in simili causa, siue impressarum conclusionum, siue editorum librorum in Hispania, siue aliarum delationum ad huiusmodi officium Inquisitionis pertinentiã litteræ quæcumque in Romana Curia aduersus Hispanum quemlibet impetrarentur, veluti subreptitiæ acceptandæ non sint nisi cum prædictis cõditionibus, & limitationibus. Tandem prædictus Dominus Ioannes Alvarez de Caldas plures litteras Apostolicas compilavit, exvi quarum iam olim Inquisitio Hispana de quibuscunq; libris scriptis, aut impressis, & de quibuscunq; propositionibus, & assertionibus cognoscit. Paulus III. anno 1539. specificat causam librorum cognoscendorum, ut propriam Hispanæ Inquisitionis in suo territorio. Julius III. semel anno 1550. & iterum

rum anno 1554. Paulus IV. semel anno 1558. & iterum per alias litteras anno 1559. & iterum per alias anno 1560. Pius V. anno 1564. & Gregorius XIII. anno 1572. Non paucæ ex litteris Apostolicis relatis sunt in antiquissimis expurgatorijs Hispaniæ, aut referuntur a Iacobo Castellano in compendio, fol. 57. 62. 70. 92. 137. aut proponuntur in Bullario magno: alia verò ex monumentis Regijs constant, & ex arcanis tabularijs, tum Consilij Status, tum Senatus Inquisitionis supremæ, quemadmodum liquet ex prædicto syllabo, aut breuiculo Domini Ioannis Alvarez de Caldas, primum in supremo Inquisitionis Senatu Decano, deinde Episcopo Ouetensi, tandem Abulensi. Omnes præmissas litteras Apostolicas, & plures alias denuo contulit in vnam summam D. Ioannes Dionysius Portocarrero è supremo Senatu Inquisitionis Hispaniæ, occasione cuiusdam prohibitionis, quæ à sacra congregatione de indice emanauerat anno 1628. & similiter occasione citationum personalium quas eadem sacra congregatio intimabat aduersus Hispanum quemdam Auctorem anno 1631. 1632. 1633. ipsum à nationalibus iudicibus in prima instantia separare contendens. Propterea multis modis, & vijs constat de fidei allegatione, & authentico robore breuium Apostolicorum, quæ produximus solum recitative, nihil circa illa commentantes, aut afferentes.

Decreta, & gesta nonnulla Regum Hispaniæ præsertim ne auocarentur prima instantia Ordinariorum in negotio fidei. Caput VI. recitative solum propositum.

QUæ gesserit Philippus II. post Concilium Tridentinum, vt leges sacras de primis instantijs tueretur, retulimus cap. 3. nunc expedit ea, quæ ab illius progenitoribus facta sint, recitative dumtaxat exponere. Supponere tamen oportet gloriosissimos, & religiosissimos Principes arbitratos esse sui muneris fuisse tueri, protegere, & executioni man-

mādare sacros Canones, & Apostolicas litteras propter ea fundamenta, quæ tertio capite producta sunt. Referre expedit aliorum Regum gesta, & decreta extrahendo nonnulla ex illis, quæ Dominus Ioannes Alvarez de Caldas proxime relatus in breui summario produxit occasione prædictarum Complutensium assertionum, & quæ copiosius D. Ioannes Dionysius Portocarrero in supremo Inquisitionis Hispaniæ Senatu in vnum summarium contulit. Ferdinandus Rex Catholicus anno 1487. vigesima prima Decembris die, vt protector Concilij Niceni, & sacrorum Canonum, impediuit ne litteræ quædam è Romana Curia missæ ab Inquisitoribus Barchinonensibus acceptarentur, vt constat ex tabularijs prædictæ Inquisitionis Barchinonensis, id fecit Rex ne prima instantia, & alia iura à Sede Apostolica Hispaniæ concessa læderentur ipso inaudito, & Sede Apostolica incōsulta; hoc fuit ministerium executium, aut executio ministerialis omni iurisdictione destituta, quæ Ecclesia Principibus, cōmendat ipsis iubens, vt sic segerant quemadmodum in sequentibus innotescet. Anno 1505. idem Rex Catholicus Iulio II. scribit pro renocanda cōmissione, quæ à sacra Rota emanarat circa causas nonnullas sancti Officij in prima instantia, vt constat ex lib. 2. de Regijs decretis in tabularijs supremi Senatus Inquisitionis, fol. 244.

Anno 1509. idem Rex pragmaticam sanctionem sub grauius pœnis euulgat cōtra intimantes, aut figentes litteras è Curia Romana circa Inquisitorum causas, ipso incōsulto, si non prius constet subreptitias non fuisse, & absque læsione vlla primæ instantiæ, & aliorum iurium ad Inquisitores pertinentium. Sic se gessit, quod quia vt tutor, & executor sacrorum Canonum id sibi licere existimabat, & quia nonnullæ Apostolicæ litteræ ita generaliter præscriperunt, atque vt alij volunt propter varios titulos inferius recitandos. Anno 1510. idem Rex Inquisitoribus Hispaniæ iubet, vt cohibeant eum qui litteras Romanæ Curie intimauerit ipso non cōsulto. ex lib. 3. pro schedulis Regijs, fol. 71. Id præstitit, vt protector, & executor Concilij Niceni, & sacrorum Canonum ne iura primæ instantiæ, & legitimæ aliæ Apostolicæ litteræ violarentur. Anno 1513. idem Rex Archiepiscopo, &

Proregi, & Inquisitori CæsarAugustano mandat, vt notarios, & officiales impediât, qui litteras è Romana Curia inti mauerint pro citandis, & euocandis quibusdam Inquisitoribus ad sanctam urbem, vt constat ex lib. 3. proximè relato fol. 208. id fecit pro tuendo Canone Niceno, & intra Regnum conseruanda prima instantia. Anno 1519. Carolus V. Imperator, & Rex plura similia exempla dedit à Domino Ioannè Alvarez de Caldas relata, & reperiri ait in libris decretorum regalium lib. 5. fol. 36. 106. 107. 108. 109. lib. 7. fol. 164. 169. 170. 178. 187. vbi de causa Archiepiscopi. Tol. & eodè lib. 7. f. 305 vbi de causa Episcopi Vrigolèsis, & lib. 3. p. 1. fol. 174. & p. 2. fol. 2. 18. 34. 61. 65. 66. 67. 81. 82. 87. Sed nonnulla in specie declarare oportebit. Leo X. ad se aduocauerat per speciale rescriptum causam Dida ci de las Casas, & aliorum, quos Inquisitio Hispana secretis carceribus incluserat, conqueritur Carolus V. mandatum esse nouum, & Hispaniæ valde noxium esse repræsentat, ac proinde subreptitiè impetratum contra decreta Concilij Niceni, lib. 11. pro Regijs decretis, fol. 55 56. Existimauit Carolus cum Pelagio Papa similes auocationes non fieri absque degradatione, & dehonoratione Prouinciarum, quã nunquam Romani Pontifices intenderunt. Eodem anno idem Imperator, & Rex Hispaniarum scribit Romano Põ tifici, & Cardinalibus pluribus super non auocanda causa Ioannis Prat ad Romanam Curiam, & monet se ea auoca tione grauari, vt constat ex lib. 11. pro decretis Regijs, fol. 72. 74. 75. id præstitit ad conseruanda iura primæ instan tiæ, & ne aut degradaretur, aut dehonoreretur Prouincia Catholica, ac si omnes illius iudices essent suspecti, iuxta mentem, & verba Pelagij Pontificis, & vt tueretur alios sa cros Canones. Simile quid præstitit prædicto anno idem Ca rolus, vt patet ex eodem libro nuper relato fol. 77. 78. 88. quod auditor Cameræ Apostolicæ assumpserat in prima in stantia causam Bernardini Diaz, qui absens, & fugitiuus ab Inquisitoribus Toletanis fuerat proscriptus. Præterea gra uissimas protestationes coram sanctitate sua fieri iussit idè Carolus, quod prædictos Inquisitores Romani quidam Iu dices ob eandem causam Bernardini Diaz excommunicas sent,

sent. Idem Carolus anno 1519. cum circa potestatem In quisitorum Hispaniæ, & eorum electionem, & nominatio nem nouæ litteræ Apostolicæ contra prisca indulta, & iura primæ instantiæ postularentur, monuit illas aperitiõibus habendas, & reputandas, vt infructuosas, & noxias, quod notum fit ex lib. 11. Regalium decretorum, seu schedula rum, fol. 93. & fol. 98. Similia gesta referuntur eiusdem Im peratoris ex anno 1522. lib. 4. Regalium decretorum, p. 2. fol. 39. & anno 1524. lib. 8. p. 1. fol. 172. & anno 1525. lib. 5. fol. 34. & anno 1534. fol. 122. lib. 4. p. 2.

Philippus II. antequam legem illam de primis instan tijs non auocandis anno 1593. euulgasset plura huius rei do cumenta præstitit.

Anno 1571. cum Ciuitas quædam grauiter læsisset iu ra sancti Officij iussit, vt orator Romanus summum Ponti ficem adiret, ne ea in causa per rescripta quidquam prouideret, quod id fieri non posset sine violatione iurium huius Regni, & dehonoratione Maiestatis Catholicæ: patet ex li bro exemplarium Aragoniæ, fol. 148. atque id fecit, vt pri mas instantias tueretur.

Anno 1572. vt constat ex lib. 9. Regalium decretorum fol. 104. cum litteræ emanassent à Romana Curia admittē tes appellatiõnem, & auocantes causam Inquisitionis His panæ ad urbem, iubet Philippus II. vt prædictæ litteræ ad se mittantur, quod ex Iulij III. & aliorum Pontificum vo luntate absque Regum Hispaniæ consentu, nihil simile præ stari valeret.

Anno 1582. & anno 1583. recursus ad Romanam Cu riam contra iurisdictionem Inquisitorum Hispaniæ impe dire curat Philippus, vt constat ex registro Inquisitionis A ragonensis fol. 11. 12. 13. & ex lib. 5. Regalium decretorũ, fol. 200. 227. 359. & ex lib. 6. fol. 157.

Anno 1583. cum ex litteris Apostolicis omnis cogni tio in causis fidei Hispaniæ Inquisitioni commissã fuerit per omnes instãtias, monuit Pontificem ne vllas pœnas illatas ab Inquisitoribus, aut dispensatione, aut relaxatione indul geret, ex lib. 10. Regalium decretorum, fol. 176.

Anno 1587. iubet ne Inquisitor Sardinæ ex ea Pro uin-

uincia discedat etiã post præceptum de personalitate Romæ comparando: & graues minas interminat cõtra intimantes inhibitionem, aut citationem: ex lib. 2. Regalium decretorum fol. 354. Id ita præstitum, quia ex litteris Iulij III. sine consensu, & scientia Regum Hispaniæ similis citatio non potuit executioni mandari: alij alios titulos hoc factum honestates adducunt, quos in hoc tractatu referemus.

Libro octauo Regalium decretorum, & lib. 11. Coronæ Aragonensis plures sunt litteræ supplices Philippi II. ad Pontificem, ne vllas appellationes admittat Inquisitorum Sardinie etiam in causis ciuilibus.

Libro decimo Regalium decretorum, fol. 99. aliæ habentur litteræ Philippi II. pro non admittendis recursibus ab Inquisitione Hispana ad Romanam Curiam quemadmodum concessum est in pluribus litteris Apostolicis.

Hæc & alia similia gesta Regum Hispaniæ cum sacros Canones, & Concilia, & litteras Apostolicas sibi concessas tuentur, & per Regiam auctoritatem, & potestatem impediunt, ne vllatenus ab Ecclesiasticis, vel secularibus violentur; inuitantur aliorum Regum, & Imperatorum facta, quæ interdum fieri à Romanis Pontificibus approbata. Anastasius Papa epist. 1. ad Ioannem Hierosolymitanum laudat Imperatores, quod cogere tam Ecclesiasticos, quam laicos ad executionem sacrorum Canonum, & eorum transgressionem impedirent. Concilium Ephesinum propterea laudauit Theodosium Imperatorem. Idem præstitit Leo Magnus epist. 7. & 45. ad Leonem, & Marcianum Imperatores. Notanda eius verba epist. 75. ad Leonem Augustum. *Sic debes incunctanter aduertere Regiam potestatem tibi, nõ solum ad mundi regimen, sed maxime ad Ecclesie presidium esse collatam, aut casus nefarios comprimendo, & quæ bene statutæ sunt, defendas.* Non alius est defensionis modus eorum, quæ bene per sacros Canones, & Concilia, & litteras Pontificias statutæ sunt, nisi impediendo ne violentur, etiã à Magistratibus Ecclesiasticis. Quæ autem iam peccata commissa sunt aduersus sacra Concilia ab Ecclesiasticis, non debent à Principibus puniri, id enim excedit munus protecto-

ctoris, & executoris, & inuoluit iurisdictionis potestatem; quam in Ecclesiasticos exercere nequeunt. Pertinet solum ad illos impedire ne fiant tum ratione prædici muneris, & commissionis Ecclesie, tum propter generale mandatum Dei, quo dicitur, *unicuique mandauit de proximo suo.* His principijs innixi Reges Hispaniæ primas instantias Inquisitorum, & ordinariorum, vt assertas à Concilijs Generalibus tuentur, nullatenus permittentes, vt ab vllò Ecclesiastico Magistratu cum præiudicio sacrorum Canonum, & fidelium Prouinciarum temerentur. Singulariter hanc formam procedendi licitam esse Regibus Hispaniæ circa negotia fidei, persuadent graues Doctores ex litteris Alexandri VI. anno 1498. Septembris 17. quæ habentur lib. 1. bullarij manuscripti, tit. 3. bulla 5. fol. 95 in quibus declaratur subreptitia esse breuia, quæ immutauerint aliquid de iurisdictione Inquisitionis Hispaniæ. Hæc sunt, quæ ex alijs referre debuimus ea tantum recitatiue, & examinatiue solum proponentes. Plura alia quibus hæc gesta ab alijs honestantur in decursu huius tractatus producentur.

*Referuntur Apostolica littera, qua in causis fidei prohibent recursum appellationis ab Inquisitione Hispana. Caput septimum recitatis tantum proposi-
tum.*

Non loquimur de causis doctrinarum, quæ sub dubio, aut lite versantur, an sint, vel non sint fidei contrariæ: nec de illis, quæ pro se magnos habent Doctores, & dubium est, an sint, vel non sint ab Ecclesia condemnatæ: cum circa illas omne iudicium humanum fallibile sit, nec infallibilitatem in decernendo, aut declarando veritatem possit Apostolica Sedes alijs delegare, nisi in ipsa priuatiue subsistit, vt notum est. Propterea in his casibus

inconsulto Romano Pontifice nihil possunt decernere vlla orbis Tribunalia, quod veluti indubitatum axioma supponunt Doctores vniuersi Theologi, & Iurisperiti. Tractamus dumtaxat de causis illis, in quibus supposita legitima probatione facti, aut indubitatum est continere hæresim, aut errorem, aut saporem, vel suspicionem hæresis, & erroris, aut scandalosam, aut temerariam, aut piarum aurium offensiuam fœditatem in negotio fidei, & doctrinæ, & religionis iuxta præscriptas leges à sancta Sede, & Doctoribus, quas alibi declarauimus.

In his postremis causis continentibus absque dubio proximè relatas censuras supposita probatione sufficienti dictorum, aut factorum, sequentes clausulæ Apostolicæ decernunt quid iuris habeat Inquisitio Hispana circa impediendos recursus appellationum ad Romanam Curiam.

Innocentius VIII. anno 1485. 1486. tres litteras Apostolicas expediuit, quæ (vt refert Dominus Ioannes Aluarez de Caldas in sumuario, cuius meminimus cap. 5. & D. Ioannes Dionysius Portocarrero) reperiuntur in archiuis, & tabularijs supremi Senatus fidei. Hæ tres bullæ habentur tit. 1. lib. 1. bullarij manuscripti, fol. 5. & 6. & sunt quarta, quinta, & sexta. In illis autem prohibetur recursus appellationis à supremo Inquisitore etiam ad sanctam Sedem illis verbis. *Non ad nos seu Sedem Apostolicam, sed ad te debeat appellari.* Idem Pontifex anno 1487. aliud breue expediuit, quod est in tom. 2. bullarij manuscripti, lib. 1. bulla 2. fol. 44. in eo decernit, quod si aliqua causa simul fuerit Inquisitorum, & Episcoporum à sententia Inquisitionis appellari non possit; benè tamen à sententia Episcopi.

Alexander VI. anno 1494. vt constat ex lib. 1. bullarij producti tit. 1. bulla 3. fol. 3. confirmat quatuor nuper relatas litteras Apostolicas Innocetij, & eas ita ampliat, vt dicat negandum esse recursum appellationis, *pro quibuscunque causis, & negotijs officium huiusmodi concernentibus, & illorum dependentijs, & emergentijs.* Idem Pontifex anno 1500. iubet per alias litteras nullam fieri appellationem ab Inquisitione Hispana ad Romanam Curiam, sed omnem cog-

cognitionem, & recursum in supremo Inquisitore terminari. ex lib. 1. bullarij relati, tit. 1. bulla 8. fol. 12. & bulla 9. idem statuitur anno 1502. Maij die 15. vt constat ex lib. 1. bullarij, tit. 2. bulla 6. fol. 47.

Iulius II. anno 1507. die 4. Iunij. & die 9. Nouembris expediuit duas litteras Apostolicas pro generali Inquisitore Aragoniæ Ioanne Engerra continentes proximè relatas clausulas Innocetij, & Alexandri, & habentur lib. 1. bullarij dicti. tit. 1. bulla 10. fol. 13. & tit. 2. bulla 8. fol. 50. & eadem iura, & priuilegia tribuit supremo Inquisitori Castelle Francisco Ximeno, vt constat ex lib. 1. bullarij, tit. 2. bulla 7. fol. 49. Facta est separatio duorum generalium Inquisitorum, quod mortua Elisabetha Regina Ferdinandus hereditarium Aragoniæ Regnum adiuerit, & Philippus I. gubernacula Castellæ tenere ceperit.

Leo X. anno 1513. die 31. Maij expediuit litteras, quæ habentur lib. 1. bullarij, tit. 2. bulla 9. fol. 50. in quibus prohibet sub poena excommunicationis ne aliquod Tribunal Ecclesiæ, aut per viam appellationis, aut aliter cognoscat de pertinentibus ad Inquisitionem Hispanam, in vlla instantia. Eodem anno die 15. Iulij, & lib. 1. bullarij, tit. 1. bulla 12. fol. 13. idem Pontifex prohibet omnem recursum etiam per appellationem ab Inquisitione Hispana. Similes alias litteras Apostolicas dedit anno 1516. idem Leo die 13. Nouembris, & anno 1518. die 4. Martij, quæ habentur lib. 1. bullarij, tit. 1. bulla 13. fol. 20. & bulla 14. fol. 23.

Adrianus VI. anno 1523. die 10. Septembris, vt constat ex lib. 1. bullarij, tit. 1. bulla 15. fol. 26. in litteris Apostolicis reperit, & confirmat quæcumque ex præcedentibus producta sunt.

Clemen. VII. anno 1524. die 6. Ianuarij dat litteras Apostolicas, quæ habentur lib. 1. bullarij, tit. 2. bulla 25. fol. 74. in quibus prohibet, ne causa ad Inquisitionem Hispanam pertinentes in vlla instantia, neque per viam appellationis ad Romanam Curiam deponentur, nisi de consensu Regum Hispaniæ dixerat nuper. *Quomodo cumque appellari contigerit ad pro tempore existentem Inquisitorem generalem, non autem ad Sedem Apostolicam, ac si nihil de iurif-*

distinctione sibi reseruari, appellandum fore, anno 1549. die 11. Decembris iterum proximè dictas litteras confirmat ex lib. 1. Bullarij, tit. 2. bulla 29. fol. 81.

Paulus III. anno 1534. die 21. Decembris vt liquet ex lib. 1. Bullarij, tit. 2. bulla 31. fol. 85. litteras expedivit confirmantes proximè relatas bullas Clementis VII. cum omnibus, & singulis in eis contentis. Idem Pontifex anno 1539. Septembris die septima, vt habetur lib. 1. Bullarij, tit. 1. bulla 18. fol. 32. per speciale rescriptum confirmat litteras Leonis, & Clementis, & inter alia subdit. *Appellationes, ac prouocationes quas cumque ad alium, vel alios, qui ad te, etiam ad nos, & Sedem Apostolicam interponendas, sit irritam, & inane, &c.* His in litteris Inquisitioni Hispanæ expresse committit prohibitionem, correctionem, & expurgationem librorum. Aliæ huius Pontificis litteræ superioribus capitibus allegatæ sunt, quæ magnum momentum habent ad præsens institutum. Anno 1540. die 18. Februarij, idem Pontifex alias dedit litteras, quæ omnes relatas hætenus confirmant, vt habetur lib. 1. Bullarij, tit. 1. bulla 19. fol. 35. simile rescriptum produxit anno 1547. die 20. Ianuarij, & liquet ex lib. 1. Bullarij, tit. 1. bulla 20. fol. 39.

Iulius III. anno 1551. Decembris die 15. litteras expediuit Apostolicas, quæ habentur lib. 1. Bullarij, tit. 2. bulla 32. fol. 88. quarum meminimus cap. 5. vbi omnes anteriorem Pontificum Bullas confirmat ad quæcumque negotia quomodolibet annexa, connexa, dependentia, & emergentia, & pertinentia ad sanctum Officium.

Gregorius XIII. & Sixtus V. similes alias litteras expedierunt, verum sat est ex Clemente VIII. duas, aut tres bullas producere: anno 1595. die prima Augusti omnes præcedentium Pontificum litteras confirmat, & addit. *Statuta res appellations, seu prouocationes, seu recursus à quibusvis sententijs, & decretis per quoscumque Inquisitores promulgatis, & promulgandis ad te ipsum solum, & non ad alium, &c.* Anno 1596. die 10. Ianuarij idem Pontifex, vt constat ex lib. 2. Bullarij, fol. 142. bulla 46. tribuit Inquisitioni generali cognitionem omnium, & singulorum pertinē-
rium

tium ad sanctum Officium, & privilegia, ac indulta à prædecessoribus concessa denuo confirmat, & tandem his verbis concludit. *Teque causas appellationum, seu prouocationum, & recursuum huiusmodi vnà cum omnibus, & singulis eorum incidentibus, dependentibus, & emergentibus, annexis, & connexis per te, vel alios audire, cognoscere, & sine debito terminare posse, & debere.* Hæc quæ à nobis recitatae sunt allata abunde declararunt quid iuris habeat Inquisitio Hispana in omnibus, & singulis instantijs ex indultis, & privilegijs Apostolicæ Sedis. Longe aliud hoc est ab eo quod Thuanus lib. 93. scribit de libertate Ecclesiæ Gallicanæ, ijs. verbis. *Licet Galli Pontificem in rebus sacris supremam dispensationem habere fateantur, tamen in Gallia nunquam potentia absoluta, & infinita locum habuit; sed ea quæ Canonibus, & præscorum Conciliorum in Regno receptorum definitionibus quasi intra terminos coercetur, & in hoc maxime consistere libertatem Ecclesiæ Gallicanæ.* Propterea Concilium Tridentinum eo in Regno admissum non est. Hispaniæ verò Reges nulla non admittunt Concilia quoad reformationem ex ijs quæ Ecclesia celebravit; Non respuit Lateranense sub Leone X. nec Tridentinum, sed summo cultu veneratur, quod tamen noluit Ecclesia Gallicana.

At qui in diuerso territorio crimina commisit præcipue aduersus fidem si in territorio alterius Ordinarij tandem est commoratus, vt absolutè sit illi subditus, remitti queat ad Ordinarium priorem Cap. VII.

Remissio Rei ad locum delicti fundatur in dispositione iuris communis, vt determinatur in auth. si verò, c. de adulterijs, & in auth. vt nulli iudicium, §. si quis verò, & ex hac lege conclusionem deduxerunt Iurisperiti iuxta Couarru. practicarum, cap. 11. à num. 3. Barbosa in l. hæres absens, §. proinde, ff. de iudicijs, in articulo de foro delicti, nu. 66. & ius Canonicum sequens iuris Ciuilis dispositionem idem statuit in cap. vltim. de foro competenti, vbi

glossa verb. *Delicti*, & in cap. 1. §. 1. de priuilegijs, lib. 6. vbi Doctores, & interpretes iuris Canonici.

Fundatur hæc determinatio vtriusque iuris in vtilitate publica, quæ resultat ab exemplo, & timore, quem infert punitio in loco, vbi scandalum natum est, vti dicunt Couarruias vbi proxime, Barbof. dicto loco, num. 97. Clarus in pract. §. fin. quæst. 38. & in alijs rationibus, quæ possunt sumi de commodioribus probationibus presentaneis, & diligentijs necessarijs ad comprobationem delicti. Has habuerunt præ oculis concilia relata a Gratiano in decret. 6. q. 4. cap. Scitote, cap. de illis 6. q. 3. & sæpe alibi.

Nihilominus tamen non obstantè hac doctrina communi necessario dicendum est, eam multas pati limitationes fusus allegatas à Barbofa in dict. loco hæres abfens. §. proinde, art. de foro delicti, à num. 103.

Prima. Quod ratione delicti non est remittendus reus si manet in loco non subiecto eidem Principi seculari in cuius Prouincia delictum est patratum. Ita Iulius Clarus in praxi criminali, §. fin. quæst. 38. num. 21. Barbofa dicto art. de foro, num. 131. secundùm quam limitationem non potest reus remitti ex Valentia, v. g. Romã, quia sunt Regna distincta, & subiecta diuersis Principibus, & in hoc casu incumbit Principi, & habet ius ne sui subditi remittantur, neque citentur ad Prouincias extraneas in ordine ad cognitionem causæ in prima instantia terminandæ, vt inferius dicitur. Neque similiter potest remitti Siciliam, quia quamuis hæc Corõna subordinata sit eidem Principi, vel Imperio Catholice Maiestatis, & sit vnita Castellæ, verùm non est vna accessoria alteri: nam vnaquæque est præcipua, quæ suis legibus, & statutis regitur: ob quod singulæ existimantur ac si essent Corõnæ diuersæ, ac subiectæ distincto Principi, quoad effectum remissionis delinquentium, vt declarat Barbofa vbi supra, num. 142. & sequentibus de Coronis Castellæ, & Portugallie.

Nec contra hanc limitationem potest opponi, quod omnes Ecclesiastici sunt subordinati vni, & eidemmet Principi, & ob hanc rationem ab omnibus Prouincijs debeatur inter iudices Ecclesiasticos remissio, quæ fuit opinio Felini

ni in cap. fin. de foro delicti, num. 134. Primum, quod hæc opinio communiter rejicitur, vt falsa: imò inter iudices Ecclesiasticos diuersarum Prouinciarum, & Regnorum non est licita prædicta remissio nisi in casibus specialibus, in quibus ius Canonicum ita præcipit, vt resoluit Barbofa dicto num. 134. Secundò, quia illa opinio Felini intelligitur quãdo iudices Ecclesiastici sunt diuersarum Prouinciarum, v. g. diuersorum Archiepiscopatum, verùm subordinati eidem Principi seculari, quia tunc non paratur præiudicium in remissione vlli Principi neque iuribus, quæ habent supra sibi subditos, vt litent iudicio suarum Prouinciarum. Verùm quando Prouincie sunt subiectæ diuersis Principibus secularibus, dubium non est, quin non possit fieri remissio in aliud Regnum, quia ex hoc præiudicium paratur Principi seculari habenti ius in sibi subditum cuiuscuque status, conditionis, dignitatisque sit, si tamen in suo Regno commoretur: quia, et si Ecclesiastici sint exempti à iurisdictione seculari quoad forum & tributa, ceteraque in quibus ius Canonicum eos eximit ab illa iurisdictione, verùm non propterea desinunt esse subditi Principis in cuius Regno degunt, & debent illi præstare obedientiam, & iura subiectionis, vt scribit S. Thom. 1. 2. quæst. 69. art. 4. & de regimine Principum lib. 1. cap. 12. Soto 3. de iustitia, quæst. 4. Molina disput. 31. conclus. 6. Driedo de libert. Christiana, lib. 2. cap. 7. proposit. 4. Henricus lib. 10. summe, cap. 15. Bellarminus lib. de Clericis, cap. 6. & est omnium Theologorum sententia, & inter Iurisprudentes sentiunt hoc idem Gregorius Lopez lib. 5. tit. 5. partit. 1. verb. *El Rey*, & l. 4. & 15. partit. 9. & latissime Surdus consil. 301, Salcedo ad practicum Bernardi, cap. 55. vers. *Sed vt libere*. Azened. l. 1. tit. 1. lib. 4. recopilation. num. 45. & l. 13. tit. 3. lib. 4. recopil. nu. 4. Cum sint Ecclesiastici subditi, eadem ratio, quæ obstringit ad non præiudicandum iuri subiectionis in remissione subditi secularis, obligat etiam ad sentiendam idem in subdito Ecclesiastico. Ob quam rationem est conclusio constans Iurisprudentum, non posse subditum vnius Principis subijci foro iudicis territorij alterius Principis propter præiudicium, quod causatur subiectioni. Paul. in l. 1. nu. 4. cap.

vbi de crimine agi oportet Gregorius Lopez l. 1. §. titul. 1. partita 7. in glossa, verbo *Respondendo*, & vt manifestum est, non quia Clericus, vel Religiosus, definit esse subditus.

Secunda limitatio est. Quod remissio ad territorium delicti non habet locum si est consuetudo in contrarium, vt probat Barbof. vbi supra, numer. 173. vbi dicit: Vbi est consuetudo non peccare iudicem, qui denegat remissionem, & ibi. numer. 175. Verum, vt patebit ex sequentibus, est consuetudo in viridi obseruantia ne remittatur ab Inquisitione Hispaniæ reus aliquis etiam ad Inquisitionem Lusitanam, quæ habet eundem sæcularem Principem, & Dominum, nisi vel reus fugerit postea quam citatus fuerit iudicialiter, vel capta fuerit persona, vel fuerit falsus testis, & accusator in iudicio, quod actualiter fiat contra innocentes in ea Prouincia, à qua fugiens discesserit. In hoc casu dubitari non potest de consuetudine circa fidei causas, quia compertum est annis centum nullam fuisse factam remissionem etiam ad Romanam Curiam. Causa Petri de Osma quamuis ad urbem delata sit; nihilominus remisit eam Sixtus IV. ad Archiepiscopum Toleranum, atque id factum ante foundationem Inquisitionis Hispaniæ. Post eius foundationem iuxta statum quem hodie habet, nunquam permessa fuit hæc remissio etiam inter Lusitaniam, & Castellam: etsi fuerint causæ nonnullæ, quæ occasionem præbuerint aliquid innouandi tam ex parte Romanæ Curie, quam predictarum Inquisitionum. Quod si consuetudo inueterata sufficiens est ad corrigendam, & reuocandam legem, & ius posituum, quæ extarent in contrarium, vt obseruant Doctores Iuris Canonici in capit. vltim. de consuetudine, Suarez de legibus tractans de consuetudine, satis innouescit quid in nostro casu dicendum sit. Præterea consuetudo in hoc casu non est correctoria iuris communis, sed declaratoria particularis casus, in quo est varietas opinionum, vt expresse dixit Barbof. d. artic. de foro delicti, numer. 174. & hæc consuetudo declaratiua, vel interpretatiua iuris, quamuis non sit inueterata nisi decem annorum, & minoris temporis, sufficit, vt inducat obli-

obligationem, & habeat vim legis, vt docet Rochus de consuetudine, sect. 5. num. 5. Garcia de beneficijs, 5. p. cap. 8. num. 80.

Aduertendum est, pro causis fidei concludi efficacius non habere locum remissionem: quia in casibus hæresis non datur locus remissioni iuxta meliorem, & magis receptam opinionem, vt constat discurrendo per resolutiones Doctorum, qui de hac materia scripsere. In quæstione, si in crimine hæresis admittenda est remissio ad locum delicti, sunt duæ opiniones. Prima negatiua, quod non sit facienda ad alium locum. Hæc opinio est glossæ in capit. vt commissi, verbo præcedenti de hæreticis in 6. vbi sequitur Archidiaconus, numer. 3. & Ioannes Andr. Rojas in singulari 173. num. 7. Peña in direct. Inq. part. 3. rubrica de forma citandi absentem comm. 33. Decianus in tractat. criminal. lib. 5. capit. 21. num. 27. Paramo de origin. Inquisit. lib. 3. quæst. 4. rubrica de forma, & ordine iudiciario, numer. 77. Martinus Delrio de disquisit. magic. lib. 5. sect. 2. versic. 7. & pro hac opinione refert sexdecim Auctores grauissimos Farinac. de hæresi, quæst. 197. §. 1. numer. 10. & magis vrgens & efficax est, quod scribit Umbertus Locatus, tractat. de iudicio Inquisitionis, verbo *Inquisitio*, num. 4. vbi asserit esse declarationem Clementis IV. in quadam constitutione, quæ incipit. *Quoniam illis*, in §. Quo autem: & hanc opinionem vere habuit Simancas de Catholic. titul. 2. numero 14. quia quamuis dicat, remissionem locum habere in crimine hæresis; nihilominus resoluit Inquisitorem Prouinciæ, in qua degit hæreticus, posse hunc punire: & sic effectiue dicit quod remissio non est necessaria; sed voluntaria. Quando est consuetudo non remittendi iam non erit voluntarium; sed obligatorium quod non remittant Inquisitores reos diaerforum Regnorum, quæ habent diuersos Patriarchas, & Inquisitores generales.

Contrariam opinionem, scilicet, quod in crimine hæresis facienda sit remissio ad locum delicti sustinuerunt alij Doctores, quos refert Farinacius dicto numero 10. Non est dubium, quin prima sit communior, & magis recepta, vt

fateretur Farinacius dicto num. 10. & videre est ex numero, & auctoritate Doctorum prædictorum, & ex approbatione Clementis IV. & in ea tuenda nititur maximè praxis Inquisitionis, quam ferè omnes Scriptores, qui officio Inquisitorum functi sunt, in scriptis tradiderunt, vt Peña. Paramo, Rojas, Simancas, & alij proximè allati, qui citantur pro hac opinione, & optimè intellecti concordant cum prima quam sequimur nisi in casibus particularibus, in quibus concurrunt circumstantiæ particulares. Regulariter omnes conueniunt in eo quod remissio non sit obligatoria, vt patebit eorum dicta considerantibus. Monachus enim in cap. *vt commissi*, num. 1. de hæreticis, lib. 6. Bonifacius in Clement. ad nostram, num. 107. de hæreticis; & Repertorium Inquisitorum, verb. *Absens*, cæterique iuris Canonici commentatores dicti capituli *vt commissi*, num. 1. lib. de hæreticis, quos refert Farinacius dicta quaest. 197. num. 13. vers. *In hac contrarietate*, loquuntur in eo dumtaxat casu, quò delinquens post iudicalem citationem, aut è carcere, aut è loco criminis discessit, in quo sensu eos interpretatur Farinacius dicta q. 197. vers. *In hac contrarietate*.

Simancas de Catholicis instit. dicto tit. 2. num. 19. (quem etiam refert pro hac parte Farinacius dicto num. 12.) quamuis in prædicto num. 14. dicat, remissionem esse conuenientem: & conformem iuri, statim num. 15. sequenti resoluit, Inquisitorem loci, ubi reperitur criminiosus, posse cognoscere de causa. Et sic ad conciliandum hæc loca inter se repugnantia necessàrio dicendum est, quòd hic Auctor permittit remissionem, vt voluntariam; sed negat esse necessariam, & sic nostræ sententiæ succurrit, & pro ea assertur à Farinacio dicto num. 10. quamuis in num. 12. pro contraria opinione illum referat, at cum addito, quòd, si illam tenuit, videatur sibi ipsi contrarius, vt patet ex contextu verborum Farinacij dicto num. 2. ubi *Simancas sibi forsam contrarius*, & verè non est; imò sequitur nostram opinionem, quòd scilicet remissio non est necessariò faciendæ: & quòd Inquisitor loci, ubi reus reperitur, possit si velit, contra illum procedere, & non remittere.

Peña ad directorium, 3. part. quaest. 42. comm. 91. & Azor

Azor institutionum moralium, part. 1. lib. 8. cap. 18. rubrica de sacris Apostolicis Inquisitoribus, quaest. 15. (quos etiam refert pro contraria opinione Farinacius dict. num. 14.) procedunt quando reus est fugitiuus, vt patet ex verbis Peña ubi proximè, & ex concordia Farinacij dicta quaest. 197. num. 13. vers. *In hac contrarietate*, & præter particularem istam circumstantiam fugæ fauet Peña opinioni, quæ facit contra remissionem in loco supra allegato inter Auctores nostræ sententiæ. Paramo, & alij, quos refert Farinacius dicta quaest. 197. num. 15. qui dicunt inter Inquisitores habere locum præuentionem licet referant Concilium Narbonense, & instructionem Vallisoletanam, non dicunt, quòd si Inquisitor vnus Prouinciæ cognitione causæ incipit contra aliquem reum, remittendus sit reus, qui manet in alio loco, & Prouincia, si enim hoc dicerent, opponebant se eidem asserto, quòd Paramo, Simancas, & Peña docuerant locis præallegatis pro prima opinione, qui expressè dicunt non habere locum remissionem personæ rei ad locum delicti; & sic limitanda eorum intelligentia, & declaratio ad solum casum fugæ post citationem iudicalem, vel ob fugam è carcere, aut accusationem, & testificationem falsam, ex qua aliqui innocentes actu in ea Prouincia patiantur.

Et si prædicta opinio de præuentione intelligeretur vt assertum nonnulli, posset Inquisitio Hispaniæ procedere in aliquem degentem Romæ, & ob rationem istius præuentionis petere reum, qui est Romæ: quia isti Doctores, qui loquuntur de præuentione non eam fundant in hoc, quòd Inquisitor, qui cognitionem causæ capit, sit iudex patrati delicti; sed in hoc quòd præuenerit, & hanc præuentionem facere potest quamuis delictum commissum non sit in suo territorio, quia Inquisitores possunt cognoscere, & procedere contra hæreticum extra suum districtum delinquentem, vt dicit Simancas, de Catholicis institut. supra num. 18.

Ob quòd Germanus sensus istius opinionis, quæ dicit præuentionem inter Inquisitores habere locum sit, quòd qui primò capturam fecit, vel citauit iudicialiter delinquentem, & ob capturam, vel citationem præuenit iurisdic-

tionem possit, & debeat cognoscere de causa, & alij teneantur remittere illi processum, & culpas, quas acceperint contra reum. Itaque præventionem tenet ille, qui actu habet personam Rei, & eum capit, & ob hoc nullus Doctorum, qui de præventionem egit, dicit Inquisitorem remissurum personam Rei ratione præventionis; sed remittere debere probationes, testes, & quidquid faciat contra reum, Inquisitori, qui præuenit capiendam personam Rei. Ita tenet Simacas de Catholicis, tit. 43. n. 29. ibi: *Inquisitores aliarum Provinciarum ad illum, qui præuenit, mittere debent testimonia, & quidquid contra reos habuerint.* Idem sentiunt Peña, & Paramus citati à Farinacio ubi supra, n. 15. & sic ex his Doctoribus nullus potest adduci pro negotio remissionis Rei.

Iuxta dicta non solum est communior, & magis recepta opinio, quæ negat remissionem rei ad locum delicti in causa hæresis; verum etiam est certa, & indubitata, si attente legantur quæ scribuntur in pacto præsentis: & quamvis nullo alio fulciretur fundamento hæc opinio nisi, quod est commune, pro illa esset consulendum necessario, & iudicium ferendum: quia in iudicio practico commune sequi debemus opinionem, si efficax ratio oppositum non conuincat, præcipue si illi fauet consuetudo, ut supra diximus, quæ habet vim legis ad declarandum, & interpretandum opinionem; quæ est magis vera in casibus controuersis, ut superius meminimus, & probat latissime Suarius de legibus, lib. 8. & nos inferius.

Ex iam dictis colligitur, quod non solum non peccabit iudex, qui in hoc casu negauerit remissionem, ut ex Barbosa supra diximus; imò secus faciendo reus erit damnationis æternæ, quia operatur contra communem opinionem, & consuetudinem, quæ habet vim legis. Secundo colligitur etiam non esse iudicem factorem illius hæretici, quem non remittit, quia procedit secundum legem, & facit actum licitum, & sine peccato, ut constat ex dictis; & si aliter egerit, minime liberabitur à prædicta culpa Inquisitor non remittens culpas iudici, in cuius carcere manet delin-

quens, eo quod non miserit reum

ad se.

Ex

Ex consuetudine, & pacto, & authentice scriptis contractibus ostenduntur non esse locum remissioni, quando criminosi in fidem non fugiunt post capturam, aut citationem iuridicam. Caput IX.

PRæmissa capite præcedenti sententia efficacissime probatur ex vigore consuetudinis: nam ut ab Hispania sumamus exordium, quo tempore Aragonia, Nauarra, & Castella tres habuere generales Inquisitores, nulla unquam facta fuit remissio ad locum delicti, si reus ad diuersum territorium intra Hispaniam ante citationem, aut accusationem confugisset; verum, quia ea diuisio Inquisitorum exiguo tempore permanit, id est eo dumtaxat, quo viuente Ferdinando Catholico Rege post defunctam Reginam Elisabetham ad hæreditaria Regna secessit, nulla potuit esse tunc diuturnitas consuetudinis, quæ nostram opinionem capite proximo declaratam firmiter stabiliret. Idcirco robustius argumentum est, quod à perpetua, & nunquam interrupta consuetudine Inquisitionis Hispaniæ, & Lusitanæ desumitur, quæ stabili, ac continuo fluxu annorum circiter centum illud obseruauit, ne remissio daretur ad locum delicti, si reus in alterius Inquisitionis iurisdictione versaretur.

Anno 1544. Dominus Henricus Infans simul, & generalis Inquisitor Lusitanæ pactum iniit cum Domino Ioanne de Tavera Castellæ, & Aragoniæ supremo Inquisitore, ne si delinquentes in negotio fidei, & religionis ante capturam, & citationem iuridicam effugissent, vllatenus remitterentur ad locum delicti; sed solum testimonia ratificata, aut processus cum debitis circumstantijs producti mitterentur ad locum, ubi criminosi adessent. Quod pactum Carolus V. & Ioannes III. vtriusque Coronæ Principes confirmarunt.

Hæc concordia ad annum vsque 1567. diligenter obseruata fuit, & executioni mandata, plurimisque

confirmata experimentis. Anno autem 1568. Henricus Infans Cardinalis litteras mittit ad Franciscum Pereiram Lusitaniae Oratorem in Regno Castellae, quibus eum certiore facit de pacto, aut quasi contractu inter duos Reges, simul etiam inter Lusitanam, & Castellanam Inquisitionem, quo firmiter decernitur reos in causa fideiã Lusitania in Castellam, neque è conuerso fore remittendos, si ugam è loco delicti non præcesserit captura, aut iudicialis citatio; solum testium dicta cum ratificatione postulanda esse; & subdit sic fuisse determinatum post seriam consultationem, quod ea praxis iuri, & rationi multo cõformior uideretur.

Anno 1569. die tertia Februarij Cardinalis Infans Lusitaniae supremus Inquisitor, & Eboreses Inquisitores litteras scribunt ad Ministros sancti Officij Castellano: in eis postulatur solummodo ut testimonia cum ratificatione testium mittantur in Lusitaniam, & semper ordine seruato ut Castellana Inquisitio à prima cognitione usque ad definitiuam sententiam procederet aduersus reos, quos in sua iurisdictione teneret, etiamsi in Lusitania deliquissent contra fidem. Et similiter Inquisitio Lusitana de ijs cognosceret, qui in suo territorio uerarentur licet in Castella crimen hæresis perpetrassent.

Similiter anno præscripto, die 24. Septembris, Inquisitores Hieronenses remittere nolunt comprehensos à se Lusitanos, etsi aliorum essent apostatarum, seu hæreticorũ complices, quos Lusitana Inquisitio comprehenderat, testificationes dumtaxat missæ fuerunt, quæ eos cõtinebant, qui in carceribus prædicti Regni concludebantur.

Proximè notato anno, die 11. Octobris decernit suprema Castellae Inquisitio non esse ad Lusitaniam remittendos reos Lusitanos fugitiuos, quos in carceribus harũ Prouinciarum tenebat, eo, quod suprema Inquisitio Lusitaniae nollet remittere Castellanos fugitiuos, quos in sua iurisdictione fouebat.

Anno 1570. die 11. Februarij, Cardinalis Infans, & generalis Inquisitor Lusitaniae postulat à suprema Inquisitione Castellana, ut qui post capturam, aut citationem fu-

ge-

gerant à Lusitania sibi remittantur, & spondet se idem omnino facturum, quoties post incarcerationem, aut citationem ab Inquisitoribus Castellanis exhibitam, fugerint criminosi ad territorium Inquisitionis Lusitanae.

Hæc quidem praxis perpetua, & solemnissima fuit, ut mutuo, & reciproce utriusque Regni Inquisitores testificationes sibi remitterent pro illis Reis, quos in suis Prouincijs comprehendissent, etiamsi multo ante in naturali territorio deliquissent contra fidem, & longo post tempore inchoasset criminum recentium cognitionem ex nouis delationibus, aut testificationibus acceptam.

Tandem sub vno Rege Philippo II. uterque Lusitanorum, & Castellanorum status conuenit, supremis Inquisitionibus, ut antea separatis. Verùm eadem semper inuolabiliter fuit obseruata consuetudo pactis, & quasi contractibus expressis ad eam firmandam interpositis. Propterea nexus multo strictior est in hoc casu, quam qui ex consuetudine oriri contingit: nam consuetudo est tacita quædam conuentio, aut quasi contractus, aut ius non scriptum ex diuturno usu in populos inductus. At in præsentia controuersia præter consuetudinem ex tacita conuentione natam de non remittendis criminosis aduersus fidem à Castella in Lusitaniam, neque à Lusitania in Castellam, sunt contractus, & pacta authenticis, & voluntarijs scriptis cõfirmata: ergo est multo urgentior obligatio non remittendi reos, ut prædictum est, quam quæ ex mera consuetudine oritur.

Legat qui uolet omnes illas condiciones, & circumstantias, quas ad ualorem, & vigorem consuetudinis describere Theologi, & Iurisprofessores, quas omnes compilauit Tufcus, uerbo *Consuetudo*, à conclusione 793. usque ad 958. & nullam in nostro casu desiderabit: nam hæc consuetudo nõ remittendi nisi eos dumtaxat, qui post citationem, aut capturam fugerint, fuit generalis, item frequens, item diuturna, item per actus notorios, & cõformes cum publica notitia Regnorum, & Principum, & Senatuum, tã laicorũ, quã Ecclesiasticorum exhibita: ite est immemorialis quoad tempus, aut saltem cum ipso exercitio sancti Officij inchoata.

Quod

Quod si annorum quadraginta spatiū sufficit ad inducendam consuetudinem vires legis obtinentem in omnibus illis materijs, quæ aut Pontifici Romano, aut Regibus, aut Imperatoribus non sunt reservatæ, proculdubio in nostrâ thesi tempus consuetudinis non remittendi à Lusitania in Castellam, aut à Castella in Lusitaniam duplo maius est, & quod ferè attingat numerum centum annorum. Confirmatur ex probationibus adductis ab ipso Card. Tusco concl. 814, ad convincendū generalē, frequentē, & publicā annorū quadraginta, consuetudinē vt habeat vim legis, etiā si opponatur alicui determinationi iuris Canonici. Hinc finit efficacissimū argumentum: nā consuetudo ex tacita conuentione absque pactis, & contractibus expressis, & scriptis, tantū roboris est, vt super & legū, & sacrorum Canonum efficaciam, quod grauissimis testimonijs firmat Cardinalis Tuscus conclus. 806. & communiter observant Theologi: ergo consuetudo non remittendi criminosos in fidem è Lusitania ad Castellam; neque è cōuerso cū firmetur expressis pactis, & contractibus scriptis cū scientia, & approbatione Principum laicorum, & Ecclesiasticorū; & omnium Senatum, ac Prouinciarū multo robustior erit, & efficacior ad infringendā vim cuiuscūque legis, aut Canonis cōtrarij, si fortasse inueniretur aduersari, quod tamen negamus. Cōfirmatur eadem doctrina, quia consuetudo habet vim pacti, & idē præstat, ac privilegium, & præscriptio, quod multis argumētis probant Doctores allegati à Cardinali Tusco, concl. 807. 808. 809. Igitur cū prædicta non remittendi consuetudo sit antiquissima, & innitatur pactis, & cōtractibus authenticis scriptis certissimā habet vim pacti, privilegij, & præscriptionis. Nominatim Baldus, Fulgosus, & alij producti à Tusco, concl. 849. statuunt ius remittendi reos ad locū delicti derogatum esse per contrariam consuetudinem.

Quæ dicta sunt pro Inquisitione Lusitana, & Castellana ex litteris Apostolicis in hoc tractatu allegatis singularem habet vim pro quavis alia Inquisitione generali. Quid autē sentiendū sit in varijs occurribus pro Romanis Congregationibus etiā generalis Inquisitionis eiusdē Curie ex eisdem litteris Apostolicis, & exijs quæ hactenus proposita sunt, Doctores inuestigabunt.

Ex

Ex alijs fundamentis doctrina superioris capituli illustratur, & roboratur. Caput X.

Varia sunt principia, quæ indubitata esse conuincunt proxime adductam de remissionibus non faciendis sententiam. Primum, nam vbi maior probabilitas opinionis cum maiori securitate coniungitur, illa indubitate pro iudicijs amplectenda est, vt late in tractatu de examine doctrinarum dictum fuit, sed opinio negans remissionem faciendam reorum aduersus fidem, si ante capturam, aut citationem fugerunt, est longe probabilior, & securior: ergo liberum non est iudicibus Ecclesiasticis illam non sequi, aut executioni non mandare.

Secundum principium est, nam semper ea opinio prævalere debet, quæ est in fauorem possidentis iuxta communem doctrinam Nauarri, cap. 27. num. 288. Simancas, cap. 64. num. 60. Gabriel, tit. 9. num. 32. Sed suprema Inquisitio Castellana in possessione est non remittendi ad Inquisitionem Lusitanam, neque ad vllam aliam reos aliquos, si non post capturam, aut iudicam citationem effugerint: ergo hæc opinio necessario est sequenda, vt quæ innitatur celeberrimo illi principio: *Melior est conditio possidentis*, quod in materia iustitiæ est irrefragabile. Neque potest quis à possessione deturbari, nisi præcedant omnia, quæ de iure cōmuni præcedere necessarium est.

Tertium principium est: quia in dubijs tutior pars est eligenda pro iudicio publico, acque idem arbitrandum est in dubijs opinatiuis, cum iudices meliori modo quo possint teneantur suas partes implere, nam propterea à Reipublica sint stipendiarij; sed opinio negans remissionem faciendam ad locum delicti in causis fidei tutior est: Primum, propter auctoritatem consuetudinis: deinde propter vim diuturnæ possessionis: Tertio, propter periculū reuelationis secreti in expeditione itinerum, & propter alia, quæ in superioribus innotescunt: ergo prædicta sententia de non remittendis criminosis aduersus fidem si non fugerint post

post capturam, aut citationem iudicalem necessario alijs est preferenda, & à iudicibus executioni mandanda.

Quintum principium est, semper opinio probabilis, quæ fauet matrimonio, doti, testamento, viduæ, peregrino, aut reo oppositæ opinioni est preferenda iuxta Nauarrum cap. 27. num. 187. Simancas de Catholicis institut. cap. 9. num. 52. & cap. 64. num. 60. Syluam nuptialem, lib. 6. nu. 45. Antonium Gabriel, tit. 9. casu 20. & alios innumeros. Cuius principij ratio, & fundamentum est, quod ius Canonicum legem præscripserit, vt in prædictis materijs semper opinio anteferatur, quæ prædictis casibus matrimonij, dotis, testamenti, viduæ, peregrinorum, & reorum succurrunt; sed opinio, quæ negat remissionem faciendam eorum, qui, cum peccassent in fidem ante capturam, aut citationem fugerunt est fauorabilior reo, cum ipsum non grauet expensis itinerum, nec subiiciat eis iudicibus, quorum cognitionem per fugam euitare tentauit, neque augeat infamiam, illamve magis, ac magis diuulget ex publicitate itinerum cum strepitu custodiæ; igitur prædicta opinio in fauorem reorum ex hoc etiam capite est preferenda.

*Illustratur, & probatur doctrina de remissione non
facienda quando criminosi in fidem non fugiunt post
capturam, aut citationem iudicalem, Ca-
put XI.*

VT veritas in præmissis posita magis illustretur, & confirmetur, nonnulla prius statuenda sunt.

Primo, potest quis gaudere foro vt conueniatur criminaliter, aut ciuilitè in determinato oppido ex quinque causis; vel ratione originis, vel ratione domicilij, vel ratione contractus, vel ratione delicti, vel ratione loci in quo est res postulata iuxta caput vltimum de foro competenti, l. hæres absens, §. proinde, ff. de iudicijs, l. 32. titulo 2. partita 3. secundo inter has causas præcipua est, quæ à domicilio desumitur, quæ idè in iure appellatur forum proprium,

prium, & naturæ, iuxta Innoc. in dict. cap. fin. num. 1. de foro competenti. Barbosa in l. hæres absens, §. fin. num. 32. & seq. ff. de iudicijs.

Ex ijs propositionibus succedentes illationes habentur.

Prima ratione, domicilij manet domiciliarius subditus Prælati, vel Ordinarij illius oppidi in quo situm est domicilium. Barbosa in dict. l. hæres absens, §. fin. num. 39. ita vt quando nominatur subditus, absolute ita dicatur ex subiectione acquisita ratione domicilij. Felinus in cap. dilectus el segundo, num. 13. de rescriptis, Barbosa vbi proxime, num. 40. nam domicilium est causa principalis iurisdictionis passiuæ, vt ait Baldus in rubrica, C. si à non competente iudice.

Secunda illatio fit à domicilio constitui magis proprie subditum domiciliarium quam ab origine. Nam licet origo sit immutabilis. l. assumptio, ff. ad municipalem, l. originem, C. de municipibus, & originarijs, lib. 10. Verum vt quis sit subditus, & vt conueniatur in iudicio præfertur titulus domicilij, & necesse est vt vnusquisque conueniatur præferendum sit domiciliu, atque in loco illius, non in loco originis causa ventiletur. Barbosa in dict. l. hæres absens, §. fin. num. 44.

Tertia illatio fit dictam causam domicilij constituere domiciliarium proprium, & naturalem subditum Prælati, aut Pastoris illius oppidi in quo situm est domicilium; ita vt qualibet ex alijs causis vnde acquiritur iurisdictione passiuæ, scilicet, aut ex contractu, aut ex delicto, aut ex re sita accidentales sint, vt expendit Ioannes Baptista in l. 1. numer. 128. C. de summa Trinitate. Ex ijs consecutiue resultat forum domicilij esse efficax, vt Prælati illius loci possit procedere contra subditum suum ratione domicilij etiã alibi repertum, quod non conceditur alijs quibuscunque foris, vt tradit Barbosa dict. l. hæres absens, §. fin. numero 37.

Quarta illatio fit ita domiciliu esse causam vt Prælati loci illius sit Pastor proprius domiciliarij, quod sacri Canones non permiserint, vt subditus ratione domicilij pos.

polsit se submittere ad conuentionem faciendam coram Pastore, aut Prælato alterius loci absque licentia Prælati, aut Ordinarij proprij domicilij. Caput significasti de foro competenti, lib. 6. Anton. de Math. de prorogatione iurisdictionis, num. 14. in quo specialis, & singularis est iurisdictiono Ecclesiastica, & spiritualis: nam iurisdictiono laica prorogabilis est secundum voluntatem subditi qui cum sit subditus iudici domicilij potest permittere, vt coram alio conueniatur, l. 2. ff. de iudicijs. Hæc tamen licentia nõ permittitur in iurisdictione Ecclesiastica, quæ non patitur, vt domiciliarius proroget iurisdictionem Pastoris alterius loci sine facultate proprij Prælati. Felin. in cap. significasti, de foro competenti, num. 1. vbi Marian. num. 30. Panormit. num. 15. latè Barbosa in l. 1. ff. de iudicijs, artic. 3. à num. 179. Quamquam grauiter ventiletur ratio discriminis inter commentatores earum litterarum decretalium, vera, & potissima sumitur à diuisione Dicecesium quam sacri Canones obseruari voluerunt, iubendo, ne quis in alieno territorio iurisdictionem exerceret. Initium sumptum est à decreto Concilij Niceni, quod cætera Concilia approbaerunt, statuentia, vt hæc diuisio esset intris publici, quæ ex particularium consensu violari non posset.

Quinta illatio est, non obstante præmissa prohibitione canonica si subditus mutat domicilium eo ipso manet subditus iurisdictioni alterius, & nullam habet superiorem Pastori antiqui domicilij. Integra enim causa iurisdictionis acquirendæ sita est in domicilio, & potest subditus ex libera voluntate mutandi domicilia, mutare simul Prælatos, & Pastores. Barbof. dict. l. 1. art. 3. num. 213. ff. de iudicijs.

Sexta illatio fit, quod quamquam iure introductum sit delictum constituere delinquentem subditum Prælati illius oppidi in quo crimen perpetratum est, C. vltimo de foro competenti. authent. in qua Prouincia, C. vbi de crimine agi oportet, at hoc intelligitur si delinquens inuentus fuerit in loco delicti, at si fuerit in alio loco vbi domicilium habet, non potest in eum iurisdictionem exercere Prælati, aut Ordinarij loci delicti, quia non est Pastor proprius, cū

tamen sit legitimus ipsius Prælati, ille qui est Pastor oppidi vbi situm est domiciliū, ex Barbof. in l. hæres absens, §. proinde, de foro delicti, num. 10. Vnde infertur alia subillatio, quod licet Pastor loci in quo delictum est commissum habeat ius ad petendum, vt sibi remittatur delinquens in diuerso territorio existens, authent. vt nulli iudicium, §. siquis verò comprehensurum, collat. 9. cap. 1. §. de privilegijs in sexto; nihilominus non habet iurisdictionem contra Prælatum, & ordinarium domicilij iuxta opinionem Felini in cap. fin. n. 11. de foro competenti. Anchar. in cap. postulasti, n. 4. de foro competenti. Thom. Gramm. de decis. 26. n. 5. Franc. Marc. de decis. 331. 2. p. Henric. Doueriū inter singularia Doctorum, verb. Remissio, nu. 4. & qui oppositam tuentur opinionem necesse est vt cognoscant hanc remissionem contrariam, & in præiudicium iurisdictionis propriæ, & naturalis Pastoris, & ordinarij domicilij: & ita remissio nisi in casibus expressis in alijs locum inuenire non debet: atqui in dubio præferenda est ea opinio quæ negat faciendam esse delictam remissionem, vt quæ faueat iuri communi, & ordinariæ iurisdictioni, iuxta regulas traditas circa electionem opinionum. Verior igitur, & æquior est nostra opinio circa remissiones delinquentium contra fidem.

Superest inuestigare quantum temporis sufficiat ad acquirendum domicilium, & ad faciendum domiciliarium subditum ordinarij, aut Pastoris eius loci in quo denuo sedem fixit.

Prima regula & vniuersalis est ad constituendum domicilium requiri habitationem in loco cum proposito comorandi ibi in perpetuum, l. domicilium, ff. ad municipalem. Sanchez lib. 3. de matrim. disp. 23. n. 1. ex qua sequitur non sufficere solam habitationem in loco si non fuerit cum prædicto animo permanendi. Sanchez vbi proximè, Barbof. in l. hæres absens, §. fin. n. 54. ff. de iudicijs.

Secunda regula est vbi constiterit de animo constituendi domicilium illico sine vlla mora acquiri quantumuis sit exiguum tempus habitationis. Sanchez dict. disput. 23. numero 2. Barbosa dicto §. fin. nume. 193. Ex quibus sequitur leges requirentes certum tempus ad acquirendum

Domicilium, & vicinium alicuius oppidi procedere per modum probationis: neque illum cursum temporis esse requisitum formale ad constituendum domicilium; sed modum quemdam probandi animum constituendi prædictum domicilium. Quare si alio modo constituerit hominem perpetuo habitare voluisse in loco ubi degit, nullo expectato cursu temporis acquirit domicilium, ut aiunt Barbosa, & Sanchez ubi proximè.

Tertia regùla est animum constituendi domicilium probari per declarationem partis, aut alios exteriores actus, ut si secum asportauerit omnes fortunas suas, aut maiorem illarum partem: si non habeat negocium aliud singulare, quod ad illud domicilium obliget, ut latè Barbosa supra à num. 86. & citati à Sanchez supra disp. 2. 3. num. 2.

Præcluditur euasio quadam circa vocem, & significatum remissionis.

Cap. XII.

NOui esse nonnullos qui vocem remissionis torquerent, in significationem diuersam, ut quæcumque à nobis dicta sunt eluderentur. Nam remissio aiunt, est iterata missio à iudice qui cœpit iudicialiter procedere, ad alium qui reum postulat, cum de ipsius causa cognouisset; quæ autem hætenus in hoc tractatu sunt dicta omnino videntur extra rem, cum abutantur voce remissionis.

Verum ad intelligentiam veritatis aduertendum est, primò omnes ferè Doctores qui excitarunt quæstionem utrùm reus de hæresi sit tradendus iudici, aut Pastori eius loci in quo delictum perpetratum est, si illum postulet, vfos fuisse voce remissionis, et consistat ex Simancas, Peña ad districtorilium, Firinacio, & alijs supra relatis. Secundo, cum Doctores disputant in eisdem terminis de quæstione in generali, utrùm reus sit mittendus ad locum delicti, quando iudex poposcerit, semper vtruntur, verbo *Remissionis*. Bart. in l. 1. C. ubi de crimine agi oportet. Couarru. in practica, cap.

cap. 1. r. num. 3. Barbosa in l. hæres absens, §. proinde, artic. de foro delicti, num. 66. & seq. ff. de iudicijs. Tertiò, præmissa euasio subsistere nequit, nisi quia dicatur ordinarium iudicem domicilij nullam habere iurisdictionem; sed eam radicatum esse apud iudicem loci in quo delictum commissum est; vel quod omnes Inquisitiones generales, & particulares vnum consent corpus, ac proinde nullatenus iurisdictione alteretur, siue hic, siue alibi si dei causa cognoscatur; eadem enim iurisdictione vbique exercetur: idcirco desunt termini remittendi vnus ad alterum cum omnibus in locis eadem sit in indiuiduo iurisdictione.

Hæ considerationes multo subtiliores quam par est facile repelluntur. Ad primam dicimus, quod etiam si iudex domicilij nullam in delinquentem haberet iurisdictionem, verè appellanda est remissio ea que postulatur à iudice, vel ordinario loci in quo delictum est commissum: nam index ad quem destinatur deprecatio, qui ad implet litteras iudicis deprecantis, & reum mittit, verè remittit eundem reum; sic in vrgentioribus terminis iura disponunt appellantia remissionem eam quæ fit à seculari iudice mittente clericum ad proprium iudicem Ecclesiasticum in cap. *Si iudex laicus*, de sententia excommunicationis in 6. ibi: *Qui se clericum dicit ad Curiam Ecclesiasticam petat remitti.*

Hic vsus vocis legitur apud Doctores in ijs terminis Couarru. practica. cap. 33. Barbosa in l. si quis posteaquã, ff. de iudicijs, num. 214. Secundo dicimus, iudicem domicilij habere iurisdictionem formalem, & veram in reum degentem in suo domicilio, etiam pro delictis, quæ in alieno territorio committitur. Nam licet iudex loci in quo crimen perpetratum est habeat iurisdictionem ad citandum, postulandum, & pertrahendum delinquentem in casibus ubi locum habet remissio, semper tamen iudex domicilij iurisdictionem tenet ad puniendum eundem reum domiciliarium suum propter delictum in alterius Diocesi commissum; vt communiter Doctores omnes decernunt, ex l. 1. & 2. C. ubi de crimine agi oportet. Barbosa dicto articulo de foro delicti, num. 107. ac proinde cum habeat iurisdictionem ordinariam, & propriam formaliter remittit delinquentem,

liquidem cedit iurisdictioni suæ. Tertio dicimus in nostris terminis esse indubitabilem præmissam resolutionem: nam ijdem ipsi qui contra communem sententiam existimant in crimine hæresis posse esse remissionem ad locum delicti, decernunt quod si Inquisitor domicilij velit suscipere cognitionem causæ potest exercere iurisdictionem, vt in hoc tractatu probatum est, quare satis proprie dicetur remittere, si reum ad alium iudicem mittat.

Secunda consideratio statuens omnes Inquisitiones constare vnum corpus, & habere eandem in indiuiduo iurisdictionem valde displicet. Primò, quia negamus assumptum in Inquisitionibus diuerforum Regnorum: nam licet omnes vnum corpus mysticum faciant, vt se mutuo adiuuent in ministerium fidei, non id ita præstant vt sint eadem formaliter res, & eadem in indiuiduo iurisdictione. Notum enim est habere diuersa capita, ac propterea esse diuersa corpora. Deinde, quia iurisdictiones oriuntur ex diuersis commissiõibus: nam longe alia est illa quæ residet apud supremum Inquisitorem Lusitaniz ab ea quam habet Inquisitor generalis Castellæ. Cum igitur diuersa sint commissiões, quæ fontes sunt & origine iurisdictionum, asseri non potest esse eandem in indiuiduo iurisdictionem. Licet enim sit idem Princeps Ecclesiasticus vnã, & aliam commissiõem largiens, iurisdictiones quæ exercentur ratione vnus & alterius sunt diuersa & independentes. Barbosa in l. hæres absens, §. 1. num. 84. & seq. ff. de iudicijs. Secundo, etiam si omnes prædictæ Inquisitiones vnum essent corpus, & vna idem tunc in indiuiduo iurisdictione munitur, ita vt singuli omnium Regnorum Inquisitores essent iudices cumulatiui, & in eis præuentio locum haberet, adhuc in hoc casu vera esset remissio, & significatus legitimus huius vocis permaneret: nam inter iudices qui iurisdictionem cumulatiuam tenent, si ille qui præuenit non habet iurisdictionem supra illud territorium vbi reus commoratur, & illam habuerit iudex cumulatiuus, quando præueniens iudex reum postulat, necesse est vt per viam remissionis illum postulet. Nam cum iurisdictionem non habeat in locum vbi degit delinquens, eam exercere non potest.

test in personam, si iudex loci per remissionem illam non concedat. Idem cernimus in casibus in quibus iudex originis cumulatiue concurrat cum iudice domicilij, vbi reus habitat, ita vt sit præuentio locus, quotiescumque idem iudex originis reum postulat ratione præuentiois iurisdictionis. Tunc petitur delinquens per remissionem, quod vrgentior sit iurisdictione iudicis domicilij, quam quæ inest iudici originis. Barbosa in l. hæres absens, §. finali, ff. de iudicijs, à num. 32. & 42. & certe opinio illa de eadem identice iurisdictione in omnibus Inquisitionibus singularis est & contraria, licet ea phrasi vsi fuerint nonnulli quos refert Farinac. quæst. 197. §. 1. num. 12.

Tertio, in ijs terminis nullus est aditus præuentiois quam prætere videntur oppositi Doctores declinantes nomen remissionis. Nam si velint esse locum præuentiois, & sic reum in fidem præmissis iudicibus committi, quasi præuenierint iudicium incipientes causam contra reum, obstat ipsis regula præuentiois, & ius ad illam habent Inquisitores loci vbi reus commoratur. Nam præuentio non acquiritur iniciando causam, & formando culpam, & admitendo denuntiationem, & inquirendo in reum, sed per actualem ipsius capturam, quæ est citatio realis vnde oritur ius præuentiois. Barbosa in l. si quis posteaquam, ff. de iudicijs, à numer. 22. & in l. hæres absens, §. proinde, artic. de foro delicti, num. 120. At hic actus capturæ & citationis realis exercetur ab Inquisitore vbi reus commoratur, cum hic ipsum capiat, & carceri mandet, & sic præuenit iurisdictionem: atque alij tenebuntur remittere acta, & testimonia ad iudicem præuenientem, vt decernunt Doctores allegati à Farinacio vbi supra, num. 15.

Quo iure, & quibus titulis, examen, & detentio Breuium Apostolicorum circa primas instantias, & alios recursus in causis fidei ab Hispania Regibus fieri potuerint, Caput vltimum recitatiue, & examine propofitum.

PLura decreta Regia in superioribus capitibus relata sunt, ex quibus literæ Apostolicæ contra primas instantias, & iura alia, seu consuetudines Inquisitionis Hispaniæ, post examen illarum detentæ sunt, ne executionem fortirentur. Etere nonnulli, qui prædicta mandata Regia, incusare voluerint vt contraria libertati, & immunitati Ecclesiasticæ. Propterea necesse est accurate examinare quid in hac thesi Doctores præscriperint, tum in consultationibus, tum in manuscriptis disputationibus, & informationibus, quæ in ijs proximis annis euulgatæ sunt.

Omittam plurima ex ijs quæ alij tractauerunt illis solum productis, quæ minus ab Auctoribus sunt ventilata: doctrinæ generales huius generis circa examen, & detentionem Breuium Apostolicorum singulariter applicantur examini, & detentioni simili à suprema Inquisitione Hispaniarum dimanantibus.

(?)

Pris-

Prima via opinandi licitam esse detentionem Breuium manu Principum secularium, si absque illorum consultatione procedant, refertur, & emendatur.

§. I.

PRima opinandi via, quæ hoc tempore plures ad se pelle rit, dæcernit licere Principibus omnes Apostolicas litteras examinare, præuidere, et si expedierit deuenire ad probationem præmittunt iure Diuino positivo, & perpetua Ecclesiæ consuetudine à Sanctis Patribus, & Concilijs approbata Pontifices Romanos debere suas leges, & determinationes in causis grauioribus ante promulgationem cum cæteris Ecclesijs, & Principibus, consultare: ac propterea Principes seculares omnia, & singula, quæ ad vniuersalia sunt, aut cum vniuersalibus coniunguntur per se, & Episcopos suarum prouinciarum examinare possunt. Quod si Pontifex summus id non præstiterit, Principes vt protectores, & executores sacrorum Canonum, & consuetudinum inmemorabilium Ecclesiæ Dei licite valent extra iurisdictionaliter Apostolicas litteras examinare, et si ita res possint eas detinere. Hanc mentem, seu finem vt in prædicti Doctores, expendunt nouissime Concilium Tridentinum ad finem serio postulare, simul, & commendare Pontificibus Romanis: vt si quæ difficultates emeruerint circa eandem Synodum, illæ determinantur consulis viris doctis earum prouinciarum in quibus eadem difficultates exorta sint. Ideirco, si hæc non præstentur Romano Pontifice aiunt violari, & temerari vota Ecclesiæ totius hanc consultationem desiderantis, simulque eludi Concilij Tridentini grauisimum decretum, quod sub optandis, & precandis forma propofitum est, vt reuerentia debita supremæ Romanæ Sedi, & filialis simul cultus impenderetur. Consequenter idem aiunt prædicti Doctores de cæteris de-

decretis, & Canonibus Sacris Conciliorum, aut decretalium in Ecclesia Dei receptis, ut cum satisfactione Prouinciarum vniuersale regimen procedat.

Hæc via opinandi plura ex se addendo comprehendit etiam aliam quæ adeo existimatur licet secularibus potestibus examen, & detentionem Breuium Apostolicorum ut cognoscant an subreptione laborent vel contineant læsionem patronatus laici vel sacri alicuius Canonis violationem, vel noxium aliquid; sic Henricus lib. 14. cap. 12. Ioannes de la Cruz de statu Relig. lib. 1. cap. 6. art. 2. dub. 2. conclus. 1. Manuel Rodriguez in addit. ad §. 9. Bullæ Cruciatæ, & alij non pauci, id probant quia experimento dicunt esse compertum subrepticias litteras impetrari, interdumque valde noxias Ecclesiæ aut Prouincijs Catholicis; & qua ratione si vrbes tres sunt peste infectæ in frequentissima aliqua regione, singulæ ciuitates omnes ad venas examinant ne ab aliqua trium urbium serpat contagium; sic quamquam omnes fere litteræ Apostolicæ subreptione careant, ad excusandum aliarum detrimenta omnes examinantur. Quantam vero cladem vnius Breuis Apostolici contra Sacros Canones expeditio inferre possit, probant exempto Ioannis Papæ Octauus qui anno. 874. eas litteras promulgauit quæ habentur tom. 3. Concilior. edit. Colon. p. 1. sect. posteriori à pag. 797. vsque ad pag. 812. contra dispositionem octauæ Synodi generalis iuramento Concilij, & Hadriani. 2. confirmatam sub onere nunquam admittendi ad manus Episcopale imo nec ad penitentiam nisi in mortis articulo Photium moechum, simoniacum, schismaticum, hæreticum, seditiosum, latronem, & alijs grauissimis sceleribus infamem. Ioannes Octauus contra religionem iuramenti, & Canones generalis Concilij Patriarcham Constantinopolitanum erigit Photium. Hæc Pontificiæ littere in causa fuere, ut resumpta autoritate Photius innumeros errores per vniuersam Ecclesiam Græcam disseminauerit, illamque schismaticam reddiderit ad hanc vsque diem, id est annis circiter octingentis absque vlla spe illam in pristinam obedientiam, & fidem restituendi. Hoc contagiū iam latissime se extenderat an-

nis centum sexaginta post Photium Leone 9. Romano Pontifice. Quæ vni in Concilio Florentino prope annū 1439. à Latinis, & Græcis peracta est mortuo Imperatore Orientis qui Concilio inter fuit, omnino est dissoluta. Hinc auctores huius opinionis probant magna esse Ecclesiæ damna si singulares Pontifices suo sensu contra decreta Conciliorum quid quæ statuunt, cum veluti cæteri homines circumdati sint infirmitate, & ignorantia: adduntque, maximum obsequium erga Deum, & Ecclesiam futurum fuisse si Imperatores Orientis litteras Ioannis Octauus examinaissent, earumque executionem impedissent. Nō inquinant tantā perniciem inuenerunt Arrius, Macedonius, Nestorius, & cæteri hæresiarum, quantum intulere Ioannis Octauus litteræ Photium resistentem: quod ex Baronij rationibus, & fundamentis tom. 10. Annal. probare cōtēdūt: ex hoc facto dimanauit ea fabula qua Ioannes Octauus scemina diæus est, cū tamē propter muliebrem incōstātiā illud iniuriosum epithetū ipsi fuerit attributū: accumulari solēt exēpla similia, ut ex illis probetur valde esse necessariū examen Principū seculariū pro vniuersis litteris Apostolicis, ne aliquæ aduersus Sacros Canones aut cōmunē Ecclesiæ vtilitatē similia nocumēta importēt.

Consultationem autē prædictam esse debitā probant adhuc Doctores relati quia licet Papa Summus est Sacerdos, & Pastor, tenetur nihilominus antiquæ Ecclesiæ decreta exequi, & primitiua exēpla imitari, quæ similes consultationē exercebāt. Primo quia absurdū prorsus est si magni illi patres, & primi Pontifices exēplaria nō habētes, per se ipsos quod rectū est, viderint, & aliorū cōsilia audierint, posterius vero exēpla habentes nō ita decernāt. Inter Canones Apostolorum ille magis succurrit, ijs doctoribus qui olim erat trigessimus quartus numero ijs verbis. *Episcopos singulorum gentium nosse oportet eum qui inter ipsos est primus, eumque reuereri tamquam caput, neque quidquam curiose facere sine illius sententia: illa autē sola quæque facere quæ ad Ecclesiam ipsius, & loca ei subdita attinent, sed nequille si ne omnium sententia aliquid faciat, ita enim concordia erit, & Deus glorificabitur.* Ex quibus fit neque; Episcopis gentium licere quidquam statuere absque eius sententia qui primus est,

Secundò que ille qui primus est non consentibus ijs qui ipse sub-
diti sunt. Ratio Apostolorum est, quia nisi ita fiat concor-
dia dissoluitur, inimicitie contra, & scismata, ac rixæ intro-
ducantur; & quòd grauius est Diuino nummò debitus ho-
nor tollatur. Secundò idem probant intentum ab exemplo
Pauli, qui quantumuis haberet in se Christum loquentem,
nihilominus ad Apostolos ipso antiquiores se refert; & vas
electionis communicat cum eis Euangelium. Debent igitur
posteri hæc exempla imitari, cum non tot prerogatiuis
scientiæ; & gratiæ dotentur.

Tertiò idem suadent ex gestis Petri, nam quod con-
stat ex Actis Apostolorum cum ab Apostolis, & Presbyte-
ris Hierosolymitanis controuersia de Circumcisione esset
proposita, & responsionibus nonnulli cum Paulo, & Barna-
ba deseruierent; Sanctus Petrus Apostolos, & Presbyteros
congregauit, ut de hoc dispiceret, nec soli sibi decisionem
arrogauit, sed audiuit alios, & nominatim Iacobo ipsorum
sententiæ assensit, & subscripsit. Hoc pacto veritatem iue-
stigantes Apostoli, legem successoribus statuunt pro diri-
mendis questionibus, & controuersijs.

Quartò idem probant, quia Insuper Papa, & Da-
masus, & Celestinus, & Leo, & Agathon, & insignes
alii Pontifices, vna cum alijs Episcopis, & fratribus conue-
nientes, aut eos, & Principes consulentes adiuuante San-
cto Spiritu stabiliebant dogmata, & leges, & pacem Eccle-
sijs conciliabant, etiam circa singulares causas grauiores,
non despeto iudicio aliarum Præuinciarum; igitur nulla est
hodie causa quare idem non fiat. Nam si vnus Romæ Tri-
bunal ad singula decernenda sufficeret, superfluum, ac super-
uacaneus foret; & fuisset Sanctorum Patrum conuentus
qui singulis ætatibus priorum seculorum congregari sole-
bat.

Quintò eandem thesim stabiliunt, nam graeci plures
primatum Romani Pontificis agnouerunt, & suspexerunt,
& ob eam solam causam scismata excitarunt, quod pro comu-
nibus Ecclesiæ dogmatibus, & legibus, & pro grauioribus
singularibus causis, quæ ad Græcos attinerent, omnia ipsis in-
còsultis Romæ decernerent; ut còqueritur Nilus Archiepis-

copus Thessalonicensis, qui vixit in scismate circæ annu-
m 366, in ea oratione, cuius titulus est. *Non aliam dissidij
Ecclesiarum Latinarum, & Græcarum esse causam quod
Papa eius, quod controuersum est ipse solus controuertit & ma-
gister, ac index esse velit*, ibi hæc ait: *Nunquam cum Roma-
na Ecclesia de primatu contendimus; sed neque vetus con-
suetudo, neque Patrum decreta nos latent quibus Romana
Ecclesia antiquissima omnium Ecclesiarum declaratur:
que nam igitur dissidij causa est; quod Romani quidam ma-
gistrorum sibi partes sumunt, alios verò instar discipulorum
dicto audientes habere velint*. Post plures probationes tan-
dem concludit. *Ac de eo quidem quod non liceat Romano-
rum Ecclesie primatum, quæ Ecclesiarum communia sunt
decernere, ac stabilire; quodque hoc Christi Ecclesiam dissi-
pauit simulque & Apostolicis, & Patrum legibus, atque in-
stitutis repugnet, hæc dicta sufficiant*.

Sextò probant consultationem prædictam esse debi-
tam ex pluribus Concilijs generalibus in quibus semper
illa cum Imperatoribus est collata; & quia hic mos superio-
rum seculorum ad Imperatorum potentiam, & Ecclesiæ
angustias deferri solet, intentum persuadere curant exem-
plis Conciliorum, quæ post diuisum Imperium in plures
Respublicas, & Regna conuocata fuere. Concilium Late-
ranense sub Iulio II. & Leone X. post annum 1500. plures
oratores, & consiliarios Regum, & Respublicarum exci-
pit cum mandatis procuratorijs interessendi, consulendi,
uocendi, & reclamandi. Habetur tom. 4. concilior. part. 2.
edit. Colon. anni 1618. Referunt sessionem primam, pag.
11. vbi dicitur dominos temporales septem, & oratores tres
Principum assistere. Sess. 2. pag. 21. & 23. legitur, & accep-
tatur mandatum procuratorium Ferdinandi Catholici ad
Hieronymum Viche secularem eiusdem Regis oratorem
in Concilio, ijs verbis: *Ad interessendum, consentiendum,
dissentendum, protestandum, ac fieri requirendam, & ad in
eodem sacro Concilio Lateranensi dicendam, proponendam,
tractandam, uocendumque*. Sess. 3. pag. 30. similes litteræ
procuratoriæ Maximiliani Imperatoris ad oratorem, & vi-
carium suum pro eisdem effectis leguntur, & recipiuntur in

Lateranensi Concilio sess. 5. pag. 44. 52. 53. alia mandata procuratoria Reip. Lucensis & Florentinæ ad seculares oratores leguntur. Similiter sess. 7. pag. 60. numerantur plures Domini temporales, & oratores Principum ibidem adstantes. Pag. 61. exhibentur litteræ similes ad Concilium pro duobus oratoribus Regis Poloniæ: & proxime subduntur aliæ eiusdem tenoris Ducis Mediolanensis pro Marino Carrociolo oratore ipsius in Cōcilio; & aliæ Marchionis de Mantua ad Ludouicum Gonçaga vt in prædicto Concilio, *dicat, proponat, firmet, reuocet, damnet, laudet, voueat.* Item aliæ litteræ Ducum de Mazouia ad Laurentium Medizeldri: *Vt consulat, agat, differat, concludat eorum nomine in Concilio Lateranensi.* Sess. 8. pag. 71. duo mandata procuratoria habentur omnino ijs familia Marchionis de Brandenburg. & Marchionis de Monferrato. Sess. 9. pag. 80. legitur aliud mandatum procuratoriū Manuclis Regis Lusitanæ ad tres Consiliarios suos: *Cum facultate dicendi, proponendi, agendi, tractandi omnia, & singula que spectant ad Concilium.* Sess. 10. pag. 96. sess. 11. pag. 110. 111. recipiuntur mādata alia procuratoria Principum. Ex Concilio Tridentino prædicti autores alia quoque exempla concessere; illud maximè vrgent quod prædicto tomo, & parte editionis Colonienfis habetur sess. 10. pag. 302. Vbi est mandatum procuratoriū Caroli 5. ad tres oratores suos in Concilio, ijs verbis. *Dantes eis, & cuilibet eorum in solidum amplam facultatem, & potestatem vt omnes simul aut tres, duo vel vnus ipsorum nomine nostro in dicto Concilio OEcumenico comparere in omnibus sessionibus nostram locum vt oratores, & mandatarij nostri habere, res, & negotia religionis, & fidei, & alia quæcumque in prædicto Concilio tractanda vna cū alijs ibidem stantibus Reip. Christianæ Principibus eorum ve legatis, oratoribus, mandatarijs consultare, agere, & tractare, illisque omnibus, & per omnia adesse, consiliū votum, & decretum nostro nomine dare, impartiri, atq; interponere.* Addunt prædicti Autores alia exempla singulariter pro Hispania, in qua nullū fuit olim nationale Concilium cui aliqui ex Regijs Consiliarijs non assisterint. In octaua Synodo Toletana Episcopo

rum

rum duorū supra quinquaginta præfidente S. Eugenio laici sedecim Palatini Recepti in thi Regis intersūt, quorū seculares dignitates, & nomina habentur in editione Matritensi Conciliorū Loaisæ à pag. 455. Nonū Conciliū Toletanū cui idē præ fuit S. Eugenius simul cū sedecim Episcopis habuit quatuor Palatinos. Duodecimū Conciliū Toletanū præfidente S. Iuliano, & adstantibus triginta quinque Episcopis habuit quindecim seculares Palatinos Regis Erui-gij. Conciliū decimum tertium Toletanū sub eodē S. Iuliano, & Rege Erui-gio quadraginta, & octo Episcopos, cū secularibus viginti sex Palatinis idem intentum confirmat. Concilium decimum quintum Toletanum præfidente eodēdem S. Iuliano sub Flauio Egicane Rege coactum fuit & sexaginta duobus Episcopis, & septem decim Palatinis. Concilium decimum sextum Toletanum sub eodem Flauio Egicane Rege præfidente Felice ex sexaginta Episcopis, & sedecim Palatinis congregatum fuit; huius coloris alia plura adducunt prædicti Autores antiquitatis monumenta, ex quibus fiat semper apud Hispaniæ Reges hoc ius consulendi extra iudiciale aut extra iurisdictionale existisse. Ex hæcenus relatis hoc efficiunt prædicti Doctores argumentum. Quando veritas magna conquisitione disquiritur, & ad sunt in Concilijs Episcopi nationales singulorum Principum Catholicorum, ipsi Principes consultantur, & audiuntur ab initio Ecclesiæ ad hanc vsque diem, igitur quæ leges, & determinationes in Romana Curia fiunt cum interuentione paucorum qui etiam interdum libere suam sententiam ferre non possunt; arctiori iure consultari debent cum Principibus Christianis, neque ipsis inconsultis promulgari aut intimari: quod Apostoli, & magni Pontifices, & grauissima concilia commendarunt, & suo exemplo sauerunt. Cum igitur Romana Curia non præstat quod ab initio præstitum fuit, licet Regibus de facto suum sibi ius consultiuum vsurpare, atque adeo Apostolicas litteras discentere, etsi oporteat detinere.

In hac opinione quædam miscentur probanda, alia improbanda. Certū est in singularis causis pro qualitate ipsarum

tum

rum teneri Romanum Pontificem iure naturali, & Diuino consultationem præmittere, itayt cum satisfactione Regnorum, & Prouinciarum determinationes publicentur, atque ita factum esse ab Ecclesia Romana probant omnia illa exempla generalium Conciliorum, quæ consultationem omnium Principum postularunt. Secundò certum est nõ esse absolute necessarium in Concilijs non generalibus etiã si patriarchalia, aut nationalia sint, vt adsint Catholici Principes, sic expresse habetur in octaua Synodo, canone 12. pag. 772. editionis Colonjensis decernente, quod licet in Concilijs generalibus adesse debeant Reges, & Principes, non tamen in alijs. *Perlatũ est, inquit, ad nos nõ posse sine Principum presentia Concilium agi, a quo nisi suam sacri Canonis sanciant, vt ad Synodos seculares Principes cogantur sed soli dumtaxat Episcopi. Quare nec alias reperimus eos in alijs, nisi æcumenicis Concilijs interfuisse. Neque enim fas est, vt seculares Principes, eorum quæ Dei Sacramentibus contingunt spectatores fiant.* Duo præscribit Canon, alterum est in æcumenicis, seu generalibus Concilijs, ex dispositione sacrorum Canonum Principes interesse debere, quod euidenter conuincunt testimonia nuper allegata à præcedenti sententia. Alterum est in Ecclesia Orientali nationalibus, aut prouincialibus Concilijs Principes, neque perse, neque per suos oratores, aut palatinos adesse consueuisse, licet in Ecclesia Occidentali, sa tem in nostra Hispania, aliter contigerit multo ante octauam Synodum, quemadmodum exempla ex Concilijs Toletanis persuaident. Tertiò certum est querimonias Græcorum à Nilo Thessalonicensi Archiepiscopo superius relatas à veritate aberrare. Quam parum fidendum sit Nilo, constat ex Bellarmino lib. 2. de Romano Pontif. cap. 22. & 27. Nam multo post Nili tempora pro vnione Græcorum, & Latinorum conuocata est sub Eugenio IV. Synodus Florentina, cui Imperator Orientis, & reliqui ferè Græci patres subscripserunt. Nihilominus vix annos duodecim prædictam vnionem, & obedientiam Romano Pontifici debitam conseruauerunt. Holsius, Cardinalis Varmiensis, libro

de Sacerdotũ cõiugio, probat vicibus quatuordecim Græcos reconciliatos fuisse Romanæ Ecclesiæ, & toties propter suam volubilitatem ab eius gremio discessisse: Nilus in excusabilem habet nequitiam nam anno 1244. sub Gregorio 10. Concilium Lugdunense quingentos habuit Episcopos, & Legatos Imperatoris Michaelis, vbi communi consultatione inter Latinos, & Græcos concordia est inita, vt adstruit in historia Nicephorus Gregoras lib. 5. & 6. Vt interim omittam Græcos, atque in illis ipsum Nilum non aliter admittere primatum Romanum nisi ex ordine antiquitatis, & cessione, aut concessione aliarum Ecclesiarum & Principum; cum tamen nos Latini ex iure, & institutione diuina quæ ab hominum cessione, & voluntate non dependeat, hanc primatum Romanæ Ecclesiæ profiteamur, & constabit ex ijs quæ scribit S. Thom. opusculo contra errores Græcorum per quinque capita. Præterea alios plures habent errores perpetua traditione, & antiquorum Conciliorum assensu condemnatos, vt patet ex Sigiberto in Chronico, Prateolo in Elencho hæresum, Genebrardò anno 1049. nam tuentur Spiritum Sanctum non procedere à filio; nullum esse purgatorium post mortem; simplicem fornicationem non esse peccatum; iustorum animas ante diem iudicij Deum non videre, nec damnatorum animas inferno addici; laicos debere sub vtraque specie Eucharistiæ sumere; Latinos in azimo non consecrate corpus Christi; licitum esse fallere inimicos; vinculum matrimonij dissolui posse vtroque coniuge consentiente; nullam esse obligationem restituendi furto sublata; Missas, & suffragia pro defunctis non esse offerenda; extremam unctionem ad salutem corporalem non sufficere; vfuras esse licitas; rebaptizandos esse eos qui secundum formam Ecclesiæ Latinæ baptizati sunt. Addit Luit prandus alium lib. 5. cap. 6. non posse patrem, & filium cum matre, & filia matrimoniũ ducere. Photius in Monocanone tit. 14. Zonaras tom. 3. in Leone Philosopho adijciunt a ium, scilicet quartas nuptias esse condemnatas. Similiter in ritibus maximè Græci differunt; Primo Sacerdotibus permittunt vxores conseruare quas antea duxerant; non miscent ad consecrationem

Calicis aquam, & vinum; ministrant Eucharistiam pueris recens baptizatis, consecrant in fermentaio; baptismi, & penitentiz formam adhibent per deprecationem, non per enuntiationem, modi indicatiui; non vtuntur oleo benedicto ab Episcopo sed à solo Presbytero administrandum ex tremam vnctionem; neque easdem partes moribundi vn-
gunt quas solet Ecclesia Latina inungere; nullum cibum in lege veteri prohibitum manducant; in multis cerimonijs Missæ vt notum est differunt à Latinis. Addit Concilium Lateranense sub Innoc. III. cap. 4. à Græcis haberi veluti immunda, & profana ea altaria in quibus sacrificiū Latini celebrauerint. Tandem ordinant, & Episcopos creant Eunuchos vt ait Leo 9. epist. ad Michaelē Constantinopolitanum, & Leonem Acridanum cap. 23. quæ omnia ex authenticis testimonijs constant. Quod vero S. Thomas opusculo contra errores Græcorum pleraque exijs non memoret, ideo est, quia libellus quem Urbanus IV. illi exhibuit non alia memorabat. Hæc referre libuit dum Nilus in Expurgatorijs Catalogis notatur veluti scismaticus, ne non constet quam multa, & longe diuersa Græcos à Latinis separauerint. Semper Ecclesia Romana sollicite curauit vt grauiora quæque negotia vniuersalia non sine consultatione Græcorum finirentur: idcirco vt nuper capimus dicere anno 1438. presentibus Eugenio Papa IV. Ioanne Paleologo Imperatore, Iosepho Patriarcha Constantino-
politano, & maximo Græcorum Episcoporum numero Florentinum Concilium conuocatum est, eo præcipue sine vt Græca Ecclesia Latinæ associaretur in vnum corpus, & in eandem fidem. Volui Nili calumniam depellere ne ex-
querimonijs ipsius tantopere sibi fidant qui adeo grauer ex-
aggerant nullam ijs postremis seculis fieri à Romana Cu-
ria consultationem exijs quæ more antiquo fieri sole-
bant.

Quartò certum est Principes examinatiue, consultiue, Scholasticæ, seu magistraliter, non iurisdictionaliter posse per Episcopos, & Academijs, & viros peritissimos, quibus iure diuino, vel ex concessione Apostolicæ Sedis id datum est, discutere, & examinare, quæ maiori consultatione egēt,

vt Romano Pontifici representent quid optimum factu videatur; in quo tamquam patres extraordinarij Episcoporum in suis Regnis commorantium, eorum vocem, votum, mentemque explorant, & exploratam Summo Pontifici qui ex naturali, & diuino iure audire tenetur, suppliciter proponunt, vt per hæc supplementa consiliorum, siquid emendationem postulat, emendetur. Id ex charitate, & fraterna correctione vlllo sine iurisdictionis aut superioritatis prætextu impleri debet; atque hæc ratio ne vbi indicium est aut suspicio de subreptione litterarum, possunt extraiudicialiter examinari vt siquid continent aut noxium aut contra sacros Canones aut contra vniuersalem vtilitatem Regnorum summo Ecclesiarum capiti manifestetur, & interim non mandentur executioni. De quo alias plura euulgauimus.

Quintò certum est tempore Concilij Basileensis, & Constantiensis quando iurisdictionalia contra Romanū Pontificē in fauorē potestatis Concilij Generalis supra Papam liberius spargebatur, plura dixisse graues Doctores, & Prælatos quæ iam nullatenus oportet admittere ad præsentē controuersiam. Nequis autorem vllum eius temporis producat, referā quæ Cardinalis Nicolaus de Cusa alios secū abducēs eo ipso tempore scripserit, & docuerit. Lib. 2. de concordantia Catholica cap. 9. ait responsa Pontificum nisi ab Ecclesiastica Synodo fuerint promulgata non esse neque Canones neque decreta neque statuta Ecclesiastica neque habere vim nisi per acceptionem, & vsum multitudinis, ex hoc temerario principio alij quidam magis temerarie inferunt etiam Breuia circa res vniuersales posse examinari, & detineri quia à congregatione Episcoporum non sunt promulgata. Cap. 18. grauissime excedit Cardinalis Cusa probans debere Pontificem ex consensu Metropolitanorū habere ex omnibus Prouincijs Cardinales vt semper adsint ex singulis Prouincijs apud generale Concilium: & cum addit cap. 20. ad satisfactionem Prouinciarum aliquando Romanos Pontifices profectos fuisse cum assistentia, & Concilio prædictorum Cardinalium suo muneri fore satisfacturos vt in protesta-

tionem Bonifacij Octauj; unde immerito exijs nonnulli iu-
ferunt, quod hæc non fiant aut præstentur in Romana Cu-
ria, tutiori conscientia posse litteras præuideri, discuti, &
quando opus fuerit detineri. Verum abutuntur falso prin-
cipio. Capite 21. probat præfatus Cardinalis non posse Pa-
pam alienare bona Ecclesiæ sine alijs Episcopis vt Episco-
pus sine suo clero 12. q. 2. sine exceptione, & cap. nõ liceat,
& Subdit Canones Conciliorum generalium non posse tol-
li à Pontifice etiam cum Cardinalibus: Ex hoc impio, &
temerario fundamento sunt qui iustificare contendunt exa-
men, & detentionem litterarum circa bona Ecclesiastica,
cum consensus aut Consilium Episcoporum non præce-
dit. Hæc, & alia absurda tulerunt graues illius sæculi Do-
ctores ex spiritu contentionis; nequjs tamen similibus te-
stimonijs confidat, exponam nonnulla quæ Cardinalis Ni-
colai decusa auctoritatem imminuunt: eorũ etiam qui præ-
dicto tempore similes doctrinas spargebant. lib. 2. cap. 4.
ait licere appellare ad futurum Concilium cap. 13. quod
Papa non est Episcopus vniuersalis, sed primus. Cap. 17.
quod Primatus Romani Pontificis partim est à Christo,
partim à decretis Apostolorum, & eorum successorum: &
quod Concilium Generale sit supra Papam. Cap. 34. quod
Petrus, & Romani Pontifices præsent. omnibus, non ha-
bent ex Diuino præcepto, sed ex consensu populi. Hæc, &
alia æque absurda docent, & docuerunt qui vt generale
Concilium superius esse Pontifice Romano statuerent, Se-
dis Apostolicæ maiestatem, & dignitatem, & potestatem
deprimebant. Nemo igitur in præsentibus casibus aut ijs
annexis horum testimonio vtatur, cum nullius esse ponde-
ris in notescat. Tandem quod ibidem allegatur de Ioanne
Octauo extra rem est, nam Imperatores Orientis eam pro-
motionem Photij procurarunt. Omnes igitur simul idest
Ioannes Octauus, & præfati Imperatores Synodo
Octauæ, & vniuersæ Ecclesiæ præmissum
damnum intulere.

Secun-

*Secunda via opinandi ex D. Bonauentura
desumpta.*

§. 11.

DOctores nonnulli huius tēporis arbitrātur præuio indi-
cio, aut suspicione graui de iniustitiã aut existente par-
te læsa verisimiliter reclamãre, vel de subreptione, vel
de violatione Sacri Canonis pertinētis ad iudicia aut regi-
mina vniuersalis Ecclesiæ, vel de iure patronatus non ser-
uato, vel de magno detrimento Regni, Prouinciæ aut Ci-
uitatis, vel de maximis alicuius Ecclesiæ vtilitatibus impe-
ditis, posse discuti à principibus secularibus litteras Aposto-
licas; ita vt quando id fiat sit vehemens præsumptio genera-
lis, aut particularis, quod Episcopi aut ex subordinatione,
aut ex metu, aut ex alia causa non audeant, aut non soleant
præceptis similibus aut legibus, aut mandatis contradice-
re. Quando vero hæc non concurrunt haud licitum est præ-
dictum examen, discussio aut detentio earumdem littera-
rum. Huius rei probationem deducunt ex doctrina Sancti
Bonauenturæ, quam ratio naturalis, & interpretatina vo-
luntas Romanorum Pontificum, & communis Doctorem
sensus (vt ij Doctores statuunt) approbare tenetur. Ait
Sanctus Doctor in opusculo: *Quare fratres minores prædi-
cent, & confessiones audiant* vniuersale esse principium,
vt semper in praxi de Romanis Pontificibus, cæterisque
Ecclesiæ Pastoribus iudicemus, ea velle, quæ ad salutem
æternam expediunt, & quæ culpam excusent; alioquin si
hoc non vellent, essent indigni Pastoralis officio, *Qui oues
Christi perire mallent, quã erui de ore luporum, & talis vo-
luntas careret effectu Pastoralis potestatis, que solũ in edi-
ficationem, & non in destructionem animarum data est ab
ipso Principe Pastorum:* Sed cum omnes conditiones supra
positæ concurrunt, & Episcopi non exequuntur dispositio-
nem iuris circa suspensionem Breuium, aut quia metuumt,
aut quia alias ob causas nolunt, obligantur Patres extra r
di

anarij Ecclesie, veluti protectores Conciliorum, non ex iurisdictione, sed ex lege charitatis, & alijs titulis vel motiuis extraiudicialibus ad euitanda damna in fieri, præsertim si culpam adnexâ habeant. Neque aliud volunt, aut vel le possunt Ecclesiastici Pastores iuxta doctrinam S. Bonaventuræ, & aliorum Patrum, ac Doctorum. Ergo, si concurrant omnes conditiones supra scriptæ, verissima est hæc sententia. Si omnia quæ supponit certa sint, tolerabilis esset; sed illud difficile creditu est in hac opinione Episcopose subordinatione, metu, aut alijs causis, ita se gerere in ijs negotijs, vt Reges veluti Patres extraordinarij, eorum vices necesse sit supplere. Sublimiorem de illis opinionem habere necesse est; simul etiam de Romana Curia.

Tertia sententia refertur ex titulo correptionis fraternæ impeditivæ culpæ intimatæ Adamo, & Eux.

Sententia tertia ad iustificandum examen, & detentionem Breuium Apostolicorum de quibus supra, circa primas instantias, fundamenta desumit ex correptione fraternæ. Loquuntur Doctores qui eam tuentur non de illa correptione Euangelica, quam Christus promulgavit sub conditionibus, quæ habentur Matth. 18. sed de illa, quam præscripsit Ecclesiasticus cap. 17. quæ est longe dissimilis, eam que sub lege positam ab initio creationis Adamo, & Eux his verbis declarat: *Testamentum æternum constituit cum illis. & iustitiam, & iudicia sua ostendit illis, & magnalia honoris eius vidit oculus illorum, & honorem vocis audierunt aures illorum, & dixit illis: Attendite ab omni iniquo & mandavit illis unicuique de proximo suo.* Docet Ecclesiasticus Deum Adamo, & Eux apparuisse, atque illis, & posteris viuz vocis oraculo intimasse, vt quilibet de proximo suo curaret, ne culpam aliquam patraret, aut damnum spirituale, vel corporale sustineret. Certissima hæc veritas est: nulla enim ratione excusatur quicumque salutem proximi absque graui incommodo prouidere valet; longè aliud præcepti genus hoc est ab illo, quod Christus Deus euulgavit Matth. 18. tum quia generalius, vtpote obligans impedire omnia decreta corporis, & animæ proximorum: tum quia continet onus executiuum impediendi mi-

serias corporales, & spirituales impendentes proximo, si pro se aut alijs maiora damna, & scandala non sequantur. Correptio illa de qua Matthæus cap. 18. solum spectat iuxta plures Patres ad iniuriam proprie significatam, quæ obis irrogatur à proximo; non vero ad alia peccata, quæ vel iniuriæ non sunt, vel in alios proximos perpetrantur. Deinde nihil habet executiuum correptio illa fraterna de qua Matthæus supra præter monitiones quasdam secretas, auscultationem testium, & delationem ad Ecclesiam; at correptio, de qua Ecclesiasticus tractat inuoluit plures executiones interdum violentas, qualis esset impedire violentem se occidere, aut machari cum alia, aut sacrilegium committere. An hæc officia sint ex charitate, vel misericordia, & an hæc duæ virtutes natura, & specie distinguantur, subtilior est disputatio, neque huic tractationi necessaria.

Vt igitur propriam mentem expiant, supponunt primum sub hoc beneficio correptionis, de qua Ecclesiasticus cap. 17. omnes comprehendit, etiam Ecclesiasticos Principes, vt his verbis declarat S. Thomas in 4. dist. 19. art. 2. quæstiunc. 3. *Prelatus ex hoc quod est persona publica, & vicem Dei super subditos gerens, non amittit ea, quæ sunt propria singularis persona, & ideo omnia illa, quæ debentur alicui ex affectu fraterno, qui ad omnes homines habendus est, etiam Prelato debentur, sicut etiam ipse alijs debet ea, quæ affectus charitatis ex postulat, nec ab his ratione Prelationis excusatur: & ideo secundum alios præceptum de fraterna correptione, etiam ad Prelato se extendit.* Et paulo post Prelati in quantum peccant non sunt calum, & secundum hoc eis correptio debetur: nec iterum, qui eos charitati uè corripit in eos os ponit, id est contra eos, sed pro eis, qui ad utilitatem eorum eos admonet. Nec iterum presumere quis debet de Prelato, quod scandalizetur nisi contrarium constet. Ioannes Maior in disputatione an Papa subditus sit fraternæ correptioni, hæc ait. *Romanus Pontifex est Frater noster, habet eundem Patrem in calis nobiscum, & dicit orationem Dominicam nobiscum, & est homo circumdatus infirmitate, sicut alij viatores, ergo possumus eum corripere, & in casu tenemur, aliter Papa esset deterioris condi-*

Ationis, quam alij Christiani. Hi, & plures Doctores cum de Papa loquuntur non tractant de correptione fraterna, quam apud Matthæum Christus præscripsit, sed de illa, quam Ecclesiasticus retulit: nã neque testes aduocari possunt, si ipse nollet cessare à peccato, nec poterit ad Ecclesiam prouocari, idest, ad superiorem iudicẽ, cum Papa nullum supra se habeat in terris. Idcirco Ioannis Maioris doctrina vera est, sed ad erroneũ finem destinatur, vt probet Ecclesiam in Concilio generali congregatam esse Romano Pontifice superiorem, falso arbitrans ad illam veluti iudicem esse deferendum Papam, si nolit à culpa discedere. Quo principio similiter abutuntur Gerson, Almainus, Aliacensis, & cæteri Doctores, qui post Constanciense Concilium scripserunt. Hæc notasse oportuit, vt constet Scholasticos sapissime occasione correptionis fraternæ speculatiuè admonentis, & ad testes, & ad Ecclesiasticas potestates crimen deferentis, quam Christus apud Matthæum docuit, de alia correptione tractare magis vniuersali, & initio creationis intimata humani generis primis Parentibus, vt ex Ecclesiastico probatum est.

Supponunt secundò hanc correptionem executiuam aut præcantiuam, aut impeditiuam culpæ nihil habere iurisdictionale, vel authoritatum, vt egregie declaratur exemplo Almayni quæstione resumptiua de potestate Papæ. Egrotat pater naturalis trium, aut quatuor filiorum, ad valetudinem obtinendam necesse est, aut sanguinem mittere, aut pharmacum purgãs accipere. Si nolit Pater debito satisfacere, vbi medicus doctrinaliter solùm, aut intima tiuè sine vllò iurisdictionis vsu explicauit sanguinis missionem, aut purgationem corporis desiderari pro conseruatione vitæ parentis, tenentur filij executiuam manum adhibere, vt Patrem volentem, nolentem cogant ad prædicta medicamenta, in quo nullam exercent iurisdictionem aut superioritatem; sed executores sunt iuris naturalis, & diuini, quo vnicuique mandauit Deus de proximo suo. Verba Almayni sunt, *Postquam per expertum medicum alicui dictum est de aliquo cibo, quòd est necessarius ad eius sustentationem, non ex præcepto medici, sed ex præcepto legis natu-*

tura, tenetur illud sumere. Ex quo fit correctionem Evangelicam esse per modum ad hortantis, monentis, rogantis, minantis per testes, aut delationem ad iudices, vt his verbis expendit D. Thom. supra art. 1. *Fit per verba tantum, que vim coactiuam non habent, & talia verba admonitoria dicuntur: & idè cum hic modus ad corripientem pertineat, correptio nihil est aliud, quàm admonitio.* Hæc correptio cum omnibus circumstantijs Euangelij locum non habet, nec habere potest cum supremo Ecclesiarum Principe: atque aded inutiliter laborarunt Basileenses, & Constancienses Doctores, qui ex correctione Evangelica intulerunt Concilium Generale esse supra Papam, quia si ipse delinquat, implendum sit illud præceptum. *Dic Ecclesie,* idest Concilio Longe diuersa est correptio, quæ ad summa Ecclesie capita extenditur, scilicet illa, de qua Ecclesiasticus cap. 17. comprehendens vtique sub se fraternam correptionem efficaciter præcantiuam, & executiuè impeditiuam culpæ iuxta illud: *Attendite ab omni iniquo, mandauit illis vnicuique de proximo suo.* Verùm, vt id præstari queat, nec grauius damnum nostrum, nec maius scandalum Reipublicæ, nec alia inconuenientia timenda sunt.

Ex his principijs eliciunt argumentum primum. Omnis culpa notoria Prælatorum in fieri, & pendentem habens executio nem, siue cõtra proximum, siue contra Remp. siue contra Deum debet impediri à quocumque homine potente id præstare sine scandalo, turbatione, aut grauioribus incommodis: quemadmodum his verbis docet Saluianus Massiliensis lib. 7. de Prouidentia: *Potestas, quæ inbibere scelus potest, quasi probat debere fieri, si sciens patitur perpetrari: in cuius enim manu est, vt prohibeat, iubet agi, si non prohibet admitti.* Farinac. q. 8. num. 120 citans And. Sicul. Aretinum, Felia, Abbat. Decium, & communiter omnes in cap. cum non. b. homine. Diaz in Pract. crimi. Canon. in verbo. Capit. cap. 114. Lap. allegat. 126. Boss. in tir. de captura num. 39. Glossa in cap. 2. de hæret. vbi quod in crimine committendo inferior potest corrigere superiorem, licet secus in iam commissis. Archidia. c. in cap. si putauerit q. 1. vbi quod correptio fraterna, de qua in C.

Novit de iudicijs, est de præcepto in eo qui vult committere crimen, vt teneatur ipsum corrigere licet secus in eū qui iam commisit. Anton. in cap. ex parte de testibus Innoc. i. cap. 1. de Postulat. Prælat. Sed litteræ, aut mandata Principum Ecclesiasticorum si contineant in fieri, & executione iniustitiam, aut peccatum, aut scandalum, aut speciem mali, aut transgressionem sacrorum Canonum, quoad vim directivam eos obligantium, habent notoriam culpam. Ergo illæ poterunt impediri, aut præcaueri à quo cumque ex generali mandato apud Ecclesiasticum, dummodo ea quæ disponuntur in iure Canonico, ab Episcopis non fiant, nec alia grauiora incommoda, aut scandala timeri possint ex dicta præcautione, aut impedimēto executionis peccati. Hanc esse mentem Pontificum, constat: nam ipsi iubent similia rescripta impediri vt patet ex cap. Nos. 2. q. 7. *Nos si incompetentes aliquid agimus, & in subditis iuxta legis tramitem non seruamus, vestro, ac ministrorum cuncta volumus emendare iudicio.* Simile est, quod scribitur cap. Si Dominus. Cap. Qui resistit. 1. q. 3. & latissimè probat hanc partē Farinac. q. 47. n. 3. Scacia de iudicijs c. 57. n. 9. Borellus conf. 24. n. 18. imo Doctores plures statuunt, si mādāta sint valde extraordinaria absque peccato nō esse executioni mādāda sine noua cōsultatione Principū. Menochius conf. 1. Petrus Sardus conf. 419. n. 15. v. q. 12 ad 64. volum. 3. id sane vrgentius obligat, si violētur antiqua iura perpetua consuetudine recepta vt ait Valēzuela de statu belli 2. p. cōsider. 12. aut si ex executione mādāti nouum scandalum generetur iuxta Mieres de Maioratu 4. p. q. 1. limit. 1.

Argumentū secundū est: quia Principes Ecclesiastici impēsius, & ardētius amāt, & auare debēt equitatē, & speciē boni, quā Principes seculares; sed Principes seculares volūt, & iubēt ipsorū mādāta ab executione impediri, si cōtineāt receptarū legū transgressionē; vt patet ex l. rescripta C. de precibus Imperatori offerēdis quod latē ibidē persuadet Antonius de Padilla: ergo de Principibus Ecclesiasticis idē cōfendū est, quādo aliquid cōtra sacros Canones, aut receptas cōsuetudines laudabiles, aut ius naturale, vel

diuinū cōtinēt. Multa alia prædictis similia cōgerūt Grammaticus conf. 45. à n. 38. Farinac. q. 37. n. 74. Didacus Marius in Addit. ad Grammaticū decis. 36. n. 28. Si mādātū nō iā iniustū, sed durū, aut asperū sit, executionē impediendā docent Padilla in, 1. causas n. 4. C. de transactionibus, Rodericus Suarez allegat. 12. n. 49. 50. Azenedo in l. 14. tit. 33. cū seq. & tit. 3. lib. 5. recop. Grassis in decisionibus aureis p. 1. lib. 2. c. 10. n. 21. Cenedo ad Decretales collectā. 3. n. 2. Barbosa in collectanea ad caput si quando num. 1.

Tertiū argumentū sumitur ab autoritate Pōtificū, & Cōciliorū. Leo Magnus Theodosiū Imperatorē alloquēs epist. 7. ait: *Vobis non solū regnū, sed etiā Sacerdotale animū in esse gaudemus, ne scilicet in populo Dei aut scisma, aut vlla scandala conualescūt.* Expē. de conualescentiā, seu cōtinuationē scismatū, scandalorū, & seditionū inter Sacerdotes, de quibus sermonē habebat Leo, per correptionē fraternā, aut præcautionē, aut executionē impeditiū laudabiliter vitari ab Imperatore Sacerdotale animū tenēte. Idē Leo epist. 75. ad Leonē Imperatorē eandē correptionē, & præcautionē cōmendat his verbis: *Sic debes incunctanter aduertere regiā potestātē tibi non solū ad mundiregimen, sed maxime ad Ecclesie presidium esse collatā, aut casus nefarios comprimendo: & quæ bene sunt statuta defendas. & veram pacem ijs, quæ sunt turbata, restituas.* Cōprimere casus nefarios Ecclesiasticorū idē est huic Sācto Pontifici, atq; eos præcauere, aut impedire: *Bene statuta defendere* idē est atque violationē Sacrorū Canonū impedire: *Veram pacem turbatis restituere* idem est, atq; nō permittere rixas, contentiones, & seditiones Ecclesiasticorum. Celestinus Papa epistola ad Theodosiū iuriorē propositis nonnullis exemplis sic Imperatorē alloquitur: *His ergo exemplis valati, præstāijs fide, obseruantia, virtute vniuersalis Ecclesie in Deū vestrū pijsimum cultū, ne sibi aliquid dissensio vendicet, custodite. Pro vestra enim salutē Imperij geritur, quid quid pro quiete Ecclesie, vel sanctæ religionis reuerentia laboratur.* Docet Pontifex ex vi fateor præcautionis, & correptionis impeditiū culpæ debere Imperatorem dissensiones Ecclesiasticorum præcauere, & vnanimitatem.

Ernare. Vt alliciat ad prædictam correptionem, & præcautionem extraiudicalem, exponit hanc curam iure naturali, & diuino commissam fore imperij politici conseruatricem.

Omnes Episcopi Catholici Ægypti, & Clerus Alexandrinus eandem præcautionem impeditiuam culpæ tractu successiuo-pendentis aduersus Timotheum Patriarchâ his verbis ad Imperatoré postulant: *Vestram tranquillitatem suppliciter-exoramus, quatenus dum petitiones nostra veniunt ad effectum, sancire iubeatis vestra: syllabis pietatis Timotheum ab appetita vsania prohiberi.* Non poscunt Timotheum puniri, hoc enim iurisdictionale est, & excedit terminos correptionis, aut præcautionis fraternæ executiue impeditiuæ culpæ, sed solum prohiberi, & impediri ab Imperatore circa tractum successiuum peccatorum.

Hormistas Papa. epist. 19. ad Anastasium Imperatorem, licet hæreticum sic scripsit: *Precor mansuetudinem vestram, iniqua molientibus obuiare, & remouere molestias.* Non rogat vindictam exercere, aut punire Ecclesiasticos, qui Episcopum Nicopolis spoliarunt, hoc enim iurisdictionale est; sed per fraternam præcautionem impedire tractum successiuum peccantium. Idem Pontifex epist. 33. ad Iustinum Imperatorem hæc ait: *Supereft vobis adhuc Alexandria, atque Antiochia, atque aliarum Ecclesiarum nullo modo negligenda correctio.* Non de iudiciali correptione, sed de fraterna, aut paterna culpas præcauente aut executiue impediente, sermonem habet.

S. Gregorius Papa. lib. 2. epist. 5. ad Gennadium Exarchum Italiæ, licet magistratus sæcularis esset, hæc scribit: *Scito excellentissime fui, si victorias queritis, si de commissæ vobis Prouintia: securitate gloriamini, nihil in vobis magis aliud ad hoc proficere, quam zelare sacerdotum vitas, & intestina Ecclesiarum, quantum possibile est, bella compefcere.* Non permittit Exarchum iudicium exercere, aut pœnam in Ecclesiasticos; sed eorum culpas aut præcauere executiue, aut impedire.

Patres Concilij Bizaceni, & Concilij Romani sub Martino cõsultatione 2. Imperatorem rogant, vt quorundam Episcoporum culpas tractum successiuum habentes

impediat; suadent prædictam correptionem, aut præcautionem adductis solennibus verbis hæc: *Erant Reges nutritij tui id est, qua potestate nutritrix infantem à nociuis remouet sine iurisdictione, sic Reges quasi-nutrices Ecclesiasticos filios à peccatis separant.*

Car omanus autore Surio die quinta Iunij Cleri promouit reformationem ea forma, quam repræsentat in epistola ad Romanum Pontificem: *Ne aliquis, quæso, huius pietatis admonitionem esse præsumptionem putet, vel iudicet, qua nos errata corrigere, superflua rescindere, recta connectere studeamus.* Hanc reformationem non aliter præstitit, quàm sollicitè curando vt Ecclesiæ leges implerentur, simuique impediendo, ne quisquam villas violare auderet, vt constat ex lib. 2. Hist. Rhemenfis cap. 18. Huius filius Ludouicus Pius Imperator, & Carolus filius, vt refertur in Concilio Suesionensi excoutores esse voluerunt sacrorum Canonum missis visitatoribus ad varias vrbes Prouinciarum. Verba regia hæc sunt: *Vt in v'stri nostri per ciuitates, & singula Monasteria, tam Canonicorum, quam Monachorum, siue Sanctimonialium vna cum Episcopo vitam ibi degentium, & conuersationem inquirant, & ubi necesse, corrigant.* Episcopi iudicialiter hæc præstabant; ac Visitatores Regij correptionem prædictam veluti cooperatores per aliud genus præcautionis, & correptionis executiue impeditiuæ culparum eadem complebant.

De Imperatore Carolo 5. initio Concilij Treuirensis hæc scribuntur: *Sacra illius maiestas sibi haud quoque graue duxit formam nobis proponere ad a'nussim consentaneam scripturis, & cælitus inspiratis Canonibus ad instaurandam Ecclesiæ integritatem.* Addit proximè Archiepiscopus Treuirensis: *Eam reformationis formulam iuxta Cæsaris mandatum publicari, & prælegi omnibus vobis curauimus.* Hæc, & alia plura Doctores prædicti congerunt testimonia, ex quibus geita Principum cum Ecclesiasticis principibus iustificare contendunt titulo fraternæ correptionis in præcepto positæ nostri generis parentibus.

primis, secundum ea, quæ Ecclesiasticis

cap. 17. retulit.

1. 1. 1. 1.
 1. 1. 1. 1.
 1. 1. 1. 1.
 1. 1. 1. 1.

Iudicium de tertia sententia.

Quæcumq; generaliter dicuntur ab his Doctõribus citata fraternali correptionem, de qua Ecclesiasticus cap. 17. verissima sunt, nec in cõtrouersiam adduci queunt: illa enim omnibus scripturis, Cõcilijs, Patribus, & Scholasticis probantur. Verũ semper hæc principia ex iure ipso natura, ex pluribus circumstantijs, & cõditionibus limitanda sunt. Primo hæc præceptum affirmatiuum de fraternali correptione executiua impeditiua culpæ postulat vt ex illius executione non maiora incommoda, aut scandala emergant. Secundo postulat, vt qua maiori lenitate, & minori tumultu, & securioribus medijs fieri possit, adimpleatur. Tertio, vt occasione illius iurisdictionis nõ supretur, ne per iudicialis stylus, aut praxis exerceatur, cum prædictum mandatum nullam præter potestatem authoritatiuam vel authenticam in iudicio. Quarto vt si peccatum non habeat tractum successiuum, sed omnino cessauerit, nihil ratione huius præcepti fiat præter ea, quæ pertinent ad suadendam penitentiam. Hæc si omittantur, aut conueniantur, inuenera consequentur absurda. Quod si obseruentur, & doctri-naliter præcipiantur, nullum inconueniens aut incommodum timendum erit.

Dices correctio fraternali executiua ex parte Magistratus, aut Principis secularis non potest habere locũ, donec præceterit examen iudiciale. Ecclesiasticorum, vt insinuat a Concilio Sardicensi c. 19. vt refertur cap. si Episcopus 11. q. 3. & a Cõcilio Carthaginensi 4. c. 66. & a Concilio Mileuitano c. 22. vt refertur cap. Presbyteri 11. q. 3. & generaliter antiqui Canones, & concilia quamquam etiam absolutè nunc dicuntur abrogatione habere, nõ permittunt ad iudices seculares venire Ecclesiasticos, donec Prælati iustitiã de legant. Conc. Carthagin. 3. constit. 74. c. 1. & refertur cap. si quis 45. q. 1. Respondeo hæc omnia procedere ad peccato cõsummato, & nõ habente tractum successiuum; nõ tamen habere locũ circa peccatum in fieri vel

quod executionem minatur. Itaque hæc iura loquuntur de criminibus patris iudicialiter puniendis, aut cõpescendis; non de ijs quæ antequam patrentur extraiudicialiter impedienda sunt, ne fiant, aut continentur.

Instabis, ex hac doctrina fieri vt possint magistratus seculares expedire litteras aduersus quem liber Ecclesiasticus delinquentem in crimine habente tractum successiuũ, vt si concubinam domi retineat, aut furto sublata non restituat; cum tamen hæc non aliter emendari oporteat, quam per iudices Ecclesiasticos. Respondeo hæc melius, & breuius præstari ab ordinario Ecclesiastico; deinde maiora damna & usurpationes alienæ iurisdictionis, ex hac praxi contingere; atque adeo in his publicis scandalis habentibus tractum successiuum, & continuatam malitiam, non aliam admittendam correctionem, quam quæ à legitimis, & competentibus pastoribus fieri solet.

Obijcies præterea ex doctrina præmissa de fraternali correptione sequi, posse Ecclesiasticũ ratione fraternali correctionis executiue impediens culpam, armata manu resistere, ne index laicus aduersus aliquem iniuste damnatum ad tritemes, uerbera, aut fures sententiã exequatur. Respondeo non habere locum in hoc casu præceptum, quia ex illius executione fieret vt grauiores tumultus, & seditiones, & Tribunalium perturbationes contingerent. Quæ regula semper habenda est præ oculis ad cognoscendum, quando non obliget prædictum præceptum.

Instabis cum hæc correctio executiua nõ fundetur in præcepto Christi Matth. 18. sed in alio intimato apud Ecclesiasticũ c. 17. solũ habere locũ pro materijs, quæ iure diuino, aut naturali manifestè sunt inexcusabiles, vt si adulterari, aut furari præciperetur; valde enim cõforme est omni iuri, vt nõ obstantè privilegio liberi arbitrij, obligemur ad nõ faciendam malum. At quãdo res nõ habet euidẽtẽ malitiã, sed per cõductus opinabiles, & iudiciales inceder, in quibus ferè omnia sunt de solemnitatibus posituis, magis absurdum est, vt pax, ordo, & quies tribunaliũ perturbetur, præsertim si cum remedio appellationis aut inhibitionis in causis, quæ natura sua executiuz nõ sunt, occurratur nõ sequi

meo peccati. Respondeo admittendo quidquid in hac instantia proponitur: nam quoties cum legitima opinione proceditur, nullum est peccatum, quod impediendum sit; correctio autem fraterna impeditiva culpæ locum non habet, ubi culpa non est; imo nec cum adest manifestum peccatum, si ex correctione pax, & quies conturbentur.

Quarta via oporandi ex titulo Patris extraordinarij Republicæ, qui inest Regi.

Graues quidam Doctores aliter prædictum examen, & detentionem litterarum Apostolicarum à culpa eximant. Sapp. nunt. velut certum principium Reges in suis Dominijs esse Patres extraordinarios singulorum qui in illis commorantur, etiam si Cardinales sint, vel Patriarchæ, vel Episcopi; atque i. deo omnes, & singulos illis debere filialem quandam obedientiam, quam S. Gregorius lib. 12. epist. 24. principalem appellat. Hanc esse commanem Sanctorum Patrum sententiam persuadere contendunt; nam ex hoc titulo etiam quando Principes malè præcipiebant, si mandatum absque ipsorum Patrum, aut Episcoporum scelere impleri poterat, illud exactissime, & celerrime exequiebantur. S. Athanasius ad Constantium Imperatorem ait: *Nequaquam restiti mandatis tue pietatis: neque Alexandriam ingredi conabor, quamdiu id per tuam pietatē nō licebit.* Mauritius Imperator legem promulgauit Ecclesiasticæ Libertati contrariam; nihilominus S. Gregorius lib. 2. in dict. 11. epist. 61. scribit se Episcopis inisse, vt illam exquerentur, & simul Imperatorem monuit de legis ipsius inutilitate, & iniquitate: Et subdit *Prohibeo, que debui, exolui qui, & Imperatori obedientiam præbui, & quod sensu, minime tacui.* Dicit se præbuisse obedientiam Imperatori in Episcopis: nam in propria persona Romanus Pontifex filius non est, nec vllum subiectionis genus debet vili hominum; ideo Gelasius epist. 10. his

his verbis Imperatorem affatur: *Legibus tuis ipsi quoque parcant religionis Antistites.* S. Adalbertus Episcopus citatus à Baronio anno 1097. dicere solebat *se duos habere Dominos. hoc est Papam, & Regem, quorum dominio iure subiacent omnes sæculi potestates.* In Ecclesiæ instantia Gentiles, vt Imperatoribus odiosum redderent nomen Christianorum, maxime Sacerdotum, dicere solebant ipsos consuetam obedientiam sæculi Principibus denegare. Hanc calumniam S. Iustinus Apol. 2. ad Antonium, Tertullianus in Apologetico, Minutius in Octauio, Clemens, Alex. 4. Strom. Arnobius contra Gentes accuratissime refutant. Apostolus huic damno succurrens hanc obedientiam prædicabat: ad Rom. 13. *Omnis anima sublimioribus potestatibus subdita sit. Ad Titum 3. suggerere ipsis, vt se subijciant Principatibus, & Potestatibus, & ob temperent, vt ad omne opus bonum sint parati.* Et 1. Petri 2. *Proinde subiecti estote cuius humane ordinationi propter Dominum, siue Regi, vt qui supereminet.*

Hoc munus Patris diuersum est ab officio Regis, quemadmodum Theologi à Puente Hurtado allegati disp. 162. de charitate sect. 4. à §. 26. in iudice duo munia distincta separant, quorum alterum paternum est; alterum iudiciale: & hæc interdum personis separantur. Adam toto vitæ decursu instar solius Patris gubernauit, quòd illum, veluti fontem, & originem naturalem cæteri homines suspicerent. Nomen, & officium Regum, & Iudicium postea est inchoatum. Iudices Arbitri, vel ad vnam tantum causam iuridicè terminandam destinati, nihil habent paterni muneris; in reliquis fere omnibus iura Patrum, & Iudicium copulantur.

Officia paterna non violant immunitatem Ecclesiasticam: v.g. Habet Pater in proprijs ædibus filium Sacerdotem scortatorem, gladiatorem, ebriosum, aleatorem, turbantem noctibus quietem ciuitatis Pater vt illius bono consulat illum armis spoliat, continet eam in proprio domicilio, cogit abstinere vino, mulieribus, & scandalosis sceleribus: nihil tunc facit contra immunitatem Ecclesiæ: non enim hoc ius naturale parètum per Sacerdotium

filijs ſupprimitur, vel extinguitur, præſertim cum ex dede core filij magna ignominia parentibus, familijs, & ter tiæ perſonæ conſequatur. Simile quid de extraordinarijs parentibus Eccleſiaſticorum dicendum eſt: nam quòd ſcri bit Grabriſa tom. 4. Præſcript. cõtrouerſ. 7. pag. 433. Sa cerdotes non eſſe filios, nec ſubditos Regum, ſed iſtis cõ miſſos, ſicut Chriſtus Pilato, nullo modo admittendum eſt: Probat, & declaratur à ſimili. Demus Patrem habe re quinque naturales, & legitimos filios, & vnum ex illis eſſe Sacerdotem. Pro ſtatu, & conſeruacione fratrum ne ceſſe ſit filium Presbyterum negotia quædam ſuſcipere, & viarum incommoda ſuſtinere, aut alia quæuis opere, quæ Sacerdotalem dignitatem non dedeant: iubet Pa ter hæc fieri; abſque dubio ex obedientia filiali teneretur exequi filius Sacerdos. Similiter Rex eſt Pater extraor dinarius, aut frater maior, vt probat Vvaldenſis tom. 1. doctrinalis fidei lib. 2. cap. 80. quem (poſt accuratiſſi mum examen in Curia Romana peractum) Martinus V. approbavit litteris Apoſtolicis, quæ ad initium tom. 2. reperiuntur: eandem veritatem pluribus confirmat ex communi ſenſu Doctorum. Tenetur Rex prædicto titu lo Eccleſiaſticos, vt filios, aut in pompa, & robore munda no minores fratres tueri ab hoſtium iniurijs, eorum pa cem, honorem, ſubſidia conſeruare, pro illorum bono vi tam, fortunaſque prodigere; tenentur ipſi vicem repende re, atque illum veluti Patrem, aut maiorem fratrem reue reri, & illius mandata Eccleſiaſticis muneribus non repug nantia, quoad fieri poſſit, executioni committere. Hunc fuiſſe ſenſum fidelium ab initio Eccleſiæ probant prædi cti Doctores ex ſubiectis testimonijs. Tertullianus li cet Preſbyter eſſet hæc ſcripſit lib. de idolatria. *Igi tur quod attinet ad honores Regum, vel Imperatorum ſa tis præſcriptum habemus in omni obſequio eſſe nos oportere ſecundum Apoſtoli præceptum* S. Chryſoſt. Homil. 23. in 12. ad Rom. *Omnis anima Potestatibus ſupereminenti bus ſubiecta ſit, etiamſi Apoſtolus ſis, etiamſi Euangelista, etiamſi Propheta, etiamſi quiſquis tandem fueris.* S. Hiero nymus in epiſt. ad Titum, & habetur 11. q. 3. C. ſi Dami nus:

nus: Si bonum eſt quod præcipit Imperator, & Præſes, iu bentis obſequere voluntati. S. Bernard. epiſt. 170. *Si totus orbis aduerſus me coniuraret, vt quippiam molirer ad uerſus Regiam Maieſtatem; ego tamen Deum timerem, & ordinatum ab eo Regem offenderè temere non auderem.* Idem epiſt. 41. ſcribens ad Henricum Archiepiſcopum Senonenſem ſic ait: *Omnis anima Potestatibus ſublimio ribus ſubdita ſit, ſi omnis, & veſtra: quis vos excipit ab vniuerſitate; ſiquis tentat excipere, conatur decipere.* Quibus oſtendit etiamſi Henricus eſſet Archiepiſcopus, debuiſſe obedientiam filialem Regibus. Plurima huius co loris facile eſſet producere; quæ autem dicta ſunt iuxta hos autores videntur perſuadere Reges vt extraordina rios Patres poſſe præcipere ea quæ iuſta ſunt: ſi quæ vero opere, verbo, aut ſcripto ab Eccleſiaſticis dimanent, quæ peccata ſint, aut ſcandalum, vel ſpeciem mali. contineant, & erumpant in executionem criminofam, aut habeant tra ctum ſucceſſuum peccati, ea poſſunt à Principibus, vt ex traordinarijs Patribus impediri ne fiant, & poſtquam fa cta, & conſumata ſunt, non ab illis iudicia iter, aut iuriſdi ctionaliter puniri poſſunt; ſed ab Episcopis, Patriarchis, aut Romano Pontifice. Propterea addunt: ſi quando Bre uia Apoſtolica ex ſubreptione, aut ſiniſtra informatione, aut a iſto quouis modo ſine iniuſticia, aut ſcandalo, aut tranſgreſſione Sacrorum Canonum, aut violatione iuris Patronatus impleri non poſſunt: tunc Rex, veluti extraor dinarius Pater Episcoporum, id exequi valet, quòd illi non audent, ea examinando vel detinendo.

Hæc ſententia idem ſupponit, quod ſecunda circa ni mium metum, aut minorem conſtantiam Episcoporum quibus ex iure Canonico hæc poteſtas examinandi, & de tinendi Breuia Apoſtolica commiſſa eſt. Haud facile eſt de omnibus, aut ferè omnibus; imo nec de pluribus ita iu dicare.

*Quinta via opinandi ex unitate corporis mystici,
quod componunt laica, & Ecclesiastica
ca. Respublica.*

Potestatem Regum ad detinendum, & impediendum litteras Ecclesiasticas, quæ sint in præiudicium tertij, aliter Doctores alij statuerunt: dux, inquit, sunt Respublicæ inter se connexæ, Ecclesiastica, & sæcularis, vnum conſtantes corpus. Neque vero sunt veluti duo Magistratus politici, aut duo Magistratus Ecclesiastici non subordinati, vlla sine vnione, connexione, vel ordine; sed vnã componunt, veluti ciuitatem, vel Regnum, in cuius gremio dux illæ potestates Ecclesiastica, & ciuiliſ mutuò se iuuant, & fouent, neque altera ab altera in ſuis munijs aut turbatur, aut impeditur. Dux veluti partes ſunt eiufdem coronæ; quamquam potestas laica tempore Eccleſiam præcedit, ſicut natura artem antecedit in xtra illud celebre dictum Optati Mileuitani: *Eccleſiam eſſe in Republica, non Rempublicam in Eccleſia.* Veritas nuper expoſita habetur in Paulo 1. Corinth. 12. *Multa quidem membra; vnum autem corpus.* Et paulò poſt: *Vt non ſit ſciſma in corpore, ſed ad ipſum pro-inuicem ſolicita ſint membra.* Deinceps addit: *Vos autem eſtis corpus Chriſti, & membra de membro.*

Pro concordia, & valetudine membrorum in vno corpore mystico plura poſſunt fieri indifferinatim à laicis, & Eccleſiaſticis Magistratibus, quæ, licet ſiant à iurisdictionem habentibus; non tamen iurisdictionaliter, vel authoritatue præſtatur. Hanc doctrinam egregie declarat, & probat Franciſcus Suarius lib. 4. contra Regem Angliæ cap. 34. num. 15 vbi cum dixiſſet officiales Magiſtratum ſæcularium poſſe comprehendere clericos, de quibus ſuſpicio eſſet, malum aliquod machinari, hæc ait: *Nullo modo poſſunt facere titulo iurisdictionis. Solet autem iuſtificari per modum deſenſionis, quia expedit valde Rei-*

Ripublica, vt impediatur delicta, & hoc munus videtur maximè commiſſum miniſtris iuſtitie ſæcularis. Allegat pro ſe in hac conſuſione Decium, Felinum, Panormitanum, Nauarrum, Iulium Clarum. Iuxta horum Doctõrũ opinionem comprehenſio Sacerdotis, v. g. à Magiſtratu laico facta, ſi ideò accidat, quia neceſſarie ſit ad impediendum facinus contra pacem, & bonum totius corporis ciuilitatis, non eſt contra immunitatem Eccleſiaſticam, neque iudicialiter exercetur, ſed titulo dumtaxat iuris naturalis, quo vtraque res publica laica, & Eccleſiaſtica vnum conſtituunt corpus, cui neceſſaria ſit pax, & concordia. Similiter ſcribit Souſa in Bulla Cœnæ cap. 16. diſp. 82. num. 9. loquens de eodem caſu his verbis: *Non condemnarem comprehendentem Eccleſiaſticum noctu cum armis prohibitis, & præſertim mutato habitu, eò quod Iudex in tali caſu utilitati, ac tranquillitati Reipublicæ conſulit: plus enim poteſt Reſpublica, quàm qualibet particularis perſona. Cum ergo particularis perſona poſſit in fragranti delicto defendere innocentem, poteſt illudidem, & Reſpublica, etiam præuidendo, & anticipando tumultus, & occaſiones, quibus ipſa perturbari poteſt.* Promouent hanc mentem, quæ ſcripſere Banez 22. q. 67. art. 1. dub. 2. Lorca 1. 2. tom. 2. tract. de legibus diſput. 25. memb. 4. Cruz in Directorio part. 1. præcepto 8. q. 3. art. 1. dub. 3. conſuſ. 3. & alij communiter: Quod ſi moralis hæc præſumptio, aut ſuſpicio de Clerico intèpeſta nocte urbem deambulante cum armis, & probabilis timor de malo quod patrare poſſit ex mente grauiſſimorum Doctõrum, ſufficit vt poteſtas per conſuetos officiales ſæculares illum comprehendat, armisque expoliet extraiudicialiter, non videtur eſſe neceſſaria moralis euidentia de delicto, aut violentia, vt auxilium extraiudiciale conferatur aduerſus Principes Eccleſiaſticos à poteſtate ſæculari. In quo non fatiſ cohæret hæc doctrina Suarij cum alia eiufdem in hoc tractatu allegata, vbi poſcit euidentiam violentiæ, vt præſtetur auxilium à Principe ſæculari contra vim illatam ab Eccleſiaſticis.

Quod vero ait Bonacina tom. de Legibus diſp. 10. in præcep-

præcepto. 8. q. 2. punct. 1. num. 11. maius incommodum esse præiudicium illatum Ecclesie immunitati ex his recursibus extraiudicialibus ad Potestates laicas, quã quod seditio sequatur, aut sustineatur violentia, durissimum ac bitratur alij Doctores. Præmo, quia existimant falsum esse usurpari iurisdictionem Ecclesiasticam à laica in his recursibus extraiudicialibus. In quo etiã non est exa, & legitima locutio Reginal. tom. 1. lib. 9. cap. 2. 2. Layman. lib. 4. tract. 9. cap. 4. Filiucij tom. 1. tract. 16. c. 8. & 10. Saurij de censuris lib. 3. c. 13. & plurimum aliorum. Secundo, quia non est maius damnum Ecclesiasticos aliquos iudices reprimi quam pacem turbari, & violentiam sustineri. Non vexatur Ecclesiastica libertas in his casibus; sed reprimuntur nonnulli ea mutant; alioquin etiam ex eo quod vna ciuitas seditionem, aut vnus homo violentiam sustineret, vniuersam ius naturale, & vniuersa Respublica humana vexaretur. Porro autem ratio habenda est iuris naturalis, & diuini, quam iuris positivi humani.

Ex illinãt hanc opinionem plurimis antiquorum exëplis illustrari, & roborari, omisis alijs pauca referemus. Theodosius Iunior epist. ad S. Cyrillũ, quæ habetur in actis Ephesini Concilij nec dicitur de regali, aut Imperiali potestate. *Nonis Ecclesiã, & regni nostrũ coniancta esse, nostraq; accedente autoritate, & imperio, & Christi Seruatoris nostri ad spirãte prouidẽtia magis subinde inter se coitura esse.* Vnũ corpus vna familia sunt Sacerdotalis, & laica multitudo: nec potest cancer discordiæ iniquitatis, aut alterius scandali, vel cõtagiosi criminis serpere in vicina mēbra, quin ea ius habeant damnũ repellendi. Eandẽ sententiam his verbis illustrat Imperator epist. 17. quæ in eisdẽ Actis Ephesinẽ Synodi reperitur: *Cum Deus optimus imperij habeat nobis tribuerit, ipsique, qui imperio nostro parent, pietatis, & iuste actionis quoddã quãsi vinculũ nos esse voluerit, horũ inter se societatẽ partim quidẽ nostra priuata prouidẽtia, serui partim quoque humano presidio usu indiuisum perpetuo hætenas conseruare enixè contendimus.* Ex quibus persualet esse iuris naturalis, & diuini propter identitatem corporis, & viciniam membrorum, vt si quæ litteræ

litteræ Ecclesiastici iudicis noxiæ sint, aut habentes tractum successuum peccati, illa à sæculari Principe examinentur, vel detineantur.

Ex vicinis temporibus alia producuntur ab his Doctores. Concilium Lateranense sub Iulio 2. & Leone 10. coactũ fuit propter ea mala, quæ ab Ecclesiasticis imminebãt: & ideo sæpè alias, maximè sess. 9. pag. 85. & sess. 10. pag. 97. decernuntur innumera ad reformationem Ecclesiasticorum iudicum, & Prælatorũ. Hæc si extraiudicialiter iam antea Reges impediissent, præclusus aditus fuisset innumeris incommodis. In prima oratione ad Patres Concilij Tridentini quæ habetur tom. 4. Conciliorum editionis Colonienfis anno 1618. part. 2. p. 279. veluti in vnum fontem, & caput conferunt Apostolicæ Sedis Legati omnia mala quibus, tunc vexabatur Ecclesia, in excessus Episcoporum, & Ecclesiasticorum: *Si verum fateri volumus, aliter dicere non possumus, quin nobis conscijsimus in administrando munere nobis imposito in pluribus defecisse: & horum etiam malorum, ad quæ corrigenda vocamur non minima ex parte causam extitisse.* Et post, vbi dictum fuerat tria esse quæ remedium postularent, subditur: *Hæreses lapsa morum disciplina, & intestinum, atque externum bellum: hoc ergo videamus. & consideremus, cum tam multis annis Ecclesia his calamitatibus vexetur, vnde nam ipsa originem habuerint. Num illis nos quodammodo principium, num fomentum dederimus. Hic verò nihil attinet aliud inuestigare, quinam tantorum malorum autores fuerint; cum præter nos ipsos ne nominare quidem alium autorem possumus.* Et paulo antè: *Nostram ambitionem, nostram avaritiam, nostras cupiditates his omnibus malis populam Dei prius affecisse.* Idcirco docent prædicti auctores licitum esse Principibus non solum breuia, aut mandata Ecclesiasticorum noxia vel violenta, vel non sine culpa executioni mandanda examinare, & detirere; sed etiam ad id obligari ratione canceris, & damni serpentis in vnum, & idem corpus ab Ecclesiasticis, & sæcularibus compactum; est enim lumine naturali insitum, vt quif-

quisquis possit etiam extraiudicialiter prædicta damna à legatis Sedis Apostolicæ numerata repellat. Micheas 3. cap. postea quam retulit Magnatum violentias, & culpas, maximè Sacerdotum ait: *Propter hoc causa vestri Sion, quasi ager arabitur, & Ierusalem, quasi aceruus lapidum erit, & mons templi in excelsa sylvarum.* Cùm igitur ex peruerso iudicio, aut regimine Sacerdotum tanta imminet Reip. clades, iure naturalis conseruationis licebit Regibus, quæ ad illa disponunt, impedire; & ea detinere, aut sistere, quæ scripto factò, aut verbo eadem etiam à longinquo minantur.

Hæc via opinandi dummodo sint imminetia damna, moraliter certa, & non sit alius quam laicus qui illa repellat, secuta est, & pia. Quoad alia necesse non est iudicium ferre cum plura misceat quæ longiorem disputatio nem exigant.

Sexta via opinandi ex titulo EpijKie.

Celebris, & communis doctrina est, quæ ait necessitatem lege carere. Haud dubium contingere posse, vt expediat bono publico in casibus nonnullis Ecclesiasticorum violentias à laicis magistratibus extraiudicialiter propulsari, verùm nunquam id licebit prætextu iurisdictionis supra ipsos: idcirco si quando per EpijKiam, aut ius naturalis defensionis coguntur Sacerdotes excubias agere, & militaria officia exequi iuxta caput *Peruenit* de immunitate Ecclesiarum, nullatenus credendum est à laicis iurisdictionaliter obligari.

Illud certum est, quando similia per EpijKiam contingerent nullum esse prætextum legitimæ iurisdictionis. EpijKia enim, idest correctio legis vel mandati est actus doctrinalis, & prudentialis, non vero iurisdictionalis, vt ex Aristotele, & alijs bene expendit Suarez lib. 6. de legibus cap. 7. In executione legis diuinæ nulla potest inferri violentia; si quæ autem esset vis in executione legis Canonice, non illa ab homine, sed à iure proueniret.

Ex

Ex conditionibus, aut circumstantijs annexis solet interdum cessare obligatio iuris: atque adeò in illius executio ne potest violentia contingere. Communiter autem in nostro casu EpijKia pro iniustis solum, & violentis, & difficilissimis mandatis ab homine prouenientibus locum habet. Primò si præceptum iniquum sit, & cogat ad executionem eius, quod naturali, aut diuino, aut Canonico iuri vniuersaliter refragetur, dictamen prudentiæ per EpijKiam, & correptionem fraternam executiuam impeditinam culpæ potest impedire executionem mandati, eorum auxilio, qui id valeant sine scandalo, & seditione præstare. Secundò etiam si mandatum absque vlla culpa impleri queat, si tamen valde est asperum, & difficile, & extraordinarium, & inhumanum, habet locum EpijKia, & correctio, & licet illius executionem impedire iuxta opinionem communem Theologorum, quam tenet Suarius lib. 6. de legibus cap. 7. Probatur nam quando lex generalis iusta, sancta, & prudens est, si in casu aliquo singulari ex circumstantijs reddatur illius executio nimis aspera, & difficilis, & supra captum ordinarium humanarum virium, nõ est obligatio illam adimplendi ex Aristotele, & communi Philosophorum, & Theologorum placito: ergo à fortiori idè ferendū est iudicium de mandato similes condiciones exhibente. Atq; in his, & alijs casibus, quamquã ex parte subditi liceat executio sine peccato, nihilominus mandas nõ excusatur a peccato, nec executio præstatur absq; illius culpa: atq; adeò ex hoc morino succurrere etiam potest correptio fraterna impeditina peccati. Tertio etiam si prælatus potestatem habeat imponendi præceptum aliud; si tamen sint probabiles, & prudentes coniecturæ, quæ persuadeant non fuisse illius intentionem de imponendo mandato, vim habet extraiudicialis EpijKia.

Atque vniuersaliter loquendo pro his casibus nõ est necessaria euidetia, vt ait Suar. supra, sed sufficit maior probabilitas, de iniustitia, violentia, & summa difficultate præcepti vel de nimia asperitate, aut insolentia ipsius. Gabriel Vazquez 1. 2. disp. 62. c. 6. docuit semper implendum esse mandatum superioris iubentis secundum opinio

L

n em

nem probabilem; verum ipse hoc principium sæpè limitat, nam disp. 176 c. 3. n. 16. loquens de Episkia sic ait: *Quod diximus supra disp. 62. parendum esse legi superioris, quando ipse præcipit aliquid, circa quod est varietas opinionum, intelligendum est, quando certus est subditus illud in vniuersum præcipi expressè à superiori, & de tota lege seu præcepto est opinionum varietas; non autem de casu singulari, de quo ob circumstantias aliquas controuertitur, an in eo potuerit superior præcipere: tunc enim cum non constet de mente legislatoris, rectè habere potest locum Episkia per opinionem probabilem, & circa illum legem emendare.* Idem omnino adhuc cum maiori vniuersalitate docuit vbi supra Franciscus Suarius, non enim per Mathematicas euidentias potest humana conuersatio dirigi in agibilibus, sed sæpè per probabiles solum rationes, & coniecturas. Hanc doctrinam, & praxim Sedes Apostolica confirmat. Nam cum Zeno Imperator videret grauissima incommoda timeri, si electio Episcopi Antiochia fieret in conuentu publico, quemadmodum Sacri Canones illorum temporum præcipiebant, iata Episkia iussit, vt Constantinopolitanus Patriarcha Episcopum Antiochenum eligeret, & consecraret. Id præstitum est vacante Sancta Sede Stephano Papa sublato per martyrium ex Eua-grio lib. 3. cap. 2. Nicephoro lib. 15. c. 18. Optimè se gefisse Imperatorem scribit Sanctus Simplicius Papa epist. 13. his verbis: *Vnde, quæ à vobis amore quietis sanctæ, & religiose sunt ordinata, reprobare non possumus.* Itaque licet alia facta Zenonis circa creationem Patriarchæ Alexandrini, & restitutionem Petri Fullonis improbentur; prædicta tamen Episkia à Sede Apostolica commendatur. In ijs, quibus deliquit, ab humana ignorantia excusatur: nam vbi monitus à S. Felice Papa, suo muneri, & officio satisfecit. Plura huius coloris exempla breuitatis causa prætermittimus.

Illud autem principium semper executioni mandandum esse, quod superior probabili opinione ductus iniungit, aliquas patitur exceptiones, & limitationes, quarum nonnullas consignarunt Vazq. 1. 2. disp. 62. Lessius lib. 2.

cap. 1. dub. 9. Salas 1. 2. tom. 1. tract. 8. disp. vnica, sect. 8. Sanchez in Summa tom. 2. lib. 6. cap. 3. Turrianus 2. 2. disp. 50. dub. 5. & alij. Ego autem geminam regulam statuatam multos casus comprehendentem. Prima exigit vt præmittatur doctrina Abulensis in prologo libri iudicum. q. 11. his verbis: *Est differentia inter Dominum, & iudicem, quia Dominus dicitur ille, qui simpliciter habet potestatem, & quod vult, hoc potest. etiam si iure cautum nõ sit; Iudex autem est, qui non habet libertatem ad mandandum; sed hoc solum potest, quod iura imperant, & tradita est illi autoritas definiendi secundum ius. Ideo ille, qui subest iudici non est subiectus viro, sed iuri; qui vero Domino subiectus est, subditus est viro.* Ex quo fit iudicem non esse Dominum, nec superiorem, sed legis executorem, & iuris defensores: ac propterea non quæcumque iudex secundum opinionem probabilem à reo exigit, ipse debet concedere. v. g. probabile est semiplena probatione munitum iudicem posse cogere reum addicendum veritatem, atque eundem reum illam confiteri debere; verum quia est opinio probabilis, quæ dicat reum cum semiplena probatione rogatum non teneri aperire veritatem, securè potest illam regere, & huius generis occurrunt innumera alia exempla. Secunda regula est, vt quoties dubitatur, an iudex sit competens, & legitimus, vel dato quod sit legitimus, an iurisdictionem habeat pro determinatis nonnullis casibus, vel an possit certas quasdam opiniones exercere, tunc non sit obligatio ad mentem illius respondendi: nam cum reus in possessione sit vitæ, honoris, & fortunatum ipsius opinio præferri potest oppositæ, quam habet iudex absque possessione.

Non desunt Doctores, qui ex his principijs contendunt persuadere per hunc titulum extrajudicialis Episkia posse impediri executionem Breuium, & mandatorum, quæ in rebus politicis, & iudicialibus maioris momenti sacris canonibus opponuntur non sine præiudicio alicuius prouinciæ, vel incolæ ipsius. Quod si Reges ad hoc dictamen prudentiale grauiores sui Regni Senatores con-

filant, eorumque monita exequantur, dicunt hi Doctores, nihil patrare contra rectam conscientiam.

Hæc sententia recitatuè dumtaxat à me proposita, dum modo non violet communiora principia Philosophorum, & Theologorum circa Episcopiam, & sciens; ac volens Pontifex illius praxim admittat, nullatenus erit contemnenda.

Septima via operandi ex titulo Protectoris,

& executorio Sacrorum Canonum

Regibus concess-

so.

Notum est Dei, & Ecclesiæ beneficio seculares Principes esse Protectores, & executores Conciliorum, & Sacrorum Canonum, si uineraliter à fidelibus accepta sint, ut latè probat Narbona lib. 2. tit. 4. lege 59. Gloss. 2. Concilium Tridentinum sess. 25. cap. 20. ex iure, & præcepto Diuino munus prædictum commissum esse Regibus arbitrari videtur illis verbis: *Quos Deus sanctæ fidei, Ecclesiæque Protectores esse voluit.* Et paulò post addit, ut imitentur in hac re *anteriores optimos, religiosissimosque Principes.* Pius 4. in Bulla confirmationis eiusdem Concilij eandem illis curam mandat. Quid Doctores dixere præmittamus.

Gerfon concl. 3. super ludo stultorum tom. 4. sic ait: *In abusibus, quibus non medentur Prælati, possunt Principes sanctæ, & iustè providere per edictum, & prohibitionè generalem, atque per coactionem inobedientium, & rebellium apparere possent eos obligari ad illud exequendum velut Sanctæ Ecclesiæ Protectores.* Doctrina hæc Gerfonis, quæ communis est pluribus Doctoribus Ecclesiæ Gallicæ, et aliquo modo tolerabilis videatur, poscit primò ut edicta Regia nihil addant supra Canones; sed solum à Concilijs, & Sancta Sede dimanarunt. Secundo illa co-

actio non debet pœnis muniri aduersus delicta commissa, & consummata; sed solum contra illa quæ prorumpunt in opus, aut habent tractum successiuum cum aliorum scandalo, & pernicie. Debent se gerere Principes, ut meri executores alienæ iurisdictionis vel ut meri Protectores obseruantie iuris naturalis, aut diuini, aut Canonici.

Alij suam mentem varijs conclusionibus explanant.

Primo aiunt. Si Principes sint Protectores, & executores Conciliorum, & Canonum iure positivo, ex eo quòd hanc curam, & ministerium susceperint, debent in conscientia impedire vniuersa Ecclesiæ damna, & violationem sacrorum Canonum, non id præstando iurisdictionaliter, sed executiuè, aut ministerialiter. Addunt supposita acceptatione protectionis, & executionis non posse excusari Principes à grauissimo scelere, si permittant receptos Canones violari. Probant, & declarant intentum à simili executionis testamentorum de cuius obligatione sic statuit cum communi Doctorum Caceres Gloss. 28. de executoribus testamenti pag. 561. edit. Methymnæsis anno 1592. *Supposito quod executor sponte, vel inuitus acceptauit, & exercet officium executoris testamenti, cum fuerit nominatus ad perficiendam ultimam voluntatem, & ad satis faciendum illi, qui eius fidem, bonitatem, solertiamque probauit, videtur quodammodo creditor eius existere iuxta iuris consulti sententiam in l. si certum petatur ad euitandum non solum æris periculum, verum, & animi detrimentum: nam qui non exequitur, ut decet ultimam testatoris voluntè iuxta normà à testatore, vel à lege vel à Iudice impositum, obnoxius remanet ad reddendum rationem, & de suo luere, quod male fecit.* Cum igitur executores Conciliorum, & Sacrorum Canonum Principes consignantur à Sede Apostolica, & Ecclesiæ, ad omnia illa tenentur infirmi, quæ præstare debent testamentorum executores. Inferunt prædicti Doctores ex hæc prima conclusione Principes, etiam non rogatos, quacumque via illis constituerit de violatione sacrorum Canonum illam impedire debere, cum sine vlla exceptione, aut limitatione prædictum titulum acceptauerint. Secundo addunt h. Doctores in-

ter Ecclesiam, & illius Pastores ex vna parte, & Principes seculares ex alia, ratione predicti tituli protectorij, & executorij initum fuisse contractum, sicut in alijs pactis, & conuentionibus, v.g. circa acceptationem Concilij Tridentini paciscitur Sancta Sedes, & Ecclesia cum Rege Hispaniæ sub hac forma: si acceptaueris Concilium Tridentinum, & singula illius decreta ad reformationem, & regimen pertinentia, constituo te protectorem, & executorem singulorum, quæ in eo continentur, vt te, vel successoribus tuis renitentibus nullum expremisissis decretis possit violari, aut temerari. Acceptauit Rex Hispaniæ dictum ministerium, & titulum Protectoris, & executoris Synodi Tridentinæ: & vbi pactum perfectum fuit, potuit, & poterit Rex Hispaniæ impedire transgressionem singulorum, quæ in prædicto Concilio decernuntur, si non præcedat iusta, & legitima abrogatio, aut dispensatio, in quam consultus Rex ipse consentiat. Nam licet Papa superior sit Principe; tenetur tamen pacta cum eo inita fideliter seruare iuxta doctrinam Suarij 3. de legibus cap. 35.

Vt autem explicent substantiam huius contractus, expendunt Gallicanam Ecclesiam cum suo Principe voluisse Concilij Tridentini decreta acceptare, quia Patres eiusdem Synodi excommunicant Reges, ac Principes: & bonis atque dignitatibus eos priuant, si duellum permittant: quia datur in eadem Synodo Episcopis ius multandi laicos in nonnullis causis: quia Ecclesiastico iudicio subijciuntur incantatores, arioli, maledici, libellorum famosorum scriptores: quia eadem Synodus determinat Patronos laicos ab Episcopis esse cogendos ad dotandas, & reficiendas Ecclesiarum ædes, earumque pronentum augendum: quia vltimarum voluntatum executio, & cura visitandi pia loca, & gymnasia, & laicas patrias ipsis Episcopis commendatur: contra quæ omnia, & singula decreta sunt plures leges ciuiles in Gallia. Similiter acceptare noluit aliud Concilij Tridentini caput, quo Pontifici Romano conceditur facultas mutandi ea, quæ in testamentis,

& vltimis arbitrijs foundationum, ac dotationum continentur; idemque ius traditur alijs Episcopis à Pontifice delegatis: atque in hac re dicit Ecclesia Gallicana, se imitari Iustinum, & Iustinianum Imperatores, l. repetita, C. de Episcopis, & Clericis; & in l. Consulta Diuina, C. de testamentis: & præterea tum decretum quoddam Concilij Meldensis cap. 40. tum quod xenodochia ferè omnia à Regibus sunt fundata; aut si ab alijs erecta sunt, dicit ea meliores defensores habere non posse, quàm Principes, & eorum Aduocatos, & Procuratores. Præterea noluit admittere eadem Gallicana Ecclesia, quæ sancita sunt in illis decretis, in quibus dicuntur coniugati Clerici seruientes Ecclesiasticis ad iurisdictionem Episcopi pertinere, & in quibus iubetur Episcopis de adulterijs cognoscere, populi mores corrigere, plebem visitare. Neque præterea aliud decretum acceptauit de locationibus, & conductionibus rerum Ecclesiasticarum. Neque illud de iure Patronatus scripto tantum probando, vel possessione quinquaginta annorum etiam scripta, quod D. Ludouici legibus, & Senatusconsultis oppositum existimat. Similiter nec mandata, & excommunicationes circa eos libros, quos summus Pontifex improbatæ lectionis esse censuerit. Neque illa, quibus Principibus iubetur, vt scholas instituant, & in illis sacram lectionem erigant, quod hæc cura sit propria Regum. Ratione horum, & similium decretorum Ecclesia Gallicana admittere noluit reformationes Concilij Tridentini; atque adeò contractum iniire noluit cum Sede Apostolica, super illius acceptatione, nec gaudere titulo protectionis, & executionis. Prætebat plura ex decretis reformationis aut non pertinere ad iurisdictionem Ecclesiasticam, vel saltem inesse Regibus, & prouincijs Gallicanis opiniones probabiles, ex quibus posset sibi persuadere, non obligari ad eam acceptationem. Rex Hispaniæ cedens omni iuri, & probabilitati, quæ in propria comoda deseruere posset, acceptauit Conc. Tridentinū, & singula illius decreta, ea conditione, vt neque ipse in subditis sibi prouincijs illa violari permitteret, nec Pontifex ipso nolente aliter, quàm per iustissimam

nam dispensationem, vel abrogationem, ipso Rege consulto, eadem transgredereetur. Non longe absunt ab hac opinandi forma qui docent hanc detentionem Breuium licere Principibus ex concordatis cum Sede Apostolica implicite sub titulo protectionis inelusus, aut ex præscriptione, aut ex utilitate Ecclesiæ; quorum sensum ait non esse improbabilem Malderus 2. 2. q. 1. art. 10. dub. 8. similiter illi Doctores qui existimant Hispaniæ Reges hanc prærogatiuam examinandi litteras Apostolicas obtinuisse à Sancta Sede instar Regij patronatus in remunerationem multiplicis obsequij quo Romanos Pontifices sibi deuinxerunt; neque posse hunc honorem, aut premium remunerationum non auditis principibus auferri vel ipsis grauiam demerita non habentibus.

Tertiò docent, quod si hæc acceptatio Concilij non est à Principibus peracta ex contractu, aut quasi contractu cum Sede Apostolica; sed solum ipsis concessum est, ut meri sint Protectores, & executores Sacrorum Canonum: tunc aiunt dicendum esse Principes posse, & debere illorum executionem promouere, & transgressionem impedire. Allegant pro se omnes Theologos, & iuris professores Ecclesiæ Gallicanæ, nam quod scribit Stephanus Auferrius tract. de potest. sæculari Reg. 2. num. 31. Rex Gallie pragmaticam sanctionem edidit circa obseruantiam, & executionem Concilij Basileensis, quam exequuntur generaliter omnes, & singuli Regni illius Magistratus. Verba eius sunt: *Fallit etiam in presenti Regno ubicumque per Prelatos Clericos vel alios quoscumque aliquid fit, vel attentatur contra decreta Basileensis Concilij, & pragmaticam sanctionem. Fundant se iudices temporales dicentes huius habere cognitionem, eo quod dictum Conciliū exhortatum fuit Regem Carolum huius nominis septimū, ut decreta ipsius inuiolabiliter obseruari facere dignaretur.* In eo tamen non probant Doctores huius tertij asserti Auferrij, & Gallorum doctrinam, quod pro Concilio Basileensi non confirmato à Sancta Sede Apostolica sic fegerant, & sic doceant; si illud eandem habuisset confirmationem, atque Tridentinum Concilium, integrè prædictam

prædictam sententiam approbarent, ut festantur, & probant, quoad Concilium Tridentinum, & alios sacros Canones vniuersaliter receptos.

Quartò decernunt prædicti Doctores, Regem Hispaniæ ex vi Concilij Tridentini acceptati, esse protectorem & executorem omnium sacrorum Conciliorum, & Canonum, cum eorum obseruantia, & executio ipsis commendetur, sess. 25. cap. 18. *Sciunt vniuersi sacratissimos Canones exactè ab omnibus, & quoad eius fieri potest, indistinctè obseruandos, id est, vnusquisque pro suo modulo de illorum executione curare debet; Reges, ut protectores, & executores; Episcopi, ut ministri iurisdictionales, docti persuadendo, indocti ministrando, & sic in alijs. Ne quis tamen crederet eludi posse horum decretorum executionem, multiplicem adhibendo relaxationem, aut dispensationem additur: Quod si vrgens, iustaque ratio, & maior quandoque utilitas postulauerit, cum aliquibus dispensandum esse, id causa cognita, ac summa maturitate, atque grauis à quibuscumque, ad quos dispensatio pertinebit, erit præstendum, aliterque facta dispensatio subreptitia censeatur.* Ex quibus verbis eliciunt ijdem Doctores, Principes ratione protectionis, & executionis debere curare de ijs, que in proximè relatis verbis Concilij Tridentini comprehenduntur. Addunt iuxta sententiam Vazquez dicentis 1. 2. disput. 178. cap. 4. finales dispensationes absque causa concessas, esse nullas: & iuxta sententiam Suarez de legibus lib. 6. cap. 18. Valentia tom. 2. disp. 7. q. 5. Granados controu. 7. tract. 3. p. 2. disp. 17. sect. 3. arbitrium prædictas dispensationes esse validas, sed peccare mortaliter dispensantem, licere Principibus, etiam ratione correptionis fraternæ executiæ impeditiæ culpæ nõ permittere hoc genus dispensationum. Quoniam verò sunt, qui existimant cum Sancto tom. 3. de matrim. disp. 18. Salas disp. 20. de legibus, sect. 5. non peccare Principem in suis legibus dispensantem absque causa, dicunt prædicti Doctores non id esse intelligendum de Romano Pontifice pro decretis Conciliaribus, & Canonibus factis vniuersale regimen spectantibus. Primò, quia prædictæ

leges impostæ sunt, vt sine scandalo, & cum satisfactione prouinciarum gubernet Pontifex Ecclesiam Dei, & nulla detur anfa cogitandi, aut dubitandi, an vt homo cõmuni infirmitate circumdatus, singularibus affectibus, aut opinionibus iustificatur: atque adeò est quoddam quasi pactũ Pontificis cum Ecclesia, & Principibus de non dispensando sine causa. Deinde quia vix sine scandalo graui præfata dispensationes conceduntur.

Tandem iidem Doctores similem sententiã proferunt pro illis privilegijs, quæ Regibus concessa sunt in commune beneficium prouinciarum, præsertim si remuneratiua sunt, aut continentia pactum, vel contractum. Neque admittunt quod scripsit Bonacina disp. 1. de cõsuris in Bulla Cœnæ, q. 15. vbi ait Carolũ V. iudicialiter citasse Hermannum Archiepi. copum Coloniensem, vt Protectorem Cleri, & Academiæ Colonienfis, iuxta Suriũ anno 1545. quòd Imperator hanc protectionem haberet a Romano Pontifice. Certè quidquid in hac re præstandũ est à Principibus executiuè, ministerialiter, protectoriè, non iurisdictionaliter faciendum est.

Iudicium de superiori doctrina.

Quæ sit ratio propria executionis, & protectionis, non liquidò constat apud authores. Mihi in hac thesi videtur probabilius, primò hanc protectionem, & executionem sacrorum Canonum Regibus commissam seivm esse ministerialem, non iurisdictionalem, propter ea, quæ sepius in hoc tractatu dicimus. Secundò ratione illius vt minimũ debere Principes reclamare, & seriò monere suasionibus, & exhortationibus, transgressionem Canonum, & eorum dispensationes, aut abrogationes illegitimas impediendo. Tertiò Canones, & decreta maioris momenti ad regimen publicum, & pacem prouinciarum attentia, v. g. de primis instantijs non auocandis, de non violando iure patronatus, & de alijs grauissimis, maiori cura protegere, & exequi debent Principes, id est, nullo modo contentire vt temerentur, vel dispensationibus relaxentur, sine noua consultatione sanctæ Sedis: neque vnquam credendũ est, fore Romanum Pontificem, qui sciens, & volens, & requisitus

quisitus, atque singulari suo iudicio fident, audeat grauior res Canones, & maiora decreta Conciliorum circa publica iudicia, & causas temerare. Quartò, etiamsi Pontifices vlla sine causa dispensent, relaxent, aut violent sacros Canones in rebus non pertinentibus ad publica iudicia, & regimina, nec continentibus præiudicium tertij, aut interesse partium, vt v. g. quòd aliquis Sacerdos non recitet officium diuinum, vel quòd celebret ante præscriptas horas in iure canonico, Principes dissimulare, & connuere oportet; nam protectio, & executio Conciliorum singulariter destinatur ad ea, quæ sunt de interesse prouinciaram aut subditorum, de pace publica, & vitando scandalo, & de maiori vtilitate Ecclesiæ. Expedit enim, vt Romani Pontifices, veluti orbis patres omnibus sint amabiles, & ne praxis iudiciorum, & regiminis odiosa fiat: idcirco volere iidem Pontifices ex vi directiua sacrorum Canonũ, & ex vi protectiua, & executiua Principum, obligari ad ipsorum obseruantiam, ne suis affectibus duci, aut informationibus extraneis in iudicando, aut regendo impelli viderentur. Præterea hac via tantum est honori ministrorum Curie, ne in similibus causis infamentur, vel de odio, vel de amicitia speciali circa extraneorum negotia. Quintò, quod Victoria, Caietanus, & alij dicunt, si necesse fuerit, armis resistendum esse cuilibet Principi Ecclesiastico sacros Canones, aut decreta Conciliaria violare conanti, pendet maximè ex voluntate Pontificum, si forsã illi ad maiorem satisfactionem fidelium hanc potestatem, aut facultatem Principibus concesserunt. Sunt qui dicunt, ita fuisse concessum: nam aliter titulus protectorum, & executorum in Principibus vacuè essent voces, & inania nomina. Ego pro illius explicatione nihil inuenio certũ: idcirco Ecclesiæ, & S. Sedis expositionem desidero, præsertim circa eam difficultatẽ, an pactũ contractus, aut quasi contractus ex acceptatione Conciliorũ insit inter Principes Ecclesiasticos, & seculares. Tandem circa singulares casus ex ijs principijs dependentes maxime difficultates emergere solent. Verissima est Alberti Magni doctrina, docētis in 3. dist. 37. valde esse difficile singulares casus cõscientiæ determinare,

Dua alia via opinandi ex potestate Ecclesiastica ad adificationem solum collata, & ex obligatione vitandi scandala.

DOctores nonnulli ideo arbitrantur licitam esse defensionem eorum Breuium, in quibus aliquid contra sacros Canones, vel noxium, vel culpabile, vel contra utilitatem publicam haberetur, quia ad ea nulla inſit potestas, aut iurisdictione in Ecclesiasticis Pastoribus: nam iudex inferior ſolum ea potest, quæ à ſupremo Principe committuntur, iuxta illud Pauli 2. Cor. 10. *Nam etſi amplius aliquid gloriatus fuero de potestate noſtra, quam dedit nobis Dominus in adificationem, & non in destructionem veſtram, non erubeſcam.* Unde inferunt, Chriſtam Dominum nullam Ecclesiasticis iudicibus potestatem, aut iurisdictionem reliquiſſe, quæ ad adificationem non ſit: atque idcirco, ubi aliquid ab illis vel culpabiliter, vel noxiè, vel ſcandalosè præcipitur, ea mandata procedere à non habentibus iurisdictionem. Allegant Diuum Bonaventuram in opusculo quare Fratres Minores prædicent, & confeſſiones audiant, dicentem in eo caſu, quo noxia, aut inutilia iuberentur: *Talis Pontificis voluntas caret effectu Paſtoralis potestatis, quæ ſolum in adificationem, & non in destructionem animarum data eſt ab ipſo Principe Paſtorum.* Eandem expoſitionem admittit S. Thomas opuſc. 19. cap. 3. prædictum testimonium Apoſtoli allegans. Ex hoc principio colligunt, Principes detinentes Breuia Apoſtolicæ, ſi noxia, aut inutilia fuerint, nihil agere contra iurisdictionem habentes, nec ſupprimere mandata Paſtorum, ſed particularium hominum, quibus ad eos uſus, vel caſus nulla eſt collata potestas.

Alij Doctores ex obligatione, qua tenentur Reges ad evitandum scandala, etiamſi ab Ecclesiasticis dimanent, hæc praxim detinendi Breuia honeſtare moluntur. Non tractant de ſcandalo paſſivo, ſeu Phariſaico, ſed de ſcandalo

dalo activo, & paſſivorum. Certum eſt plebem Chriſtianam & turbari, & ſcandalizari, & odio impleri adverſus Ecclesiasticos, ſi violenter, aut noxiè, aut ſcandalosè, aut cum ſpecie mali præcipiant, aut iudicent, etiam non ſubſiſtente cauſa laici adverſus Sacerdotes efferuntur, ut referitur 11. q. 2. *Cum hoc in more ſitum ſit, ut profanus oderit Sacerdotem.* Ex præcepto igitur ſcandali vitandi exiſtimant prædicti Doctores, non ſolum poſſe, ſed etiam debere Principes eas litteras Ecclesiasticorum impedire, quæ vel culpam, vel transgreſſionem ſacrorum Canonum, vel ſpeciem mali, vel ſcandalum habeant. Quinta Synodus cum Juſtiniano Imperatore Vigilium Papam ideo coegit, ut conſulto Concilio dabilia quædam determinaret: nam ex mandatis ſine prædicto Concilio dimanantibus ſcandalum Patribus, & Imperatori obueniebat. Similiter Ferdinandus Rex Catholicus, cum videret ex varietate, & contrarietate iudiciorum in tribunalibus Ecclesiasticis, dimanante ex diverſitate opinionum, ſcandalum generari, anno 1499. L. 6. tit. 4. lib. 1. cap. 37. iniunxit, ut pro civilibus negotiis Bartholi, & Baldi opiniones; & pro Canonicis, & Ecclesiasticis, Ioannis Andreæ, & Panormitani ſententiæ præferrentur.

Reſolutio, & concluſio hætenus dictorum.

Hæc omnia, quæ examinativè, & recitativè ſolum proliximus, referendo prædictos modos, aut vias opinandi, magnum quæſtionum ſeminarium exhibent, in quibus ſatis difficilis eſt reſolutio. Propterea nõ eſt meus animus ſubſcribere, niſi ijs quæ proximè ſubiiciam.

Primò itaq; pro noſtro caſu nullam ex prædictis doctrinis eſſe neceſſariam: nam cum præciſè diſputemus de illis Breuibus, quæ ad Inquiſitionem Hiſpaniæ deſtinantur, & illa habeat iurisdictionem Episcopalem, & quaſi Patriarchalem, abſque dubio id potest in caſibus ad illam pertinentibus, quod Episcopis à Sede Apoſtolica datum eſt, ſed Episcopis poſſunt examinare, & detinere Brevia Apo-

Apostolica, ex commissione sanctæ Sedis, si noxia sint, aut subreptitia, vt probant Azor parr. 1. lib. 5. c. 14. Bonacina de legibus disp. 10. q. 2. punct. 1. & cõmuniter Doctores multis adductis iuribus, iuxta cap. Nobilissimus, dist. 97. ergo idem omnino prestare potest suprema Inquisitio Hisp. in multis causis subsistentibus, cum ipsa Episcopalem, imò Patriarchalem, aut quasi Patriarchalem iurisdictionem acceptent à sancta Sede.

Secundò iudicio, pro causis ad Inquisitionem Hispanam pertinentibus, Apostolicam Sedem Catholicis Regibus concessisse, vt sine illorum scientia, voluntate, & consensu nihil innoueretur, nec acceptetur, vt constat ex litteris Alexandri VI. anno 1498. & ex alijs Iulij III. anno 1551. & pluribus alijs superius relatis.

Tertiò, videtur certum correptionem fraternam executionem impeditiuam culpæ indifferenter habere locum ab Ecclesiasticis in laicos, & à laicis in Ecclesiasticos, quando iubetur aliquid, quod absque vlla opinione, & dubio sine culpa non potest executioni mandari, tunc si non grauiora damna sequuntur, debet quicumque potest, executionem criminis impedire. Cætera quæ desiderari possent, à nobis superius dicta sunt, demum a nobis de hac thesi opiniones aut limitauimus, aut emendauimus.

*Postrema via opinandi sumpta ex auxilio debito
violenter oppressis.*

PLura ex ijs, quæ in superioribus producta sunt, eo solum spectant, vt delinquentes iudices Ecclesiastici à peccandis criminibus impediatur. Hæc postrema via tunc singulariter admittit Apostolicarum litterarum examen, & detentionem, cum ex illis subreptitie obtentis, violentiam sustinerent innocentes, si eadem litteræ executioni mandarentur. Idcirco huius opinionis assertores non pro opprimentibus, & peccantibus, sed pro illis, qui sine proprio delicto opprimuntur iniquè, disputant.

Est

Est igitur eorum sensus, vt si ex Breuium executione violentia aliqua emergat, tunc illa examinari queant, & detineri à Principe non exercente iurisdictionem; sed oppressis opitulante, ex præscripto iuris naturalis, & diuini: si frater à leone, aut vrsò dilaniari incipiat, debet qui potest absque periculo eum liberare; similiter si à quocumque homine opprimatur in fortunis, honore, aut vita, idem auxilium sub eisdem circumstantijs præstandum est.

Hæc controuersia licet odiosa videatur, sine vllius potentatus iniuria, aut querela examinari poterit, maxime quia recitatiuè, & sub hypothesi, atque vllò abque præiudicio cuncta proponuntur; cum singulæ decisiones innitantur vniuersalissimo illi principio distanti, vim vi repellere licere, plura possunt peccari in eius applicatione, si non debitæ limitationes, & sub certis circumstantijs adhibeantur. Noxius abusus erit, si hæc vniuersalis veritas vniuersaliter denegetur, ita vt in nullo casu violentia aliqua Ecclesiasticæ potestatis impedienda sit, etiamsi periculum imminet ex mora, si Princeps secularis illam extraiudicialiter non repellat. Similiter erit abusus, si à Magistratibus secularibus sub consuetâ praxi reprimantur omnes, & singulæ Ecclesiasticorum violentiæ, quantumuis sint minimæ, & de minimis materijs; aut quantumuis maximæ, si æquè bene, breuiter, & feliciter per conductus Ecclesiasticorum Antistitum emendantur, & reprimuntur. Est modus in rebus. Nihil timendum magis in disputationibus moralibus, & politicis, quam confusa quedam, & tumultuaria, & vniuersalis sine discrimine applicatio generalium principiorum. Propterea illa solum a nobis timidè, & cunctanter proponenda sunt, quæ lucem aliquam afferre possint, ad cognoscendum quo moderamine, & cautela diuersarum, & aduersarum opinionum autores, & fructores circa præsentem controuersiam in singularibus casibus debeant decernere, & ad quas circumstantias, & limitationes attendere necesse sit. Tãdem iuxta

juxta hæc facile erit expedire, an aliquando hæc via optinandi de retentione Breuium in causis violentiæ locum habeat, & quis ille sit, aut sub quibus conditionibus. Præmittamus aliorum placita, vt tandem nostram sententiã exponamus.

Tranponitur Status controuersie, & opinio plurimum Doctorum, circa repellendas violentias.

§. 1.

Primò certum est, ius Canonicum nullam iurisdictionem tribuere magistratibus secularibus contra iudices Ecclesiasticos opprimentes violentè partem aliquam ex litigantibus: neque alicuius momenti sunt ea quæ producantur à nonnullis Doctoribus, ex C. filijs, & nepotibus C. Principes, C. Regum, C. administratores, C. Christianis, C. Petimus, C. Quidam Monachi, C. Boni Principes, C. Maximianus, & alijs similibus. Tum quia prædicta capita nulla iurisdictione spiritali mouent seculares magistratus in causis violentiæ; tum quia licet eam concessissent, per sess. 9. Concilij Lateranensis, & 25. Concilij Tridentini, & Bullam in Cœna Domini reuocata esse. Similiter certum est, nullum inesse priuilegium secularibus Principibus à Sede Apostolica, ad reprimendum violentias iudicum Ecclesiasticorum, etiam si illud affirmant Bañez 2. 2. q. 67. art. 1. dub. 2. concl. 6. Henriquez lib. 2. & 3. de Cane Pontificis. Tum quia illud authenticè scriptum non exhibetur: tum quia licet exhiberetur, iam reuocatum est à Concilij Lateranensi, & Tridentino, & Bulla in Cœna Domini. Tandem neque ex consuetudine, & praxi immemoriali potest iustificari recursus à iudicibus Ecclesiasticis ad Laicos magistratus, vt optimè probat Sarius lib. 4. contra Regem Anglię, in postremis capitibus.

Sixtus V. & Clemens VIII. zelo iurisdictionis Ecclesiasticæ tuendæ, singulariter impedire curarant recursus à iudi

à iudicibus Ecclesiasticis ad laicas potestates in causis violentiæ. Azor 1. p. instit. moral. c. 13. & 14. ait ab anno 1586 & non ante cœpisse collocari in Bulla Cœnæ Dñi clausulam contra recurrentes ad laicas potestates in casu violentiæ, sub hac forma quæ nunc habetur. Ante horum Pontificatum duz fuere classes autorum, qui similes recursus approbarunt. Ecclesiæ Gallicanæ Doctores, qui innotentes Concilij Basileensi, & Constantiensi, existimabant generale Concilium esse supra Papam: pro eo tempore, in quo prædictum Concilium non celebraretur, dicebant si fortè violentiam inferret summus Princeps Ecclesiæ, aut quis alius Antistes, licitum fore oppressionem manu secularium Principum repellere: at Doctores alij, qui seditiosam, & scandalosam opinionem de autoritate Concilij supra Papam repudiarunt, adstruentes certissimam doctrinam de autoritate Papæ supra Conciliū, & tractantes qua ratione prouidendum esset violentijs Ecclesiasticorum iudicum, statuerunt vim vi esse repellendam per seculares Principes. Qui post Sixtum V. & Clem. VIII. dicunt in causis violentiæ illatæ à iudicibus Ecclesiasticis recurrere ad magistratus seculares, expendunt Bullam in Cœna Dñi solum loqui aduersus eos, qui ita se gerunt, prætextu violentiæ tollendæ, vel iniuriæ depellendæ; id est, cum violentia est prætextualis, & fucata, vel affectata: nã si vera sit, & realis violentia, aut iniuria, non credunt de illa Pontifices loqui. Primò, quia Alfonso Viualdus in candelabro aureo prædictam distinctionem adhibuit, & plures illam amplexi fuere; nec tamen ideò aliquid in Bulla Cœnæ immutatū est. Secundò, quia cū doctrina de violentijs repellendis, etiam à iudice Ecclesiastico illatis, sit iuris naturalis, iuxta plurimū, & gratissimorum Doctorum interpretationem, incredibile est, vt sine Ecclesiarum consultatione illam Apostolica Sedes condemnaret. Probant hæc partem propositis innumeris testimonijs, quorum nõ pauca ordine temporum digeremus.

Ab anno 1594. vsque ad ann. 1500. retrocedendo, sequentes autores docuerunt, licitum esse in causis violentiæ ab Ecclesiastico iudice, aut Principe, ad Reges, non vt iudices, sed veluti ad potentiores fratres iniuriã repulsas conuolare.

Anno 1590. Stephanus de Auila Iesuita, in tract. de censuris, 2. p. c. 7. disp. 2. dub. 5. cum eo tempore neadum esset cognitus sanctissimorum DD. Sixti V. & Clementis VIII. zelus contra magistros huius doctrinæ. Plures è Societate Iesu illam in Stephano de Auila approbarunt, qui initio prædicti voluminis affiguntur.

Anno 1588. Gregorius de Valentia Iesuita eam sententiam tenuit, lib. 8. analysi fidei, c. 7. vbi ait se Turcrematam in ea parte sectari.

Anno 1584. Cardinalis Bellarmin. Iesuita, lib. 2. de Conciliorum autoritate, cap. 19. docet resistendum vi, & armis, sine autoritate iudiciali, si quando Pontifex grauias, & iniusta damna induxerit, & allegat pro se Turcrematam lib. 2. summ. cap. 106. Idem lib. 4. de Rom. Pontifice, cap. 19. ait; nomine Imperatoris Marciani plures iudices seculares interfuisse Chacedonensi Concilio, vt si quæ violentiæ Episcoporum occurrerent, ipsi eas compescerent.

Anno 1580. Cardinalis Toletus Iesuita, in cap. 6. Lucæ, annot. 41. ex Amb. 1. offic. cap. 36. probat esse in linea iuris naturalis violenter oppressos liberare, atque id sine vlla iurisdictione exerceri, & quâquam non exprimat Ecclesiasticos iudices, omnes sub ea doctrina comprehendit. Idèò lib. 1. summ. cap. 26. nulla commentatione adhibita, solum refert excommunicationem Bullæ in Cœna, contra prætexentes friuolam quandam appellationem: quasi Pontifex solum de friuola, & apparente, & prætextuali violentia sermonem habeat, non de legitima, & reali, & subsistente oppressione iniqua.

Anno 1578. Franciscus Turrianus Iesuita; tribus in libris de autoritate Pontificis, & Concilij, doctrinam Valentia, & Bellarminij relata nuper, sæpius ingeminat, vt probet non esse necessariam illam doctrinam seditiosam de Concilio generali supra Papam, cum oppressiones, & violentiæ, si quando à Pontificibus emanauerint, armis secularium Principum retundantur.

Anno 1576. Antonius Corduba Minorita, lib. 4. de potestate Papæ, q. 7. remittens se ad quæst. 10. disp. 3. in numeros

numeros pro se Doctores producens, ait, non solum esse iustum, verumetiam necessarium, Regum, & secularium Magistratum auxilium, contra oppressiones Ecclesiasticorum iudicum.

Anno 1570. eandem sententiam tenuit Nauarrus, in cap. Nouit. de iudicijs, & in cap. cum contingat, de re-scriptis.

Anno 1564. Didacus Conarruuias, in practicis quæstionibus cap. 25. eundem sensum expressit. 35

Anno 1555. Thomas Campegius Episcopus dicarlibrum de potestate Rom. Pontificis Paulo IV. & in c. 27. expressè ait, licitam esse resistantiam Principum secularium aduersus violentias Pontificum.

Anno 1554. Driedo Theologus Doctor secularis libro 2. de libertate Christiana, cap. 2.

Anno 1548. Dominicus Soto Ordinis Prædicatorum, lib. de tegendo secreto, c. 5.

Anno 1545. Bartholom. Fumus, eiusdem Ordinis, in summ. aurea armilla verbo Papa, prædictis nuper autoribus subscribunt.

Anno 1540. Franciscus Victoria, eiusdem instituti, relect. de potestate Papæ, & Concilij, licet nolit decidere quæstionem de autoritate Pontificis supra Concilium, ait in propositione 22. magna cum asseueratione resistendum vi, & armis Pontifici aut violentiam inferenti, aut sine causa in iure Canonico dispensanti, præsertim si id frequenter accidit.

Anno 1530. Ioannes Cochleus in libro de Concilijs. Cardinalis Jacobatus lib. 10. de Concilijs, art. 7. Ioannes Faber libro de potestate Romani Pontificis, contra Lutherum, Alberrus Pighius lib. 6. Hierarchiæ Ecclesiasticæ, Ioannes EKius in Enchiridio vel vt respondeant quid faciendum sit, si Concilium non est supra Papam, cum violenter opprimit, vel tyrânicè imperat, vel sacros conciliares Canones violat, vel cum disputant quid in ijs casibus præstandum sit, recursus ad Reges, & seculares Principes commendant, vt ab eis similes repellantur violentiæ extraiudicialiter.

Anno 1520. Ioannes Maior, Doctor Parisiensis, in l. 18. Math. & in tractatu an Papa sit subditus Concilio vniuersali, subscripsit Doctoribus hæctenus allegatis, quãquam excedit in sectando opinionem illam seditiosam de autoritate Concilij supra Papam.

Anno 1518. Franciscus Ferrariensis, Generalis Ordinis Prædicatorum, 4. contra gentes, c. 72. in fine superiorum doctrinam approbavit.

Anno 1516. Iacobus Almainus, Doctor Parisiensis, tract. de autorit. Papæ, contra Caietanum similiter sensit; verum reprehendendus in eo, quod dicat generale Concilium superius esse Papam.

Anno 1510. Cardinalis Caiet. opusc. de autoritate Concilij, c. 27. reprehendit Principes non impediendos vi, & armis, ne Pontifices aut violentiam inferant, aut scandala patrent, aut sacros Canones transgrediantur.

Ab anno 1500. vsque ad 1400. referendi Doctores eundem tenere sensum.

Anno 1494. Syluester, Generalis Ordinis Prædicatorij, in summa, verbo Papa.

Anno 1476. Cyprianus Venetus Theolog. Hispanus Ordinis S. Dominici, in tractat. de prima orbis Sede, de Concilio, de potestate Ecclesiastica, de Pontificis maxima potestate, eandem doctrinam sæpe repetit, & approbat.

Anno 1464. Dionysius Carthusianus, in libris de Conciliorum autoritate sæpe huic principio subscribit.

Anno 1460. Cardinalis Nicolaus de Cusa, ex instituto Prædicatorum, in concord. canonica, & in libris de doctâ ignorantia, licet doceat opinionem illam, quæ Concilium supra Papam statuit, quã postea retractauit in epist. ad Rodericum, sentit tamen in casu violentiæ, aut transgressionis sacrorum Canonum, Principes auxiliari debere, etiam vi, & armis, ne similia scandala fiant.

Anno 1458. Ioannes Turrecremata Cardinalis, Ordinis Prædicatorij, lib. 2. summ. de Ecclesia, c. 102. 106. eandem sententiam tenet, vtens exemp'o mariti, qui violenter resistere posset adulterari volenti cum sua coniuge Romano Pontifici.

Anno

Anno 1456. Aneas Syluius, postea Rom. Pontifex, cum in minoribus esset, scripsit opera nonnulla in fauorem Concilij Basiliensis, Papam inferiorem esse generali Concilio: & licet postea hanc doctrinam retractauerit, non tamen illam, quam docuerat de repellendis violentijs Pontificum auxilium secularium Principum.

Anno 1450. S. Antoninus tit. 22. c. 4. suæ summæ superiorum doctrinam expressè approbat.

Anno 1442. Cardinalis Panormitanus, Benedictinus eidem menti subscripsit: excedit in determinando Concilium generale esse supra Papam.

Anno 1441. Abulensis, in 18. Math. q. 108. & sæpe in defensorio similiter opinatur: docet tamen, & sequitur intolerandam illam opinionem de potestate Concilij supra Papam.

Anno 1440. B. Ioannes Capistranus Minorita, in duobus opusculis, de potestate Papæ, & Concilij, & de autoritate Concilij, siue Ecclesiæ, præfatam opinionem tenet.

Anno 1434. Augustinus de Roma, Augustinianus, in libro de potestate Papæ sæpe idem repetit; quod tamen opus non est prohibitum, sicut alia ipsius monumenta, donec expurgentur, v.g. de sacramento diuinitatis Christi, & Ecclesiæ, de Christo capite, & eius inclyto principatu, & de charitate Christi circa eius electos.

Anno 1430. Thomas Vvaldensis, Carmelita, tom. 1. doctrinalis fidei, lib. 2. art. 3. cap. 80. eandem opinionem sectatur, dicens Principibus vt extraordinarijs patribus, & potentissimis fratribus licere præfatas violentias impedire. Hoc opus Romæ examinatum à pluribus, simul & approbatum autoritate Martini V. vt constat ex literis Apostolicis initio tomi secundi præfixis. Displicet tamen in eo, quod sententiam Sancti Augustini existimet esse, Concilium generale autoritatem habere supra Papam.

Anno 1427. Ioannes Gerson in varijs tractatibus, præsertim circa autoritatem Concilij, & Papæ, superiori sententiæ subscripsit; asserit tamen Concilium generale esse supra Papam.

Anno

Anno 1420. Cardinalis Aliacensis. in libro de autoritate Papæ, & Ecclesiæ in omnibus assentitur Gersoni, non solum circa violentias Ecclesiasticorum iudicium a Regibus coerendas, verumetiam in seditiosa illa sententia de autoritate Concilij generalis supra Papam.

Anno 1414. Cardinalis Zarabella, libro de schismate similiter sentit; verum languet illius autoritas, propter alia plura in eo opere expurganda. Possent innumeri alij produci ex ijs duobus seculis, vt Petrus de Monte, libro de potestate Papæ, & Concilij: Antonius Delphinus lib. de Ecclesia: Nicolaus Sanderus lib. 7. de visibili Monarchia, & plures commentatores Magistri in 4. dist. 19. sed nonnullos allegasse sufficiat.

Ab anno 1400 vsque ad annum 1300. regrediendo, sequentes autores prædictam sententiam tenuere.

Anno 1330. Petrus Paludanus Dominicanus, in tractatu de causa immediata Ecclesiasticæ potestatis.

Anno 1324. Aluarus Pelagius, & Guilielmus Okam Franciscani, in tractatibus de potestate Pontificis, & Ecclesiæ in eandem mentem circa hanc thesim sæpe conueniunt; quanquam Aluarus efficacissimè Okamum impugnet in causa Ioannis XXII. & certè in ijs rebus Okam debilis est autoritatis.

Anno 1318. Herveus, Generalis Ordinis Prædicatorum, in libris de potestate Papæ, & de vtraque potestate, papali, & regali, præmissam opinionem tenuit.

Anno 1315. Durandus libro de origine iurisdictionum præfato principio, & opinioni de repellendis violentiis Ecclesiasticorum iudicium adhæret.

Anno 1304. Augustinus Triumphus de Ancona, Augustinianus, in summa de potestate Ecclesiæ relatis Doctoribus subscribit.

Ab anno 1300. vsque ad 1200. regredientes, pro eadem opinione sequentes Doctores producimus.

Anno 1296. Ioannes Parisiensis, in libro de potestate regali, & papali, cum arderent contentiones inter Bonifacium VIII. & Philippum Regem Galliarum, plurima scripsit in fauorem prædictæ sententiæ. Eius testimonium

nium debile est, quod plus æquo regio coratus promouerit.

Anno 1290. Ricardus de Mediauilla Franciscanus Thomista, quodlib. 2. q. 28; etiam pro Religiosis exprimit, licitos esse recursus ad seculares principes ad repellendas violentias Ecclesiasticorum iudicium.

Anno 1286. Henricus de Gandauo, eminentissimus Theologus, quodlib. 10. q. 17. ex professo disputat hanc thesim, & recursus ad Reges approbat, pro repellendis violentiis Ecclesiasticorum.

Anno 1260. S. Bonauentura præfatam opinionem sæpe laudat, & probat: in opusculo Quare Fratres Minores prædicent, & confessiones audiant, eas clausulas producit, quas in hoc tractatu alium in finem allegauimus.

Anno 1255. S. Thomas opusculo 19 sæpe præmissam opinionem laudat: cap. 5. ait; *Licet perfectis viris libertatem sui status defendere, præcipue in iudicio Ecclesiastico.*

Illud præcipue declarat, id interdum licere apud Magistratus seculares, quemadmodum ex Actor. 23. probat, vbi S. Paulus contra violentias Sacerdotum, & Phariseorum muniuit se vmbra Cæsaris, & postulauit auxilium hominum armatorum. Virgentius est, quod paulopost addit ex Gregorio Magno; *Ex quo patet, quod perfecti viri debent se vltro ingerere ad aliorum iniurias repellendas, etiam non prouocati.* Itaque iuxta D. Thomam, etiam si non postuletur auxilium aduersus violentias, impendendum est à Regibus: persuadet hanc doctrinam ex libris Psalmorum, & Prouerbiorum, & alijs argumentis. Idem S. Doctor 22. q. 69. art. 4. hæc ait; *Condemnatur quis iniuste, & tale iudicium simile est violentiæ latronum, secundum illud Ezechielis; Principes eius in medio illius quasi lupi rapientes prædam ad effundendum sanguinem: & ideo sicut licet resistere latronibus, ita licet resistere in tali casu malis Principibus.* Ezechiel loquitur de Sacerdotibus, & Prophetis Ierusalem; non enim spiritualia officia Ecclesiasticos eximunt à distamine inris naturalis, quo vim vi repellere licet. Idem omnino scribit S. Doctor in 2. ad Galat. lect. 3. satis expressè.

Omittimus intermedia secula, per quæ regredi possemus, quod Imperatorum, & Doctorum decreta, & volumina, quæ in hanc partem afferri possent, plurimis machinis alienentur: nonnihil infra allegandum. Nunc solùm expendamus quid senserint Ecclesiæ Patres.

Anno 630. Sanctus Isidorus Hispalensis, relatus ab Henrico Gandauensi, loco proximè allegato, opinionem de recurſu ad Reges in casibus violentiæ stabiliiuit.

Anno 527. Aurelius Cassiodorus lib. 8. cap. 24. refert, Athalaricum Regem, quanuis Arrianum, eam scripsisse epistolam, quæ habetur in Baronio, tomo 7. Annal. anno supra notato. Hic Rex summè coluit sanctam Sedem, licèt ea labe Arrij infectus, & sic pro hac thesi loquitur. *Considerantes Apostolica Sedis honorem, & consulentes desiderijs si pplicantium, presenti autoritate moderato ordine desinimus, ut si quispiam ad Romanum Clerum aliquem pertinentem in aliqua causa probabili crediderit a tione pulsandum, ad Beatissimi Papæ iudicium, prius conueniat audiendus, aut ut ipse inter utroque, more suæ Sanctitatis agnoscat, aut causam deleget equitatis studio terminandam: & si fortè, quod credi nefas est, desiderium fuerit petitoris elusum, tunc ad secularia fora iurgaturus accurrat, quando suas petitiones probauerit à supra dictæ Sedis Presule fuisse contemptas.* Hoc testimonium infirmum est, si autoritatem dicentis consideres; at non leue, si pondus rationis, & de extraiudicialibus sit sermo.

Anno 553. celebratur Quinta Synodus, in cuius collocatione 2. pag. 51. editionis Coloniensis, anni 1618. voluit ut Vigilius Papa circa trium librorum doctrinam simul cum ipsa ferret sententiam, non verò solitario suo iudicio ductus; cūque illa Concilij monitis non acquiesceret: eadem Synodus ijs verbis per internuncios eum est alloquuta. *Si non vultis secundum ea quæ in scriptis nobis placuerunt conuenire, cognoscat vestra Beatitudo quodd oportet & nos in vnum conuenientes nostram manifestare voluntatem: neque enim iustum est, vel tam Christianissimum Imperatorem, vel fidelem populum scandalizari ex dilatione, quæ in medio circa responsionem effici-*
tur.

sur. Et paulopost sic ait. *Postulauimus à Pontifice: ut conueniret vnà nobiscum omnibus, & tractaret de eribus capitulis, ut per communem consensum omnium sinem acciperet causa trium capitalorum. Nos uerò ad Vigilium Papam diximus, quod solus quidem sapius in scriptis, & sine scriptis condemnastis tria ista capitula: piusissimus autem dominus Imperator in communi vult te vnà cum alijs conuenire, & sic iudicium fieri.* Iudicauit hæc generalis Synodus, vnà cum Imperatore, violenter, & scandalosè processurum Vigilium, si ipsa inconsulta, & Imperatore non audito quidquam decerneret; vel si ad ipsorum supplicationes, & postulata nollet attendere: & hanc mentem, sensumque Pontifici insinuauerunt.

Anno 451. celebratur Concilium Chalcedonense, in quo plures facti sunt recurſus ad Imperatorem, & Magistratus seculares ibidem assistentes pro repellendis violentijs. Actione 1. pag. 2. edit. Colon. anni 1618. Dori-leus sanctissimus Episcopus supplicem libellum offert Martiano Imperatori pro repellendis violentijs; Patriarchæ Alexandrini, in quo hæc sunt verba. *Intentio, & propositū est elementie vestre uniuersis quidem sibi subditis prouidere, & manum porrigere omnibus iniuste oppressis, præcipuè tamen fungentibus Sacerdotio, in hoc diuinitati placētes, à qua uobis imperare, & dominari sub hoc sole donatum est. Quoniam & multa, & dira, & contra omnem consequentiam fides, quæ in Christum est, & nos sumus perpeſsi à Reuerendiss. Dioscuro Episcopo Alexandria, adimus uestram pietatem supplicantes iustitiam promereri.* Potuit quidem à Leone Magno Pont. auxilium poscere; potuit à Concilio; verum quia hic recurſus non erat iudicialis, sed ad repellendam violentiam, arbitratus est licuisse adire Imperatorem: neque id Synodus improbavit. Iungit simul violentias sibi & fidei à Dioscuro illatas, illis verbis. *Quoniam igitur non modica sunt quæ ab ipso usurpata sunt aduersus Christi fidem, & aduersus nos.* In Concilio aderant septendecim iudices imperiales pro repellendis violentijs, & innumeri Episcopi: postulat Dori-leus, ut ad ipsos supplex libellus ab Imperatoribus remittatur, & post determinatio-

nem ipsi informantur Imperatores quid factum sit. Vbi primū iudicibus secularibus missus est hic supplex libellus, vt refertur in dicto loco; *Gloriosissimi iudices, & amplissimus Senatus dixerunt, soluantur quæ ingeruntur.* Expendendum est pro repellendis violentijs, & pace cōseruanda in omnibus actionibus interfuisse synodo septendecim illos Senatores, seu iudices Imperatorios, vt patet ex pag. 34. & 153. actionis secundæ, & ex principio quartæ, quintæ, septimæ. Ij cogebant Episcopos, ne quidquam contra sacros Canones determinarent; quemadmodum ijs verbis dicitur pag. 245. actione 5. *Gloriosissimi iudices dixerunt, sacratissimo Domino orbis placuit, non iuxta sacras literas, id est Imperiales, aut pragmaticos typos res sanctissimorum Episcoporum procedere, sed iuxta regulas à sanctis Patribus latas.*

Sunt alia similia exemplaria in prædicto Concilio, actione 11. pag. 298. Balsianus Episcopus Ephesus, per vim ab alijs se Episcopis sua Sede expulsum cōqueritur, & supplicem libellum ijs verbis offert Imperatoribus. *Omnia salus violentiam patientium post Deum vestra tranquillitas est, præcipue autem Sacerdotum Christi, qua propter & ego ad has preces veni prouolutus vestigijs vestris, vt in ijs mei misereamini. Hoc insuper sancire uestrâ diuinitatem exoro, ut nulli liceat uexationem aliquam mihi inferre, donec ad finem perueniant ea, quæ inter me, & aduersarios meos aguntur.* Iusserunt Imperatores, vt sine mora à iudicibus secularibus, & Concilio contenta in hoc supplici libello determinarentur.

Actione 13. pag. 308. Episcopus Nicomedie Aluim supplicem libellum Imperatoribus obtulit, aduersus violentias Archiepiscopi Niceni. *Prosternimus nos Maiestatis uestræ vestigijs, vt iubeatis arceri iniustitiam, quæ aduersum nos est præsumpta à Reuerendissimo Episcopo Niceno Anastasio, per cupiditatem opprimere nos exortare cepit.* Examinatus est à Senatoribus Imperatoris, & Concilio articulus violentiæ.

Actione 14. pag. 312. Sabinianus violenter ab Episcopatu priuatum queritur ab Alexandrino Patriarcha, postu-

postulat ab Imperatoribus auxilium contra violentiam: misso decreto cum supplici libello ad Concilium, & Imperiales iudices causa terminatur.

Ex ijs, & alijs testimonijs decernunt plures, quid sentiendum sit de illa doctrina Azorij supra cap. 14. quæst. 6. ijs verbis contenta; *Quid si ipse quoque Romanus Pontifex canones, lege, & iura negligat, innocentes opprimat, vim inferat, res Ecclesia dissipet, Regum, & Principum iura peruertat. Respondeo superiorem esse qualibet humana potestate, & lege, licet non diuina, & naturali, & quolibet canone, siue iure Ecclesiastico scripto: quare si legi ciuili, si canoni deroget, vel iuri scripto, Regi, vel Principi iniuriam non facit, vim non inferit, & ideo quauis peccet, id si absque iusta causa faciat, iudicari, aut condemnari à Rege, vel Principe non potest, sed monendus, & orandus est, ne id faciat.* Ex ijs verbis inferunt nonnulli plura contra ipsum Azor. Primum, cum sit iuris natura is, & diuini vt vim vi repeilamus, posse violentias Principum Ecclesiasticorum manu Regia depelli. Secundò quod ait non posse Pontificem iudicari, & condemnari ob similes violentias, certum est de iudicio, & condemnatione iurisdictionali: at non inde fit non posse resisti ex iure naturali, & impediri executionem mandatorum, quibus violentia, & manifesta iniquitas fuerit adnexa: tum per supradictum principium, tum per fraternam correptionem executiuâ. Tertiò, cum Pontifex peccat est frater: ergo si executio peccati impediri non posset, inferior multo esset cæteris hominibus, quibus ex charitate, & misericordia est debita fraterna correctio; impeditiua culpæ, si ex impedimento non maiora scandala consequantur. Quarto, cum in eodem libro 5. Pater Azor dicat, Pontificem teneri serpare sacras leges, & Canones quoad vim directiuam, & peccare in transgressione, consequenter asserere debet, impediri posse ab executione peccati, non subleuato: maiori scandalo; nam ad id obligat fraterna correptio, de qua Ecclesiasticis c. 17. vt alibi referimus ex alijs. Quinto dicunt constare non esse admittenda verba illa Azor, ibidem; *Cum iudex publica autoritate agit, si vexet, oppri-*

mat, & condemnet innocentem, peccat quidem. Et pauto-
post. Quid si supremus iudex damnet innocentem? Respon-
deo, innocentis esse penam patienti, & equo animo sustine-
re, non iudici manus, vim, & arma inferre. Nam cum sit
contra ius naturale debitam appellationem denegare,
non aliter illi resisti potest, ac si videret sponsus ab Ec-
clesiastico Antistite propriam uxorem per vim adulte-
rium pati. Et certè supra St. Thomas in casu violentiæ ait
iudices non fungi officio iudicum, sed esse similes latroni-
bus. Sexto dicunt, homini oppresso duas esse rationes vio-
lentiam repellendi; vnam via iuridica, atque in ea seruan-
dos esse gradus appellationum; & recursum in iure præ-
scriptos; alteram via naturali extrajudiciali, atque in ea
posse extrajudicialiter violentiam patientes ad Re-
ges conuolare. Septimo addunt prædicti Doctores, quem
admodum iudices violentiam inferentes extrajudicialiter
procedunt, quanquam sit apparentia iudicialis; sic Reges
& Magistratus licet pro repellenda violentia acta iudicia-
lia aduocent, & alia quædam similia præstent habentia co-
lorem iudicum, omnia tamen ab illis extrajudicialiter
ferri: nam certè si violentia inferatur, processus non est iu-
dicialis, nec nuntius, aut poenæ ad coercendum sunt iudi-
ciales; sed quædam defensiones factæ extrajudicialiter,
sumpta notitia ab instrumentis ad speciem iudicialibus.
Tandem addunt doctrinam de repellendis violentijs Ec-
clesiasticorum manu Regia, intelligendam esse cum debitis
conditionibus, vt scilicet non maiora damna, & scandala
consequantur ex propria defensione. Ideo quia semper ex
occisione Principis tyrannicè gubernantis grauiora scan-
dala, & damna emergunt, meritò definitum est à Cõcilio
Constantiensi illicitum esse necem illius intentare.

Ex hæcenus dictis superiores Doctores aiunt, nõ posse
negari doctrinam de recurso ad Principes seculares in cau-
sis violentiæ ab Ecclesiasticis iudicibus illatæ: quam cer-
tissimam esse fateretur Gabriel Vazquez in tractatu manu-
scripto de hac thesi; & Franciscus Suarius lib. 4. contra
Regem Angliæ, c. 3. licet addat, rarissimos esse casus, in
quibus iste recursus fieri queat, illa tamen iurisdictione, & im-
muni

munitate Ecclesiastica; qui vt in sua opinione persistant,
dicunt primo, contra Suarium, non esse mandatum iudi-
ciale, quod à Magistratibus secularibus emanat, cum iu-
bent adduci ad se acta; & processus iudicis Ecclesiastici;
neque examen ipsorum esse iudiciale, si fiat titulo extra-
iudiciali subueniendi extrajudicialiter oppressis; aut im-
pediendi correptione fraterna executiua: ipsos oppresso-
res, aut alio simili motiuo extrajudiciali. Probant
hoc assertum ad hominem ex ipso Suario supra, nom. 12.
& 15. Nam & ipse ait, ministros laicos comprehendentes
Sacerdotem in fraganti delicto, aut paratum ad illud pæ-
trandum, vel spoliantes illum armis, non procedere vt iu-
dices, sed vt defensores iuris naturalis, vel impediētes
culpam ex charitate: quod idem scribit Bonacina, cõmo-
de legibus, disp. 10. q. 2. puncto 25. et nota. 2. allegans
pro se Menochium, Iulium Clarum, Duardum, Gratium,
Farinacium, Decianum, Ambrosium, Reginaldum, dice-
tes id extrajudicialiter licere: ergo similiter, etsi Magi-
stratus seculares auocent ad se acta iudicis Ecclesiastici,
illa que examinent, & illis inesse violentiam decernat, per
cõsuetos officiales possunt procedere, non vt iudices, sed
vt tutores fratrum oppressionem sustinentium, vt patres
extraordinarij Ecclesiæ, vt protectores, & executores sa-
crorum Canonum, vel ex alijs motiuis extrajudicialibus.
Dicunt secundo contra ipsum Suarium, sufficere proba-
bilem, & veri similem narrationem de oppressione facta à
iudice Ecclesiastico, vt Magistratus seculares auocent ex-
trajudicialiter ad se acta, & processus: nam si euidentia fa-
cti violenti sine instrumentis scriptis deberet esse Magi-
stratibus perspecta, vt dicit Suarius, nulla violentia illata
in prouincia repelli posset ab ipsis, cum non ubique præ-
sentes esse queat; imò nec in singulis partibus ipsius curiæ
in qua cõmorantur. Ex opinione inquirunt Suarij inferitur
aut singulis omnium urbium, & oppidorum secundum iu-
dicibus dandam esse Regiam facultatē, vt violentias An-
tistitum Ecclesiasticorum repellant extrajudicialiter; au-
si solum supremis Senatoribus, & Magistratibus ea cu-
ra iniungenda est; sit omnes, & singulas violentias to-
tius regni nullo remedio iuris naturalis posse coerceri.

Dicunt tertio contra eundem Suarium, ſufficere opinionem manifeſtè probabiliorem de illata violentia, licèt in ſe euidentiã non continet, vt Magiſtratus ſecularis auxilium præter pro ea repellenda: atque adeo arguunt Suarium de inconſequentia; nam ipſe lib. 6. de legib. c. 8. num. 6. ait eſſe præticè certam ſententiã Caietani, & Sorii, aſſerentium per ſolam opinionem, & iudicium probabile poſſe adhiberi epiſcopiſiam, id eſt, correptionem legis, aut mandati, vbi non eſt recurſus proximus ad ſuperiorem. Prudentia humana in agilibus duci nequit mathematicis demonſtrationibus, vt ipſe ibidem Suarius profiteretur: ergo quemadmodum in vſu epiſcopiſiæ, qui eſt extraterritoriãlis à diſtamine tantum prudentiã, ſufficit opinio probabilis ad impediendum, aut ſuspendendum executionem legis, vel mandati, ſimiliter ſufficiet eadem probabilitas, vt Magiſtratus ſeculares præſtent auxilium Regum contra violentias Eccleſiaſticorum, etiamſi non ſint euidenter prædictæ violentiæ, ſed maior ſolùm probabilitas habeatur quòd violenter Eccleſiaſtici iudices procedant.

Vt magis prædicti Doctores ſuam ſententiã illuſtrent, quãdam magiſtralem cenſuram adhibent circa aliorum dicta. Gabriãa tomo 4. præſcriptionum, controuerſ. 5. art. 5. dubit. 2. pag. 115. aſſerenter ait, nullum decretum Romanæ alicuius congregationis ex ijs, quas Sixtus V. erexit, poſſe eſſe fallibile, propter aſſententiã ſummi Pontificis in ea curia, & quia nunquam poteſt eſſe deceptio, aut error in Clero Romano. Inde argumentum extenditur ad probandum opinionem, quæ tuetur licitum eſſe recurſum extraiudicalem ab Eccleſiaſticiſ iudicibus ad laicas poteſtates, ſine graui nota, temeritate, & errore ſuſtineri non poſſe. Cùm ſacra Congregatio de iudicibus omnes, & ſingulos libros prædictam doctrinam continentes prohibeat, vt ſuſpectos, erroneos, & noxios immunitati, & libertati Eccleſiaſtice.

Verùm prædicti Doctores impugnant aſſertum Gabriãæ: tum quia ſolus Clerus Romanus cum Pontifice, vt ſub Epicoſcopo ſolius Diocceſis Romanæ, non eſt Eccleſia

ſia Catholica, ſed membrum illius: at promiſſio Chriſti de non defectura fide, intelligitur de Eccleſia Catholica vnita Romano Pontifici, vt vniuerſali Paſtori omnium Eccleſiarum, quemadmodum ex communi ſententiã ſtatuit Suarius lib. 1. contra Regem Angliæ, cap. 5. Deinde quia ſemper quæ à Romano Pontifice determinantur, vt certa recipiuntur ab vniuerſali Eccleſia: at plures Catholice prouinciæ illa decreta Congregationis non acceptant, vt notum eſt. Tertio quia cùm opinio de recurſu ad laicos Principatus, ad vitandas Autiſtitum Eccleſiaſticatorum violentias ſit in materia grauiſſima, & tot, & tam grauium Doctorem, qui nuper relati ſunt, & à primis Catholicis prouincijs ea in parte approbati, & ad praxim recepti, incredibile eſt ſine conſultatione omnium Eccleſiarum diuiſiue, aut in Concilio generali eorum ſententiã fore condemnandam. Quarto quia ſacra Congregatio de iudice non tam prohibet ratione conſuſionis eos libros de violentijs Eccleſiaſticorum manu regia propulſandis, quàm ratione principiorum, & fundamentorum, quibus illam ſtabiliunt, nonnulli debitum modum excedentes, vt non multò poſt referemus. Contra eundem ſenſum Gabriãæ innumera alia conſtantur manifeſta argumenta ab illis Doctores. Nullus à condita Eccleſia dixit de Pontifice quod ibidem Gabriãa ſcripſit de Romanis Congregationibus, ſcilicet Congregationes ſacras de ritibus, de regularibus, de iudice, de ſancto Officio errare non poſſe, etiam in queſtionibus de facto, neque decipi per ſubreptionem, vel fraudem informantium, neque etiam inaudita parte illarum iudicium eſſe fallibile. Notat ibidem vt ſuſpectum de fide quendam aliter decernentem. Idem Gabriãa tomo 4. præſcript. parte 1. controuerſ. 7. oſteris 1. pag. 323. cùm dixiſſet illud principium, vim vi repellere licet, & innocentis cauſam ſuſcipere, & tueri, l. vt vim, ff. de iuſtitia & iure, intelligi ſolùm de violentia illata à priuatis perſonis, non à Magiſtratibus laicis, vel Eccleſiaſticiſ, addit opinionem, quæ docet licere recurſum à violentijs Eccleſiaſticorum ad Reges eſſe ſuſpectam de hæreſi; nam in Concilio Conſtantiensi, ſeſſ. 15. decretum eſt,

est, nullum priuatum posse occidere legitimum Regem tyrannicè gubernantem. Verba Concilij sunt; *Declarat insuper, & decernit sancta Synodus, quod pertinaciter doctrinam hanc perniciosissimam defendentes sunt heretici.* Ex quibus infert Grabina, definitum esse, non licere priuatis, resistere Principibus, & Magistratibus, quantumuis tyrannicè, & iniuste domineatur. Hac cœnura absque dubio vulnerat Grabina illustrissimos sui Ordinis viros, S. Thomam, S. Antoninum, Turcrematam, Ferrarensem, Caietanum, Victoriam, Sotum, & alios supra allegatos. Verùm prædicti Doctores hanc Grabinæ doctrinam extra rem esse, & manifestè falsam ijs argumentis suadet. Primo, nam aliud est occidere, aliud est resistere; non ipsi dicunt licitum esse occidere Pontificem, aut Episcopum violentiam inferentem, sed solum illam propulsare: Concilium meritò Jesiuit, eam occisionem cuiuscumque legitimi Principis Ecclesiastici, aut secularis, esse grauissimam culpam, quia ex ea præxi, & doctrina grauiora multò incommoda, & Regnorum subuersiones consequerentur; at tueri se, executionem iniquorum mandatorum eludere, adire ad potentiores, qui sine damno opprimentium liberent oppressos, absque mutatione principatus, & monarchiæ, vel aliò detrimento vniuersali, thesis est nullatenus à Concilio tractata. Secundò, absurdissimum opinantur prædicti Doctores illam Grabinæ expositionem, aut distinctionem, aut limitationem, qua principium de vi repellenda, & innocente oppresso liberando, coercet ad violentias illatas priuatis hominibus, ita vt eis quibus violentè opprimuntur index non possit homo resistere, quando ex resistentia non consequuntur seditiones, & maiora damna Merito Franciscus Suarez lib. 4. contra Regem Angliæ, cap. 24. num. 30. hæc ait. *Defensio ex suo genere omnibus licita est, si necessaria sit, & debito modo fiat: vnde etiam contra Papam licitam esse Regibus, vel Ecclesiæ, in tertio libro notatum est, cum Caietano opusc. de potestate Papæ, cap. 27.* Item Suarez ibidem citat Victoriam, Couarruiam, Didacum Perez, Didacum Castellio, Matheum de Afflicis, Decium, Plateam, & alios. Henriquez lib. 3.

de clauē Pontificis, tractans de hac thesi refert in glossis innumeros Doctores, præsertim Magistros, & Cathedra-ricos Academiæ Salmantinæ, pro opinione laudante, & approbante extraiudicalem recursum ad laicas potestates, quando violenta oppressio Ecclesiasticorum grassaretur. Similiter opinatur Nauarr. cap. nouit. de iudicijs. Menoch. de retinenda possess. remedio 3. num. 354. Clar. lib. 5. § ultimo, qu. 36. In hoc autore prædicti Doctores præcipuam conclusionem admittunt, fundamenta probationis repellunt. Primò illud priuilegium Pontificiū è tabularijs Vallisoletanis productum ab Henriquez in fauorem Regum, ad cognoscendum de violentijs Ecclesiasticorum, dicunt esse suspectum; & licet verum esset, iam legitime per bullam Cœnæ reuocatum esse. Etsi Fillucius tract. 16. cap. 10. & Suarez 4. contra Regem Angliæ, cap. 34. allegantes Bellarminum, non audent condemnare liberum vsus, & exercitium huius priuilegij per solas clausulas generales bullæ in Cœna Domini, si tale priuilegiū datum fuisset. Secundò addunt, non iustificari hos recursus in casu violentiæ, per dispositiones iuris canonici, tum quia illis non succurrit, tum quia licet aliquando succurrisset, iam per nouissima Concilia, & Decretales reuocatum est.

Couarruias in practicis cap. 35. ait per immemoriam consuetudinem aliquarum prouinciarum amissam esse immunitatem Ecclesiasticam, atque ratione huius consuetudinis posse laicos Magistratus cognoscere de violentijs Ecclesiasticorum. Subscribunt Garsias de nobilitate Hispana, glossa 9. Salgado de protectione Regia, tomo 1. parte 1. cap. 1. præludio 3. Simancas de Cathol. instit. tit. 45. num. 35. Michael Zanardus in directorio Theol. p. 3. cap. 31. Auila de censuris, p. 2. c. 7. disp. 2. Et licet non ita vniuersaliter idem adstruunt Bañez 22. q. 67. art. 1. dub. 2. Ioannes de la Cruz in director. part. 1. præcept. 8. q. 3. art. 1. dub. 11. Zanardus in director. Confess. tom. 3. cap. 50. Pessancius de immunitate Ecclesiastica, disp. 3. Verùm prædicti Doctores efficaciter impugnant Couarruiam, producentes eadem fundamenta,

quibus illum refellunt. Suar. lib. 4. contra Regem Angliæ cap. 31. Tannero 22. disp. 5. q. 5. dub. 4. Layman in Theologia morali, lib. 4. tract. 9. cap. 10. Comitoli. in Apologia contra Venetos, cap. 3. Bellarm. in defensione Italæ contra eosdem Venetos. Addit Couarrunt. si Prælati Ecclesiastici negligentes sint in infligendis pœnis contra sceleratos, & scandalosos Sacerdotes, posse laicas potestates in illos animaduertere, & vindictam publicam exercere. Hanc doctrinam Doctores prædicti, vt contrariam Ecclesiasticæ immunitati constantissimè repellunt. Propter illam, & similes alias opiniones. Tannerus supra, & in defensione Ecclesiasticæ libertatis, lib. 2. tract. 16. Suarius tam. 1. de Religione lib. 1. de diuino cultu cap. 38. Madiaga tract. de Senatu cap. 39. Bellarm. supra, vehementer incusant virum quoad alia magnum Couarruiam.

Ex autoribus qui scripserunt contra prædictos recursus extraiudiciales à violentijs Ecclesiasticorum ad seculares Magistratus, Martinus Bonacina magis ex profesthesis disputauit tom. 3. de censuris. In eo autore prædicti Doctores succedentia asserta improbant. Disput. 1. q. 15. punct. 4. §. 1. allegans Bannez, Menochium, Bellarminum, ait ex priuilegio Romani Pont. in Hispania seculares Principes cognoscere de violentijs Ecclesiasticorum. Verùm nec istud priuilegium vnquam fuit, nec si fuisset iam extaret post renocationem factam in pluribus Concilijs, & Decretalibus: neque ipse Bonacina ferid, & ex animo prædictam priuilegium agnoscit, cum illud postea artificiosè impugnet. Quod ipse addit §. 3. licitam esse defensionem naturalem, tunc solùm quando ex illa multò maiora damna non consequuntur, admittunt prædicti Doctores: verùm impugnant, quòd infert ex quacumque naturali defensione sequi detrimenta grauiora, scilicet quòd immunitas, & libertas Ecclesiastica funditus pereat: dicunt esse argumentum infirmissimum. Primò quia per eam defensionem naturalem nihil vsurpat de Ecclesiastica iurisdictione. Secundò fallit eius discursus in eo, quòd statuat ex ea defensione perire totam Ecclesiasticam immunitatem, cum solùm coerceatur, & reprimatur aliquo-

rum.

rum iudicium abusus, illæsa manente tota iurisdictione. Tertio, quia argumentum efficacissimè retorquetur ad hominem; quia si ex vnus, aut alterius Ecclesiastici Antistitis violentijs prouocatione extraiudiciali ad seculares Magistratus perit tota immunitas Ecclesiæ, etiam ex vnus aut alterius violenta oppressione illata ab Ecclesiastico iudice, peribit funditus totum ius naturale: constat autem maius incommodum esse subuerrere vniuersum naturale ius, quàm ius positiuum Ecclesiasticum. Immunitatis, & libertatis. Alia, quæ adducit Bonacina dicunt esse extra rem, aut factas suppositiones continere: nam neque admittitur ab ipsis licitam esse vsurpationem iurisdictionis Ecclesiæ; neque dicitur acta, & processus iudicialiter cognosci à Magistratibus, neque ab illis puniri posse Sacerdotes. Tandem ex ipso Bonacina volente nolente, disput. 1. de censuris, quæst. 2. plura argumenta congerunt prædicti auctores, quibus prædicti recursus ad laicas potestates à violentijs Ecclesiasticorum iudicium confirmantur.

Iudicium circa prædictam controuersiam.

§. 2.

Ego in præsentia controuersia dicam quæ certa sunt primum; deinde quæ incerta.

Primò certum est iustam defensionem naturalem, quæ vim vi repellere possumus, & iniuste, atque violenter oppressos liberare, esse omnibus, & singulis hominibus licitã, dummodò ex ea non sequantur grauisima Reip. incommoda, & seditiones, & ruinæ tranquillitatis publicæ. Hoc optimè probant omnia illa testimonia Scholasticorum, Patrum, & Conciliorum superius ab illis Doctoribus allata, & rationes communiter ab autoribus productæ. In hac parte conueniunt nobiscum etiam Doctores illi, qui dicunt esse illicitum semper, aut ferè semper recursum à violenta oppressione iudicis Ecclesiastici ad laicas potestates, præter Azorem, Grabinam, & Bonacinam: nullus ante illos eam distinctionem, aut limitationem probauit, quæ dicitur non licere resistere magistratui violentiã inferenti.

Secundò

Secundò certum est similiter in hac via defensionis naturalis posse Ecclesiasticum Principem repellere vim illatam à Magistratibus secularibus, si non consequantur maiora incommoda, aut seditiones, ex præmissa protectione, aut liberatione. Ratio est euidentis, quia in iure naturali omnes homines sunt æquales, nec est differentia inter Ecclesiasticum, & laicum, nulla est alterutris supra alterum prærogatiua, aut præ eminentia. Si quæ autem præcedentia in hoc tramite iuris naturalis excogitari posset, ea in fauorem Ecclesiæ inueniri deberet: verùm nulla nunc occurrat in hoc genere præ eminentia, sed omnimoda æqualitas. Non idèò negamus, grauius delictum esse, si quis opprimat Ecclesiasticos, quàm laicos; similiter nõ negamus, imò constanter fatemur, maius meritum esse posse, si quis succurrat eisdem Ecclesiasticis violentè oppressis. Manente iure naturali æquali occurrunt circumstantiæ, ratione quarum aut obligatio, aut meritum inæqualitatem habeant.

Tertiò certum est, plurima fieri posse à Magistratibus laicis manu officialium suorum, quæ licèt emanent à iudicibus, non fiant iudicialiter. Sic Franciscus Suarez, & alij ab ipso allegati, scilicet Felinus, Decius, Nauarrus, Iulius Clarus, Panormitanus supra docuere, etiam si laicæ potestatis ministri spoliarent armis Clericos, pro ea tantùm occasione, qua timetur, aut dubitatur an aliquid mali aggrediantur, & etiam si illos comprehendant ad sistendum eos in potestate iudicis Ecclesiastici, non id præstare vt iudices, sed veluti defensores, & coadiutores naturalis iuris; quod idem scripsit Sousa in bulla Cœnz, cap. 16. disp. 82. Ioannes de la Cruz in directorio conscientiæ, part. 1. præcepto 8. q. 3. art. 1. dub. 3. concl. 3. Bañez 2. 2. q. 67. art. 1. dub. 2. Lorca de legibus, disp. 25. memb. 4. Bonacina locis supra allegatis, & innumeri alij etiam ex ijs, qui negat licere propter violentias Ecclesiasticorum recurrere ad laicas potestates.

Quartò certum est, Magistratus seculares cum vident subditos ab Ecclesiasticis oppressos; vel iudices Ecclesiasticos, cum experiuntur oues suas à Magistratibus secu-

laribus opprimi violèter, teneri in conscientia auxiliaream manum præbere; ita vt peccent grauisimè, si violentiam sustinentes non liberent, dummodò non sequantur grauiora incommoda, & seditiones. Hanc obligationem esse de iure diuino liquet Ierem. 21. *Eruite vi oppressum de manu calumniatis, ne forte egrediatur vt ignis indignatio mea, & succendatur.* Ergo manifestè diuinam indignationem meretur, qui non liberat violentè oppressos, quod sine culpa graui non contingit. Psal. 81. *Eripite pauperem, & egenum de manu peccatoris liberate.* Quicumque Magistratus opprimat, non procedit vt index, sed vt peccator. Ecclesiastici 4. *Libera eum, qui iniuriam patitur, de manu superbi.* Isai. 1. *Subuenite oppresso.* Quæ omnia sunt vniuersalia principia iuris diuini, omnes generaliter, & indiscriminatim obligantia, si non grauisima timeantur incommoda.

Quintò certum est, tam Principes seculares, quàm Ecclesiasticos teneri impendere prædictum auxilium contra violentias, etiam si oppressi ipsorum opem non implorèt. Hanc conclusionem veluti patentem, & manifestam docuit S. Thomas opusc. 19. cap. 15. ijs verbis. *Ex quò patet quòd perfecti viri debent se vltro ingerere ad aliorum iniurias repellendas, etiam nõ prouocati. Ad officium charitatis pertinet, quòd aliquis oppressos ab opprimentibus liberet.* Hoc præceptum lubuendi oppressis est de iure diuino, & vniuersale, nullum casum excipiens, etiam quando oppressus non auderet præ metu, aut pudore auxilium postulare. Allegat ad idem intentum S. Thomas Gregorium dicentem. *In quantum causa exigit, debemus pro defensione iustitiæ nosmetipsos obijcere, & peruersis ad iniusta erumpentibus, etiam cum ab eis nõ querimur, obuiare.* Addit sanctus Doctor sequentia. *Ad officium charitatis pertinet, quòd aliquis oppressos ab opprimentibus liberet, secundum illud Iob 29. Conterebam molas iniqui, & de dentibus illius auferebam prædam.* Concludit dicens. *Ex omnibus prædictis patet, quòd Religiosi non solum licitè, sed etiam laudabiliter interdum resistunt violentiis, & fraudibus malignorum.*

Sextò certum est, non singulas oppressiones, & violentias pro rebus leuioribus illatas, debere à Magistratibus secularibus, & Principibus Ecclesiasticis propulsari: tum quia sequerentur grauiora multò incommoda, & perturbationes, & inutiles distractions iudicum, cum detrimento maiorum causarum; tum quia ad bonum Reipublicæ regimen pertinet, vt circa minutias non potentiori brachio, & remedijs vrgentissimis provideatur, sed vel illa contemnantur, & omitrantur, vel remedijs leuioribus curentur. Ideò sapienter cautum est ab Hispaniarum Regibus, ne admittantur recursus à superioribus regularibus ad Magistratus laicos; quia si quas oppressiones sustinent, illæ sunt circa res, quæ leuissimæ debent à Religiosis estimari, imò ad imitationem Christi eas appetere debent. Excipio illas violentias, quæ sunt contra libertatem status, aut contra bona spiritualia, aut contra bonum nomē ipsorum in re graui, quemadmodum excepit Angelicus Dō& opusc. 19. non solum cap. 14. vbi ex pluribus locis Pauli, Gregarij, Augustini, & aliorum, probat Religiosos debere resistere detractionibus; sed etiā principaliter cap. 15. vbi pluribus argumentis conuincit, sanctis viris licere se per iudicium tueri, quemadmodum Paulus Act. 25. ne Sacerdotibus Hebrais traderetur, ad Cæsarem appellauit. Post alia subdit, S. Doctor. *Licet perfectis viris libertatem sui status defendere, præcipuè in iudicio Ecclesiastico.* Expende illam particulam *præcipuè*, quæ ostendit alium esse modum naturalis defensionis, confugiendo ad potestates quæ habet maiorem vim habentes. Idcirco Regia voluntas denegans regale auxilium pro violentijs, quas sustinent Religiosi, solum extendi potest ad ordinarias causas, in quibus libertas regularium, aut bona spiritualia, aut bonum ipsorum nomen nullatenus periclitantur. Quòd si hæc per oppressionem in graue discrimen adducuntur, debent Principes mundi, etiam non rogati subuenire, auxilium impertiendo contra violentias, quas contigerit ab Ecclesiasticis iudicijs sustinere; atque similem autoritatem iuris naturalis debent exercere Principes Ecclesiastici in prædictis casibus, contra Magistratus seculares, si fuerint

fuerint oppressores. Quare in illa limitatione Regum Hispaniæ non potu' excludi auxilium, aut beneficium iure naturali debitum Religiosis in violentijs grauioris momenti, v.g. si defraudarentur per vim à cognitione primæ instantiæ apud suos ordinarios Iudices, & Prælatos, si obligarentur ire ad locum non tutum, si cogèrentur ad deferendam Religionem, si priuarentur cum ignominia totius Ordinis aliquibus indultis, aut nouis oneribus grauarentur.

Septimò certum est, in ijs recursibus à violentijs Ecclesiasticorum ad seculares potestates, & à violentijs secularium potestatum ad Ecclesiasticos seruandū esse moderamen inculpatæ tutelæ, ita vt grauissimè peccetur ab ijs, qui extra iudicialiter procedere intentant per viam naturalis defensionis; cum æquè bene, & sine maioribus expensis, aut sine damnis irreparabilibus iustitiam suam consequi valent per formam iudicalem, prouocando, & appellando ad iudices superiores, aut inferiores; inhibendo, vel recusando. Ratio huius dicti est manifesta, quia extraordinaria media, & extra iudicialia recursus ordinantur in defectum, & supplementum eorum, quæ iudicialiter præstari non possunt ad obtinendum legitimum ius debitum: ergo cum sine maioribus expensis, & absque damnis irreparabilibus æquè bene debita iustitia impetratur per viam iudicalem, non sunt aduocanda, & intendenda media extraordinaria, & extra iudicialia; nam frequenter durissima sunt, & cum ignominia Magistratuum tam secularium, quàm Ecclesiasticorum, cum veluti oppressores violenti, & tyrannidem exercentes, & homines sine timore numinis infamentur. Hanc conditionem de non excedendo moderamen inculpatæ tutelæ semper præ oculis habendam censeo; grauius enim peccari potest, si illa non obseruetur, præcipuè circa Ecclesiasticos. Licet generaliter pro omni defensione, doctrina hæc valde sit necessaria, singulariter aduertenda est, & præ oculis habenda in recursibus à violentia Ecclesiasticorum ad laicas potestates, pro reuerentia singulari ipsis Ecclesiasticis debita.

Quauis hætenùs dicta præcipia vniuersalia vera sint, in eorum applicatione ad singulares casus innumera difficultates occurrunt. In primis cum procedunt in cognitione causæ duo iudices, alter Ecclesiasticus, alter secularis, quorum vnusquisque competens videatur, tunc examinandum superest dubium, an vterque cessare debeat, vel an dignior, id est Ecclesiasticus debeat procedere; vel an duo illi conuenire debeant in eligendo arbitro iudice, seu compromissario; vel an formandum sit quoddam quasi tribunal competentia; & dato quòd dignior index determinare debeat, si perest inuestigare ordinem dignitatis: nam vel eligendus est dignior secundum hominum existimationem in pompa mundana, vel iuxta debitum cultum spiritualibus rebus, & functionibus. Prorex, & Cancellarius secularis dignior est, & honorabilior, quàm simplex Sacerdos, aut Vicarius Episcopi in prima acceptione, licet iuxta secundam dignior sit quiuis simplex Sacerdos. Sic alia innumera dubia emergunt, quæ etiam post concessum principium vniuersale maiorem considerationem postulant. Aliqui Doctores arbitratur indubitatù esse, per dispositiones Iuris canonici debere semper in ijs controuersijs determinare iudices Ecclesiasticos.

Deinde contingere potest, vt litigans secularis iurisdictionem Ecclesiastici iudicis declinare velit; & tunc emergunt alia quoque difficultates examinanda, an appellandum sit ad Ecclesiasticum alium iudicem superiorem, vel an à digniori res sit decidenda, vel an quia partes sunt in hoc casu iudices, ad compromissarios, & arbitros; vel ad tribunal quoddam veluti competentia conuenire debeant: & ex ijs alia etiam quaestiones pullulant, quæ difficultè ter ex communissimis, & vniuersalissimis principijs inuestigantur.

Præterea contingit, vt iudex Ecclesiasticus non obstante interposita appellatione exequi velit sententiam suam, & tunc tam pars grauata in denegatione appellationis, quàm Magistratus, ad quem sit recursus per modum violentia, plures habent decidendas quaestiones circa factum, & ius: an æquè bene, & minoribus, aut æqualibus expen-

expensis recursus ille fieri possit ad superiorem alium iudicem Ecclesiasticum viciniorem, vel æquè vicinum; an damna ex denegata appellatione sint irreparabilia, aut quæ ex æquo postea non soleant compensari; an expressè ius canonicum absque vlla tergiversatione violetur; subinde ex ijs alia difficultates in iudicando emergunt, quæ possunt subtiliorem inuestigationem.

Item contingit, vt Princeps secularis per suos magistratus ordinet Ecclesiastico iudici, vt reuocet decreta, quæ à se emanarunt, & tunc si appellationem admittit idem Ecclesiasticus iudex, vel aliter functus est officio suo per prolationem sententia, examinandum est, an possit cogi à Principe ad iteratam cognitionem, vel an ratione nulli ratis in determinando non expirauerit ipsius iurisdicatio, atque adeò illam reassumere valeat, quantumuis sit appellatio concessa, aut prolata sententia.

Item communis praxis est, vt in causa prætensa violentia processus, & acta originalia Ecclesiastici iudicis ad magistratus seculares deferantur; in quo examinandum est, an excedatur moderamen inculpatæ tutelæ, cum ad repellendas violentias sufficiat testimonium, vel relatio causa, non extrahendo processus originarios è potestate iudicis Ecclesiastici; an verò hæc praxis iustificetur, quia Ecclesiastici iudices plura irreparabilia possint innouare, si acta, & processus apud se retineant.

Item quando Episcopi, aut Ordinarij partem aliquam iniuste, & violenter grauant, sapissimè pars læsa per recursum appellationis ad Legatum Apostolicum, qui aut inibeat, aut absoluat, breuius, & facilius ius suum conseruetur, quàm si ad magistratus seculares accedat per viam violentia: nam ij frequenter decernunt, non habere causam statum determinationis iudicialis; ex qua declaratio ad Episcopum, vel ordinarium iterum deuoluitur causa cum maioribus dilationibus, & expensis. Videndum igitur est, an in hoc casu recursus ad laicas potestates illicitus sit, & pœna dignus, an verò sit legitimus, quia naturalia remedia defensionis naturalis ciuilibus anteponenda sunt.

Item an dato quod remedia p[ro]di[cta] naturalia ciuili-
bus sint antep[on]enda, atque adeo recurrit per viam vio-
lentia ad laicos magistratus prior sit appellatioe iudicia-
li ad antistitem alium supremum Ecclesiasticum, videndum
est, qua ratione possit esse euasio a grauissimo incommo-
do, quod ex hac doctrina sequeretur, scilicet posse violent-
ter oppressum resistere ministris exequentibus. mandata
iudicium, & legitimum creditorem posse per remedium na-
turale iustitiae comp[er]ationis palam rapere bona debitoris:
quae sequelae admitti nequeunt sine perturbatione publica
quietis, & pacis. Quod si, vt necesse est, aliqua limitatio-
nes addenda sunt illi principio de antelatione naturalium
remediorum ad ciuilia, quae illis sit, & sub quibus circum-
stantijs expendendum est.

Item in hac materia Reges Catholici promulgauerunt
leges severissimae prohibentes, ne laici ad iudices Ecclesia-
sticos accedant pro impetranda iustitia, etiam per viam
violentiae, vt habetur. l. 13. tit. 1. lib. 4. recop. Nec laicus
ita se gerens quocumque praetextu naturalis defensionis,
impunis esset, quod Reges merito velint ciuilia remedia
naturalibus antep[on]i. Ergo similiter Pontifex inpedire
potest, ne aliquis Ecclesiasticus in causis fori sui, vilo pra-
textu, etiam violentiae, & titulo naturalis defensionis, ad
laica tribunalia accedat. Regula illa naturali lumine nobis
insita, *Quod tibi rationabiliter non vis, alteri ne feceris,*
vtget in hoc casu: nam si Reges iubent, & rationabiliter
volunt, ne praetextu violentiae, omnis ciuilibus medijs,
laici ad Ecclesiasticos iudices accedant, ergo idem omni-
no decernere possunt Romani Pontifices. Quare, ne hoc
argumento Magistratus seculares grauentur, videndum
est, an solum illi velint ne laici ad Ecclesiastica tribuna-
lia confugiant iudicialiter; quae vero extraiudicialia sunt,
maneat in suo robore, vt quacumque via sine scandalo,
& grauiori detrimento possint, laici auxilio Ecclesiasti-
cae potestatis violentiam secularium magistratum pro-
pulsent.

Item circa hanc thesim necesse est cauere, ne laicus
Magistratus exponat se periculo peccandi, praesertim in
causis.

Alus executiuis testamentorum, & operum pietatis, &
elemosynarum, quando iubet Ecclesiasticus iudex, vt non ob-
stante appellatioe executio non retardetur; potest enim
peccare retardando executionem, sumpto originali pro-
cessu, si sufficiat testimonium de statu causae, & excedatur
moderamen de inculcata tutela, & opera pia differantur esse
detrimento animarum in purgatorio existentium. Vidend-
um etiam est si recurrende ad laicas potestates, an sit aequa-
le discrimen de iniustitiis praestanda a laico Magistratu, cui
propterea Conc. Carthag. 3. cap. 9. docuerit, male sentire
de vniuersa Ecclesia, qui a iudice seculari poscit auxilium.
Videndum, & expendendum est circa hos singulares casus,
quibus circumstantijs procedatur; nam facile est in rebus ad
defunctos, vel opera pietatis pertinentibus grauiter exce-
dere. Verum de singularibus satis ad exemplum diximus,
vt constet etiam admissio principio de violentia repellenda
per laicas potestates, innumeras esse difficultates circa par-
ticulares causas, & casus, quae iuxta volumina poscant ad
decisionem magistratalem.

*Circa regulam quintam, & nonam de libris ab ipse
Auctoris, & Typographia nomine: & quando libri
excussi sine consuetis licentijs non compr-
henduntur in prohibitis.*

Hoc caput pro sui defensione edidit Mag. Ioannes
Tappia Stobza.

Ecclesia iubet Auctoris nomen libris praestantibus de re-
bus sacris adhiberi, Typographi, & Typographiae lo-
cum, & editionis tempus designari, & facultates prauias
Ordinarij, consuetasque approbationes praescribi. Singu-
lariter a Leone X. in Concilio Lateranensi, & a Concilio
Triden. sess. 4. super hac re cautum est. Caietanus verbo
excommunicatio, in fine Carranza in fine summ. Concilij
Lateran. Nauar. cap. 17. num. 248. Suar. tomo de censuris

disp. 22. in fine: & disp. 23. sect. 7. aiunt, pœnas impositas in Concilio Later. contra imprimeantes absque debitis facultatibus, non esse vsu, & consuetudine receptas. Id nequeunt dicere de decreto Concilij Trid. circa quod legendi Castro lib. 1. de lege pœnali, cap. 8. Suar. & Nauarr. vbi proxime. Reginaldus lib. 9. num. 259. Tolet. lib. 1. cap. 42. Quoniam verò prædictam Conc. Trid. solùm loquitur pro libris impressis absque facultate, & nomine, si de rebus sacris tractent, quid sacrorum nomine intelligatur, varijs interpretationibus exponitur, quas hic non expedit memorare. Regula nona expurgatorij nouissimi Hispaniarum decernit, omnes libros, & tractatus, qui post annum 1584. excusati sunt, & quotquot in posterum excudetur non præmissis nominibus Autoris, & Typographi, habendos esse pro interdictis, & suspectis de falsitate doctrinæ. Quoniam verò nonnulla opuscula ex ijs, ex quibus hoc volumen compilauimus, absque nomine proprio Autoris, & Typographiæ versabantur, aut cum nomine per anagramma inuerso, libet dicere quid de ijs regulis Autores senserint.

Regula proxime allata, tum per ep̄m Kiam, tum per consuetudinem nonnullas exceptiones admittit, quarum aliquas Doctores obseruant cum Gesnero, libro 2. de iure prohibendi, cap. 4. Prima est, quam ipse Index expurgatorius regula 5. declarat, dicens plures libros in regionibus Septentrionalibus dissimulato verò nomine, aut eo suppresso, editos esse à Catholicis Doctores, qui, vbi contiterit de puritate doctrinæ, permittentur. Hæc regula manifestè ostendit, sic intelligere supremam Inquisitionem Hispanam leges illas Ecclesiasticas Pontificum, & Conciliorum, vt cessante fine illarum, ipsæ etiam cessent.

Secunda exceptio est, quando iustis de causis Autor nomen dissimulat, obscurat, aut ad tempus commutat in libris editis, verùm illos sua manu subscribit, & exhibet Inquisitoribus, & Ordinarijs locorum, & alijs Magistratibus, siue iudicialiter, siue extraiudicialiter; nam tunc cessat omnino finis legis, & constat Autorem esse Catholicum, nec lucem fugere, sed palàm se exhibere iudicibus puniendum, si doctrinam damnabilem sparserit, aut laudandum,

& com-

& commendandum, si debitis titulis nomen suum, & Typographi suppresserit. Nullum est incommodum, quod lateat vulgus nomen Autoris, si ipse ante euulgationem operis prodit se Inquisitoribus, & Ordinarijs locorum, propositis legitimis causis, quæ ad eam deliberationem impulerunt. Idcirco Benedictus Iustinianus, in defensionem gestorum Pauli V. aduersus Venetos, sub nomine cuiusdam Siculi Doctoris librum euulgat, conuiuentibus Ecclesiasticis Magistratibus, quibus sciebat non displicenturam defensionem similem.

Tertia exceptio est, cum periculum adest, vt amore, vel odio plures incitentur ad inferendam cenuram; vel cum timeretur, ne libertas iudicij viris doctis, & prudentibus eripiatur, ad absoluendum, vel condemnandum, si autor nominetur, si patria, professio, ordo, & status cognoscantur. Ideò S. Gregorius Nazianzenus opus de fide vulgavit, tacito proprio nomine: & Vincertius Lyrensis sub nomine Peregrini publicæ luci dedit librum commonitorij, aduersus prophanas hæresum nouitates: & S. Paulus in ea quam scripsit ad Hebræos epistola; autore diuo Hieronymo in catalogo Scriptorum, propter inuidiam sui apud eos nominis, titulum salutationis in principio amputauit. Idem scripserat Clemens Alex. apud Euseb. lib. 2. hist. Eccl. c. 11. & 18. Nostro æuo propter vitandam inuidiam Ludouicus Richeomus ex Societate Iesu, in Gallia ficto nomine aduersus errores nonnullos opuscula varia publicauit: & Carolus Scribanus Iesuita similiter se gessit, euulgando veridicum Belgicum, & Apocalypsin Barauicam; & nonnulla alia ingenij sui monumenta: Christophorus Scheiner etiam Iesuita librum excusit sine nomine, sub eo titulo: *Apelles post tabulam latens*: Cardinalis Bellarminus ad Iacobum Angliæ Regem, sub nomine Matthei Torti responderet; & Robertus Personius edicto Elisabethæ, nomine Philopatris.

Quarta exceptio est, cum quis celat suum nomen, & proprios libros sub titulo grauis, & spectatæ alicuius personæ iam pridem mortuæ inscribit, vt melius alienæ utilitati, & commodò possit consulere. Sic Saluanus Masi-

liensis:

lensis libros suos ad vniuersam Ecclesiam sub nomine Timothei publicauit; & cum Salonius Episcopus ab eo posceret, cur ita fecisset; rescripsit, quia dicta, aut scripta tantum existimantur, quantus est ipse, qui dixit. Tam imbecilla, aut pene nulla sunt plurimum hominum mentes, & iudicia, ut non considerent quid legant, sed cuius legant. Propterea Autor de vitariis cardinalibus Christi, monet se, suum nomen, titulumque celare, ne forte nobilis materia, cuius explanationi studium adhibemus, decoloratam se potius, quam ornata nostra presumptione queratur. Solum in hoc casu de alieno graui titulo praefixo timendum, ne mendacii labe intercedat. Hæc ut vitetur, curandum ut tam apte æquiuocatio statuatur, ut in aliquo significato appositus titulus sine iniuria veritatis præfigatur. Sic Stephanus Dinet è Societate Iesu varia opuscula luci dedit sub nomine Renati de Fonte: legitime, & verè sic se nominauit, quod de fonte Baptismi renatus fuerit. Semper autem in ijs casibus obseruandum est, quod ijs verbis scripsit Concilium sextum Mediolanense. *Moris olim fuit, vitare de gloria, ostentationisve causa, libros aliquando alterius nomine, & iam assimulato euulgari; sed quoniam hæc tempora, quibus impressoria editio aditus esse potest ad nefaria quæque profeminanda, diligentiore cautionem requirunt, interdictum esse volumus, mentito, ficto, & alterius nomine, libros, volumina, literas, scripta, & cuiusvis generis, argumenti, & de quibus in indice, seu Concilio Tridentino cauetur, euulgari, edi, typis, & imprimi, nisi consensu illius, cuius nomine edentur, & Episcopi permisso.*

Quinta exceptio est, cum quis opera sua euulgat, proprio suppresso nomine, alteri personæ committens iuris de causis, ut se appellet eorum autorem, & ut sub consuetis facultatibus indicato nomine Typographi publicæ luci committat ea ingenij monumenta. Sic nonnulli arbitrantur D. Paulum epistolam ad Hebræos Barnabæ tradidisse, ut ipse eam quasi nomine suo vulgaret; ac propterea Tertullianum, lib. de pudicitia prædictam epistolam attribuisse Barnabæ: si ita est, voluit Paulus cap. ult. vers. 23. seipsum, & nomen suum Hebræis indicare, ut quando maior Dei gloria

gloria videretur, se autorem prædictarum litterarum profiteretur. Barnabas absque mendacio potuit ad tempus eam epistolam propriam nominare eo sensu, ut illius doctrinæ magister diceretur. Ut securius hæc exceptio procedat, si quis habuerit causas celandi proprium nomen, id ita præstet, ut opera, quæ ex iustis titulis euulgare necesse est, committat alteri, qui dicat se eorum collectorem, aut compilatorem fuisse, & cum permisso ipsorum, ad quos illa studia pertinebant, publicare voluisse cum approbationibus ordinarijs magistratuuum tam secularium, quam Ecclesiasticorum: sub hac forma plures siue coaceruatores, siue collectores, & rhapsodi quotidie prodeunt. Neque est magna discretio si quis à pluribus, vel paucioribus, vel ab vno colligat quæ euulgat, dummodo nulli faciat iniuriam, quod cum beneplacito Autorum, aut ipsis rationabiliter non inuitis ita se gerat, iuxta præscripta Conc. 6. Mediol.

Sexta exceptio est, quando modestia urgente cogitur quis ad silentium proprium nomen. Hanc causam occultati à se nominis scripsit Salvianus Massiliensis supra; & longè ante Clemens Alexandr. apud Eusebium supra, & Theodoretus in epist. ad Hebr. aiunt, Paulum idcirco non expressisse nomen suum in epistola prædicta, quod & celebraret Christum ut primum Hebræorum Apostolum; & præterea quia Hebræi alijs Apostolis essent commissi, scilicet Petro, & Iacobo. Igitur cum Paulus non primario esset Iudæorum, sed gentium Doctor, & Apostolus; Christus autem, Petrus, & Iacobus pro Hebræis hoc mitterentur, non ipsis scribit ut Doctor, & Apostolus, sed ut socius, & amicus, quemadmodum liquet cap. ult. vers. 22. quando similes causæ gloriæ vanæ euitandæ, aut seruandæ modestiæ, aut suspiciendi honori alieno succurrere, licebit tunc similem stylum imitari, præmonitis Magistratibus Ecclesiasticis.

Septima exceptio est, cum doctrinæ aliquæ incensuram adducuntur, & earum autores certissime nouerunt: à nonnullis sanctis Patribus, & grauiissimis Scholasticis fuisse traditas: verum aut ex zelo plurimum, non secundum scientiam, aut ex multorum factione, & conspiratione;

De primis instantiis,

aut ex sinistra informatione, & intelligentia, aut ex odio alicuius nationis, professionis, ordinis, status, vel personæ, aut ex oppressione potentissimorum hominum in summum discrimen, & periculum iactari veritatem, aut piam probabilitatem, tunc licet suppresso proprio nomine, aut dissimulato per anagrammata, vel synonyma alterius lingue, aut supposito alieno cum æquiuocatione non mendaci, defensiones tacitas enulgare, pro consultatione doctorali, aut magistrali Academiarum, vel Episcoporum, vel aliorum virorum illustris doctrinæ, & sanctitatis; cum defensio veritatis, vel piæ probabilitatis sit de iure naturali, & diuino, nec possit aliter cum multis fieri consultatio, nisi excusis pluribus exemplaribus: at in hoc casu, & alijs minoris momenti, qui doctrinam non spectant, sed rem familiarem, aut adeptionem alicuius muneris Ecclesiastici, regnorum legibus, & consuetudine permittitur, ut quilibet causam suam agat, informationes, & defensiones excudat, si sit pars legitima in iudicio pendente: neque est vllum periculum de suppressione nominis, cum iudicibus manifestè innotescat, & adsit qui puniri debeat, si excedatur moderamen inculpatae tutelæ. Plurimæ nominum simulationes, aut suppressiones ex superius relatis per hæc etiam exceptionem laudari debent: qua ratione, alio tamen sensu, Carolus Scribanus in Amphitheatro honoris, nomen supposuit, litteris per anagramma inuersis: sub eo ordine, Clarus Bonascius. Sic pro occulta defensione quarundam doctrinarum, quæ in sanctis Patribus, & Scholasticis, & aliorum grauissimis monumentis reperiebantur, quidam hoc tempore flexerunt, & contorserunt per varia anagrammata, nomina, & cognomina editis defensionibus, ut odio, vel amore semotis, magistraliter, aut doctoraliter examinarentur. Ego hæc quidem anagrammata legi: Ioannes Tappia Stobza; Ionas Azontas Beippo; Ioannes Zappata Bisto; Ioannes Bieza Stappio; Ioannes Piox Pabattas; quæ omnia, & singula nomina cum eadem nouendecim literas solum ordine inuersas contineant, credo eundem hominem esse, qui per anagramma diuersis nominibus appellatur.

F I N I S.